

რევან მიშველაძე

პოლიტიკის კულტურა და კულტურის პოლიტიკა

პირველი გამოცემა

გამომცემლობა
„ანის ციკალი“ თბილისი 2020

საქართველოს სახალხო მწერლის, რუსთაველის პრემიის ლაურეატის, საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარის, სტუ-ს კულტუროლოგიის ინსტიტუტის დირექტორის, ქართული ფენომენის აკადემიის პრეზიდენტის პროფესორ რევაზ მიშველაძის ამ წიგნში უკანასკნელი ორი წლის მანძილზე შექმნილი გამოკვლევები და წერილები შევიდა.

ვულოცავთ ბატონ რევაზს დაბადების 80 წლის იუბილეს და ვუსურვებთ შემდგომ წარმატებებს სახელოვან რუდუნებაში საზოგადოებრივ ასპარეზზე.

რედაქტორები: პროფ. იგორ კვესელავა

პროფ. ირაკლი გაბისონია

© რ. მიშველაძე, 2020

გამომცემლობა „უნივერსალი“, 2020

თბილისი, 0186, ა. პოლიავოსაძის №4, ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@gmail.com; gamomcemlobauniversal@gmail.com

ISBN 978-9941-26-545-7

ა ს ა რ ჩ ე ვ ი

კულტურის პოლიტიკა და პოლიტიკის კულტურა	5
შევასწოროთ თუ არა „ვეფხისტყაოსანი“	38
კვლავ ეროვნულ ბარიკადებზე	48
რევაზ მიშველაძის სიტყვა 2017 წლის 20 ივნისს	53
მატყუარა დიდკაცთა მოსაცდელეებში ჩანიშნული	62
რევაზ მიშველაძის შესავალი სიტყვა (2018, 29 ნოემბერი) ...	81
წიგნი-განაჩენი ანუ აი, ჭეშმარიტი ისტორია	83
ავთანდილ ნიკოლეიშვილის „ლაზეთი“	95
რას ნიშნავს ნაწარმოების განხილვა კულტუროლოგიური ასპექტით	103
რევაზ მიშველაძის სიტყვა (2015, 10 ივნისი)	110
რევაზ მიშველაძის საიუბილეო სიტყვა (2015, 20 იანვარი)	117
სოსო სიგუა - 70	124
მურმან თავდიშვილი - 75	127
ბატონო ნიკო	130
საპრემიო კულტურის შესახებ	132
თბილისის მერის კახა კალაძის გასაგონად	142
რა ხდება?	150
ღია წერილი	153
დავით აღმაშენებელი პოეტი	156
მაყვალა	162
ლექსი კი დარჩა... ..	165
რევაზ მიშველაძის სიტყვა (2019, 25 მარტს)	169

ბატონო ზაალ	172
ძვირფასო მკითხველო	174
ქვეყნის მოვლის უკვდავ მაგალითს გვაძლევს	177
გენიოსის წინათგომობა	181
დიდი გაფრთხილება	185
საუკუნის პოეტი	191
ერის გაღვიძების ზარებს არისხებს	195
სახელოვანი მამულიშვილი	198
წინათქმა ზაალ ნემსაძის წიგნისა	199
პოეზიით განათებული გზასავალი	201
სამ ენაზე გალობს	203
ჩემო რეზო	206
ვერ წარმომიდგენია	207
მამულის სადარაჯოზე	210
ჩემო მურმან	212
ეროვნული	214
ისევ მოლოდინის რეჟიმში	216
გვჭირდება კულტურის სამართალი	241
იუბილარი მწერალთა კავშირი	265
წარდგენილია ნობელის პრემიაზე.....	277
ჯუმბერი	327

პოლიტიკის კულტურა და კულტურის პოლიტიკა

დედამიწაზე მეოცე საუკუნემდე არსებული არცერთი კანონთა კრებული ზუსტად არ განსაზღვრავდა საერთაშორისო პოლიტიკის ეთიკურ ნორმებს და, შესაბამისად, მისი დარღვევისთვის არც რაიმე დამსჯელობით ზომებს ითვალისწინებდა.

ძლიერნი ამა ქვეყნისანი თვითონ აწესებდნენ წოდებათა და სახელმწიფოთა შორის დამოკიდებულების ანსა და ჰოეს თავიანთი ძალაუფლებისა და გონებრივი გასაგისის შესაფერისად.

ამიტომაც მსოფლიოს ისტორია სავსეა ბრძენ მმართველთა და ცბიერ ხელისუფალთა, მოღალატე მემამულეთა და ორპირ ქვეშევრდომთა ურთიერთობის პარადოქსული მაგალითებით.

რაკი ადამიანთა და სახელმწიფოთა ურთიერთობაში დიდი წილი პოლიტიკურ თვითშემოქმედებას ეკავა, ამიტომაც შეგვიძლია გამოვყოთ პოლიტიკის კულტურის სფერო კულტუროლოგიურ მეცნიერებაში.

არსებობენ ერები, ვინც თავისი ისტორია არ იცის, ან თითქმის არ იცის.

ამას ახალგაზრდა ერებზე არ მოგახსენებთ.

პოლიტიკის ისტორია არა აქვთ ისეთ ერებსაც კი, რომელთა არსებობა ათასწლეულებს ითვლის.

არა აქვთ იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ ისინი დიდხანს არსებობდნენ პრეისტორიული ზამთრის ძილის ეპო-

ქაში და მსოფლიო ცივილიზაციაში სულ რაღაც ორასი წლის წინათ შემოაბიჯეს.

ხალხთა შორის ურთიერთობის დონეზე რომ ვილაპარაკოთ, ჯერ ერთი ხალხს უნდა ჰქონდეს სახელმწიფო, მერე სახელმწიფოს უნდა გააჩნდეს თუნდაც პრიმიტიული პოლიტიკა სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობისა და ათეული წლის შემდეგ იმ პოლიტიკას შეუმუშავდება კულტურის ნიშნები, რაც ბოლოსდაბოლოს საერთაშორისო სამართლისა და სახელმწიფოთა შორის ეთნიკური კულტურის დონედ ყალიბდება.

ამჟამად საერთაშორისო სამართალში უკვე გარკვეულია სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობის ნორმები.

ეს გახლავთ ურთიერთთავდაუსხმელობისა და კეთილმეზობლური, სამშვიდობო დამოკიდებულების კოდექსები, რომელთაც გაერო და ევროკავშირი მეურვეობენ, მაგრამ თუ რამ არ სრულდება თანამედროვე მსოფლიოში, სწორედ ეს ნორმები არ სრულდება.

დღესაც მსოფლიო სავსეა სხვის მიწათა მეკობრული მიტაცებებითა და ცხელი წერტილებით.

ასევე, ერთხელ და სამუდამო დადგენილია დიპლომატიური ნორმებიც.

შორსაა ის ეპოქა, როცა აფრიკის ერთ-ერთ სახელმწიფოში კანიბალებმა ბელგიის ორი ელჩი შეჭამეს, როცა ეგვიპტეში ოქროსმადიებელ ფრანგ მისიონერებს თვალები დათხარეს და ენა ამოაგლიჯეს, როცა მეთორმეტე საუკუნეში რუმის სულთანის რუქნადინის თავხედური წერილის მომტანს ზაქარია მხარგრძელმა თამარ მეფის თვალწინ სილა გააწნა...

თუმცა არც ახლაა ელჩთა ხელშეუხებლობისათვის იდეალური დრო.

სახელმწიფოთა შორის ურთიერთობის პოლიტიკური წიაღსვლები ურთიერთსაწინააღმდეგო მაგალითებით არის სავსე. გარეგნულ კეთილგანწყობას, რაც პირველგაცნობაში გამოიხატება, შემდგომ ენაცვლება დიპლომატიური ცბიერება (ზოგჯერ სფინქსის გამოცანას მიმსგავსებული) თვით სტუმართა საქციელის თუ წადილის კვალდაკვალ ეს დამოკიდებულება არაიშვიათად შეიძლება მტრობაშიც გადაიზარდოს. ასეთი შემოქმედებითი ლავირების ნიმუშია ანტიკური მითი არგონავტების შესახებ უძველეს ანტიკურ ეპოქაში შექმნილი.

კოლხეთის მეფე აიეტმა საბერძნეთიდან ჩამოსული არგონავტები თავდაპირველად დიდი პატივით მიიღო, მშვენიერი ნადიმი გაუმართა და კეთილად მოასვენა, მაგრამ როცა სტუმართა მოსვლის ნამდვილი მიზეზი შეიტყო, მეფე საგონებელს მიეცა. ბუნებრივია, იგი კოლხეთის ძლიერებისა და სიმდიდრის სიმბოლოს - ოქროს ვერძს ვერ დათმობდა და ამ, თითქმის გამოუვალი, სიტუაციიდან მეფის მაძიებელმა გონებამ ასეთი გამოსავალი იპოვა: ოქროს ვერძის მაძიებლებს მან სამი ისეთი დავალება მისცა, რომლის შესრულებას კოლხური გრძნეულების არმცოდნე არგონავტები ვერ შეძლებდნენ. ამით მეფე აიეტმა თითქოსდა სტუმრებისადმი დიპლომატიური კეთილგანწყობილებაც შეინარჩუნა და სინამდვილეში ისეთი ხაფანგი დაუგო, საიდანაც ისინი თავს ვერ დააღწევდნენ. სტუმარ-მასპინძელთა დამოკიდებულების ურთულეს კულტურაში ღალატი ჩაერია. მეფის ასულმა

მედემ არგონავტებს ძნელი დავალების საიდუმლო გაანდო. გოცებულმა აიეტმა გარეგნული სიმშვიდე შეინარჩუნა, მაგრამ როცა ოქროს ვერძთან ერთად მედეას „გატაცების“ ამბავიც შეიტყო, ბერძნების მიმართ მისი ლოიალური დამოკიდებულება აშკარა მტრობაში გადაიზარდა და თავზედ სტუმრებს თავისი ვაჟი დაადევნა.

საქართველოს თითქმის მთელი ისტორია ქართველ მეფეთა მაღალი პოლიტიკური კულტურის კლასიკური მაგალითია. პოლიტიკური ლავირებისა და ზოგჯერ ორმაგი სტანდარტების ხერხის მოშველიების გარეშე ჩვენ აღვიგვებოდით პირისაგან მიწისა. დააკვირდით, რა პოლიტიკური ჭაპანწყვეტით გადაირჩენს ხოლმე თავს სამ იმპერიულ ვეშაპს (ბიზანტია, ირანი, ოსმალეთი) შორის მოქცეული სამხრეთ კავკასიის ეს პატარა ქვეყანა. თითქოსდა შეთანხმებულანო, ეგრისი, ქართლი და კახეთი ცალ-ცალკე ირანის, ოსმალეთის და ბიზანტიის გავლენის სფეროებს წარმოადგენდნენ. გეგონებათ, ტარდებაო რაღაც პოლიტიკური ექსპერიმენტი. მეფე-მთავრები ყველაფერს აკეთებენ, რომ სამი იმპერიიდან ერთ-ერთმა მთლიანად არ დაისაკუთროს საქართველო. ეს მძიმე ვითარებიდან გამოსვლის დიდებული ხერხია. სამად გაყოფილმა საქართველომ კარგად იცის, რომ თუ ერთი ნაწილი მაინც გადარჩა ფიზიკური და ნაწილობრივ სახელმწიფოებრივად, ქვეყანა მაინც აღორძინდება. იქნებ ამიტომაცაა, რომ იმ ეპოქის ქართველ მეფეებს ზოგს ბიზანტიის ქლამიდი ახურავს და წითელი წაღები აცვია, ზოგი ჩალმითა და სპარსული მოსასხამით ან ისლამური ხალათით წარმოგვიდგება, მაგრამ სამივე მათგანს ამ ტოგათა შიგნით

გულთან ახლოს ჯვარი ჰკიდია, ნიშნად იმისა, რომ იძულებითმა გარეგნულმა იერსახემ ან თუნდაც რწმენის დროებითმა შეცვლამ მათი მართლმადიდებლური რჯული ვერ შეარყია და ვერ შეცვალა. განა დიდებული და იმდროისათვის სწორი პოლიტიკური ალღოს მაჩვენებელი არ არის ის გარემოება, რომ მეხუთე საუკუნის საქართველოს უბრწყინვალესი მეფე ვახტანგ გორგასალი სწორედ რომ სპარსეთის შაჰის სახელით ჯერ ჩრდილოეთკავკასიელ ტომებს დაიპყრობს და შემოიერთებს, მერე ჩრდილოკავკასიიდან აფხაზეთსა და ეგრისში გადავა და საქართველოს ამ ორ უძველეს ქართულ კუთხეებს ოფიციალურად დაიბრუნებს. ამის შემდეგ სამხრეთ საქართველოს ეწვევა, ტაო-კლარჯეთს დალაშქრავს და საქართველოს სამხრეთის მიმართულებითაც არნახულად გააფართოვებს. შესცქერის ვახტანგ გორგასლის ძლევაშემოსილ ბრძოლებს სპარსეთის შაჰი და ფიქრობს: ეს რა ყოჩაღი ვასალი მყავსო... სინამდვილეში კი ბრძენ მეფეს ერთადერთი მიზანი აქვს; მან ივერთა ქვეყანა ფერფლიდან უნდა აღადგინოს და გააერთიან-გაამთლიანოს. რათა მერე, როცა ჟამი დარეკავს, სპარსეთს გამთლიანებული საქართველო ცხვირში მძრად ამოადინოს. ისტორიამ გაამართლა ვახტანგ გორგასლის გუმანი და წინასწარკვრეტა. მის მიერ ჩაყრილი ერთიანი საქართველოს მტკიცე ბალავარი რომ არა, საქართველო ისე დაკარგავდა სახელმწიფოებრიობას იმპერიათა უღმობელ დგანდგარში, როგორც სომხეთი.

პოლიტიკური კულტურის და სრულიად საქართველოს წინაშე რაოდენ მაღალი კულტურის გამოვლენაა სამეგრელოს მთავრის ქუჯის მიმართვა ქართლის მეფისადმი: „ქარ-

თველთა შეერთებული ლაშქრით ჩვენ უკეთ დავამარცხებთ შემოჯარულ მტერთა, ამიტომაც მოდი ეგრისს, შეიერთე სრულიად სამეგრელო. შენ იყავი ერთადერთი მეფე საქართველოსი, მე კი - შენი ქვეშევრდომი“. დააკვირდით რამხელა კეთილშობილებაა. მეფემ, რომელსაც თითქმის მთელი დასავლეთი საქართველოს ტახტი უპყრია, ქვეყნის ინტერესების სასარგებლოდ უარი თქვა სამეფო სკიპტრაზე და სწორედ იმ პერიოდში, როცა ქვეყანა დაქუცმაცებულია ცალკეულ სამთავროებად და ყველა მთავარს დამოუკიდებელ-სუვერენული ხელისუფლების მდგომარეობა სურს, ქუჯიმ ბრძნულად განსჭვრიტა ქვეყნის მომავალი, რითაც ისტორიაში სამუდამოდ დამკვიდრდა საქართველოს გამთლიანებისათვის თავდადებულ მებრძოლად.

პოლიტიკური ლავირება ან გაშუალედებული პოზიციის დაჭერა, რაც საბოლოო მიუკერძოებლობას ნიშნავს ქართველ მეფეთა ლამის სტრატეგიულ სამოქმედო გეგმად იქცა. დამპყრობელმა კარგად იცოდა, რომ საქართველო ბოლომდე არცერთ მხარეს არ მიეყიდებოდა და ამიტომაც ამ ურჩი სამეფოს მიმართ ნიადაგ სიფრთხილეს იჩენდა.

მართალია, ბიზანტიის მხარეს ყოფნა ამ ევროპულ იმპერიასთან ჩვენმა რელიგიურმა ერთობამ განაპირობა, მაგრამ მალე გაირკვა, რომ ეს არ იყო საბოლოო არჩევანი. ბიზანტიონნი ისე გათავზედნენ, რომ პეტრეს ციხესთან საბაჟო გამართეს და კოლხიდაში მარილის (და სხვა ძვირფასი საქონლის) შეტანისთვის უზარმაზარი ბაჟი დააწესეს. სწორედ მაშინ გუბაზ მეფემ ორიენტაცია 180 გრადუსით შეიცვალა და ირანის მეფეს ხოსრო ანუშირვანს უხმო ბიზანტიელთა გან-

დევნაში დახმარებოდა. ხოსრომაც არ დააყოვნა და პეტრა აიღო. გამოხდა ხანი და გაირკვა, რომ არც ახალი მოკავშირე ირანი აყრიდა საქართველოს ხეირს. სპარსეთის შაჰმა შავი-ზღვისპირეთიდან ლაზების აყრა და სპარსელების ჩასახლება გადაწყვიტა. ეს კი, ბუნებრივია, ვერ მოითმინა გუბაზ მეფემ და ისევ ბიზანტიისკენ იბრუნა პირი.

მართალია, გუბაზი ამ პოლიტიკურ „სალტო-მორტალეს“ შეეწირა, მაგრამ ლაზიკა ფიზიკურად გადარჩა, ხოლო გუბაზის „მი და მო“ ტრიალმა ისტორიაში დატოვა მაგალითი იმისა, რომ ხელისუფალმა არაფერი უნდა დაიშუროს ქვეყნის გადასარჩენად და პოლიტიკაში ერთხელ და სამუდამოდ გადაწყვეტილი პოსტულატები არ არსებობს.

ქართველი მეფეები გადაწყვეტილებას ხშირ შემთხვევაში ერთპიროვნულად იღებდნენ, მაგრამ ისტორიამ იცის არაერთი მაგალითი ქვეყნის პოლიტიკური ორიენტაციის ხალხთან მოთათბირებით არჩევისა. მაგალითად, 554 წელს ლაზეთში მთავრებმა უამრავი წარჩინებული და მდაბიო ერთად შეყარეს, რომ გადაეწყვიტათ რა გზას დადგომოდნენ. ისევ ბიზანტიის მომხრედ დარჩენილიყვნენ, თუ სპარსეთს მიმხრობოდნენ.

ამ თათბირზე ბრწყინვალე დიპლომატიური სიტყვები წარმოთქვეს ლაზმა მთავრებმა აიეტმა და ფარტაზმმა.

ეს სიტყვები მაღალი პოლიტიკური კულტურის მაჩვენებელია და ქართული მჭევრმეტყველების ნიმუშს წარმოადგენს. თათბირზე გადაწყდა, რომ ქართველები კვლავ ბიზანტიის მეკავშირეებად დარჩებოდნენ, თუმცა არც ეს იყო საბოლოო გადაწყვეტილება.

ჩვენი პოლიტიკოსები ყოველთვის ერთგულებდნენ მველეგვიპტურ შეგონებას: „არასოდეს თქვა არასოდეს“.

პეტრე იბერს თავის „ცხოვრებაში“ მოტანილი აქვს ბაკური მეფის ბიოგრაფიის ერთი ეპიზოდი:

ქართლის მეფე ბაკური, რომელიც სპარსთა ლაშქარში იბრძოდა, ასეთი სურათის მოწმე გახდა; მზის ამოსვლისთანავე სპარსელნი ჩამოქვეითდნენ, ქედი მოიდრიკეს და მზის სადიდებელი ღოცვა ადავლინეს.

ბაკური ცხენიდან არ ჩამოხტა.

როცა სპასელმა ჰკითხა, ასე რად მოიქცეიო, ბაკურმა უპასუხა: „მე ქრისტიანი ვარ და ვლოცულობ მხოლოდ ერთადერთი, ჭეშმარიტი უფლისთვის“. ამ „სიჯიუტისთვის“ სპარსნი ბაკურს თავის მოკვეთას უპირებდნენ, მაგრამ შაჰმა შეიწყნარა.

თუმცა ყოველთვის როდი გამოირჩეოდა შაჰი ესოდენი გულმოწყალებით.

მეხუთე საუკუნეში შაჰმა სომხეთისა და ქართლის პიტიახშებს კატეგორიულად მოსთხოვა ქრისტიანობის უარყოფა და მაზდეანობის მიღება.

ზოგმა გადაწყვიტა გარეგნულად მიეღო მაზდეანობა და თავის ქვეყანაში დაბრუნებისთანავე კვლავ ქრისტიანად მოქცეულიყო.

ერთადერთმა ქართლის პიტიახშმა არშუშამ უარი თქვა რჯულის შეცვლაზე, რის გამოც, როგორც „ქართლის ცხოვრება“ გადმოგვცემს:

„დაიპყრეს ქართლი სპარსთა და განყურნეს ეკლესიანი... და ყოველთა შინა ეკლესიათა ქართლისათა ცეცხლის მსახურთა სპარსთა აღაგზნეს ცეცხლი“.

სომეხთა და ქართველთა შორის საეკლესიო განხეთქილებას, რაც ქალკედონის საეკლესიო კრების (451) შემდეგ (საბოლოოდ კი 609 წელსა) მოხდა, მეცნიერები ზოგჯერ ტენდეციურად ხსნიან. თითქოს ეს იყო რაღაც გაუგებრობის, თუ მღვდელმთავართა ახირების მიზეზი. სინამდვილეში საქმე ბევრად მარტივი გახლდათ:

სპარსეთის წინააღმდეგ სომეხ-ქართველთა აჯანყების (ვარდან მამიკონიანი) დამარცხების შემდეგ, სომეხები ირანის ქვეშევრდომებად დარჩნენ, ირანმა შეიწყნარა სომხური მონოფიზიტობა, ვახტანგ გორგასალმა კი მტკიცედ გადაწყვიტა ბიზანტიას დამოყვრებოდა და საქართველოს ბედი მართლმორწმუნე ბიზანტიისთვის დაეკავშირებინა. ბიზანტიაში კი ამ დროს დიოფიზიტური ქრისტიანობა იყო ოფიციალურ რელიგიად აღიარებული (ქალკედონის კრება) და ქართველებიც. ბუნებრივია, დიოფიზიტებად დარჩნენ.

მახვილგონივრულობის, ალღიანობისა და მაღალი პოლიტიკური კულტურის ნიმუშია ქართული ეკლესიის ავტოკეფალიასთან დაკავშირებული ერთი ეპიზოდი:

1057 წელს ათონის ივერთა მონასტრის წინამძღოლმა გიორგი მთაწმინდელმა ანტიოქიის პატრიარქ თეოდოს მესამეს მიმართა თხოვნით, დაეკანონებინა ქართული ეკლესიის ავტოკეფალია.

ამ თხოვნას წინ აღუდგნენ ბერძნები.

მათი არგუმენტი ასეთი გახდლდათ:

დღემდე საქართველოში ქრისტეს არცერთი მოციქული არ ყოფილა და ამ უბრალო მიზეზის გამო, ქართულ ეკლესიას ავტოკეფალია არ ეკუთვნისო. ის-ის იყო საკითხი ბერძენთა სასარგებლოდ უნდა გადაწყვეტილიყო, რომ გიორგი მთაწმინდელმა სიტყვა ითხოვა.

დაიწყო დინჯად, სუფთა ბერძნულით:

წმინდა მამანო, მიკვირს იმ ორთოდოქსი ბერძნებისა, რომელთაც ქრისტეს მოციქულთა მსოფლიო მოძრაობა სრულად არ სცოდნიათ.

მოგეხსენებათ, ქრისტეს უპირველესი მოციქულის ანდრია პირველწოდებულის სახელი.

ეს ის ანდრია პირველწოდებულია, რომელმაც მიჰგვარა თავისი უმწრმესი სულიერი ძმა პეტრე - შემდგომში ბერძენთა განმანათლებელი, მაცხოვარს.

სწორედ ანდრია პირველწოდებული შემოიბრძანდა აჭარის სანახებიდან საქართველოში, მოვლო მთა-ბარი და ქრისტიანობა იქადაგა.

ახლა კი, მე ვსვამ საკითხს: რაკი საეკლესიო რჯულის თანახმად უმცროსი ძმა უფროს ძმას უნდა დაემორჩილოს, უკამათოა ის ჭეშმარიტება, რომ უპირველესად ჩვენ, ქართველებს, გვეკუთვნის ავტოკეფალია და ჩვენს შემდეგ ჩვენს უმრწმეს ძმებს - ბერძნებსო.

პატრიარქმა თეოდოს მესამემ ამ რკინის ლოგიკას ვერაფერი დაუპირისპირა, ბერძენმა მღვდლებმაც თავები ჩაქინდრეს და კრებამ ერთხმად აღიარა ქართული ეკლესიის ავტოკეფალია.

რელიგიისა და სახელმწიფოს ურთიერთობის ეპოქის მოთხოვნათა შესაფერისად გადაჭრის კლასიკური ნიმუშია დავით აღმაშენებლის ინიციატივით 1104 წელს მოწვეული რუის-ურბნისის დიდი საეკლესიო კრება.

ამ კრების უმთავრესი გადაწყვეტილება ორი რამ გახლდათ:

პირველი ის იყო, რომ ეკლესია არა ოდენ ღვთის წინაშე მოწამებრივ სამსახურად იყო მოწოდებული, არამედ მას უნდა დაებრუნებინა გარდასულ წმინდა მამათა (გრიგოლ ხანძთელი, საბა იშხნელი, იოანე საბანისძე...) ეროვნული პოზიცია. ეკლესია კვლავ უნდა ჩამდგარიყო ქართული სახელმწიფოს სამსახურში, რადგანაც „ქრისტესმიერი სარწმუნოება იგი უპირველესად არის რჯული ქართველთა“.

ამით რუის-ურბნისის კრებამ ეკლესიას ერთხელ და სამუდამოდ ქართული სულის დაცვისაკენ მოუხმო და დავით აღმაშენებელმა ამ დიადი მისიის ცხოვრებაში გამტარებლად ეკლესიას საერთო წინამძღოლად თავისი აღმზრდელი და უპირველესი ვაჟირი, მწიგნობართუხუცესი გიორგი ჭყონდიდელი ჩაუყენა.

რუის-ურბნისის კრების მეორე კარდინალური გადაწყვეტილებაც ასევე ბრძნული სიახლე გახლდათ.

ამიერიდან ეპისკოპოსებად და საერთოდ ნებისმიერ სასულიერო თანამდებობაზე დანიშვნა ხდებოდა არა მემკვიდრეობითი პრინციპით, არამედ არჩევის წესით - კანდიდატის დამსახურებისა და პირადი თვისებების გათვალისწინებით.

თითქმის ყველა დამპყრობელი იმპერია უპირველესად ჩვენს რჯულს - ქრისტიანობას უტევდა და ქართველებს აიძულებდა სარწმუნოების შეცვლას.

ამ თვალსაზრისით, ქეთევან დედოფლის ცხოვრებისა და წამების მაგალითიც იკმარებოდა.

რაოდენ დაუჯერებლად უნდა მოგეჩვენოთ, ერთადერთი „ურჯულო დამპყრობელნი“ მონღოლები იყვნენ, რომელთაც ქართველ მთავართათვის რელიგიის შეცვლა არ მოუთხოვიათ.

მართალია, მონღოლები საშინელი სისასტიკით გამოირჩეოდნენ და ქართულ ეკლესია-მონასტრებში ზოგან ცხენების ბოგაც კი გამართეს, მაგრამ ქრისტიანულ მართლწმენას გარეგნულად არ ებრძოდნენ.

სხვა იყო მონღოთა კვალზე მოსული ხორეზმ შაჰის მემკვიდრე ჯალალ ედინი.

მან 1221 წელს მონღოლთა მრავალათასიანი ლაშქარი დაამარცხა და 1225 წელს თბილისი აიღო.

სწორედ თბილისში მეტეხის ხიდზე მოხდა ისტორიაში თითქმის გაუგონარი სისასტიკე.

ჯალალ ედინმა ხიდზე თავის ქვეშევრდომებს ხატები და ჯვრები დააწყობინა და თბილისის მოქალაქეებს უბრძანა, ქრისტიანობის უარყოფის ნიშნად ეს სიწმინდენი ფეხით გაეთელათ.

100 000-მა თბილისელმა უარი თქვა ამ ნაბიჯზე.

ჯალალ ედინის განკარგულებით 100 000-ივეს თავი მოკვეთეს და წყალში გადაყარეს.

ამ ცნობას „ქართლის ცხოვრების მატიანე“ გვაწვდის.

მართალია, იქ ციფრი 100 000 არ გვხვდება, მაგრამ მატიანისეული „ბეურზე ბეური“ ქართველმა ისტორიკოსებმა ასი ათასად მიიჩნიეს.

ამ ოცდაათი წლის წინათ, გავბედე და „ასი ათასი მოწამისთვის“ ერთბაშად თავის მოკვეთა საეჭვოდ მივიჩნიე. ვერ წარმოიდგენთ ისტორიკოსთა რა რისხვა დამატყდა თავს. ჩემს არგუმენტს – თბილისში იმ დროს სულ ორმოცი ათასი მცხოვრები იყო, აქედან ქრისტიანი დიდი-დიდი 20 000 თუ იქნებოდა და 100 000 მოწამე სად გამოძებნა ჯალალ ედინმა. განა 1000 ქართველი მოწამისათვისა რომ თავი მოეკვეთათ ერის დიდებისათვის საკმარისი არ იქნებოდა მეთქი? ერთმა აწ ცხონებულმა ისტორიკოსმა ქალბატონმა ასეთი „მტკიცე არგუმენტი“ დაუპირისპირა; ალბათ, საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებიდან მოყავდა ჯალალ ედინს ქართველები მეტეხის ხიდზე თავის მოსაკვეთადო.

ზემოთ პოლიტიკაში შემოქმედებითი მომენტის შეტანის შესახებ ვლაპარაკობდით და ამ მხრივ განსაკუთრებით ხაზგასასმელია ცოტნე დადიანის გმირობა.

1246 წელს მონღოლთა თავგასულობით შეწუხებული ქართველი დიდებულები კოხტასთავზე შეიკრიბნენ და დამპყრობთა წინააღმდეგ შეთქმულება გადაწყვიტეს.

როგორც ეს ხშირად ხდებოდა და ხდება დღესაც საქართველოში, შეთქმულება ვიღაცამ გასცა.

მონღოლებმა შეთქმულნი შეიპყრეს, ანისში შიშველნი ტრიალ მინდორზე თაფლწასმულნი, ხელფეხშეკრულნი დაყარეს, რათა შიმშილ-წყურვილით დახოცილიყვნენ.

ერთმა შეთქმულთაგანმა ცოტნე დადიანმა ამის შესახებ არაფერი იცოდა. მან, როგორც კოხტასთავზე მოილაპარაკეს, ჯარი შეკრიბა და სამეგრელოდან ქართლისკენ გამოემართა, მაგრამ ქართლში აცნობეს, რომ შეთქმულება გასცეს, დიდებულიები დააპატიმრეს და მისთვის გზის გაგრძელება საშიში იყო.

ცოტნეს ბევრი არ უფიქრია. ანისში ჩავიდა, ტანთ განიმარცვა, თაფლი წაისვა და პატიმართა შორის დაჯდა.

როცა მონღოლებმა ჰკითხეს ასე რად მოიქეციო, უპასუხა: ესენიც ჩემსავით უდანაშაულონი არიან. კოხტასთავზე ხარკის უკეთ აკრების მოგვარებისთვის შევიკრიბეთ, თუ ეს დანაშაულად მიგაჩნიათ, დაე, მეც ამათთან ერთად დავისაჯო.

როცა ეს ნოინს მოახსენეს, „მონღოლმა რაინდმა“ (შოთა ნიშნიანიძე) ქართველ დიდებულთა უდანაშაულობა დაიკვერა და ყველანი გაათავისუფლა.

ასე ბუნწად და, ცოტა არ იყოს, დაუჯერებლად გვიამბობს მემამტიანე ცოტნე დადიანის გმირობაზე.

ჯერ ერთი მხედველობაშია მისაღები ის გაუგებრობა, რომ ცოტნე ფაქტიურად მთელი დასავლეთი საქართველოს მმართველი იყო თვით მონღოლების მიერ დანიშნული (მონღოლური სამხარეო ერთეული - დუმენის თავი) და მონღოლთა სამსახურში მყოფი. მეორეც, რაკი ცხრა შეთქმულებიდან რვა დაიჭირეს, ბრძანება, რასაკვირველია, ცოტნე დადიანის დაპატიმრებაზეც იქნებოდა გაცემული. ამიტომაც მისმა მამიებელმა გონებამ ვითარებიდან გამოსასვლელად ასეთ ხერხს მიაგნო: მოდი, დავასწრებ მონღოლებს და სანამ

დამიჭერენ, თვითონ ვეახლები ნოინს, რათა ჩვენს კოლექტიურ უდანაშაულობაში დავარწმუნო.

ამ ფანდმა გაჭრა.

პოლიტიკური კულტურის ამგვარი მაგალითი მთელს იმდროინდელ მსოფლიოში და შემდგომაც უპრეცედენტოა.

ცოტნესათვის ამ გადაწყვეტილების მიღება იოლი როდი იყო, მაგრამ მას განსჯისათვის დიდი დრო არ ჰქონდა.

სხვა გზა, თუნდაც ძალისმიერი, მოძმეთა გამოსხნისა არ არსებობდა.

ვინ იცის, იქნებ ისიც გაიფიქრა გენიალურმა მოწამემ, რომ მე ერთი რომ გადავრჩე და ისინი სიკვდილით დასაჯონ, ალბათ, ისტორიის ეჭვი და რისხვა დამატყდება თავზეო.

ესეც არ იყოს, სიტუაცია არც ისე მარტივი იქნებოდა, როგორც მათიანე და გულუბრყვილო მწერლები (ვთქვათ გრიგოლ აბაშიძე) აღწერენ. აქაოდა, მოთქარუნდა ცხენით ცოტნე დადიანი, წელზევით გაიხადა, კასრთან მივიდა და თაფლის წასმას შეუდგა. როცა თაფლის წასმას მორჩა, მივიდა და შეთქმულთა შორის ჩაჯდა.

ჯერ ერთი, დასჯის მოედანზე ცოტნე ასე იოლად ვერ „მითქარუნდებოდა“, მას სულ მცირე ხუთიოდე კაცი მაინც ახლდა, მეორეც ვინ მიცემდა უფლებას შეთქმულებაში მხილებულ დუმენისთავს ასე უცერემონიოდ შეთქმულთა შორის ჩამჯდარიყო. რაო? მერე ნოინმა ჰკითხა თავისი დაცვის წევრს: „თუ კაცი ხარ, გამიგე, ვინ არის ის კაცი შეთქმულთა შორის რომ მოკალათდაო?“ რა თქმა უნდა, ასე გულუბრყვილოდ ვერავინ დაიჯერებს ცოტნე დადიანის მსოფლიო გმირობას.

სანამ წამების ველს მიაღწევდა, ცოტნეს ცოტა განსაცდელის გამოვლა როდი მოუხდა გაოცებულ მონღოლ სარდლებთან, რომლებიც ალბათ წამდაუწუმ მოახსენებდნენ ნოინს, ჩვენი ერთგული დუმენის თავი მოვიდა და შეთქმულებს უერთდებო. ბოლოს, სანამ საბოლოო გადაწყვეტილებას მიიღებდა, ცოტნე დადიანი ნოინმა თავისთან იხმო და კარგა ხანს ისაუბრეს. აი, სწორედ იმ საუბარშია ცოტნეს გმირობა და დიპლომატიური გენიალობა. რა თქმა უნდა მემბტიანეს ეპატიება სიტყვაძუნწობა, მაგრამ სიტყვის ოსტატმა ქართველთა უპირველესი გმირის საქციელზე ასე უფერულად არ უნდა გადაიაროს. ცოტნე დადიანის გმირობა ტანზე თავლის წასმა კი არ არის, არამედ ის გასაოცარი მორალური სიმტკიცე, მამაცობა და მამულისა თუ მოძმეთა ხსნისათვის უყოყმანო თავდადებაა, რაც კოლხმა გმირმა გამოიჩინა.

დახვეწილი პოლიტიკური კულტურის მაგალითი მისცა იმდროინდელ მსოფლიოს თამარ მეფემ 1184 წელს, ყუთლუ არსლანის გამოსვლის დროს. ის, რასაც ზოგი ისტორიკოსი პირველ ქართულ პარლამენტს უწოდებს, სხვა არა იყო რა, თუ არა მეფე ქალის ხელისუფლების შეზღუდვის მცდელობა. როცა ყუთლუ არსლანმა ისანში გამართა კარავი და თამარ მეფისგან მისი ყოველი გადაწყვეტილების კარავში მყოფ დიდებულებთან შეთანხმება მოითხოვა. მხედველობაში იქონიეთ ის გარემოება, რომ იდგა XII საუკუნე, ერთმეფობის ხანა, როცა მეფე იყო უზენაესი ხელისუფალი. თამარს ისედაც ჰქონდა თავისი სათათბირო ხელისუფლება – სამეფო დარბაზი. ყუთლუ არსლანის კარავი კი სწორედ სამეფო დარბაზის უფლებების შეკვეცისკენაც იყო მიმართული. და სწო-

რედ ამ დროს, თამარმა ამ უჩვეულო წარმონაქმნის _ კარავის დარბევის ბრძანება კი არ გასცა, რასაც ყველა მონარქი მოიმოქმედებდა, არამედ „შეთქმულებთან“ მოსალაპარაკებლად ორი უაღრესად ავტორიტეტული, კდემამოსილი ქალბატონი - ხვაშაქ ცოქალი და კრავაი ჯაყელი გაგზავნა. ეს უკვე ყუთლუ არსლანის მეკარვეთა მორალურ დამარცხებას ნიშნავდა და ასეც მოხდა. თამარ მეფის ბრძნული წინასწარჭკვრეტა მართალი აღმოჩნდა.

ეპოქის ხასიათისა და სიტუაციის შესაფერისად ქართველ მეფეთა მოქმედება ურთიერთსაწინააღმდეგო ფაქტებით არის სავსე. თუ 1289 წელს არღუნ ყაენის წინააღმდეგ აჯანყებული ვეზირის ბუღას მხარდაჭერისათვის ყაენმა დემეტრე მეფე თავისთან იხმო და მიუხედავად სამეფო დარბაზის კატეგორიული უარისა, დემეტრე მაინც ეახლა ყაენს, რითაც სასიკვდილოდ გაწირა თავი (რისთვისაც მას „დემეტრე თავდადებული“ ეწოდა), სამაგიეროდ, სულ რაღაც 8 წლის შემდეგ ყაზან ყაენმა ახლა ურჩობისთვის დავით მერვე იხმო თავისთან, მაგრამ დავით მეფეს კარგად ახსოვდა დემეტრეს ბედი და მიუხედავად დარბაზის რჩევისა, წადი და ყაენს პატიება თხოვეო, მეფემ უარი განაცხადა. თუ დავით აღმაშენებელს დამპყრობთა წინააღმდეგ ბრძოლაში ქარქაშში ხმალი არ ჩაუგია და ამ გზაზე მისთვის კომპრომისი არ არსებობდა, სამაგიეროდ გიორგი მეხუთემ („გიორგი ბრწყინვალე“) მონღოლებთან პირდაპირ ბრძოლას მოჩვენებითი თანამშრომლობა და დროებითი დაზავება არჩია. მან „თავისი გაველენით ისარგებლა და ქვეყნის მდგომარეობის აღდგენას

მონღოლთავე მხარდაჭერით შეუდგა“ („საქართველოს ისტორია“, 2012, გამომც. „გუმბათი“, გვ. 245).

სამწუხაროდ, პოლიტიკური კულტურა არც ჩვენს ეპოქაში და უახლოეს წარსულში გამოირჩევა ობიექტურობის დაცვისა და ურთიერთპატივისცემის მაგალითებით. საქართველომ ოცი წლის შუალედით 1993 და 2008 წლებში ორი უმძიმესი ომი გადაიტანა რუსეთთან, რასაც უამრავ ადამიანურ მსხვერპლთან და ეკონომიკურ განადგურებასთან ერთად საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევა მოჰყვა.

რუსეთის იმპერიული ზრახვები რომ ერთი წუთით გვერდზე გადავდოთ, ზემოაღნიშნული წლები მსოფლიოს დიპლომატიურ მარცხადაც შეიძლება ჩაითვალოს.

ამერიკაში, გაეროში, ევროკავშირში, ევროპარლამენტში, რუსეთში და საქართველოში, არ აღმოჩნდა მსოფლიო ავტორიტეტის მქონე თუნდაც ერთი პოლიტიკოსი, რომელიც შეძლებდა პროცესები მოლაპარაკების მაგიდასთან დაებრუნებინა და საქმე შეიარაღებულ თავდასხმამდე არ მიეყვანა.

პირველი ომის შემთხვევაში (1993 წ.) რუსეთს მართავდა დასავლური ორიენტაციის მქონე პრეზიდენტი ელცინი, რომელიც აშკარად გახდლათ მაშინ ლოიალური პოზიციის გამტარებელი ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების მიმართ.

საკმარისი იყო იმ დროს ამერიკის პრეზიდენტს ერთი სიტყვა ეთქვა ელცინისათვის საქართველოს სასარგებლოდ, რომ ომი არ მოხდებოდა.

მით უმეტეს, იმ ფონზე, როცა რუსეთის პრეზიდენტი თავისი ფეხით ჩამოვიდა ყაზბეგში და საქართველოს ხე-

ლისუფლების მიერ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის გაუქმებას ხელი მოაწერა.

ნაცვლად იმისა, რომ პოლიტიკაში მეოცე საუკუნის დასასრულს მაინც გაემარჯვა პოლიტიკურ კულტურას, ევროპა-ამერიკის უმაღლეს წრეებშიც კი ძველი ინერციით ცხოვრობდნენ. კვლავ გასავალი ჰქონდა ნაჯახურ პოლიტიკას, ხოლო რუსეთის და საქართველოს მეთაურები ერთმანეთს საგინებელ ეპითეტებს ენერგიულად უცვლიდნენ.

იქნებ სისხლისღვრას გადარჩენილიყო იმდროინდელი საქართველო, რომ ბუშს საქართველოს პრეზიდენტისათვის „დინების წინააღმდეგ მცურავი თევზი“ არ ეწოდებინა და ზვიად გამსახურდიას ასევე გამომწვევად არ ეპასუხა: „დინებას მხოლოდ მკვდარი თევზები მიჰყვებიანო“.

ეს ეზოპური კითხვა-პასუხი პოლიტიკურ ნანინას წააგავს იმასთან შედარებით, რაც მაშინ პუტინმა და სააკაშვილმა აკადრეს ერთმანეთს. სააკაშვილმა რუსეთის პრეზიდენტს „ლილიპუტინი“ უწოდა, ხოლო პუტინი თავის მხრივ საქართველოს პრეზიდენტს „ერთი ადგილით დაკიდებით“ დაემუქრა.

ალბათ, დამერწმუნება მკითხველი, რომ პოლიტიკური კულტურის დეფიციტმაც დამართა მსოფლიოს ის უსიამოვნებანი, რაც ახლა სჭირს.

თანამედროვე მსოფლიოს წინაშე ხუთი უმთავრესი პრობლემა დგას: შიმშილის, ომის, დემოგრაფიის, ენერგორესურსების და ეკოლოგიის.

ძირითადად ეს ხუთი პრობლემა უდებს სათავეს დედამიწის მცხოვრებთა მოუწესრიგებლობას. ეს ხუთი პრობ-

ლემა გახლავთ მიზეზი იმისა, რომ ოცდამეერთე საუკუნეშიც გვიწევს მსჯელობა მსოფლიო ომებზე, დემოგრაფიულ დაპყრობებზე, ენერგოკრიზისებსა და ეკოლოგიურ კატასტროფებზე.

ჯერჯერობით მსოფლიოს მეცნიერული აზრი და პოლიტიკოსთა სადღეღამისო ძალისხმევა ამ ხუთი ვეშაპიდან ასეთ უმკლავდება მხოლოდ ერთს - ენერგორესურსების ნაწილობრივ მოწესრიგებას, დანარჩენ ოთხს კი ყველანი ამოდ ვებრძვით და მსოფლიოს ეს ხუთი სატკივარი დღითიდღე გვაგრძნობენებს თავის „ავ მუსაიფს“ პლანეტის სხვადასხვა კუთხეში სახელმწიფოთა შორის მუხანათური მეკობრეობის, შინაომების, რევოლუციების, ეპიდემიებისა და ეკოლოგიური უბედურებების სახით.

როგორმე პლანეტის მკვიდრთ ერთმანეთის გატანა რომ შეეძლოთ და ეს ჩვენი მარჩენალი დედამიწა შიგნიდან არ ავაფეთქოთ, დედამიწის მცხოვრებთა კეთილი ნებაა საჭირო. ადამიანთა შორის კეთილი ნების აღმძვრელი და დამამკვიდრებელი კი ადამიანის შინაგან ბუნებაზე ზემოქმედების ნაცადი და მოქმედი საშუალება - კულტურა გახლავთ.

თუმცა მხატვრული ნააზრევი ანუ კულტურა მოწოდებულია სიკეთის, სიმშვიდის, სათნოების დასამკვიდრებლად, მას გაჩენისათანავე უხდებოდა და ახლაც უხდება ურთიერთობის გარკვევა პოლიტიკასთან.

პოლიტიკა ცოდნაა იმის შესახებ, თუ როგორ მოვაწყოთ სახელმწიფო, მაგრამ როგორც კი ამ ცოდნით აღჭურვილი პოლიტიკოსთა ჯგუფი სახელმწიფოს სათავეში მოექცევა, ამ ჯგუფის პოლიტიკა იქცევა სახელმწიფო იდეოლოგიად. სა-

ხელმწიფოს კი თავისი მკაცრი კანონები აქვს და მისი იდეოლოგიის მტკიცედ დაცვას მარტოოდენ უბრალო მოქალაქეებისგან კი არა, იმგვარი თავისუფლად მაოზროვნე შემოქმედისგან მოითხოვს, როგორც ხელოვნების წარმომადგენელი, კულტურის მოღვაწე გახლავთ.

იყო შემთხვევები, როცა ხელისუფალს იმდენად შურდა ხელოვანის დიდება, რომ თვით სცდიდა მხატვრული ნაწარმოების შექმნაში ძალას, რაკილა გვირგვინოსანი იყო, შეპასუხებას ვერავინ უბედავდა და თავი ხელოვნებაშიც ფრიად წარმატებულად მიაჩნდა.

რომის იმპერატორმა ნერონმა, რომელიც ხელოვნების არაერთ დარგში და მათ შორის სასცენო ხელოვნებაშიც ამაოდ ცდიდა ძალას, სიკვდილის წინ პათეტიურად წამოიძახა: „აფსუს, რა არტისტი ეცლება რომს ხელიდან?!“.

ერთი მხრივ, შური და მეორეს მხრივ ჭეშმარიტი ხელოვანის ძნელად აღსაზრდელობა იყო მიზეზი იმისა, რომ ხელოვანსა და ხელისუფალს შორის დამაბული ურთიერთობა ზოგჯერ აშკარა წინააღმდეგობაში გადაიზრდებოდა ხოლმე, კუს მიერ ფეხის გამოყოფის ანდაზისამებრ ამუშავდებოდა ხელმწიფის დამქაშების მთელი რაზმი, ჩაირთვებოდა იდეოლოგიური მანქანა ურჩი ხელოვანის ასალაგმავად.

ოფიციალური პოლიტიკა ხელოვანს ათასი საშუალებით ებრძოდა: დაშინებით, დაპატიმრებით, გადასახლებით და თვით იგნორირებითაც კი, იგნორირება „ვერშემჩნევა“, ჭეშმარიტი ხელოვანისთვის არანაკლებ მძიმე სასჯელი გახლავთ.

და მაინც რას აკეთებდა კულტურის წარმომადგენელი ისეთს, რომ მოსვენებას უკარგავდა ძალაუფლების ნირვანაში მთვლემარე ხელისუფალს?

მუხათა მსახური ერთი ნაბიჯით ყოველთვის უსწრებს ოფიციალურ, გაბატონებულ იდეოლოგიას. პროგრესისაკენ მიმსწრაფალ გზას, იგი ჩვეულებრივ მოკვდავზე უკეთ ხედავს, მაღლიდან დაჰყურებს მოვლენებს, სახელმწიფოს ხელოვნებასაც კალიდოსკოპივით აღიქვამს და ხმასაც იმაღლებს. სწორედ ეს მისი ხმის ამაღლება არ მოსწონთ ძლიერთა ამა ქვეყნისათას, „მაღლა მხედი დაბლაც ხედავს, უფრო ნათლად, უფრო დიდად“, ბრძანებდა აკაკი და სწორედ ეს „მაღლამხედობა“ გახლდათ ჭეშმარიტი ხელოვანის ოპოზიციური განწყობის მიზეზი.

დიდი ხელოვანი ყოველთვის, ყოველ დროში ოპოზიციონერი გახლდათ და ასეა დღესაც.

ვისაც კრიტიკული აზრის გამო წელში აკანკალებს, ემანდ ხელოვანმა ხალხი არ ამიბუნტოსო, სწორედ იგი ცდილობს როგორმე ჭკუა ასწავლოს. „დააუთოოს“ კულტურის წარმომადგენელი, ყალიბში მოაქციოს მისი აზროვნება.

კულტურის ისტორიამ უამრავი მაგალითი იცის კულტუროსნის მიმართ ოფიციალური პოლიტიკის ხაზის გამტარებელთა ცინიკური, უსულგულო, ზოგჯერ კი აშკარად რეპრესიული დამოკიდებულებისა.

ისტორიამ ვერ შემოგვინახა, თორემ არც თუ კარგი ცხოვრების გამო უნდა გადასახლებულიყო რუსთაველი პალესტინაში, რათა იქ, სამშობლოდან შორს მყოფს მარტოობაში დაეღია სული (გაიხსენეთ მიხეილ ქელივიძის მშვენიერი

ლექსი „მაშ, შენ ამბობ რომ არ ჰყოლია მტერი რუსთაველს?“, საყოველთაოდ ცნობილია, დედამიწის სხვა გენიოსი პოეტის მართლაც ღვთაებრივი „ღვთაებრივი კომედიის“ ავტორის - დანტე ალიგიერის ბედი.

სერვანტესმა ხუთი წელი ციხეში დაჰყო.

პიუგო საფრანგეთიდან გაასახლეს.

პუშკინი და ლერმონტოვი ხელისუფლების მიერ მიგზავნილმა პირებმა დუელში მოჰკლეს.

დოსტოევსკი სამოქალაქო სიკვდილით დასაჯეს.

ვინ წარმოიდგენდა, რომ ისეთ დემოკრატიულ და პროგრესულ ქვეყანაში, როგორც საფრანგეთია, 1858 წელს სამართალში მისცემდნენ სახელგანთქმულ მწერალს გუსტავ ფლობერს, რომელმაც თურმე თავისი რომანით - „მადამ ბოვარი“ საზოგადოებრივი მორალი შეურაცხჰყო და გარყვნილება იქადაგა.

„ვისთან ხარო თქვენ კულტურის მუშაკებო?!“ - ეს იყო პირველივე კითხვა საბჭოთა ხელისუფლებამ ხელოვანთა მრავალათასიან არმიას რომ დაუსვა.

და დაიწყო ხელოვანთა დაყოფა თანამდგომელებად და თანაგზავრებად. პროლეტარ (შემდგომ ბოლშევიკ) მწერლებად და თეთრგვარდიელთა მხარდამჭერ მწერლებად.

მაიაკოვსკი და ესენინი თვითმკვლელობამდე მიჰყავთ, გორკის სწამლავენ, ცვეტაევას ემიგრაციაში „უშვებენ“, ხოლო ახმატოვას შუა აზიაში ასახლებენ.

საქმე იქამდე მიდის, რომ 1932 წელს საბჭოთა მწერლების პირველ ყრილობაზე წითელ რუსეთში მცხოვრები ყველა მწერალი ერთ ორგანიზაციაში „საბჭოთა მწერალთა

კავშირში“ გააერთიანეს, რითაც ერთი ხელისმოსმით გააუქმეს ყველა აქამდე არსებული ე.წ. „მოდური“ ლიტერატურული სკოლა და დაჯგუფება.

საბჭოთა მწერლების ერთადერთ შემოქმედებით მეთოდად გამოცხადდა ე.წ. „სოციალისტური რეალიზმი“, რომელსაც სოციალისტური ცხოვრება უნდა აესახა მის ოპტიმისტურ განვითარებაში.

და დაიწყეს ხელოვნების ნაწარმოებთა შეფასება სოციალისტური რეალიზმის კრიტერიუმებით. ნაწარმოებთა პერსონაჟები დაყვეს დადებით და უარყოფით გმირებად. ფინალი აუცილებლად ოპტიმისტური უნდა ყოფილიყო. „მზე ჩადიოდა“ - პესიმიზმს ნიშნავდა, „მზე ამოდიოდა“ - ოპტიმიზმს. ასე პრიმიტიულად ესმოდა ზოგიერთ კრიტიკოსს ცხოვრების ასახვა მის პერსპექტიულ-ოპტიმისტურ განვითარებაში. მანამდე?

1907 წლის თებერვალში აკაკი წერეთელი ჟურნალ „ხუმარას“ გამოცემისთვის მეტეხის ციხეში ჩასვეს, ხოლო იმავე წლის აგვისტოს XIX საუკუნის საქართველოს სულიერ მამას - ილია ჭავჭავაძეს წინამურთან ბერდენკის ტყვიით გაუმასპინძლდნენ.

ეს სასჯელი ილიამ და აკაკიმ თავისუფლებისკენ ქართველი ერის მოწოდების გამო დაიმსახურეს.

მოვიდა საბჭოთა ხელისუფლება და გალაკტიონ ტაბიძე დააპატიმრეს 1921 წლის ბოლშევიკურ ინტერვენციაზე დაწერილი პოემის გამო „მოგონებანი იმ დღეებისა, როცა იელვა“, ხოლო იოსებ გრიშაშვილი კი XI არმიის მიერ საქართველოს

ოკუპაციის წინააღმდეგ დაწერილი ლექსისათვის „ახალ ხელისუფლებას“.

1937 წელს ხელოვანთა მოთვინიერების მანქანა მთელი ძალით ამოქმედდა.

ანტისაბჭოთა, ჯაშუშური საქმიანობის შეთითხნილი ბრალდებით დახვრიტეს მიხეილ ჯავახიშვილი, ტიციან ტაბიძე, ვახტანგ კოტეტიშვილი, ნიკოლო მიწიშვილი, ბენიტო ბუაჩიძე, ევგენი მიქელაძე...

განსხვავებული აზრის გამო მწერლებს ხელაღებით რიცხავდნენ მწერალთა კავშირიდან. გარიცხვების სერია თითქმის ჩვენს დრომდე გაგრძელდა:

1938 წელს გარიცხეს კონსტანტინე გამსახურდია, გერონტი ქიქოძე და პავლე ინგოროყვა;

1975 წელს გარიცხეს ზვიად გამსახურდია;

2001 წელს გაირცხეს რევაზ მიშველაძე. სამი წლის შემდეგ 2004 წელს ქართველ მწერალთა ყრილობამ რევაზ მიშველაძე თავის ერთ-ერთ თავკაცად აირჩია. მან კი გამგეობის პირველსავე სხდომაზე ზვიად გამსახურდია სიკვდილის შემდეგ მწერალთა კავშირის წევრად აღადგინა.

ოცდაათიანი წლების შემდეგ მკითხველთა მთელი თაობები არალეგალურად ეცნობოდნენ მიხეილ ჯავახიშვილის „ჯაყოს ხიზნებს“, გრიგოლ რობაქიძის „გველის პერანგს“ და ტიციან ტაბიძის ლექსებს.

მწერალს რომ დააპატიმრებდნენ, მეორე დღესვე დაიწყებოდა სამოქალაქო საბუთებიდან, კრებათა ოქმებიდან და თვით ბიბლიოთეკებიდანაც კი მისი სახელისა და გვარის ამოშლის კამპანია.

დილამდე ისხდნენ არქივებსა თუ ბიბლიოთეკებში გვარის ამომშლელნი, რა სიამოვნებით ამოშლიდნენ „ხალხის მტერთა“ გვარებს, ადამიანთა მეხსიერებიდანაც რომ შეძლებოდათ.

რეპრესიებს ყველა ვერ უძლებდა. დადებდა კალამს თუ ყალამს და განაპირდებოდა. ძლიერთა ამა ქვეყნისათა ახლამისი სიჩუმეც, განდგომაც კი აღიზიანებდათ. ყველანაირად ახალისებდნენ მაქებარ, მამებლურ, პანეგირიკულ ხელოვნებას და ივსებოდა სახელოვნო თაროები მარქსიზმისა კლასიკოსთა პორტრეტებით თუ ბიუსტებით, წიგნები კი ბელადთადმი მიძღვნილი ლექსებითა და პოემებით.

ხომ საშინელებაა რეპრესიები შემოქმედებით კავშირების მიმართ და ხელოვანთა აბუჩად აგდების „ღონისძებები“, არანაკლებ შემზარავია ხელმწიფის კარის ხელოვანი, პოლიტიკოსთვის სულმიყიდული შემოქმედი.

ხელოვანმა თავისი სიტყვას და საქმეს ოქროს ფასი უნდა დასდოს, თავისი ფასი უნდა იცოდეს, უნდა ესმოდეს, რომ მის ნაწერს თაობები გაეცნობა და უნდა ეცადოს, არ შერცხვეს მომავლის წინაშე.

თავისი დროით კმაყოფილი, ქების აღსავლენად შემართული შემოქმედი იმ ტოტსა სჭირს, რომელზეც თვითონ მოკალათებულა.

„არ ჩაუჯდე ხელმწიფეს ნავში“, ყველაზე დიდი ზნეობრივი სიბრძნეა მუზის მსახურთათვის.

არსებობს პოლიტიკასა და კულტურას შორის ურთიერთობის კიდევ ერთი ფორმა, რომელსაც სახელმწიფო დაკვეთა ჰქვია.

სახელმწიფო დაკვეთა სასურველ შედეგს მაშინ გვაძლევს, როცა ხელოვანის პოზიცია და სახელმწიფოს პოლიტიკური ინტერესები ერთმანეთს ემთხვევა. ამგვარმა თანხვედრამ მაშინაც კი, როცა ერთი მხრივ, ადმინისტრაციის რკინის ხელი ან ფულადი დაინტერესება იყო, ხოლო მეორე მხრივ გენიოსის ნება, მსოფლიოში ხელოვნების არაერთი შედეგრი შექმნა.

დღეს უკვე აღარავინ ინტერესდება იმ გარემოებით, რომ სახელმწიფო დაკვეთით შეიქმნა როდოსის კოლოსი, სემირამიდას დაკიდებული ბალები და ალექსანდრიის შუქურა.

სახელმწიფო დაკვეთა რომ არა, არ გვექნებოდა ეგვიპტის პირამიდები და პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარი, ტაჯმაკალი და პარტენონი, ვარძია და სვეტიცხოველი...

სახელმწიფოსა და კულტურას შორის ჰარმონიულმა თანამშრომლობამ არა მარტო არქიტექტურის, ქანდაკების, ფერწერისა თუ მუსიკის, ლიტერატურის არაერთი იგავმიუწვდომელი ძეგლიც დაბადა. შემთხვევით როდი გაჩნდა „ვეფხისტყაოსანში“ მისი გენიალური ავტორის აღიარება: „მიბრძანეს მათად საქებრად თქმა ლექსებისა ტკბილისა“.

მარტო იმის აღნიშვნა რად ღირს, რომ სახელმწიფო გარიგების შედეგად შექმნა მიქელანჯელომ იგავმიუწვდომელი სიქსტის კაპელა და ლეონარდო დავინჩიმ – რომის შადრევანი.

ხელოვანსა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთთანამშრომლობამ საბჭოთა ეპოქაში კაბალური ფორმა მიიღო. შემოვიდა ე.წ. ხელშეკრულებითი საქმიანობის წესი. ხელშეკრულებას კი სახელმწიფო ხელოვანს იმგვარ, აშკარად პროპაგან-

დისტულ საქმეზე უდებდა, რაც თავიდანვე გამორიცხავდა ყოველგვარ შემოქმედებით ფანტაზიას.

რა შემოქმედებით ფანტაზიაზე შეიძლებოდა ლაპარაკი, მაშინ, როცა: დამკვეთი ითხოვდა დაზგური პრინციპით შექმნილ მარქსიზმის კლასიკოსათა სკულპტურებს თუ ფერწერულ პორტრეტებს, საკოლმეურნეო შრომის ამსახველ გრაფიკულ „შედეგებს“ და ლოზუნგებით აჭრელებულ პეიზაჟებს.

ამ ურთიერთობამ პოლიტიკური ანგარების და აშკარა იძულების გარდა ადამიანური თანამშრომლობის მაგალითებიც იცის: გერმანიამ კარგად იცოდა ვაიმარელი გენიოსის - გოეთეს ფასი და „ფაუსტის“ ავტორი ხან მინისტრი გახლდათ, ხანაც უმაღლესი რანგის სახელმწიფო მოღვაწე.

ლიტერატურის ისტორიამ იცის არაერთი მაგალითი სტალინის ყურადღებიანი დამოკიდებულებისა გორკის, მაიაკოვსკის, შოლოხოვის, ბულგაკოვის და სხვათა მიმართ. როცა ამ უკანასკნელმა კულტურის სამინისტროს მესვეურთა გულგრილი დამოკიდებულების გამო საზღვარგარეთ წასვლა გადაწყვიტა, უეცრად შუალამისას მის ბინაში ტელეფონის ზარი გაისმა:

- გამარჯობა, ამხანაგო ბულგაკოვ, სტალინი ვარ. მითხრეს, რომ საზღვარგარეთ მიდიხართ საცხოვრებლად, რა მიზეზია, მოგწყინდით?

- ამხანაგო სტალინ, აქ გასაქანს არ მამღევენ.

- სახელდობრ?

- სამსახურიც კი არა მაქვს. გუშინ მოსკოვის სამხატვრო თეატრს მივმართე. სალიტერატურო ნაწილის გამგის ადგილი აქვთ, უარი მითხრეს.

პაუზა.

- ამხანაგო ბულგაკოვ. თქვენი გადაწყვეტილება თქვენი ნებაა, მე ამაში ვერ ჩავერევი, გთხოვთ, ერთხელ კიდევ მიხვიდეთ მხატვრი, ვერაფერს დაგპირდებით, მაგრამ იქნებ ჩემმა შუამდგლომლობამ გაჭრას.

მეორე დღეს ბულგაკოვი სამხატვრო თეატრის სალიტერატურო ნაწილის გამგედ დანიშნეს და საზღვარგარეთ საცხოვრებლად წასვლა სამუდამოდ გადაიფიქრა.

ასე რომ, როცა კულტურის მუშაკთა რეპრესიების სავალალო ფაქტებს გავიხსენებთ, იქნებ ამგვარი იშვიათი, მაგრამ მაინც საგულისხმო ფაქტებიც არ დაგვავიწყდეს.

აღბათ, ისევ და ისევ ხელოვანთა კეთილგანწყობის მოპოვების მიზნით (ესე იგი არც თუ უანგაროდ) ხელისუფლება აწესებდა პრემიებს და იმ პრემიებს ურიგებდა ნიჭით გამორჩეულ შემოქმედთ. კულტურის მოღვაწეებს უფასოდ ურიგებდა ბინებს, სახელმწიფო თავის თავზე იღებდა შემოქმედებითი კავშირების შენობათა კომუნალურ ხარჯებს. ყველა სახელოვნო თუ ლიტერატურულ ჟურნალ-გაზეთს ჰქონდა საკმაოდ სოლიდური ჰონორარი და სახელმწიფოს მიერ დანიშნული სუბსიდიები ყოველივე ამას კი სახელმწიფო ბიუჯეტი უზრუნველყოფდა.

ხოლო „რაკი ფულს ვინც იხდის, მუსიკასაც ის უკვე-თავს“, სახელმწიფო, დიადაც, აცხადებდა პრეტენზიას, რომ

კულტურა სახელმწიფო პოლიტიკის ხაზის გამტარებელი ყოფილიყო.

არც თუ ისე დიდი ხნის წინათ იმპერიის დედაქალაქში (მოსკოვში) მტკიცდებოდა ცალკეულ გამომცემლობათა საგანმომცემლო გეგმები და კინოსტუდიაში გადასაღებად გამზადებულ კინოფილმთა საავტორო თუ სარეჟისორო სცენარები, ყველაფერი ცენტრალიზაციის საყოველთაო კანონს ექვემდებარებოდა.

თანამედროვე მკითხველი ძნელად თუ წარმოიდგენს, რომ მთავლიტის დასტურის გარეშე მხატვრულ (გნებავთ მეცნიერულ) ნაშრომს კი არა, მოსაწვევ ბარათსაც კი ვერ დაბეჭდავდი, ხოლო სპექტაკლს მაყურებელი ვერ იხილავდა, თუ ე.წ. გენერალურ რეპეტიციაზე წარმოდგენას კულტურის სამინისტროს სპეციალური კომისია არ ჩაიბარებდა.

ერთი სიტყვით კულტურა ოფიციალური პოლიტიკის ნაწილი იყო თუ შემოქმედი სოციალისტური რეალიზმის დადგენილ ჩარჩოებს გაშორდებოდა, მას მაშინვე მიაკერებდნენ უიდეო ხელოვანის იარლიყს. „უიდეობიდან“ კი „ხალხის მტრად“ გამოცხადებამდე ერთი ნაბიჯი იყო დარჩენილი.

როგორი უნდა იყოს პოლიტიკისა და კულტურის ურთიერთდამოკიდებულება?

ეს დამოკიდებულება ურთიერთგაგებასა და ურთიერთპატივისცემაზე უნდა იყოს დამყარებული.

ოფიციალური პოლიტიკის წარმომადგენლები ანუ ხელისუფალნი ნიადაგ უნდა ცდილობდნენ, არ შეზღუდონ ხელოვანის თავისუფლება, არ მოაქციონ კულტურა პოლიტიკურ თვალსაზრისთა ყალიბში, უნდა უცოდნენ, რომ

შემოქმედის ბუნება უაღრესად ფაქიზი ფენომენია და იგი ადმინისტრირებას, მაგიდაზე თითების კაკუნს ვერ იტანს.

კულტურა ეროვნული ფენომენის დაცვისთვისაა მოწოდებული და თუ ხელოვანი ხედავს, რომ პოლიტიკოსიც ამ გზას ადგას, მას ოფიციალურ წრებთან სადავო არა აქვს რა. მაგრამ ეროვნული ხაზის გამრუდების შემთხვევაში ხელოვნების წარმომადგენელი, დიალაც, აიმაღლებს ხმას და ისტორიის წინაშე მიუტყევებელი შეცდომა იქნებოდა, მუხათა მსახურს ეს ხმის ამაღლება სახელმწიფოს წინააღმდეგ ბრძოლად ჩავუთვალოთ.

ზემოთ ვილაპარაკეთ ხელისუფლების მიერ „კულტურის მოთვინიერების“ სავალალო მაგალითებზე, იმ დამსჯელობით ღონისძიებებზე, რომლის ძალითაც ხელოვნება „ძლიერთა ამა ქვეყნისათა“ ხელში ქედდადრეკილ მუზად იქცეოდა და შედეგად კულტურის ისტორიას რჩებოდა პანეგირიკული ცრუხელოვნების გულისამრევი ნიმუშები.

კულტურაზე ზემოქმედების არანაკლებ ტლანქი ფორმაა მისი იგნორირება.

იგნორირება ანუ განზე გაწევა, ვერშემჩნევა და საბოლოო ჯამში არაფრად ჩაგდება ზოგჯერ სახელმწიფო პოლიტიკის რანგშია აყვანილი.

ქვეყნის ხელოვანზე გამწყრალი ხელისუფლება ჯერ პირდაპირ ან არაპირდაპირ, იმის მტკიცებას მოჰყვება, რომ მხატვრულმა ნააზრევმა თავისი დრო მოჰამა. იგი ძველებურ გავლენას ვეღარ ახდენს ადამიანთა სულიერ ცხოვრებაზე. მერე მოჰყვებიან ზღაპრებს იმის შესახებ, რომ ხელოვნების ქმნილებაზე აღარ არსებობს საზოგადოებრივი მოთხოვნა და

ბოლოს ამუშავდება კულტურის იგნორირების უზარმაზარი პოლიტიკური მანქანა, რომელც წალეკვით ემუქრება პირველ რიგში სწორედ ეროვნულ კულტურას.

მთავრობა პირველ რიგში ეკონომიკურ შემწეობას შეუწყვეტს სახელოვნებო წისქვილებს (კინოსტუდიას, თეატრებს, გამომცემლობებს, სამუსიკო ცენტრებს...), ხელისუფლების წარმომადგენლები აღარ ჩანან გამოჩენილ მწერალთა იუბილეებზე, კინოდარბაზებში, თეატრებში, სიმფონიური მუსიკის კონცერტებზე, ყოველნაირად ხელს უშლიან ახალგაზრდებში დამკვიდრდეს პატივისცემა ჭეშმარიტ ხელოვანთა მიმართ იქამდეც კი, რომ სკოლებში კრძალავენ თეატრის აბონემენტებისა და წიგნების გაყიდვას.

კულტურის იგნორირება უფრო შორსაც მიდის არასახელმწიფოებრივად ცხადდება მშობლიური ენის სიწმინდის დამცველი კომისიები და მეცნიერული სტრუქტურები, სამაგიეროდ, პრიორიტეტად ითვლება საზღვარგარეთიდან უცხო ენის მასწავლებლების ჩამოყვანა და მათს სოციალურ უზრუნველყოფაზე ზრუნვა. ერთიმეორის მიყოლებით იხურება წიგნის მაღაზიები და ბიბლიოთეკები.

ლამის სახელმწიფოებრივ დონეზეა „მოწესრიგებული“ უყურადღებობა შემოქმედებითი კავშირების მიმართ. მათს ლიკვიდაციას არა მარტო უყურადღებობით უწყობენ ხელს, არამედ ზოგჯერ აშკარა ტექნიკური უმოქმედობითაც, რაც კუთვნილი სამუშაო ფართობის („ოფისის“ რომ ეძახიან) პოლიციის ძალით წართმევით და ერისთვის მკირფასი ადამიანების ქუჩაში გამოყრით გვირგვინდება.

ოფიციალურ ელექტრონულ და ბეჭდვით მასმედიას მიცემული აქვს დირექტივა: არამც და არამც არ დაუთმონ ტრიბუნა იმ პოპულარულ პატრიოტ-ხელოვანს, ვის სიტყვასაც ფასი აქვს და საზოგადოებაზე ზემოქმედება შეუძლია.

მესამე გზა კულტურაზე პოლიტიკოსთა ზემოქმედებისა გახლავთ ეროვნული, თვითმყოფადი კულტურის ხარჯზე მასკულტურისა და საექვო ღირებულების უცხოური ან შინაური, მაგრამ საექვო მხატვრული ღირებულების „კულტურის ნიმუშების“ გაფეტიშება.

მაღალი გემოვნების აღზრდა-ჩამოყალიბების ნაცვლად ხდება გემოვნების დაქვეითება, მასობრივად იღებენ ეროვნული ღირებულების ძეგლებს და მათს ადგილას არაფრისმთქმელ, გულისამრევ „ფიგურებს“ ან საყოფაცხოვრებო ტექნიკის ნაფრცქვენებს დგამენ საზღვარგარეთიდან ჩა მოჰყავთ პენსიონერი, კარგა ხნის წინათ ჩამოწერილი შანსონე-მომღერლები, რათა გულუბრყვილო ხალხს ჭეშმარიტი, ელვარე ნიჭის მქონე ადგილობრივ მომღერლებთან შედარებით „უცხოელ ვარსკვლავთა“ უპირატესობა დაუმტკიცონ.

ასე რომ, კულტურისა და ოფიციალურ ხელისუფალთა ურთიერთობის სავალალოდ ტრადიციული უძველესი მანქანა დღესაც ყრუ გრუხუნით მუშაობს.

შევასწოროთ თუ არა „ვეფხისტყაოსანი“

რვაასორმოცდაათი წლის წინათ შეიქმნა „ვეფხისტყაოსანი“. ამ ხნის მანძილზე გენიალურ პოემას გულდასმით ჩაკვირკიტებთ. ერთნი სულიერ საღბუნს ეძებენ მასში, მეორენი კი, ისევ და ისევ „ვეფხისტყაოსნის“ უკიდვგანო პოპულარობის გამო, სპორტული ჟინით შეპყრობილნი ჩხრეკენ და ცხრილავენ გაუთავებლივ.

ზოგნი მის ავტორს ფრთებს ატოლებენ, ზოგნი ცალკეულ სტრიქონებს საკუთარი გემოვნების შესაფერისად ასწორებენ.

ზოგნი ქართველთა ამ ხელთუქმნელი განძის შეკვეცა-შემცირების მკრეხელური ოპერაციით გართულან, ზოგნი კი იმდენად კადნიერდებიან, რომ ახალ სტროფებს ამატებენ და მკითხველს „ვეფხისტყაოსნის“ გაგრძელებებსაც კი სთავაზობენ.

საუკუნეთა განმავლობაში ვის ხელში არ გამოიარა შოთა რუსთაველის პოემამ.

ხან გადამწერნი უშვებდნენ ნებისთნე თუ უნებლიე შეცდომებს, ხან ე.წ. „ინტერპოლატორები“ ასწორებდნენ სურვილისამებრ და განმკითხავი არავინ იყო.

ამ ბოლო სამ საუკუნეში თითქოსდა გონივრული განსჯის საგნად იქცა იგი. ერთმანეთს ცვლიდნენ ვახტანგის, „სწავლულ კაცთა“, ქართველიშვილისეული გამოცემის, საიუბილეო თუ აკადემიური კომისიები, მაგრამ „ვეფხისტყაოსნის“ საბოლოო ტექსტის დადგენა ვერა და ვერ მოხერხდა. ბოლოს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის „ვეფხისტყა-

ოსნის“ ტექსტის დამდგენმა კომისიამ“ სცადა განესრულებინა ეს ურთულესი საქმე, მაგრამ ვერა და ვერ შეძლო. უფრო მეტიც, სხვა კომისიების (განსაკუთრებით ილიასეული კომისიის) მიღწევებიც კი უგემოვნობის საცერში გაატარა და გააცამტვერა. იმის მაგივრად, რომ აკადემიურ კომისიას იუველირის სიფაქიზით, მეცნიერულის ლამპრით ევლო „ვეფხისტყაოსნის“ ლექსიკურ ლაბირინთებში, მისი წევრების ერთი ნაწილი „არითმეტიკული კვლევის“ გზას დაადგა. ედოთ წინ „ვეფხისტყაოსნის“ ხელნაწერები და თუ, ვთქვათ, ხუთი ხელნაწერიდან სამში „ვგმოზ კაცსა უაუგოსა“ ეწერა, ხოლო ორში „ვგმოზ კაცსა აუგიანსა“, უფრო სწორად „ვგმოზ კაცსა უაუგოსას“ მიიჩნევდნენ და ამ აშკარად მცდარ ფრაზას აკანონებდნენ.

ასე და ამდაგვარად სხვადასხვა გამომცემლობები დღესაც ბეჭდავენ „ვეფხისტყაოსნის“ დამახინჯებულ ვარიანტებს და მკითხველი კი ამოდ ელის ჭეშმარიტი მეცნიერის გონებაში გამოტარებულ, მეტნაკლებად მაინც საბოლოო ტექსტს, რომელსაც ენდობა და გაითავისებს.

რას ჰქვია „საბოლოო ტექსტი?“ რასაკვირველია, შოთა რუსთაველის ხელიდან გამოსული პირველწყაროს ადექვატური ტექსტის მომზადება უძნელესი საქმეა, მაგრამ თუ რამდენადმე მაინც მიუუახლოვდებით ავტორის უძვირფასეს მხატვრულ ხელრთვას, საოცნებო რამ გახლავთ, თუმცა სრულყოფილი ტექსტისკენ მიმავალ გზაზე კიდევ ერთი პრობლემის წინაშე აღმოვჩნდებით:

საუკუნეთა განმავლობაში რომ ცვლილებას განიცდიდა „ვეფხისტყაოსანი“, ეს სადავო არ გახლავთ. სადავო ის არის,

აქვს თუ არა მორალური უფლება კომპეტენტურ კომისიას „შეასწოროს“ „ვეფხისტყაოსნის“ ზოგი აშკარად სადავო ადგილი ტექსტის გაუკეთესების მიმართულებით. რასაკვირველია, ჩვენი მიზანია „ჩვენეული ტექსტი“ „ვეფხისტყაოსნისა“ რუსთველისეულს მაქსიმალურად დავუახლოვოთ, მაგრამ იქ, სადაც ეს ვერ ხერხდება და არც სათანადო მეცნიერული საბუთები გვაქვს იმისათვის, რომ მავანის მიერ ტექსტის აშკარა შერყვნა დავამტკიცოთ, როგორ მოვიქცეთ? აქ ქართული პოეზიის ტრადიციის მოშველიება და გულდასმით ესთეტიკური დაფიქრება გვმართებს, რაკილა რეაასი წლის განმავლობაში იცვლებოდა და იხვეწებოდა „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტი, ხომ შეიძლება, ასი არასწორი შესწორებიდან ორი მაინც ისეთი ყოფილიყო, რომლის ავტორისეულობის დამტკიცება გაგვიჭირდებოდა, მაგრამ მხატვრულ-მუსიკალურად აშკარად უკეთესი იყო, ვიდრე ესა თუ ის ხელნაწერი გვთავაზობდა? ჩემი ღრმა რწმენით, ასეთ შემთხვევაში კომპეტენტური (ხაზს ვუსვამ) რედაქტორი უფლებამოსილია ენდოს ქართველი ხალხის (ამ მართლაც რომ გენიალური შემოქმედის) ინტუიციას და სწორედ რომ ერის მიერ შესწორებულ-დაკანონებული სტრიქონის მიხედვით „შეასწოროს“ (ოღონდ იშვიათზე იშვიათ შემთხვევაში), „ვეფხისტყაოსნის“ ესა თუ ის ადგილი. მაგალითად: თუ ხელნაწერთა დიდი უმრავლესობა მხარს უჭერს სტრიქონს „ზოგსა გარდაჰკრის მათრახი ქვემკრდამდის გასაპოხელად“, და მხოლოდ ერთადერთ ხელნაწერშია „ზოგსა გარდაჰკრის მათრახი მკერდამდის გასაპოხელად“, მე ვფიქრობ, ჩვენ დავა ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ უნდა გადავწყვიტოთ.

კადნიერებაში არავინ ჩამომართვას თუ ამჟამად, „ვეფხისტყაოსნის“ შექმნის 850 წლისთავზე, ფართო მკითხველს და ტექსტის დამდგენ კომისიას დაბეჯითებით შევთავაზებ „ვეფხისტყაოსნის“ ზოგიერთი სტრიქონის ჩემულ შესწორებას. ამ „შესწორებებზე“ ათეული წლების განმავლობაში, სხვებთან ერთად, მეც ბევრი ვწერე და ამიტომაც მეცნიერული დასაბუთებით მკითხველს ამჯერად აღარ გადავღლი. პირდაპირ საქმეზე გადავალ. თავში სტროფის ნომერს მოვიხმობ, მერე ე.წ. აკადემიური გამოცემის სტრიქონს და ბოლოს ჩემულ ვარიანტს. თუ ჩემს „რჩევებს“ ისულგულებენ გამომცემელნი, ჩემს ამოცანას შესრულებულად ჩავთვლი.

24

არის:

ნუვინ გარევთ ერთმანეთსა! გესმის ჩემი ნაუბარი?

უნდა იყოს:

ნუვინ გარევთ ერთმანეთსა! გესმას ჩემი ნაუბარი!

35

არის:

იგი წარხდების, სხვა მოვა, ტურფასა საბაღნაროსა.

უნდა იყოს:

იგი წავა და სხვა მოვა, ტურფასა საბაღნაროსა.

37

არის:

მისივე მეტობს ყვავილთა სული და ტურფა ფერობა.

უნდა იყოს:

მისივე მეტობს ყვავილთა სუნი და ტურფა ფერობა.

50

არის:

რასაცა გასცემ შენია; რაც არა, დაკარგულია!

უნდა იყოს:

რასაცა გასცემ შენია; რას არა, დაკარგულია!

88

არის:

სხვაგან ქნის მისი გონება, მისმან თავისა წონამან!

უნდა იყოს:

სხვაგან ჰქრის მისი გონება, მისმან თავისა წონამან!

93

არის:

ზოგსა გადაჰკრის მათრახი ქვე მკრდამდის გასაპოზე-
ლად.

უნდა იყოს:

ზოგსა გადაჰკრის მათრახი მკერდამდის გასაპოზელად.

98

არის:

ამად მიყო სიამისა სიმწართა დანავლლება.

უნდა იყოს:

ამად მიყო სიამისა სიმწართა დანავლლება.

42

არის:

მოდო, ჭმუნვა გამიქარვე, გულსა წყლულსა მეწამლეო.

უნდა იყოს:

მოდო, ჭმუნვა გამიქარვე, გულის წყლულსა მეწამლეო.

არის:

განგებაა, სწორად მოჰკლავს, ერთი იყოს, თუნდა ასი.

უნდა იყოს:

ფათერაკი სწორად მოჰკლავს, ერთი იყოს, თუნდა ასი.

არის:

მას მინდორსა დაემართა, გზა თვალითა გამოსახა;

უნდა იყოს:

მას მინდორსა გაემართა, გზა თვალითა გამოსახა;

არის:

ღრუბელიცა ვერ მიხვდების, მე მისრულვარ სადა,
მი, სად.

უნდა იყოს:

ღრუბელიცა ვერ მოხვდების, მე მისრულვარ სადა, მი
სად.

არის:

იქით და აქეთ მომისხდეს, მახვრიტეს სახვრეტელია;

უნდა იყოს:

იქით და აქეთ მომისხდეს, მახვრიტეს სახვრეტელია;

არის:

საწოლის მეკრე შემოდგა, მოლარე გაიყვანა მან,

უნდა იყოს:

საწოლს მეკარე შემოდგა, მოლარე გაიყვანა მან.

არის:

აწ ამხანაგთა არ გიგრძნან, წადი, მათთანა მიდია.

უნდა იყოს:

აწ ამხანაგთა არ გიგრძნან, წადი, მათთანა ვლიდია.

არის:

კაცსა შევეც, ცხენი დავეც, მართ ორნივე მიხდეს მზესა.

უნდა იყოს:

კაცს შუბი ვკარ, ცხენი დავეც, მართ ორნივე მიხდეს მზესა.

არის:

თუ ჩემი ქალი გინდოდა, რად არა შემაგებინე?

უნდა იყოს:

თუ ჩემი ქალი გინდოდა, რად არა გამაგებინე?

არის:

მათ გაეხარნეს, ხმამაღლად იყივლეს: 'იპი~, 'იპია~.

უნდა იყოს:

მათ გაეხარნეს, შეხლტუნვით იყივლეს: 'იპი~, 'იპია~.

არის:

ვგმოზ კაცსა უაუგოსა, ცრუსა და ღალატიანსა.

უნდა იყოს:

ვგმოზ კაცსა აუგიანსა, ცრუსა და ღალატიანსა.

არის:

არ იცი, ვარდნი უეკლოდ არავის მოუკრებიან.

უნდა იყოს:

არ იცი, ვარდნი უეკლოდ არავის მოუკრეფიან.

არის:

ამირან დარეჯანის ძე მოსეს უქია ხომელსა.

უნდა იყოს:

ამირან დარეჯანის ძე მოსეს უქია ხონელსა.

1583

არის:

გარდახდეს, გავლეს სოფელი, ნახეთ სიმუხთლეს ჟამისა.

უნდა იყოს:

გარდახდეს, გავლეს სოფელი, ნახეს სიმუხთლეს ჟამისა.

აქვე დავსძენ იმასაც, რომ რუსთველოლოგმა მურმან თავდიშვილმა ოთხასგვერდიანი გამოკვლევა-ბრალდება უძღვნა „ვეფხისტყაოსნის“ განუკითხავად შემმოკლებლებს, მაგრამ ჯიუტმა „აკადემიკოსებმა“ მურმანის მშვენიერი წიგნიდან („დაფანტული სტროფები“) არც ერთი სტროფი არ „შეიწყნარეს და „ვეფხისტყაოსანს“ არ დაუბრუნეს. განა სამართალია, რომ „ვეფხისტყაოსნის“ ახალ გამოცემებში აღარ გვხვდება გენიალური სტროფები: „რა ესმოდის მღერა ყმისა სმენად მხეცნი მოვიდიან...“ ან „კარვის კალთა ჩახლართული ჩავჰერ-ჩავაქარაბაკე...“ ან კიდევ „მოვიდიან შესამკობლად ქვეყნით ყოვლნი სულიერნი...“ და ა.შ.

რაც შეეხება „ინდობატაელთა ამბავს“ მე პირადად, იგი „ვეფხისტყაოსნის“ ორგანულ, განუყოფელ ნაწილად მიმაჩნია. ამ დასკვნის გაკეთების საბუთს მაძლევს ნაწარმოების სიუჟეტის მდინარეობა, რომლის ლოგიკურ ფინალს სწორედ რომ „ინდობატაელთა ამბავი“ წარმოადგენს და აგრეთვე „ინდობატაელთა ამბის“ ტექსტუალური შედარება „ვეფხისტყაოსნის“ ძირითად ნაწილთან.

ნუთუ შოთა რუსთაველის უკვდავი პოემის რეასორმოდებათი წლისთავის ზეიმზე მაინც არ გვეღირსება „ვეფხისტყაოსნის“ მეტნაკლებად მაინც სრული, სანდო გამოცემა?

კვლავ ეროვნულ ბარიკადებზე

მწერალთა კავშირის არსებობის 100 წლიდან 60 წელი ამ ეროვნულ ტაძარში გამიტარებია.

დავწერე ეს სტრიქონები და თვითონვე შემეშინდა.

რა დრო გასულა.

თექვსმეტი წლის ვიყავი, ლადო მრელაშვილმა რომ მიმიყვანა მწერალთა კავშირში. ჯერ რეზო კვერენჩხილაძეს ჩამოართვა ხელი და ბიბლიოთეკის ღია კარიდან პირდაპირ მწერალთა კავშირის ბაღში აღმოვჩნდი.

ძელსკამზე ორი კაცი იჯდა.

1957 წლის 11 სექტემბერი იყო.

ერთს, სიცხის მიუხედავად, მოშავო „პლერებიანი“ პიჯაკი ეცვა, ჟღალი წვერი მუკში მოექცია, ფეხებთან პორთფელი ედო და თავზე ჭილოფის ქუდი ეხურა. მეორეს, მკაცრი გამომეტყველების ქუთუთოებდაბერილ მოხუცს ევროპულად, პიწკად ეცვა, ხოლო თავზე რატომღაც კრაველის ბოხოხი ეხურა.

– ლადოს გაუმარჯოს! – ხელი გაუწოდა ბოხოხიანმა.

წვეროსანს კი ჩვენი მისვლით დიდი აღფრთოვანება არ დატყობია.

– ჩემი ცოლისძმაა, – მგონი უფრო პაუზის დასარღვევად ჩემზე მოათითა ლადომ.

– რას ლაპარაკობ?! – თითქოს ძალიან გაეხარდაო, ხელი ჩამომართვა წვეროსანმა და მომეჩვენა, რომ წამოიწია კიდეც.

– როგორ, ლადო, შენ ცოლი გყავს? – შეიცხდა კრაველის ბოხოხიანმა.

– აბა, ცოლისძმა საიდან ეყოლება, შენი არ მიკვირს, ძამიკო?! –

გადაიხარხარა წვეროსანმა და ძველი, ყავისფერი პორთფელი მუხლებშუა მოიქცია.

ასეთი იყო ჩემი პირველი მისვლა მწერალთა კავშირში და ჩემდა იღბლად პირველ მისვლაზევე ორ გენიოსს შემახვედრა ბედმა – კონსტანტინე გამსახურდიას და გალაკტიონ ტაბიძეს.

მალე უნივერსიტეტის სტუდენტი გავხდი და შემძლია დავიფიცო, იმ დღიდან დღემდე მწერალთა კავშირში, თუ კი ყურს მოვკრავდი, თითქმის ყველა ღონისძიებას ვესწრებოდი.

რას მოისმენდი უკეთესს, სად ნახავდი ასე ერთად შეკრებილ ქართული სიტყვის ოსტატებს, ერის ბრძენ მამებს.

მხოლოდ წიგნებიდან ვიცი, რა რუდუნებით შეიქმნა ამ ასი წლის წინ სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირი და როგორ დაისახა მან პირველი დღიდანვე მიზნად, ებრძოლა ქართული ეროვნული ცნობიერების გადარჩენისთვის – „არავითარი უნაპირო ინტერნაციონალიზმი და არავითარი პირმორღვეული კოსმოპოლიტიზმი! საქართველოში უნდა იყოს მხოლოდ ქართული ენის, ქართული კულტურის დომინანტი!“ – ხმის ჩახლეჩამდე ჰყვიროდა მწერალთა პირველ ყრილობაზე კონსტანტინე გამსახურდია.

მე მხოლოდ წიგნებიდან ვიცი, კაენის სულის აღზევების დროს როგორ გადაუმტვრიეს ხერხემალი ჯავახიშვილს და ტიცინას, როგორ მიიყვანეს თვითმკვლელობამდე პაოლო, როგორ დაუჭრეს პირველი წიგნი ლადო ასათიანს არტანუჯზე დაწერილი ლექსი-სათვის „ციხის სიზმარი“.

მაგრამ მეც ბევრს რასმე შევესწარ და ის „ბევრი რამეა“, ამ უთანასწორო ბრძოლაში რომ მამლებინებს, შუაღამისას წამომაგდეbs და მაგიდასთან დამსვამს, რომ არ მასვენებს და ტვინს მიბურღავს.

მახსოვს, გალაკტიონის გადაფრენა მეოთხე სართულიდან – პირველი ელდა ჩვენთვის და პროტესტის ყველაზე დიდი ყუმბარა უკვდავი პოეტის მიერ ხელისუფლების წინააღმდეგ ნასროლი.

მახსოვს, როგორ გადაიქცა 90-იან წლებში მწერალთა სასახლე ეროვნული მოძრაობის მთავარ შტაბად.

მახსოვს, 1978 წლის 10-14 აპრილს მწერალთა კავშირში ქართული ენის დასაცავად გამართული მიტინგები და თავგანწირული ერთსულოვნება.

მახსოვს, 1989 წლის 10 აპრილის დაზაფრული სხდომა, ნოდარ წულუისკირმა ცეცხლი რომ წაუკიდა კომუნისტური პარტიის მანდატს და ყველას თვალწინ საჯაროდ დაწვა.

მახსოვს, ზვიად გამსახურდიას დაჭერის მეორე დღეს კოლხურ კოშკში მივედი და ჩემი ჭკუით ვანუგეშე ქ-ნი მანანა – ნუ გეშინია-მეთქი. მე რისი მეშინია, რეზო, იმათ ეშინოდეთ, ვინც ზვიადი მწერალთა კავშირიდან ასე ერთსულოვნად გარიცხაო, მიპასუხა.

მახსოვს, რევაზ ჯაფარიძის გამოსვლა მწერალთა V ყრილობაზე, როცა „აწონილი სიტყვის“ ავტორმა, ყველასათვის მოულოდნელად, გრიგოლ რობაქიძის რეაბილიტაცია მოითხოვა.

მახსოვს, ციმბირის გულაგებიდან ახალდაბრუნებული ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიას“ ბეჭდვის დაწყება „ცისკარში“, რის გამოც „ცისკარი“ პროკლამაციასავით ხელიდან-ხელში გადადიოდა.

მახსოვს, ზაურ ბოლქვაძის „ნიანგის“ ახალი ნომერი ნაცხრააკ-რილევს და ჟურნალის ყდაზე დახატული რუსი ჯარისკაცი ორ-ლესული ნიჩბით ხელში.

მახსოვს, ლამის ჯვარს რომ აცვეს გურამ ფანჯიკიძე სამოციანი წლების აშკარა რევოლუციური რომანისათვის „თვალი პატიოსანი“.

მახსოვს, სერგი ჭილაიას კაბინეტში გაცხარებული ქართული პროზის პატრიარქი – „ლანდებთან ლაციცი“ შემიჩერეს. მომეცი სასწრაფოდ ინაურის ტელეფონი. აღარ გათავდა ჩემი დევნა?“

მახსოვს, შოთა ნიშნიანიძის წინააღმდეგ აგორებული ინტრიგის ტალღა აქლემისა და ლექსის ქურდის პოეტური ალეგორიისათვის და იმ დროს დაწერილი მისი საბარეკადო ლექსი „ზიგ ჰაილ! ზიგ ჰაილ!“

მახსოვს, როგორ გამოვაპარეთ სტამბიდან ლევან სანიკიძემ და მე „უქარქაშო ხმლების“ უკვდავი ავტორის წიგნი-ბრალდება „ვაი რუსისაგან“ და მეორე დღესვე როგორ იზრუნა ხელისუფლებამ იმაზე, რომ წიგნის მთელი ტირაჟი სადღაც გამქრალიყო ისე, რომ ბიბლიოთეკებშიც ვერ იპოვიოთ – ლევანის ოჯახს შემორჩა, მე და ალბათ ლევანის ორიოდ მეგობარს.

რომელი ერთი გავიხსენო.

პირველ გაბედულ, ეროვნულ სიტყვას მწერალი ამბობდა ყოველთვის, მწერალთა კავშირის ტრიბუნიდან ნათქვამი მართალი სიტყვა მეორე დღესვე მთელ საქართველოს მოეფინებოდა ხოლმე და პირველ დარტყმასაც პირველად მწერალი იღებდა.

მარტო იმის ხაზგასმა რად ღირს, რომ XIX საუკუნის საქართველოს სულიერი მამა და უგვირგვინო მეფე სწორედ მწერალი გახლდათ და საქართველოს პირველი პრეზიდენტიც მწერალი იყო.

მწერალთა კავშირი დღესაც პირნათლად ასრულებს თავის ეროვნულ ფუნქციას – იგი ჯანმრთელი, ზომიერი ოპოზიციონერია

და ამიტომაც ებრძვიან მას გააფთრებით; ხან ლიკვიდაციით ემუქრებიან და ხან შენობას ართმევენ.

დათვალეთ, აწონეთ საქართველოს გაღვიძებაში მწერლის მიერ შეტანილი წვლილი და მერე უწოდეთ, პატარა, მომხვეჭელო კაციუნებო, მწერალთა კავშირს „გადმონაშთი“.

ზემოთ ვთქვი, 37 წელი არ მახსოვს-მეთქი, მაგრამ ახლა არანაკლებ მძიმე დროა ქართული მწერლობისთვის.

ილიას ლოზუნგი - „ჩვენი თავი ჩვენადვე გვეყუდნოდეს“, დღის წესრიგიდან წუთითაც არ მოხსნილა.

ჩვენ ახლაც ბარიკადებზე ვდგავართ და ეროვნული სანგრებიდან ვუტევთ ჩვენი ნაციონალური სახის წასაშლელად გამოგზავნილ მანქურთებს.

რევაზ მიშველაძის სიტყვა

საქართველოს მწერალთა კავშირის 100 წლისთავის
იუბილეზე, რომელიც გაიმართა 2017 წლის 20 ივნისს
რუსთაველის თეატრში

ბატონებო!

ჩვეულებრივად იუბილეს საზეიმო ხასიათი აქვს ხოლმე, მაგრამ ალბათ შეამჩნევდით, რომ ჩვენს დღევანდელ თავყრილობას ცოტა არ იყოს სევდიანი, დრამატული ელფერი დაჰკრავს.

ჩვენ, ქართველ მწერლებს არ გვეზეიმება.

არ გვეზეიმება იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ აღარ თავდება ხელისუფლების მიერ ქართველი მწერლების წინააღმდეგ ამ საუკუნის დასაწყისში დაწყებული ომი, რომელსაც, ჩემდა სამწუხაროდ, წარმატებით აგრძელებს ახლანდელი ხელისუფლება.

ჩვენ იგნორირებას და შევიწროვებას მიჩვეული ვართ, მაგრამ როგორც ჩანს, ესენი ჭკუას ვერ სწავლობენო და მთავრობა აშკარა შეტევაზე გადმოვიდა.

მაშინ ჯერ კიდევ პარლამენტის წევრი ვიყავი, როცა ერთმა უზიამმა „პოლიტიკოსმა“ კანონპროექტი შემოიტანა – ლიკვიდირებულ იქნას მწერალთა კავშირიო.

მწერალთა კავშირის ლიკვიდაცია არავის მოსვლია თავში საქართველოს ისტორიის ყველაზე მკაცრ პერიოდშიც კი, პირიქით ლავრენტი ბერიამ რუსთაველის 750 წლის იუბილე ჩაატარა.

მაშინ 2001 წელს, იმ უგუნურ პარლამენტარს კუდიტ ქვა ვასროლინეთ, მაგრამ რამდენიმე წლის შემდეგ, როცა ხელისუფლებაში მოვიდა, მან მაინც მოახერხა მწერალთა კავშირის მიმართ ისტორიული დანაშაულის ჩადენა.

2007 წლის 21 აგვისტოს ღამის სამ საათზე მან მწერალთა სასახლეს ზონდერ ბრიგადა შემოუსია და ნილბიანმა ავისმქნელებმა ქუჩაში გადმოყარეს გალაკტიონის, კონსტანტინე გამსახურდიას, მიხეილ ჯავახიშვილის, ლადო ასათიანის, გიორგი ლეონიძის და სხვათა პირადი მემორიალური ნივთები. ამ ყაჩაღური თავდასხმის შემდეგ 10 წელი გავიდა და იმ ნივთების კვალი არ ჩანს.

რა იცოდა შიზოფრენიით შეპყრობილმა გლობალისტმა სოროსელმა, რომ იმ ღამით მწერალთა სასახლიდან მან შოთა რუსთაველი, ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი და ვაჟა-ფშაველა გამოადევა.

რისთვის იყო საჭირო მწერალთა კავშირის დაშლა?

იმისთვის, რომ გავითითოკაცებულებიყავით და საქართველოს პირქვე დამხობის მოსურნეთა წინააღმდეგ ერთ მუშტად შეკვრის შესაძლებლობა არ გექონოდა.

რისთვის იყო საჭირო მწერალთა კავშირის შენობის წართმევა?

იმისთვის, რომ ქართველ მწერალს ტრიბუნა არ გექონოდა და მწერალთა სასახლის მაღალი ტრიბუნიდან არ მიგვემართა თავისი საყვარელი ერისთვის თავისუფლებისათვის ბრძოლის ლოზუნგებით.

რისთვის იყო საჭირო მწერალთა კავშირის ბაღში ზემევირადღირებული რესტორნის გახსნა?

იმისთვის, რომ უფულო (და ასეთია მწერალთა აბსოლუტური უმრავლესობა) მწერალს მეორე მწერალთან შეხვედრის და ლიტერატურის პრობლემებზე მშვიდი მუსაიფის საშუალება არ მისცემოდა.

ამას წინათ ლტოლვილმა პროფესორმა, ემზარ კაკულიამ დამირეკა, ბატონო რეზო, ქალიშვილი გამითხოვდა და სიმე-პატარძალს მწერალთა კავშირის შენობაში სურათის გადაღება უნდათო. მივმართეთ მწერალთა სახლის დირექტორს, ვინმე ნატაშა ლომოურს და შენობაში სურათის გადასაღებად შეშვებაში 400 ლარი მოგვთხოვაო.

ვაი, სირცხვილო?

და თქვენ გგონიათ ეს არ იცის კულტურის მინისტრმა მიხეილ გიორგაძემ?

იცის, ძალიან კარგად იცის.

ზემოთ შოთა რუსთაველი ვახსენე.

შარშან საქართველოს ხელისუფლებას ეყო სითამამე (უტიფრობა კინაღამ წამომცდა), რომ შოთა რუსთაველის იუბილე ჩაეშალა.

რუსთაველის 850 წლისთავი აღნიშნეს პარიზში, მიუნ-ხენში, ბერლინში, ლონდონში, ოსლოში, პეტერბურგში, მოსკოვში და მრავალ სხვა ქალაქში.

საქართველოში, რუსთაველის სამშობლოში კი შოთა რუსთაველის იუბილე, მიუხედავად მწერალთა კავშირის მუხლჩაუხრელი რუდუნებისა, დანაშაულებრივად აიკრძალა.

არ არის ეს ისტორიული დანაშაული, ისე როგორც 2007 წლის მწერლებისთვის დავით სარაჯიშვილის მიერ დანატოვარი სასახლის წართმევა?

სამწუხაროდ, ამ „სამართლებრივ სახელმწიფოში“ არც ამ დანაშაულზე მოეთხოვება პასუხი მავანს და მავანს.

რატომ გაუსწორეს ანგარიში 850 წლის შემდეგ შოთა რუსთაველს?

იმიტომ ხომ არა, რომ მან „ვეფხისტყაოსანში“ საყოველთაო სიკეთე და ადამიანთა თანასწორობა იქადაგა ამ სიტყვებით:

„ვარდთა და ნეხვთა ვინათგან მზე სწორად მოეფინების,
დიდთა და წვრილთა წყალობა შენმცა ნუ მოგეწყინების!
უხვი ახსნილსა დააბამს, იგი თვით ების, ვინ ების.

უხვად გასცემდი, ზღვათაცა შესდის და გაედინების“.

რატომ აითვალისწინეს დღეს მწერალთა კავშირი ძლიერთა ამა ქვეყნისათა?

იმ დაუმორჩილებლობის და მოუთვინიერებლობის გამო, რასაც იგი ათეული წლების განმავლობაში ავლენდა.

მათი შავბნელი გონებით მწერალთა კავშირი უნდა დაიშალოს თუნდაც იმის გამო, რომ მურმან ლებანიძემ თქვა:

„მე რომ სიკვდილი მჭირს,
ხომ შენგნით, ჩემო ედემო,
ამბავს წაუღებთ ვის,
თქვენ ფრინველებო ღვთის,
წითელფეხება მტრედებო!“

მათი აზრით, მწერალთა კავშირი უნდა დაიშალოს, თუნდაც მხოლოდ იმის გამო, რომ ამ ოცდაათი წლის წინათ

წითელი იმპერიის მძვინვარების ეპოქაში ერთმა პოეტმა საგანგაშო ზარი დაარისხა.

„პატრონი უნდა „ვეფხისტყაოსანს“,
პატრონი უნდა კლარჯეთს, ტაოსაც,
მაგრამ თუ მიწა ისევ გავყიდეთ
და ერის სული გავაპარტახეთ,
ხომ ყველაფერი წაგვიბილწეს და
ხომ ყველაფერი აგვიტალახეს.
დიახ, სამშობლოს ასე დატორილს
ნუ გეშინია, არვინ დატოვებს
ნუ გეშინია, მოვა პატრონი,
გადამთიელი და უპატრონებს“.

ამ სიტყვების ავტორი ახლა ჩემს გვერდით ზის; ღმერთმა დიდხანს მიცოცხლოს 85 წლის ჯანსუღ ჩარკვიანი.

ქვეგამხედვართა აზრით მწერალთა კავშირი თუნდაც იმიტომ უნდა დაიშალოს, რომ ამ იუბილისთვის ყველაზე მეტად გარჯილი ჩემი ძვირფასი მაყვალა გონაშვილი თვალზე ცრემლმომდგარი დაიკვნესებს:

„მაინც როგორ გიხდება ეს წყეული სიმღერა;
„მომავალი შენია“, შენია და ელოდე,
ასე როგორ მივიდეთ, ასე ხელგაწვდილები,
ასე დაჩოქილები, ხვალის საქართველომდე“.

და მაინც, ბატონებო, თუნდაც იმისთვის ღირდა წვითა და დაგვით მწერალთა კავშირის შენარჩუნება, რომ დღეს მისი ასი წლის იუბილე გადაგვხადა.

ბედნიერად ვრაცხ თავს, რომ 60 წელია ქართველ მწერალთა ეროვნულ ბრძოლაში ვმონაწილეობ.

მახსოვს, გალაკტიონის გადაფრენა მეოთხე სართულიდან.

მახსოვს, როგორ აქცია მწერალთა სასახლე ზვიად გამსახურდიამ 80-იან წლებში ეროვნული მოძრაობის შტაბად.

მახსოვს, 9 აპრილს ნიჩბით დაჩეხილი მომიტინგენი და ზაურ ბოლქვაძის ჟურნალის ყდაზე დახატული დამპყრობელი რუსი ჯარისკაცი ორლესული ნიჩბით ხელში.

მახსოვს 2007 წლის 21 აგვისტოს საბედისწერო ღამე და ჩემი ზარი პრეზიდენტის დედასთან: „ეს ვინ გაგიზრდია, ქალბატონო გიული“.

მახსოვს მელიქიშვილის ქუჩაზე გულგანგმირული გუ-რამ შარაძე...

რომელი ერთი გავიხსენო.

რა თქმა უნდა, ამ ასი წლის მანძილზე მწერალთა კავშირში ჩანერგილიც და დამსმენიც არაერთი გყავდა (ვინც პაოლოს თავი მოაკვლევინა), მაგრამ დამერწმუნეთ, მეგობრებო, ეს „დამურები“ ქართული მწერლობის ამინდს ვერ ჰქმნიან, მწერალთა კავშირი შინაგანად თავანკარა და შეუვალია.

ახლა როცა ამ ომის შედეგებს ვაჯამებ, მთელი საქართველოს გასაგონად ვამბობ: მწერალთა კავშირის მტრების და მწერალთა კავშირის ომი მწერალთა კავშირის გამარჯვებით დასრულდა.

ჰოპლა, ჩვენ ცვოცხლობთ!

ჩვენ ვერ დაგვშალებს და ჩვენი რიგები დღითი დღე იზრდება ნიჭიერი ახალგაზრდებით.

ვაი შენ, პირქვედამხობილო და ტერიტორიებწაგვრალი
ჩემო სამშობლოვ, შენი ოკეანისგაღმელი პატრონები რომ ასე
უსინდისოდ გათამაშებენ დამოუკიდებლობანას, პარლამენ-
ტარობანას, პრეზიდენტობანას და პრემიერ–მინისტრობანას.

და მაინც... არ შეგეშინდეთ აი ახლა, ჩვენს შორის, იმ ჩაბ-
ნელებულ ლოქაში ვხედავ ჯიღაწარბება გოლიათს, ხარის-
ქედა და ხარისთვალება შოთა ნიშნიანიძეს და ყურში ჩა-
მესმის მისი ბუხუნი:

„ათასი ჯილდო, ტაში, მოლბერტი,
ვინც სიკვდილს თავი არ მოარიდა,
კაცობრიობა რომ არ დაბერდეს,
ჰეი, ვინ მოდის მანდ მომავლიდან“.

გმადლობთ!

მატყუარა დიდკაცთა მოსაცდელეზში ჩანიშნული

ქვაში გამოკვეთილი სამი ქალაქი აქვს ისტორიულ საქართველოს - ვარძია, უფლისციხე და გარეჯი.

რაოდენი რწმენა, შემოქმედებითი ენერგია, სიბრძნე, გადარჩენის დაუოკებელი ჟინი უნდა ჰქონოდა ჩვენს წინაპარს, რომ პიტალო კლდეს შეჭიდებოდა და იგი არა მარტო თავშესაფრად, უფლის სახლადაც ექცია.

ამასწინათ სტუდენტები წავიყვანე საექსკურსიოდ დავით გარეჯის მონასტერში და როცა სხვა ქართული საყდრისკენ წავედით, აზერბაიჯანელმა მესაზღვრეებმა უკან მოგვაბრუნეს, ესაო, საქართველოსი აღარ არის, აზერბაიჯანის ტერიტორიააო.

ვაი, შენ, უბედურო ჩემო ქვეყანავ!

საქართველოს სავალალო მდგომარეობამ სასოწარკვეთილებამდე მიმიყვანა.

ტერიტორიას დღითიდღე გვართმევს დამპყრობელი რუსეთი, ეკონომიკა გაჩანაგებულია, უმუშევრობა მძვინვარებს, ფასები იზრდება...

და ამ დროს პარლამენტი იმაზე მსჯელობს, პრეზერვატივს რა ნახატი მოუხდება.

თითქოსდა, სექსის დაწყებამდე ნაზიკია შალიკიას აუცილებლად ჰკითხავს, მანახე ერთი, შენს პრეზერვატივს რა ახატიაო.

• • •

ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისიამ ათი წლის განმავლობაში ისიც ვერ მოახერხა, რომ თუნდაც ცალი თვალის დამპყრობელი რუსეთის ტერიტორიაზე გადაიხედოს.

პირქვედამხობილ, გაუბედურებულ საქართველოს აკვირდებიან, რომ ემანდ საქართველო რუსეთს თავს არ დაესხას.

რაც შეეხება ნატოს, „დეიდა ნატოს“ ტყუილებს ბოლო არ უჩანს.

კიდევ რამდენი ქართველი ბიჭი უნდა დაიღუპოს ავღანეთსა და აფრიკაში, რომ ნატოში მიგვიღონ?

საქართველოსადმი ნატოს ცრუდაპირების პოლიტიკას ზუსტად ესადაგება გენიალური ქართული ანდაზა: „სანამ პეტრე მოვიდოდა, პავლეს ტყავი გააძვრეს“.

• • •

2018 წლის 12 მაისს პოლიციამ ღამის კლუბებში ნარკოგამსაღებლების წინააღმდეგ ოპერაცია ჩაატარა.

როგორ თუ ჩვენი ნარკოკლუბური მყუდროება დაარღვიესო, მეორე დღეს პარლამენტის წინ ხუთი ათასზე მეტი ახალგაზრდა გამოვიდა.

გაიმართა მიტინგი.

არც ერთი სიტყვა იმაზე, რომ საქართველო მტაცებელი რუსეთის მიერ დაპყრობილია. არც ერთი სიტყვა საქართველოში გამეფებულ შიმშილზე და უმუშევრობაზე.

„თავისუფლება გვინდა!“ - გაჰყვიროდნენ ისინი.

თურმე „თავისუფლებაში“ ნარკოთავისუფლებას გულისხმობდნენ.

მე, როგორც პროფესორი, თავს დამნაშავედ ვგრძნობ ჩემი სამშობლოს წინაშე.

როგორც ჩანს, ჩვენ ვერ აღვზარდეთ ეს ახალგაზრდები პატრიოტებად, ქვეყნის ჭირისუფლებად.

ქართველი ერი დრტვინავს, კითხულობს: - ნაცფაშისტების დამხობიდან 6 წელი გავიდა და რატომაა ისევ ბოლომდე გამოუძიებელი 2011 წლის 26 მაისის ტრაგედია, „იმედის“ დარბევის, უნივერსიტეტის დაწიოკების, მწერლების ქუჩაში გამოდევნის, ქართული ენის პალატის გაუქმების და სხვა საქმეები?

მე მაქვს პასუხი:

რაკილა სახელმწიფო უწყებებში (მათ შორის ძალოვან სტრუქტურებში) კვლავ დამნაშავე პარტიის წევრები და მხარდამჭერები სხედან, ბუნებრივია არ სურთ თავიანთი დანაშაულის გამომზეურება.

ესეც არ იყოს, დღევანდელ ხელისუფალთ პირობა აქვთ მიცემული ნაცების ამერიკელი პატრონებისთვის, რომ საუკუნის ნაცდამნაშავეებს პასუხს არ აგებინებენ.

და მესამე (რაც ძალიან მეექვსეა) შსს-ს და პროკურატურის სტრუქტურებში უმეტესობა უნიჭო გამომძიებლები სხედან.

საზეიმო ბრაციბრუცის ყურება მომზეზრდა.

არც ფარნავაზს, არც დავით აღმაშენებელს, არც თამარ მეფეს დამოუკიდებლობა არ აღუნიშნავთ და კონცერტები არ გაუმართავთ.

როგორ? რანაირად? მხოლოდ 100 წლის ხარ ვარძიის, ვეფხისტყაოსნის, გელათის, სვეტიცხოვლის შემქმნელი ერი?

დიდგორის და მარტყოფის გადამტანი ერი?

არ მსიამოვნებს თავის გამოსაჩენად ყელმოღერებული „ხელმძღვანელების“ და ცხინვალიდან ერთ დღეში გამოქცეული, დამარცხებული ჯარის ნახვა.

ზამთრისპირის ცივი ქარი ქრის.

შიშველ ხეებზე დაძვრება იგი და უსიამო სისინით აწყდება ფანჯრებს.

ნეკერჩხლის ტოტზე ეული კაჭკაჭი ზის და თავს ძლივს იკავებს.

გრძელი ნისკარტი ბუმბულში ჩაურგავს და გამხმარ ტოტზე საწყალობლად ირხევა.

საათია შევცქერი კაჭკაჭის წვალებას. რა ვაინაჩრობით უძალიანდება სტიქიას.

უეცრად მეორე კაჭკაჭი მოფრინდა. ჯერ პირველის შორიახლო დაჯდა. მერე ხტუნვა-ხტუნვით მიუახლოვდა დამხვდურ კაჭკაჭს და გამეტებით ჩაუნისკარტა.

რა უნდოდა, რას ერჩოდა?

გალახული კაჭკაჭი გაფრინდა. ახალმოსული მის ადგილზე დარჩა.

ნეკერჩხლის ტოტს ქარი კვლავ არწევს კაჭკაჭიანად.

საიდუმლოებით აღსავსეა ბუნება.

ამასწინათ ძველ უბის წიგნაკებს ვფურცლავდი.

ერთგან აი, რა ჩამიწერია:

„მუხრან მაჭავარიანის დაბადების 80 წლის იუბილე გაიმართა საჩხერეში.

საღამო გახსნა ელდარ ნადირაძემ.

პირველი სიტყვის თქმამ მე მომიწია. თბილისიდან შესანიშნავი მსახიობები მუხრანის ლექსებს კითხულობენ.

მუხრანი გავიდა.

კარგა ხანს რომ არ დაბრუნდა, გულმა რეჩხი მიყო და გავყევი. ფოიეში მარტოდმარტო ზის სკამზე. უკან დაბრუნებას არ აპირებს.

უხერხულია, მუხრან, შენი იუბილეა, უნდა დაბრუნდე-მეთქი.

მიპასუხა:

რა არი, რეზო, უხერხული, ხო ხედავ, დარბაზი ნახევრად ცარიელია. თურმე არტისტიც არ გვყოლია, ლექსი რომ ხეირიანად წაიკითხოს. საერთოდ, საქართველოში 99-მა პროცენტმა არ იცის, რა არი ლექსი. სიმართლე თუ გინდა, ეს არი.

მე და ელდარმა ხვეწნა-მუდართი, როგორც იქნა, შევაბრუნეთ დარბაზში იუბილარი.

...იქვე, მუხრანისავე პერიფრაზით ხუმრობით მიმიწერია:

„საქართველოში რა არის ლექსი,
დღეს თუ მარტო ერთს, შენ გესმის, მუხრან,
ეგ ღმერთმა ნუ ქნას, ეგ ღმერთმა ნუ ქნას“.

იმ დღეს მერაბ ბერძენიშვილის ალბომს ვათვალიერებდი.

ჩავიძირე ეროვნული ბრძნულ-გმირული სულის ზეიმში.

რა სიუჟეტები, რა მიგნებები, სიჯანსაღის, სილამაზის რა ფეიერვერკი.

გრძნეული ხელოვანი ახალ, განუმეორებელ სამყაროს ჰქმნის.

თითქოსდა აქ ყველაფერი ნაცნობია და ამავე დროს მიუწვდომელიც.

ცრმლით სავსე თვალებით დავცქერი „გამარჯვების მემორიალს“.

იგი გრანდიოზული მონუმენტია.

ზევით რკალზე ქართველთა გმირობის ამსახველი ბარელიეფი, ქვემოთ უბელო მტერთა რისხვად ცხენზე ამხედრებული მზეჭაბუკი.

ხელოვნების ეს შედეგრი დღეს აღარ არსებობს.

სააკაშვილმა ააფეთქა.

რა უნდოდა, რას ერჩოდა ეს დასაბმელი გიჟი „გამარჯვების მემორიალს“.

* * *

ერთ ღამეს დავიძინე და დილით სრულიად სხვა საუკუნეში აღმოვჩნდი.

ხუთი ათასი წლის განმავლობაში ჩვენ სრულიად სხვა ღირებულებებს ვიცავდით.

რას?

მამულის ყოველ მტკაველს, რაინდობას, ქალის მანდილის სიწმინდეს, რჯულს... შოთა რუსთაველის ანდერძს მიყვებოდით და მივერთგულებდით.

ახლა ეროვნული ფენომენის დაცვა ჩამორჩენილობად, ხოლო პატრიოტიზმი პროვინციალიზმად ითვლება.

უცხოეთიდან ჩამოსული კუტუნიოს კონცერტზე დასასწრებად მთელი თბილისი დაიძვრება, ხოლო სასწაული რომ მოხდეს და რუსთაველი გაცოცხლდეს, „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორის მოსასმენად ერთი პატარა კლუბიც არ გაივსება მსმენელითა და მაყურებლით.

2018 წლის 13 ივნისს ქართველი ხალხის მოთხოვნით გიორგი კვირიკაშვილი პრემიერ-მინისტრის თანამდებობიდან გადააყენეს.

საქართველოს ასეთი უნიათო პრემიერი, რაც თავი მახსოვს, არასოდეს ჰყოლია.

ახლა იგი პოლიტიკური ლეშია.

თუმცა ჩემთვის კვირიკაშვილი პოლიტიკური ლეში ჯერ კიდევ მაშინ იყო, როცა შოთა რუსთაველის 850 წლისთავის იუბილის ჩატარებაზე უარი თქვა და მწერლებისთვის მიხეილ სააკაშვილის მიერ წართმეული შენობის დაბრუნებაზე თავი შეიკავა (რითაც ფაქტიურად საქართველოს მესამე პრეზიდენტის, სააკაშვილის საქმე გააგრძელა).

გიორგი კვირიკაშვილს თავის დარჩენილ წუთისოფელში საგზლად, სხვა „სასახელო საქმეებთან“ ერთად, ეს ორი სირცხვილიც ეყოფა.

ქართველმა მწერალმა რაც უნდა მოინდომოს, პოლიტიკას ვერ აცდება, რაკილა „აგვიყოლია სიყრმიდანვე ჩვენ ქართულის ბედმა“.

ამასწინათ ერთმა ნაცისტმა ქალბატონმა ბრძანა, ჩვენ და „ოცნება“ ვერასოდეს მოვრიგდებითო.

ჩვენ ოდენ მოჩვენებითად, ოდენ საოქმოდ ვართ უმრავლესობა.

სინამდვილეში, ჩვენი უნიათობის გამო პარადი ისევ „ნაცებს“ მიჰყავთ. შეცდომა მაშინ იქნა დაშვებული, როცა „კოპაბიტაციაზე“ დავთანხმდით.

მართალი იყო ის ქალბატონი. ვერ მოვრიგდებით იმიტომ, რომ ერთის მხრივ ევროპული „ღირებულებისადმი“ უსიტყვო მორჩილებაა („ნაცები“) მეორეს მხრივ კი ქართული, ეროვნული ორიენტაცია („ოცნება“).

შეცდომის დაშვებაზე უფრო დიდი ცოდვა, იმ შეცდომის მონად დარჩენაა.

• • •

ხშირად დავდიოდით საინგილოში დიდი ქართველი კინორეჟისორი რეზო ჩხეიძე და მე.

ვხვდებოდით იქაურ გაწამებულ ქართველებს, ვიბრძოდით მათთვის წართმეული გვარ-სახელების დასაბრუნებლად, ვამხნევებდით...

სხვა რა შეგვეძლო.

ერთხელ (ეს ჩვენი ბოლო ჩასვლა იყო, ბატონი რეზო მალე გარდაიცვალა) აზერბაიჯანელმა მესაზღვრეებმა უბოდიშოდ ჩამოგვართვეს: „ვეფხისტყაოსანი“, „დედა ენა“, „ბიბლია“ და „საქართველოს ისტორიის“ სახელმძღვანელო.

ჩვენს ახსნა-განმარტებას (ესა ვართ, ისა ვართ, ქართველთა მსოფლიო კონგრესის წარმომადგენლები ვართ...) იქეთა მხრიდან ყრუ კედელი დახვდა.

ვაი, შენ, უბედურო საქართველოვ!

სხვადასხვა დროს ხელისუფლებამ სამჯერ დახურა დიდუბის პანთეონი.

ამ ბოლო დროს იგი ნაცხელისუფლებამ დახურა. მიზეზი? ქართველ ხალხს ისტორიული მეხსიერება წაუშალეს ამით, ერისთვის დამაშვრალ პიროვნებათა ხსოვნა დაუკარგეს.

ეს სააკაშვილის სოროსული გეგმა!

დიდუბის დახურვის ინიციატორი ვიცე-მერი, სოროსელი ნინა ხატისკაცი გახლდათ!

2018 წლის 13 ივლისს ცნობილი მწერალი და პუბლიცისტი თამაზ წივწივამე გარდაიცვალა.

რაკილა დიდუბის პანთეონი საიმედოდაა ჩარაზული, იძულებული გაგხდით, თამაზ წივწივამე საბურთალოს სასაფლაოზე დაგვეკრძალა.

კიდევ ერთხელ მოვუსპეთ საშუალება თბილისელთა უმეტესობას საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის მებრძოლი მამულიშვილის საფლავი პანთეონში მოინახულოს.

საერთოდ ხელოვანისათვის და განსაკუთრებით მწერლისათვის უსაზიზღრესი ეპოქაა, ჩვენი ეპოქა.

გაქრა, წავიდა, აღარ არის ის, ვისთვისაც ვწერდით - მისი უდიდებულესობა მკითხველი.

ყიდვით ხომ არ ყიდულობს ჩვენი მოქალაქე წიგნს (მაღაზიაში ქუდი რომ შეუგდო, გამოსატანად არ შევა), საჩუქრად რომ მიართმევ, როგორც ზღარბს, ისე კიდებს ხელს.

ახლახან რომანი დავწერე. „წამება“ ჰქვია. რომანში შევეცადე მეჩვენებინა, როგორ შეცვალა ულმოზელმა დრომ ქართველი კაცის ფსიქიკა, რა დღეშია ქვეყანა დღეს და რა ელის ხვალ. წიგნი შეეხება საქართველოს წამებას ისტორიის გრიგალთა ულმოზელ კვეთებაში.

დავწერე, მაგრამ რად გინდა, ჩემი უახლოესი მეგობრების გარდა არავინ წაიკითხა.

ვინც წაიკითხა, ენაცვალოთ ჩემი თავი, საქებარი სიტყვები არ დაიშურეს.

სხვებმა?

ჩამოვურიგე ვის, ახლობლადაც მომაქვს თავი.

პროფესორებს, მწერლებს, ხელოვნებას ამგზავრებულ ინტელიგენტებს, პედაგოგებს, ერთ-ორ ჩინოვნიკსაც...

არც ერთმა არ წაიკითხა.

დავდივარ ახლა და მათხოვარივით თვალებში შევყურებ, იქნებ ზრდილობისთვის მაინც მითხრან ორიოდ სიტყვა, ტრადიციულ ტყუილზეც თანახმა ვარ: „ბატონო რეზო, ჩემი ცოლი კითხულობს და რომ დაამთავრებს, მერე წავიკითხავ“.

...ამას მე ვწერ, რუსთაველის, ილია ჭავჭავაძის და პუშკინის პრემიების ლაურეატი, ტრაბახში არ ჩამომართვათ და დღეს საქართველოს ერთ-ერთი პოპულარული მწერალი... და არ მითხრას ახლა რომელიმე უმრწემესმა კოლეგამ, მკითხველთა რაოდენობას არ ვუჩივიო.

კარგი ცხოვრებისგან არ არის, რომ არაერთი მწერალი ქუჩებში ექსკურსანტებს დაატარებს, ან ტენდენციურ ტელეარხებში „სიბრძნეებს აფრქვევს“.

გამლებას გისურვებთ, ძვირფასებო, ამ სასტიკ, უმადურ დროში.

„მაგრად დექთ!“

წიგნის დრო დაბრუნდება.

• • •

დედა კატამ ქუჩა გადაირბინა.

კბილებში თავი უჭირავს და კნუტებისთვის მიაქვს.

რა დიდებული, ათასწლოვანი სურათია;

შვილებისთვის მზრუნველი დედა.

რა უბერებელი სიკეთეა...

მაგრამ ერთი თავს ჰკითხე.

• • •

გვალვია კახეთში.

ათასწლოვან ცაცხვს ფოთლები უწყლოობისგან შეჰლუნვია, გამაგრებია, გაუხეშებია...

ცაცხვი აღარ შრიალებს. ადამიანებს ცაცხვისთვის ირგვლივ ასფალტი შემოუსალტავთ.

ასფალტის არტახებში სულს ღაფავს დავით აღმაშენებლის მხილველი ცაცხვი.

გული შეწუხებია.

ასე მგონია, ეს უკვე ცაცხვი აღარ არის, ცაცხვის ძეგლია.

მგონი, მეათასეჯერ ვკითხულობ „ვეფხისტყაოსანს“.

რა სასწაულია.

როგორ უჯერებს სიტყვა.

აი, როგორ ხატავს ფარსადანს ერთი სტრიქონით:

„ტანად ლომი და პირად მზე, ომთა მძლე,

რაზმთა მწყობელი“.

მრცხვენია, რომ მწერალი ვარ.

ტორნადოს გარდა ამერიკაში არსებობს ორი საშინელი გრიგალი - ირმა და მარია.

ირმა და მარია ცათამბჯენებს ასანთის კოლოფებივით ათამაშებენ, ოკეანეს ავად არწევენ და გემებს ცაში ისვრიან.

მდინარეებს კალაპოტს უცვლიან და უზარმაზარ ხეებს ფესვებიანად თხრიან.

...გასაკვირი ის არის, რომ ამერიკელებს ამ ორი საშინელი ურჩხულისთვის მშვიდი და უწყინარი სახელები დაურქმევიათ - ირმა და მარია.

ქუდბედნიერი მწერალი ხარო, მითხრა ერთმა. სახალხო მწერალი ხარ, რუსთაველის პრემიის ლაურეატი ხარ... მართლაც რომ ბედნიერ ვარსკვლავზე ხარ დაბადებულიო.

ალბათ, არ იცოდა იმ კეთილმა კაცმა, რომ პირად ცხოვრებაში ჩემზე უბედური კაცი არ არსებობს. ოცი წლის ერთადერთი შვილი დამელუპა რუსებთან ომში.

არც მწერლობაში ვარ დიდად ბედნიერი. არავიზე არ დაწერილა იმდენი ლანძღვა-გინება, რამდენიც ჩემზე. ხოლო 1999 წელს ხელისუფლების კრიტიკისათვის მწერალთა კავშირიდან გამრიცხეს, 2007 წელს კი (მაშინ უკვე მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელი გახლდით) ჭკუასუსტმა სააკაშვილმა ჯერ 600 მწერალთან ერთად მწერალთა სასახლიდან გამოგვადევა, ხოლო სამი თვის შემდეგ 307 პროფესორთან ერთად - უნივერსიტეტიდან.

აი, რა „ბედნიერი“ ვარ.

წაიკითხეთ ჩემი ახალი რომანი „წამება“ და ნახეთ, რა ბედნიერი შეიძლება იყოს პროფესორი ამ გაუსაძლის ეპოქაში.

...

ერთხელ ლევან გოთუას უთქვამს: საოცარია, ამ მტრულ გარემოცვაში როგორ გადავრჩით, ან როგორ შევქმენით ამხელა კულტურა. ჩრდილოკავკასიელების და თურქების სახით ზოგჯერ ისეთი ტომები გვესხმოდნენ თავს, საერთოდ მწერლობა რომ არსებობდა არ იცოდნენო.

ახლა?

ასი სტუდენტი რომ გააჩერო რუსთაველზე და ჰკითხო, ვინ არის ლევან გოთუაო, ვერცერთი ვერ გიპასუხებთ.

არა და ჩემს ახალგაზრდობაში როგორ ველოდით „გმირთა ვარამის“ ახალ წიგნს, „მითრიდატეს“ დამთავრებას.

...

მაღიზიანებს ყოველდღე ამინდის ბიუროს „ამაყი“ განცხადებანი: „დღეს სოხუმში მოსალოდნელია მცირე წვიმა ელქექით. ტემპერატურა 20 გრადუსი, ხოლო ცხინვალში ცვალებადი მოღრუბლულობა 17 გრადუსით.

ვისთვის ვაცხადებთ ამინდის პროგნოზს?

რუსებმა და ნაძირალა აფსუებმა და ოსებმა სოხუმსა და ცხინვალში ქართველები აღარ დატოვეს...

დავიჯერო ქართველთა სისხლისმწოველ „ჩვენს ძმებზე“ ზრუნავს ამინდის ბიურო?!

იქნებ შევარდნაძის ყბადაღებულ „ღირსეულად დაბრუნების“ მითს ვებღაუჭებით?

...

2017 წლის 9 ნოემბერს ჯანსუღ ჩარკვიანი დავკრძალებთ.

ის იყო, მთაწმინდაზე სამგლოვიარო სიტყვებს ვამბობდით, რომ მარჯვენა მხარეს ჩოჩქოლი ატყდა.

ოთხმა ქალმა ტრანსპარანტები ააფრიალა და კივილი ატეხა.

მთაწმინდაზე ჯანსუღ ჩარკვიანის დასაფლავებას აპროტესტებდნენ.

დარწმუნებული ვარ, ეს ქალები რევოლუციების დროს ზვიადის გვერდით მდგომნი მღეროდნენ ჯანსუღის ლექსს:

ძლივს, ძლივს ამოდის
მთვარე სამოთხის,
ტვია მიზანში
მოსახვედრია,
თავისუფლება
თვითონ არ მოდის,
თავისუფლება
ლომთა ხვედრია.

ერთხელ ჯანსუღმა მითხრა: ამ ლექსში მეწერა: „ვინც ჩვენ ერთმანეთს ასე გაგვყარა, თავისუფლება არ ეღირსება“, მაგრამ მთავლიტმა მითხრა, „თავისუფლება“ ნამეტანიაო და „სატრფოსთან შეყრა არ ეღირსება“ ჩამაწერინესო.

ჯანსუღი თავისუფალი კაცი იყო.

მაპატიეთ, მაგრამ თქვენ არ ხართ თავისუფალი, ჯანსუღის მტერო ქალებო!

თავისუფალი რომ იყოთ, პოეტის შეურაცხყოფად დილით სახლიდან არ გამოხვიდოდით.

მით უმეტეს იმ პოეტისა, ხუთი წუთის შემდეგ სამარეში რომ უნდა ჩაგვესვენებინა და მიწა მიგვეყარა.

...

2017 წლის 14 ნოემბერს ამერიკის მეცნიერებათა აკადემიამ გამოაცხადა მსოფლიოს სხვადასხვა კვლევითი ინსტიტუტების ერთდროული დასკვნა შესახებ იმისა, რომ ღვინის თავდაპირველი სამშობლო საქართველოა და ეს ღვთაებრივი სასმელი 8 ათასი წლის წინათ სწორედ საქართველოდან გავრცელდა მთელ მსოფლიოში.

როცა ვამბობ, ჩვენ უნიკალური, აბსოლუტურად უმაღლესი კულტურის, უძველესი ერთი ვართ-მეთქი, ზოგიერთი სულელი ამას ვაიპატრიოტობად მითვლის.

როგორც ქართულ ღვინოს და ქართულ ანბანს მიანიჭა იუნესკომ კულტურული მემკვიდრეობის მსოფლიო სტატუსი, ისე უნდა მიანიჭოს ეს საპატიო ტიტული ქართულ სიმღერას და ქართულ მწერლობას.

თანაც დაუყოვნებლივ.

ტრაზხში არ ჩამომართვათ და ჩემს მოკრძალებულ შემოქმედებაზე 14 წიგნია დაწერილი. ყველა ავტორს უღრმეს მადლობას მოვახსენებ, მაგრამ განსაკუთრებით მიყვარს შალვა ამონაშვილის 2003 წელს გამოცემული წიგნი.

ბატონი შალვა, ალგეთისპირელი გლეხი, სოფელ ჯორჯიაშვილში ცხოვრობდა. პროფესიონალი ლიტერატორი არ არის და ყოველ ჩემს ნოველას უმატებს თავის თავგადასავალს.

ამას ისე ალაღად და ბუნებრივად აკეთებს ხოლმე, რომ კითხვის დროს ხან ვიციანი და ხან ცრემლი მერევა.

აი, ნამდვილი მკითხველი.

წარსულ საუკუნეებთან შედარებით მსოფლიო ბევრად გაჯანსაღდაო, სადღაც ამოვიკითხე.

მართლაც და, დღევანდელი სამედიცინო გადასახედი-
დან რა იოლად მოსარჩენმა ავადმყოფობებმა იმსხვერპლეს
დიდი ადამიანები: 33 წლის ალექსანდრე მაკედონელი ფაღა-
რათმა იმსხვერპლა, ნაპოლეონს კუჭის წყლული სტანჯავდა,
ჰიუგო ბუასილმა იმსხვერპლა, თამარ მეფე „უმნიშვნელო“
ქალურმა ავადმყოფობამ, დავით აღმაშენებელი ფილტვების
დაჩრდილვამ...

რუსთაველი? იქნებ წნევამ აუწია მოხუცს და ერთი
აბი „კაპტოპრილი“ საკმარისი იყო მის გადასარჩენად?

ბედის ირონიაა, აბა რა არის.

მე, ალბათ, ისე ჩავალ საფლავში, რომ ქართველი მწერ-
ლებისთვის მიხეილ სააკაშვილის მიერ წართმეული კუთვ-
ნილი სასახლის დაბრუნებას ვერ მოვესწრები. სასახლის,
რომელიც სარაჯიშვილმა და ხოშტარიამ გვანდერძეს.

ხომ იცის ღმერთმა, რომ მე შენობის დასაბრუნებლად
ბრძოლა-ქიჩმაჩი არ დამიკლია, მაგრამ მწერალთა მოძულე ხე-
ლისუფლებასთან ვერას გავხდი.

ქართველი მკითხველი ყოველთვის გამოირჩეოდა მაღა-
ლი გემოვნებით და მაღლობა ღმერთს, რომ რაც კალამს მოვ-
კიდე ხელი, მისი ყურადღება არ მომკლებია.

თუმცა ჩემს მკითხველებში „ტყემალზე მჯდარიც“ გა-
მოერია.

25 თებერვალს (2018 წ.) ვიღაც სულელმა დამირეკა; რას ერჩოდი ეროსი მანჯგალამესო. დავიბენი. მინდოდა მეთქვა, ჩემი ნოველა „ეროსი და პარტბიურო“ ეროსის გამოსაქომაგებლად და გასახსენებლად დავწერე.

ნოველაში გაკრიტიკებულია „პარტბიურო“ და ნაჩვენებია, დიდი მსახიობი როგორ დასცინის რაიკომის ინსტრუქტორს და საერთოდ „პარტიულ მუშაობას-მეთქი“.

ეროსი ჩემი უსაყვარლესი მეგობარი იყო, შენ კი ნოველა ვერ გაგიგია-მეთქი, მაგრამ ვინ გაცალა.

რევაზ მიშველაძის შესავალი სიტყვა სამგლოვიარო მიტინგზე 2018 წლის 29 ნოემბერს

ბატონებო!

დამამხსოვრეთ დიდი ქართველი რეჟისორი, პანტომიმის თეატრის მამა ამირან შალიკაშვილი!

თქვენ მას უკანასკნელად ხედავთ.

წევს იგი თეთრი ვარდებით მორთულ კუბოში.

წევს ვალმოხდილი, უჩვეულოდ მოვლილი, საგარეოდ გამოწყობილი, ყურადღებით გამშვენიერებული.

მაგრამ მე ასეთი ამირან შალიკაშვილი თითქმის არ მინახავს.

მე დამამხსოვრდება იგი საყელოგადედილი, ღილებზე-უკრავი, სულმობობოქრე, ხმაურიანი, საჩხუბრად და საკამათოდ შემართული, შინაგანი ცეცხლისგან აკანკალებულ-აბრიალებული.

დიდებულია ეს თეთრი ვარდები, მაგრამ ამირანის ცხოვრების გზა ვარდებით მოფენილი არასოდეს ყოფილა.

უიღბლობა სიყრმიდანვე დაჰყვა.

დაბადებაც კი საქართველოს გარეთ არგუნა განგებამ. რეპრესირებული ოჯახის შვილს, დედმამაგადასახლებულს დიდხანს თან სდევდა სიოზლისა და მიუსაფრობის დემონი.

ბოლოს ნიჟმა გზა თვითონ გაიწალდა და ამირან შალიკაშვილის სახელი მის უდიდებულესობა ქართულ თეატრს დაუკავშირდა.

დიდი შემოქმედებითი წვისა და ძიების წიაღ მან ორმოცდაათი წლის წინათ შექმნა ქართულ სახელოვნებო სინამდვილეში გაუგონარი და არნახული პანტომიმის თეატრი.

მთელი სიცოცხლის მანძილზე აქ, ამ პატარა სცენაზე, სადაც ახლა მისი კუბო დგას, ამირან შალიკაშვილი სასწაულებს ახდენდა. დგამდა გრძნეულ სპექტაკლებს და პანტომიმის მსოფლიო ენით ჯერ ერთი, ეროვნულ პრობლემებს ახმაურებდა და მეორეც, მაყურებელს სიკეთის, თავისუფლების, მიტევების უკვდავ იდეალებს უნერგავდა.

ფარდის გახსნამდე მისი გამოსვლები სპექტაკლის ორგანული ნაწილი იყო. იგი იმპროვიზირებულად მოუთხრობდა მაყურებელს თავისი სახელოვნებო კრედოს შესახებ. იხსნებოდა ფარდა და ახლა თვით სპექტაკლი დადებდა იმას, რაც ესოდენ სჭირდებოდა ამ ჩვენს ბედდამწვარ საქართველოს.

ორმოცი წლის განმავლობაში ჩვენ განუყრელი მეგობრები ვიყავით. ახლაც ყურში ჩამესმის ტელეფონში მისი სრულიად უცერემონიოდ ნათქვამი: „რეზო, მოდი, სასწრაფოდ!“

...და ჩვენ ერთად ვიბრძოდით იმათ წინააღმდეგ, ვინც დაბეჯითებით გვიმტკიცებდა, რომ პანტომიმის ენით ტერენტი გრანელის, წმინდა გიორგის და ქრისტეს ამეტყველება თუ უხერხული არა, უბრალოდ შეუძლებელი რამ იყო.

ასეთი მშვიდი ამირანი მე არ მინახავს-მეთქი და ახლა მგონია, რომ რაც აქ ხდება, რომელიღაც ახალი სპექტაკლის უვერტურაა. ჰა და ჰა, წამოდგება იგი, ავანსცენაზე გამოვა და თავის განსაცვიფრებლად მეტყველ ხელებს აათამაშებს.

თქვენ გუშინ და დღეს ისმენდით ამირან შალიკაშვილის ხავერდოვანი ხმით წაკითხულ „ვეფხისტყაოსანს“.

იგი თვით განასახიერებდა შოთა რუსთაველს თავის უკვდავ სპექტაკლში შოთა რუსთაველის 850 წლისთავის არშემდგარ იუბილეს რომ მიუძღვნა.

დიახ, ხელისუფლებამ რუსთაველის იუბილე არ ჩაატარა, მაგრამ ამირან შალიკაშვილის მიერ დადგმული „ვეფხისტყაოსანი“ დიდხანს შერჩება ამ სცენას და საერთოდ ქართული თეატრის ისტორიას.

თქვენ ნახეთ, ბატონებო, ამირან შალიკაშვილის დასის წევრები: თვალცრემლმომდგარი ახალგაზრდა მსახიობები შემოვიდნენ აქ წითელი ვარდებით ხელში და ფერხთით დაუწყვეს დიდ მანეტროს.

ესენი ის მსახიობები არიან, ამხანაგო ხელისუფლებავ, ცივ სცენაზე ყოველდღიურად ექვსი საათი რომ რეპეტიციონენ და ხელფასი მხოლოდ 200 ლარი აქვთ.

მაგრამ საერთოდ რომელი ხელოვანის ცხოვრება ყოფილა დალხენილი, ამირანისა რომ ყოფილიყო და ამირანი არასოდეს არ წუწუნებდა.

მისთვის მთავარი თეატრი იყო თავისი დიდი წინაპრის - სულკურთხეული ვალერიან შალიკაშვილის მსგავსად.

სიკვდილმა სცენაზე, რეპეტიციის დროს მოუსწრო.

დეკემბერში გალაკტიონი უნდა გამოეშვა, მაგრამ არს-თაგამრიგემ არ დააცალა.

წავიდა და საფლავში ჩაიტანა დარდი თავის უმთავრეს პირმშოზე, თავისი სიცოცხლის აზრზე, პანტომიმის თეატრზე.

ნუ გეშინია, ჩემო უერთგულესო მეგობარო, ბატონო ამირან!

შენი სამი ბოკვერი - ამირანი, დათო და ვალერიანი არ ჩააქრობენ შენს მიერ დანთებულ კოცონს.

ჩვენ ყველანი სულის ბერვას არ დავაკლებთ აწ უკვე ამირან შალიკაშვილის სახელობის პანტომიმის სახელმწიფო თეატრს.

შენ სულ რაღაც ათიოდე წუთში გამოგასვენებთ და ხალხით სავსე რუსთაველის პროსპექტი ტაშის დაკვრით მოგესალმება.

მახათას მთაზე ახალ პანთეონში დაიდებ სამუდამო ბინას.

იქაც პირველი იქნები და პანთეონში შენი პირველობით შენს კვალზე შემდგართ სიკვდილს გაუადვილებ!

ნახვამდის, ჩემო ძვირფასო მეგობარო!

შენ აწ და მარადის უკვდავების ბინადარი ხარ.

...

ამირან შალიკაშვილის სამგლოვიარო მიტინგი შესავალი სიტყვით გახსნა რევაზ მიშველაძემ. გამოვიდნენ: მაყვალა გონაშვილი, დიმა ღვთისიაშვილი, ვაჟა აზარაშვილი, გიგა ბათიაშვილი, დავით შემოქმედელი, ენრიკო ჯანელიძე და ერეკლე საღლიანი.

წიგნი-განაჩენი ანუ აი, ჭეშმარიტი ისტორია

თანამედროვეობის ისტორიკოსობა უძნელესი, საჩოთირო და ცოტა არ იყოს, უმადური საქმე გახლავთ. უძნელესი იმიტომ, რომ ფაქტების უზარმაზარი კალეიდოსკოპიდან არა მართო უნდა გამოარჩიო ყველაზე მნიშვნელოვანი და თვალსაჩინო, უნდა დააღაგო ტიპურობის მიხედვით, არამედ პოლიტიკური და სამართლებრივი შეფასებაც უნდა მისცე. ასე რომ, პოლიტიკოსისა და იურისტის მანტიაც უნდა მოისხა.

საჩოთირო იმიტომაა ეს საქმე, რომ მოვლენები რომელთაც ადწერ, შენს თვალწინ ჩატარდა და მისი „გმირების“ უმეტესობა ცოცხალია, იუველირის სიზუსტით უნდა აღწერო ეპოქა, რათა ჯოხი ერთ ან მეორე მხარეს ზედმეტად არ გადახარო. ეს კი, მოგეხსენებათ, დიდ ძალისხმევას მოითხოვს და ჩასაფრებულ პოლიტიკურ ოპონენტისგან თავის დაცვის სათანადო პოლიტიკური ხელოვნების მომარჯვებას. თუ შორეული წარსულის დაგვირისტება ისტორიის ფურცლებზე, მეცნიერს ზოგჯერ ფაქტების პეროიკული შელამაზების და რომანტიკული ეფექტის საშუალებას აძლევს, თანამედროვეობაზე საუბრისას ეს ყოვლად დაუშვებელია.

უმადურია თანამედროვეობის მატიანის შექმნა იმ თვალსაზრისითაც, რომ თუ, ერთის მხრივ, შეცდომებში მხილებულნი სამუდამოდ გაგინაწყენდებიან, არც დადებითად მოხსენიებულნი დაგიმადლებენ მაინცდამაინც, აქაოდა მეტი ქების შესხმა გვეკუთვნოდაო.

ჩვენმა სასიქადულო ისტორიკოსმა, პროფესორმა იგორ კვესელავამ ამ ათიოდე წლის წინათ ჩაიფიქრა თორმეტ ტომად

დაეწერა თანამედროვე საქართველოს ისტორიის ქრონიკები. „ქრონიკების“ ხუთი ტომი უკვე მკითხველის მაგიდაზეა.

იგორ კვესელავა თვითონვე ტრიალებდა იმ ფაქტების შუაგულში, რაზეც წერს. ბუნებრივია, იგი, როგორც მამული-შვილი და პოლიტიკოსი გულგრილი ვერ დარჩებოდა საქართველოში დატრიალებულ დრამატული მოვლენების მიმართ და, შეიძლება ითქვას, საისტორიო მასალა ხელის გულზე ედო. ფაქტების სიუხვეს და ამ ფაქტების ლოგიკური თანამიმდევრულობით დალაგებას, რაც ხუთივე წიგნში საცნაურია, რომ თავი გავანებოთ, ამთავითვე უნდა დავასკვნათ, რომ ამ წიგნებში მე ვერ აღმოვაჩინე მიკერძოების ან ფაქტებისადმი ძალდატანების თუნდაც მცირეზე-მცირე კვალი. იგორ კვესელავა წერს ობიექტური ისტორიკოსის შეუვალობით, ჭეშმარიტი მემატიანის დამაჯერებლობით და პრინციპულობით. რასაც ამბობს, იქვე მოაქვს სათანადო საბუთიც და მკითხველს ოდნავი დაეჭვების საშუალებასაც არ აძლევს. ყოველივე ზემოთქმული კი მამლევს სამართლიან საბუთს, განვაცხადო: იგორ კვესელავას „ქრონიკები“ უტყუარი განსჯაა ჩვენი ეპოქისა და მომავალი თაობებისათვის შეუმცდარი წყარო საქართველოს XX და XXI საუკუნეების დრამატულ სვეში ჩასახედად.

„პოსტსაბჭოური საქართველოს განათლება და მეცნიერება“ ასე ჰქვია იგორ კვესელავას „ქრონიკების“ მეხუთე ტომს, რომელშიც თანამიმდევრულადაა მოთხრობილი იმ გაუგონარი ექსპერიმენტებისა და არაეროვნული რეფორმების შესახებ სხვადასხვა დროსა და ვითარებაში რევოლუცია-მუჯღუფუნებითა და გაყალბებული არჩევნებით ხელისუფლებაში მო-

სულმა მთავრობებმა ქართულ საგანმანათლებლო სკოლებს, უმაღლეს სასწავლებლებს და მეცნიერებას თავს რომ დაატეხეს.

დასაწყისში ავტორი მკითხველს შეახსენებს ივანე ჯავახიშვილის შეგონებას: „რა ხასიათისა და მიმართულებისა უნდა გახდეს ჩვენი დღევანდელი გაეროვნებული სკოლა?

საერთო თვალსაზრისით თუ მიუვდგებით პრობლემას, არსებობს ორი გზა – გზა უცხო სახელმწიფოების გამოცდილებისა და პრინციპების დანერგვისა და გადმოღებისა და ორიგინალურ ეროვნულ ნიადაგზე სწავლა-აღზრდის და განათლების განვითარებისა. ჩვენი ეროვნული ბუნება და ამასთანავე სამომაგლო მოთხოვნილებანი ახალი ქართული სკოლისა, მეორე გზის არჩევას გვთხოვს“.

მაგრამ დიდი ივანეს ნაჩვენები გზით არაეროვნულ ხელისუფლებათა ძალისხმევით ქართული სკოლა არ წავიდა.

ოთხმოცდაათიანი წლებიდან მოყოლებული ყველაფერი გააკეთეს მოქალაქეთა კავშირმა და მისმა „ღირსეულმა“ მემკვიდრემ ნაციონალურმა მოძრაობამ, რომ ეროვნული სკოლა და უმაღლესი სასწავლებელი არ გვქონოდა. ულმოზღად მოარგეს თავზე ქართულ საგანმანათლებლო სისტემას ამერიკა-ევროპის მიერ შემოჩეჩებული, ბევრგან დასავლეთშივე მოძველებული და უარყოფილი ქურქი, რის შედეგადაც მივიღეთ კვაზი საგანმანათლებლო მოდელი, რომლის ძალითაც ჩვენში ეროვნული მოქალაქეები კი არა, უცხოეთში გასაქცევად გაფაციცებული ადამიან-რობოტები იზრდებიან (თუ მცირე გამონაკლისებს მხედველობაში არ მივიღებთ).

უმგვანო ნაციონალური ინერციის შედეგია ის გარემოებაც, რომ დღემდე არ გვაქვს ბოლომდე მკვეთრად ჩამოყალიბებული დანმტკიცებული ეროვნული განათლების კონცეფცია.

იგორ კვესელავას მოუძიებია განათლებასთან დაკავშირებული უამრავი მასალა, უყურადღებოდ არ დარჩენია არცერთი საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი ფაქტი და იგი სათანადოდ, საქმის ცოდნით აფასებს არა მარტო ხელისუფლების წარმომადგენელთა ნამუდრეგალს ამ უკანასკნელი ორი ათეული წლის განმავლობაში, არამედ სკრუპულოზურად მოიხსენიებს ყველა პიროვნებას, ვინც, ნაციონალური რეპრესიების მიუხედავად, წინ აღუდგა ქართული სკოლისა და მეცნიერების დანგრევის შავბნელ საქმეს.

აღლეების გარეშე ვერ წაიკითხავთ იმ ადგილებს, სადაც ლაპარაკია მასწავლებელთა უგუნური ატესტაციისა და პროფესორთა ჯავახიშვილის უნივერსიტეტიდან გაძევების შესახებ, როგორ გაათახსირ-გაანაციონალისტურეს სასკოლო სახელმძღვანელოები და შემცირებაში მოაყოლეს იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენა“ როგორც მოძველებული, როგორ გამოგზავნა უნივერსიტეტში ერთ დღეს ბრძანება განათლების გაუნათლებელმა მინისტრმა კახა ლომაიამ („ბავშვს“ და „ექვსს“ რომ უშეცდომოდ ვერ წერდა) და უნივერსიტეტიდან ერთბაშად დაითხოვა აბსოლუტურად ყველა თანამშრომელი, როგორ მოუვიდათ თავში განათლების ნაცმესვეურებს სკოლის დირექტორები დაენიშნათ „ლოტოს“ პრინციპით, როგორ გააუქმეს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია და სახელგანთქმული სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები, როგორ გამოაცხადა ერთ უბედურ დღეს მინისტრმა ლომაიამ: „ახლა წიგნების დრო არ

არის, სტუდენტის ხელში წიგნი არ დავინახოო!“. როგორ ქადაგებდნენ: ხუთი წლის ყრმა კომპიუტერს მიჯდომოდა და თავისი შემეცნება ქართული ანბანის შესწავლით კი არა, უცხო ენების შესწავლით დაეწყო. როგორ გამოუცხადა უნდობლობა ქართული უნივერსიტეტების კურსდამთავრებულებს შლეგმა პრეზიდენტმა და საქართველოს გასაინგლისურენოვნებად უცხოეთიდან ინგლისურის სრულიად უმეცარი და ზოგიც სექსუალურ გადახრების მქონე „მასწავლებლები“ ჩამოიყვანა.

ნაციონალებისგან დანესტრილი ქართული სკოლა სახსრებში მოიშალა. მშობლიური ენა და ლიტერატურა ლამის მეორეხარისხოვან საგნად გამოცხადდა, შეწყდა პატრიოტული აღზრდა, მოსწავლეებს არ ზრდიდნენ გმირობის და თავდადების ისტორიულ მაგალითებზე, სასკოლო სახელმძღვანელოებიდან ამოიღეს ეროვნულსიუჟეტიანი, მოზარდის გონების სასიკეთოდ მოქცევისთვის აუცილებელი ნაწარმოებები და ბავშვს გონებას უმღვრევდნენ თვითმარქვია მწერლების ღვარჯნილი, უსაგნო ნაწარმოებებით. დაშვებულ იქნა სავალდებულო სახელმძღვანელოს ნაცვლად სკოლებში სახელმძღვანელოთა არჩევის პრინციპი, რამაც კურსდამთავრებულთა ცოდნის დონის რადიკალური სხვადასხვაობა გამოიწვია და ყოველ წელს ახალ-ახალი „ექსპერიმენტული“ სახელმძღვანელოს მიწოდების გამო გაჩნდა სახელმძღვანელოთა მაფია, რომელიც განათლების სამინისტროსგან თავზეხელდასმული მდიდრდებოდა და შეუბრალებლად აკოტრებდა მცირე გამომცემლობებს.

სააკავშილს განათლების სისტემისა ხომ არა გაეგებოდა რა და თითქოს განგებ მინისტრებად ნიშნავდა სკოლის პრობლემებში სრულიად გაურკვეველ, დილეტანტ პიროვნებებს. იგორ

კვესელავა წერს: „ცხრა წლის განმავლობაში განათლების ხუთი მინისტრი შეიცვალა. პირველი სანტექნიკოსი იყო; მეორე – გენ-პროკურორის ყოფილი მოადგილე; მესამის პროფესია გაურკვეველი დარჩა; მეოთხე – სასჯელაღსრულების მინისტრობიდან მოველინა განათლების უწყებას, ხოლო მეხუთე ასევე ძალოვანების სამსახურის კადრი იყო. მათი საერთო საქმიანობის დონე კარგად არის ცნობილი საზოგადოებისთვის“ (გვ. 112).

ჩემი მხრივ დავძენ, რომ იმდროინდელ მინისტრის მოადგილეს ფილოლოგ ბელა წიფურიას, რომელიც სკოლებს კურირებდა, სკოლაში მთელი სიცოცხლის მანძილზე ერთი გაკვეთილიც არ ჩაუტარებია. სწორედ იგი ატარებდა ლოტოტრონის ყბადადებულ პრინციპს და პირველი, რაც გააკეთა, თავისი აღმზრდელები დაითხოვა სამსახურიდან.

წიგნის აქტუალობის და ავტორის მიუკერძოებლობის დასამტკიცებლად მოვიტან ერთ ამონაწერს, მით უმეტეს, რომ ამ უგუნურების ერთ-ერთი მსხვერპლი ამ სტრიქონების ავტორიც გახლავთ.

„უნივერსიტეტის ახალმა რექტორმა გია ხუბუამ პროფესორ-მასწავლებელთა მოთხოვნას „რეფორმა მოექციათ კანონის ფარგლებში“, პოლიცია დაუპირისპირა და 2006 წლის 19 და 30 ივნისს პროტესტის გამომხატველი პროფესორები ხელგადაგრებილები გაიყვანეს უნივერსიტეტიდან. 2006 წლის 3 ივლისს უნივერსიტეტის დიდმა საბჭოს უნდობლობა გამოუცხადა გ. ხუბუას, თუმცა ამ უკანასკნელმა კვლავ პოლიციის ძალებს მოუხმო და მათი საშუალებით პროფესორებს ჩაუკეტა ყველ გასასვლელი, წყლისა და ტუალეტისკენ მიმავალი კარი და ადამიანის უფლებების არნახული დარღვევით, უკანონოდ აღუ-

კვეთა თავისუფლება ერთი დღელამის განმავლობაში. ფაქტობრივად ორი თვის განმავლობაში უნივერსიტეტში მოქმედებდა პოლიციური რეჟიმი. რის შედეგადაც გ. ხუბუასთან დაპირისპირებულ პროფესორ-მასწავლებლებს აეკრძალათ უნივერსიტეტში შესვლა.

ამ კონტექსტში იხსენებენ მხოლოდ 1939 წელს მომხდარ შემთხვევას. როდესაც ფაშისტებმა კრაკოვის უნივერსიტეტიდან გარეკეს პროფესორები.

ათენში სტუდენტების მასობრივი გამოსვლების დროს უნივერსიტეტის ეზო სტუდენტთა თავშესაფრად იქცა და პოლიციელებმა იქ შესვლა არ იკადრეს. ისევე როგორც 1989 წლის 9 აპრილს ვერც საბჭოთა ჯარისკაცებმა გაბედეს უნივერსიტეტში შესვლა“ (გვ. 207-208).

აი, ასეთ შემადრწუნებელ ფაქტებზე წერს იგორ კვესელავა, წერს მეცნიერის კეთილსინდისიერებით, მაღალპროფესიონალურად.

გარდა ამისა, წიგნში მოტანილია ავადსახსენებელი „მინისტრის“ – ლომაიას დაქადნება: „ჯავახიშვილის უნივერსიტეტს ნაჯახით ამოვიძირკვავთ!“.

უნივერსიტეტის „ნაჯახით ამოძირკვისკენ“ გადადგმული ქმედითი ნაბიჯები ის იყო, რომ ლომაიას ყურმოჭრილმა მონამ ხუბუამ უნივერსიტეტში სამეცნიერო სექტორი გააუქმა სამეცნიერო კაბინეტებითურთ და გამოაცხადა: პირველი და მეორე კორპუსის გარდა, ყველა კორპუსი უნდა გაიყიდოსო.

უნივერსიტეტის წინააღმდეგ დაწყებულ ლაშქრობას ბიძინა ივანიშვილმა იმთავითვე იმით უპასუხა, რომ უნივერსიტეტის კორპუსები საკუთარი ჯიბიდან ამოღებული

ფულით გაარემონტა და ხუბუას სურვილი კორპუსების გაყიდვაზე დაასამარა.

2006 წელს სააკაშვილის მიერ ჩადენილი იქნა საუკუნის დანაშაული – უნივერსიტეტის პროფესორები ქუჩაში გამოყარეს. სხვათაშორის ამ გაუგონარი ვანდალიზმის გამოსწორება დღემდე ვერ მოხერხდა. უნივერსიტეტიდან ერთი ხელის მოსმით გარეკილი ეროვნულად მოაზროვნე 257 დამსახურებული პროფესორი ბეცი „რექტორის“, ხუბუას მოხსნის შემდეგაც არ დააბრუნეს უნივერსიტეტში იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ დიდხანს ძალიან დიდხანს არ შეწყვეტილა ჯავახიშვილის უნივერსიტეტში „ნაცმოძრაობის“ პარპაში. პაპავამ შვიდიოდე პროფესორი, ხელშეკრულებით მეცნიერ-თანამშრომლებად მიიწვია მიზერული ხელფასით, მაგრამ გამოხდა ჟამი და ეს ხელშეკრულებებიც გააუქმეს. არა და დრო არ ითმენს.

2006 წელს 257 გაძევებული პროფესორიდან დღეს 211 ცოცხალი აღარ არის. შეურაცხყოფისგან გული გაუსკდათ. მშობლიურ უნივერსიტეტში დაბრუნების სურვილი დარჩენილთაგან მხოლოდ 6 პროფესორს აქვს. ახლანდელ რექტორი გია შარვაშიძე, რომელიც თავის დროზე თვითონ იყო რეპრესიების მსხვერპლი, ჰპირდება რეპრესირებულ პროფესორებს, რომ უახლოეს ხანებში გამოძებნის საშუალებას უსამართლოდ დევნილ პროფესორთა რენომეს აღსადგენად.

წიგნში სათითაოდ, ზედმიწევნითი სიზუსტითაა განხილული მმართველი პარტიების საგანმანათლებლო პროგრამა და ნაჩვენებია, რა ლახვარი ჩასცა ქართულ საგანმანათლებლო სისტემას უცხოური თეორიების ბრმად გადმოღებამ და ყოველგვარი დასავლურის წინაშე ქედის მოხრამ. აქვეა ორი ვრცე-

ლი თავი სახელწოდებით: „ქართული ოცნების“ ხელისუფლების ზოგადსაგანმანათლებლო პოლიტიკა და იდეოლოგია“ და „ქართული ოცნების ხელისუფლება და მეცნიერება“.

ავტორი დაწვრილებით ჩერდება იმ გონივრულ რეფორმებზე რაც ხელისუფლებას დაუსახავს მიზნად საგანმანათლებლო სფეროში, მაგრამ იქვე დასძენს, რომ ეს რეფორმები ნელა ხორციელდება, რომ ზოგჯერ აღგილი აქვს მოუზომავ ნაბიჯებს (ხალხური ზღაპრების წინააღმდეგ შეტევა) და საერთოდ იგორ კვესელავა მიიჩნევს, რომ დღეს ხელისუფლებაში მეცნიერს თითქმის არავინ უსმენს და მის კომპეტენტურ აზრს უმნიშვნელოდ ცოტანი ითვალისწინებენ.

• • •

ჩაამთავრებ ამ წიგნს და არ გასვენებს ერთი სრულიად ბუნებრივი კითხვა: ნაცების გადარჩევიდან გავიდა ოთხ წელზე მეტი, რატომ არავინ ისჯება დანაშაულთა იმ წლების გამო სააკაშვილის თვითნებობის მსხვერპლ საქართველოს თუნდაც ერთ ყველაზე სათუთ სფეროში – განათლებასა და მეცნიერებაში რომ მოხდა?

იგორ კვესელავას ამ წიგნის ყველა გვერდი ხომ ეჭვმიუტანელი ბრალდებაა, გამზადებული დასკვნა სამართალდამცველთათვის, რათა საპატიმროში განამწყსონ ისინი, ვინც ჯერ კიდევ ყელყელობს და ე. წ. „ოპოზიციური უტიფრობათ“ ნერვებს უშლის კეთილი ნების საქართველოს.

რატომ არავინ დაისაჯა გამოცდილ მასწავლებელთა კადრების მორალური განადგურებისთვის სულელური ატესტაციების მარწუხებით?

რატომ არავინ დაისაჯა განათლების ეროვნული პროგრამის დამხობისა და ამერიკულ-ევროპული სწავლების წესის გაფეტიშებისათვის?

რატომ არავინ დაისაჯა ი. ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დანერგვისა და იავარქმნისთვის?

რატომ არავინ დაისაჯა დამსახურებული ეროვნული პროფესორების უნივერსიტეტიდან გაძევებისთვის?

რატომ არავინ მოთხოვა პასუხი დამნაშავე რექტორებს კვიტაშვილს და ხუბუას თსუ-ში ივანე ჯავახიშვილის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, გალაკტიონის და კონსტანტინე გამსახურდიას სამეცნიერო კაბინეტების გაუქმებისა და ძვირფასი მემორიალური მასალების ქუჩაში გადაყრისათვის?

რატომ არავინ მოსთხოვა პასუხი მიხეილ სააკაშვილს ქართული ენის პალატის გაუქმებისთვის?

რატომ არავინ მოსთხოვა პასუხი მიხეილ სააკაშვილს ჩვენი საამაყო სამეცნიერო აკადემიის გაუქმებისთვის?

რატომ არავინ მოსთხოვა პასუხი მიხეილ სააკაშვილს 2007 წლის 21 აგვისტოს მწერალთა სასახლეში ზონდერბრიგადის შეგზავნისა და ბარბაროსულად დარბევისათვის, რასაც მწერალთა მთელი თაობების ნაგროვები ძვირფასი ისტორიული ნივთების განადგურება მოჰყვა?

მივმართავ კულტურის მინისტრს: – რატომ არ უბრუნებ მწერლებს კუთვნილ სასახლეს და რა უნდა რესტორანს სასახლის ბაღში?

მივმართავ პროკურატურას: – თქვენ კაი ხალხო, სააკაშვილის მასაჟისტთა სიას ადგენთ და აქ ჩამოთვლილი დანაშაუ-

ლებისთვის არ თხოვთ პასუხს იმათ, ვინც კარგა ხანია სამარ-
ცხვინო ბოძზე გააკრა ქართველმა ერმა?

• • •

სანამ წერტილს დავსვამდე, კიედვ ერთი რამ უნდა გან-
ვაცხადო:

ჯერ კიედვ არსებობს სააკაშვილის მიერ თავის დროზე
ძალუმად დასეტყვილი და მაშინ ფაქტურად გაუქმებული
(რაზეც იგორ კვესელავა მეხუთე ტომში ვრცლად და ობიექ-
ტურად საუბრობს) საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული
აკადემია. დღეს ამ აკადემიას პრესტიჟული სახელის გარდა,
ძველი დიდების ცოტა რამ შემორჩა, მაგრამ მაინც სრულიად
გასაგებია მეცნიერთა ნდობა „ტრადიციული“ აკადემიისადმი
და მისი აღორძინების სურვილი.

დღეს ეროვნული აკადემიის სათავეში ცნობილი და
თავშეურცხვენელი აკადემიკოსები დგანან და სწორედ მათგან
გამკვირვებია გულგრილი დამოკიდებულება იმ ისტორიკოსი-
სადმი, რომელიც მკლავდაკაპიწებით შებმია თანამედროვეო-
ბის უტყუარი ქრონიკების შექმნის საშვილიშვილო საქმეს.

რას უნდა მივაწერო, ბატონებო, ის გარემოება, რომ დღეს
აკადემიის წევრი არ არის არცერთი თანამედროვეობის პრობ-
ლემების ამსახველი ისტორიკოსი და პირდაპირ ვიტყვი: კიდეც
რა უნდა გააკეთოს პროფესორმა იგორ კვესელავამ თქვენი
მაღალი ყურადღების მისაპყრობად?

იგორ კვესელავას – დავით აღმაშენებლისა და პავლე ინ-
გოროვყვას პრემიების ლაურეატს, იგორ კვესელავას ბრწყინვალე
სამეცნიერო ჟურნალის „საისტორიო ვერტიკალების“ მთავარ

რედაქტორს და საქართველოს სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტს ტიტულები არ აკლია, მაგრამ ეროვნული აკადემიის წევრობა იქნებ მას, როგორც მეცნიერს კი არა, თვით საქართველოს ეროვნულ აკადემიას უფრო სჭირდებოდეს.

ეს ისე სხვათაშორის.

და ბოლოს, ღმერთს ვთხოვ, მისცეს ძალა და უნარი (ჯერ-ჯერობით არცერთი არ აკლია) იგორ კვესელავას განასრულოს სასახლოდ დაწყებული საქმე და საქართველოს ისტორიის მაღალ თაროზე დადოს თანამედროვეობის საშური ისტორიის „საქართველოს ისტორიის ქრონიკების“ თორმეტი უტყუარი ტომი.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილის „ლაზეთი“

თურქეთსა თუ სპარსეთში, რუსეთსა თუ აზერბაიჯანში, სომხეთსა თუ ჩრდილოკავკასიაში პატარა საქართველოებად ჯერ კიდევ ფეთქავენ ქართული მიწები. არაერთგან ამ ქართულ მიწებზე დამპყრობელთა ენერგიული ზრუნვით ქართველები აღარ ცხოვრობენ, მხოლოდ ისტორიული ძეგლები – ეკლესიები და ციხე-კოშკები დგანან ერთ დროს ძლიერი, ერთიანი საქართველოს უტყვე მოწმეებად, ხოლო იქ, სადაც იბღბისა თუ სასწაულის წყალობით ქართველები ჯერ კიდევ შემორჩნენ, უღმობელი ქაბახელობითა თავისას აკეთებს, მათში ნელ-ნელა ენავლება ქართული სული, ქართული ფენომენი.

რა შეიძლება იყოს იმაზე უფრო კეთილშობილური საქმე, რომ ისტორიის მუხტოლობის გამო საქართველოს საზღვრის მიღმა დარჩენილ ქართველს საბუთიანი მსჯელობით დაუმტკიცო, რომ ის ძირმველი ქართველია და ამით არა მარტო მოაგონო მისი ერთ დროს მტკიცე ეროვნულობა, არამედ შეახსენო მისი ისტორიული ვალი ამჟამად დაფლეთილ-გაწეწილი სამშობლოს წინაშე. სწორედ ასეთ საქმეს შესჭიდებია სახელოვანი მეცნიერი, პროფესორი ავთანდილ ნიკოლეიშვილი და შესაშური წარმატებით ართმევს თავს.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილი ქუთაისში ცხოვრობს. იგი აკაკი წერეთლის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის დეპარტამენტის ხელმძღვანელია და ფართო დიპლომატიური მკვლევარი გახლავთ.

ათეული წლების განმავლობაში ავთანდილ ნიკოლეიშვილმა წარმატებით იმუშავა თანამედროვე ქართული ლიტე-

რატურის ისტორიის შესწავლისა და სისტემატიზაციის რთულ პრობლემებზე. შექმნა არაერთი სახელმძღვანელო უახლესი ქართული ლიტერატურის ისტორიისა, მის კვალზე მოსულ მეცნიერთათვის საიმედოზე საიმედო გზამკვლევეს რომ წარმოადგენს და წარმატებით ისწავლება სხვადასხვა უმაღლეს სასწავლებელში. ამ ბოლო დროს კი მეცნიერის ინტერესების სფერო გაცდა საქართველოს საზღვრებს და მკითხველის თა-როზე გაჩნდა ჩვენს ფილოლოგიურ მეცნიერებაში ნაკლებად შესწავლილ საკითხებზე ფუნდამენტური შრომები, კერძოდ ქართულ-თურქული, ქართულ-ებრაული და ქართულ-სპარსული ლიტერატურული ურთიერთობის ის თანამედროვე შრეები, ამ ქვეყნებში ქართველ ლიტერატორთა შემოქმედების მკითხველისთვის გაცნობასაც და იმ უაღრესად საინტერესო ისტორიულ წიაღსვლებსაც რომ ისახავს მიზნად, ნათელს რომ ჰფენს დავიწყების მტვრით დაფარულ იმ შავბნელ წარსულს, რომლის ძალითაც ქართველები მათთვის უცხო იმპერიების უნებლიე მოქალაქეებად იქცნენ.

და აი, ჩემს წინ დევს ავთანდილ ნიკოლეიშვილის ახალი, მშვენიერი წიგნი „ლაზეთი“ (გამომცემლობა „მაცნე“, რედაქტორი რამაზ სურმანიძე, 2916).

უპირველესი ღირსება ავთანდილ ნიკოლეიშვილის ნაშრომისა ის გახლავთ, რომ ავტორი ეყრდნობა როგორც ქართველ, ისე ბიზანტიელ, თურქ და ლაზ ავტორთა ნაწერებს და ერთხელ და სამუდამოდ საცნაურს ხდის დღემდე საკამათო სურათს იმის შესახებ, თუ სად ცხოვრობდნენ ლაზნი, როგორი იყო მათი მიმართება კოლხურ (იგივე ქართულ) სახელმწიფოსთან და რა თვისებები გამოარჩევდა ლაზებს თავიანთი

ეროვნულობისა და სახელმწიფოებრიობის შესანარჩუნებლად. ავტორი წერს: „ბიზანტიელ ავტორთა (პროკოპი კესარიელი, იოანე ლიდე, აგათია სქოლასტიკოსი...) ნაწერებში არაერთგზის ესმება ხაზი იმ გარემოებას, რომ ლაზები და კოლხები ეთნიკურად ერთი და იგივე ხალხია. მაგალითად, აგათია სქოლასტიკოსის (VII ს.) თქმით, „ლაზები ძლიერ და მამაც ტომს წარმოადგენენ და ამაცობენ კოლხთა ძველი სახელით“.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილს სარეცენზიო წიგნში მოაქვს ისტორიკოს წათე ბაწაშის სიტყვები: „თანამედროვე თურქეთში ქართველები (გურჯები და ლაზები) სახლობენ თავიანთ ეთნიკურ ტერიტორიაზე, რომელიც მოიცავს შემდეგ ვილაიეთებს: ართვინი, რიზე, ტრაპიზონი, გიუმუშჰანე, გირესუნი, ორდუ, სამსუნი, ყარსის ვილაიეთის ჩრდილო და ჩრდილო-დასავლეთი რაიონები, ერზერუმის და ერზინჯანის გარკვეულ ნაწილებს და სხვა. ეს ზუსტად ის ტერიტორიაა, სადაც თურქი ისტორიკოსის დოდან ავჯიოღლუს სიტყვებით რომ ვთქვათ, „XI საუკუნის დასაწყისში თურქმენების (სელჯუკების) მოსვლამდე ჭარბობდნენ ქართველები და ლაზები, რომელთა ენაზეც ლაპარაკობდა მოსახლეობის უმრავლესობა. ტრაპიზონის ვილაიეთი დასახლებული იყო ლაზებით ანუ ჭანებით. ამ ოლქების მოსახლეობის ძირითადი უმრავლესობა ბოლო ხანებამდე ქართველებისგან რომ შედგებოდა, მოწმდება როგორც თურქული, ისე რუსული, ევროპული და სხვა წყაროებით („ბაწამი“, 1959, 16).

„ლაზეთის“ ავტორი იმოწმებს ავტორიტეტულ ქართულ მოღვაწეთა (პავლე ინგოროყვა, დიმიტრი ბაქრაძე, გიორგი ყაზბეგი, იაკობ გოგებაშვილი, დავით კლდიაშვილი, იოსებ

ყიფშიძე, ივანე არჯევანიძე, ზაქარია ჭიჭინაძე, იასე რაჭველი, თედო სახოკია) თბზულებებს იმის ხაზგასასმელად, რომ მოწინავე ქართველი ინტელიგენცია, მოყოლებული იოანე საბანიძიდან, არასოდეს არ ივიწყებდა ლაზეთს და იგი საქართველოს განუყოფელ ნაწილად მიაჩნდა.

წიგნში დამტკიცებულია ისიც, რომ ლაზეთი, როგორც ქრისტიანული რეგიონი XVI საუკუნემდე ქართული ეკლესიის შემადგენლობაში შედიოდა და სწორედ 1917 წელს, როცა აღდგენილ იქნა ქართული ეკლესიის ავტოკეფალია, წმინდა სინოდმა დაუყოვნებლივ აღიარა ლაზეთის ეპარქია ქართული ეკლესიის დაქვემდებარებაში.

ეს ყველაფერი კარგი, დიდებულია ისტორიის გახსენება, მაგრამ ახლა? ახლა თუ სუნთქავს ლაზეთი ქართული სუნთქვით, ახლა თუ თვლიან ლაზები ქართველებად თავს და იმედის თვალით თუ უყურებენ თავიანთ ისტორიულ სამშობლოსთან ადრე თუ გვიან დაბრუნების საქმეს? იკითხავს მკითხველი.

...და სწორედ ეს მეორე ნაწილია ავთანდილ ნიკოლეიშვილის წიგნში მართლაც რომ ორიგინალური და ახლებური.

სანამ უშუალოდ ლაზურ ფოლკლორს და თანამედროვე ლაზ მწერალთა შემოქმედებას შეეხებოდეს, ავთანდილ ნიკოლეიშვილი მიმოიხილავს XX და XII საუკუნის ქართველ მწერალთა იმ ნაწერებს, ლაზეთის თემას რომ შეეხება. ესენია: გიორგი მერჩულე, ილია ჭავჭავაძე, სულხან-საბა ორბელიანი, ტიმოთე გაბაშვილი, იონა გედევანიშვილი, სოლომონ ასლანიშვილი-ბავრელი, ივანე ჯაიანი, გრიგოლ ორბელიანი, იონა მეუნარგია, გიორგი ერისთავი, ნიკო ბერძენიშვილი, ტიცინ

ტაბიძე, ბენია ჩხიკვიშვილი, დავით კასრაძე, გრიგოლ რობაქიძე, მიხეილ ჯავახიშვილი, ანა კალანდაძე, თამაზ ჩხენკელი, ოთარ ჩხეიძე, კონსტანტინე გამსახურდია, გრიგოლ აბაშიძე, ილო მოსაშვილი, ალიო ადამია, სიმონ ჩიქოვანი, ვარლამ ჟურული, ლადო მრელაშვილი, ფრიდონ ხალვაში, გიორგი ლეონიძე, ანდრო ლომიძე, შოთა ნიშნიანაძე, ნოდარ დუმბაძე, ლევან გოთუა, რამაზ სურმანიძე, ფარნა-ბექა ჩილაშვილი და სხვები.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილს მეცნიერული სკურპულოზურობით მოუძიებია უცხოელ ავტორთა გამონათქვამები ლაზეთზე. ავტორი მხედველობიდან არ ტოვებს პროკოპი კესარიელს, მეცხრამეტე საუკუნის თურქ მოგზაურ ოსმან ბეის (იგი წერს: „ტრაპიზონი ლაზეთის სატახტო ქალაქს წარმოადგენს და მისი მოსახლეობის უდიდეს ნაწილს სწორედ ლაზები შეადგენენ“), ლუდოვიკე გრანჯერიოსის, ევლია ჩელების, კარლ კოხის, ვილიამ ჯიფორდ პალგრევის (იგი წერს: „ლაზები როგორც წარმოშობით, ისევე ენით, იგივე მეგრელები არიან, რომლებიც რუსეთში (მაშინ რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში შედიოდა, რ. მ.) ცხოვრობენ“), დენის სესილ ჰილზის და სხვა უცხოელ ავტორთა გამონათქვამებს ლაზების შესახებ.

ავთანდილ ნიკოლეიშვილის სამართლიან გულისწყრომას იწვევს ის ფაქტიც, რომ ჩვენი ქვეყნის უბედური ბედის გამო დღეს თურქეთს ლაზეთის და ტაო-კლარჯეთის ჩათვლით მიტაცებული აქვს საქართველოს ძირძველი ტერიტორიის ორი მესამედი და ახლახან, 1992 წლის 30 ივლისს საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე თურქულ მხარეს მსოფლიოს გასაგონად უცხადებს: თურქეთთან საქართველოს ტერი-

ტორიული პრეტენზიები არა აქვსო. (ვინ გკითხავს შენ, პრეზიდენტო, ხვალინდელი საქართველოს მაგივრად ლაპარაკს? იქნებ მოვიდეს სხვა დრო და დღის წესრიგში დადგეს ოდესმე საქართველოსთვის თავისი ისტორიული ტერიტორიების დაბრუნება? რ. მ.).

„ლაზური სულის ლიტერატურული გამონაშუქი“ ჰქვია სარეცენზიო წიგნის ერთ თავს, რომელიც ლაზურ ფოლკლორს და წარსულის ლაზი ავტორების (აჰმედ მემედ ქოროღლი, ალი კურტოღლი, პენიფე გეხაშის, ქიბარ ქიბარიშის, მემედი და მუსტაფას, ალი ფორიაზიშის და ტაირონ ბაშოღლის შემოქმედებას გვაცნობს, რომელთა დიდი ნაწილი ზეპირსიტყვიერების სახით მოვიდა ჩვენამდე.

თანამედროვე ლაზი მწერლებიდან ავთანდილ ნიკოლეიშვილი შედარებით ვრცლად განიხილავს სამი ავტორის – ხასან ჰელიმიშის, იაშა თანდილავას და უმით ისმანაღა-ოღლუს შემოქმედებას.

უმთავრესი პრობლემა, ლაზი მწერლების შემოქმედებისა, სწორედ რომ შუაზე გაჭრილი საქართველოს გამთლიანების პრობლემა გახლავთ. რა ტკივილია ხასან ჰელიმიშის ამ ლექსში:

„...ამგვარ ფიქრებში ლაზისტანის ქედებს ვუცქერი,
ჩემს ბებერ სისხლს ხომ ამ ქედების სილაღე ახსოვს,
მაგრამ რა? გაღმა ხიშტიანი დგას სერასკერი,
გამოღმა ხიდზეც ხიშტიანი მოსინჯავს პასპორტს.
ქარი აშარა ვეღარ ღუნავს ამაყ ალვის ხეს,
წლები მიდიან, გამკითხავი არ ჩანს არავინ,
მაგრამ იმედი დაცლილ სასმისს ისევ ამივსებს,

სული მაქვს რადგან უტეხი და გაუბზარავი“.

ლაზური ფოლკლორისა და თანამედროვე ლაზი მწერლების შემოქმედების გულდასმით გასინჯვას მკვლევარი ამ დასკვნამდე მიჰყავს: „მიუხედავად იმისა, რომ ლაზების უდიდესი ნაწილი ამჟამად ქართული სახელმწიფოს საზღვრებს გარეთაა მოქცეული, მათი ეროვნული თვითშეგნება კვლავაც საერთო, ქართულია“.

...

ავთანდილ ნიკოლეიშვილის ამ წიგნით ლაზეთის საქართველოობის უმთავრესი საქმე გაკეთებულია. უნიჭიერესმა მეცნიერმა ფაქტებზე დაყრდნობით და სკრუპულოზური მეცნიერული კვლევით დაამტკიცა, რომ ლაზეთი უხსოვარი დროიდან მეთექვსმეტე საუკუნის შუა ხანებამდე (ანუ თურქების მიერ ტრაპიზონის სამეფოს და ლამის მთელი დასავლეთ საქართველოს ოკუპაციამდე) საქართველოს განუყოფელი ნაწილი იყო და ქართულ ეთნოსად წარმოიდგინებოდა. ავთანდილ ნიკოლეიშვილის თანმიმდევრული მტკიცებით ეჭვს აღარ იწვევს ის გარემოებაც, რომ თურქეთის შემოჭრამდე ლაზების 90 პროცენტი ქრისტიანული რელიგიის მატარებელი იყო და საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის შემადგენელი ნაწილი გახლდათ... ახლა უნდა მოვიდეს ჭკუადამაჯდარი, ავტორიტეტული ენათმეცნიერი, რომელიც დაამტკიცებს, რომ მეგრული და ლაზური იდენტური ენებია და ლაზები თავიანთ ოჯახებში, სწორედ რომ მეგრულად ლაპარაკობენ. ამის შემდეგ კი ერთი ნაბიჯი იქნება იმის ამოხსნამდე, თუ რატომ ეძახდნენ შუასაუკუნეებიდან მოკიდებული ტრაპიზონს – „მეგრულ

ქალაქს“ და თუ რატომ არის ასე ყელთამდე სავსე ბათუმიდან სამსუნამდე მთელი შავიზღვისპირა და შიდასახმელეთო რეგიონი ლაზურ-მეგრული ტოპონიმებითა და ისტორიული ძეგლებით.

... და ამ ფონზე განსაკუთრებულ ჟღერადობას იძენს ლაზი მწერლების ხასან პელიმიშის, იაშა თანდილავას და უმით ისმანაღაოღლუს სევდიანი სტრიქონები დედა სამშობლოზე და უშიფის გულამოყოლებული ამონაკვესი: „მა ლაზი ვორექ“ („მე ლაზი ვარ!“).

რას ნიშნავს ნაწარმოების განხილვა კულტუროლოგიური ასპექტით

„კულტუროლოგიური ასპექტებით“ შეფასება, უპირველეს ყოვლისა, ნიშნავს, ამა თუ იმ ძეგლის განხილვას ხელოვნების საერთაშორისო მასშტაბით.

ეროვნული კულტურა ერთი რომელიმე ქვეყნის კუთვნილებათ, მაგრამ იგი იზადება და ფრთებს ისხამს ფართო გეოგრაფიულ სივრცეში, ანუ სახელმწიფოთა ურთიერთობის შესაბამისად ერთი ერის კულტურა ძალაუვნებურად განიცდის მეორე ერის კულტურის გავლენას მაშინაც კი, როცა ესა თუ ის სახელმწიფოები ერთმანეთთან არც თუ მეგობრულ ურთიერთობაში არიან.

საერთაშორისო მასშტაბით კულტურის ნიმუშის განხილვას ქართულ ფილოსოფიასა და ფილოლოგიაში კარგა ხნის წინათ ჩაეყარა საფუძველი. მაგალითად, ამ მხრივ „ვეფხისტყაოსნის“ შეფასება იკმარებდა.

რაკი შუა საუკუნეებიდან მოყოლებული ქართველი საეკლესიო და საერო მოღვაწეები დიდ მთარგმნელობით საქმიანობას ეწეოდნენ. ამით ისინი ბიბლიურ-თეოლოგიურ სამყაროსთან მჭიდრო კავშირში იყვნენ და ქართულ აზროვნებას მსოფლიოს რეზონანს აძლევდნენ.

როდესაც კულტურის კვლევა მეცნიერულ საყრდენებზე დადგა, ბუნებრივია, რომ ქართველი მოაზროვნეონო რელიგიური დოგმატიზმის ფესვებს ჩაუღრმავდნენ და ამ მიმართულებით საერთაშორისო მნიშვნელობის აღმოჩენა ჰოლიგმან-ნუცუბიძის სახელით ცნობილი აღმოჩენა გახლდათ.

ორმა სახელგანთქმულმა მეცნიერმა ლამის ერთდროულად დაამტკიცა, რომ მსოფლიო სახელის მქონე საეკლესიო მოღვაწე, ცნობილი არეოპაგიკული ნაშრომების ავტორი ფსევდო დიონისე არეოპაგელი და პეტრე იბერი ერთი და იგივე პიროვნებები იყვნენ.

ზემოთ „ვეფხისტყაოსანი“ ვახსენეთ და ხაზი უნდა გაესვას იმ გარემოებას, რომ ქართული ფილოლოგიური მეცნიერების მამებმა კორნელი კეკელიძემ, ვიქტორ ნოზაძემ, შალვა ნუცუბიძემ, ალექსანდრე ბარამიძემ, ლევან მენაბდემ, მაგალო თოდუამ და სხვებმა ცოტა როდი იღვაწეს „ვეფხისტყაოსნის“ საერთაშორისო მნიშვნელობის წარმოსაჩენად.

შალვა ნუცუბიძემ თავის ცნობილ ნაშრომთა ციკლში „რუსთაველი და რენესანსი“ სათანადო არგუმენტებით ეჭვმიუტანლად დაამტკიცა, რომ ევროპულ რენესანსს წინ უბმოდდა ე.წ. აღმოსავლური რენესანსი, რომლის სულისჩამდგმელიც „ვეფხისტყაოსნის“ უკვდავი ავტორი შოთა რუსთაველი იყო. ჩვენს მიერ ევროპულ ღირებულებებად მიჩნეული და შემდგომში პოლიტიკოსების მიერ ლიბერალურ ღირებულებებად მონათლული ადამიანის ღირსებათა დაცვის პოსტულატები, ქალისა და მამაკაცის თანასწორობის იდეა, მშვიდობისა და ჰედონიზმის ქადაგება, რაინდობის მორალური კოდექსი სიყვარულისა და ხალხთა მეგობრობის მაღალი იდეალები... სწორედ რომ „ვეფხისტყაოსნიდან“ და სხვა ე.წ. აღმოსავლური პოემებიდან იღებს სათავეს.

უკანასკნელ წლებში ქართული კულტურის მასშტაბური კვლევა და მსოფლიოს კულტურის ისტორიაში ჩვენი თვითმყოფადი კულტურისათვის კუთვნილი ადგილის მიჩენის

საშური საქმე გააგრძელეს პროფესორებმა: სოსო სიგუამ („ქართული კულტურის ისტორიის“ სამტომეული), მურმან თავდიშვილმა („ჰომეროსი და რუსთაველი“, „რუსთაველი და ნიჟამი განგელი“...), ნომადი ბართაიამ („სპარსული პოეზიის გავლენა დავით აღმაშენებლის ეპოქის კულტურაზე“, რომელშიც ავტორმა დაამტკიცა, რომ სწორედ დავით აღმაშენებლის და შემდგომ რუსთაველის ეპოქაში საგრძნობლად გათავისუფლდა ქართული მწერლობა სპარსული პოეზიის არტახებისგან და საფუძველი ჩაეყარა ეროვნულ კულტურას) და ა.შ.

საბჭოურ ლიტერატურათმცოდნეობას სხვა ახირებებთან ერთად, რაც იმაში მდგომარეობდა, რომ სხვადასხვა ეპოქის კულტურულ მიღწევებში აუცილებლად მარქსიზმ-ლენინიზმის იდეებისკენ სწრაფვის ტენდენციები უნდა დაგვეძებნა, ერთი ნაკლოვანებაც ჰქონდა; ეს იყო კულტურათა დაყოფა „მასწავლებელ კულტურად“ და „მოსწავლე კულტურად“. უფრო ნათლად რომ ვთქვათ, რაკილა საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში მცხოვრებ ერებს შორის რუსი ერი „უფროს ძმად“ გამოცხადდა, ხოლო შესაბამისად სხვა ერები უმცროსი ძმები იყვნენ, ბუნებრივია, კულტურის მიღწევებიც ამ პრინციპით გადანაწილდა.

მაგალითად, ქართული საბჭოთა ლიტმცოდნეობის მდგომარეობაც შეგვიძლია დავასახელოთ. ჩამოყალიბდა ლიტერატურის ისტორიის ცალკე დარგი, რომელსაც ლიტერატურული ურთიერთობები დაერქვა, და საკმადო პრესტიჟულად ითვლებოდა. თავისთავად კულტურის მოღვაწეთა შორის თემებისა და პრობლემების საერთოობის შესწავლა,

რა თქმა უნდა, კარგი საქმეა და ზრდის ამა თუ იმ ნაწარმოების მასშტაბურობას, მაგრამ ურთიერთობების შემსწავლელი ქართველი მოღვაწეები თუმცა ძალას არ იშურებდნენ მწერლებს შორის ამ საერთოობის ფაქტების აღმოსაჩენად, მაგრამ სამწუხაროდ ერთი ტენდენციურობად ახასიათებდათ: ისინი ურთიერთგავლენებს კი არ სწავლობდნენ, არამედ დიდი რუსული ლიტერატურის გავლენას ქართულ ლიტერატურაზე. ამ თვალსაზრისით, წინ იყო წამოწეული უფროსი ძმის აღმზრდელობითი როლი. ასე განსაჯეთ, თუ ილია ჭავჭავაძის „კაცია ადამიანზე“ იყო საუბარი, ილიას ლუარსაბ თათქარიძის სახის შექმნისას აუცილებლად გონჩაროვის „ობლომოვით“ და გოგოლის „ძველი დროის აზნაურებით“ („სტაროსეცესკიე პამეშჩიკი“) უნდა ესარგებლა. ზემოთ ხსენებული ნაწარმოებიდან უნდა გადმოეღო პრობლემატიკა, სიუჟეტი და, თქვენ წარმოიდგინეთ, პერსონაჟთა ხატვის ხერხებიც. ნიკო ნიკოლაძე კი, ამ ლიტერატურათმცოდნეთა დასკვნით, უპირველეს ყოვლისა, ბელინსკისა და ჩერნიშევსკის ღირსეული მოსწავლე იყო. იწერებოდა ამ „მეთოდის“ მომარჯვებით ტომეულები და იმას აღარავინ კითხულობდა, „ცოტა არ იყოს, რუსული კულტურის „მეორად ტანსაცმელში გამოწყობილი ქართველი კლასიკოსები“ თავს მშვენივრად გრძნობდნენ თუ არა.

საბჭოური პრინციპის მიხედვით, ლიტერატურული ურთიერთობების მკვლევარებმა ვანო შადურმა, იური ბოგომოლოვმა, რომან მიმინოშვილმა, თინათინ მრეკლიშვილმა, დიმიტრი თუხარელმა, თამარ ბელინსკაიამ, გიორგი გიგოლოვმა და სხვებმა ცოტა როდი იღვაწეს ქართულ-რუსული

სამწერლო ურთიერთობების შესასწავლად, მაგრამ მათი მეცნიერული „აღმოჩენები“ სწორედ რომ იმ ნაკლით ხასიათდებოდა, რაზეც უკვე მოგახსენეთ და რის წყალობითაც ქართულ ლიტერატურას მსოფლიო ასპარეზზე გასვლა არ ეღირსა რუსული ლიტერატურის ნარჩენებით გამოზრდილის მისთვის მიწებებული ზედსახელის მიკუთვნების გამო.

გამოხდა ხანი და როგორც ყველა იმპერიამ ისტორიაში საბჭოთა იმპერიამაც დაამთავრა თავისი სამოცდაათწლიანი არსებობა. ყოფილმა საბჭოთა რესპუბლიკებმა (ზოგმა რეალურად და ზოგმა მოჩვენებითად) დამოუკიდებლობა გამოაცხადეს.

დამოუკიდებლობის ეიფორიამ კულტურის მკვლევართა ერთი ჯგუფი მეორე უკიდურესობამდე მიიყვანა; დამამერიებლად მიიჩნიეს რუსული კულტურის ქოლგის ქვეშ თავიანთი თავის მოხსენიება და ისინიც კი ალაპარაკდნენ თვითმყოფად, უძველეს, ისტორიულ ეროვნულ კულტურაზე, ვისაც კულტურული წარსული საერთოდ არ გააჩნდა. ხომ ცნობილია, რომ არა მარტო მწერლობა საერთოდ ხელოვნების სხვა ესა თუ ის დარგი ზოგმა „ერმა“ (აფხაზები, ნენცები, მორდვეები, ზოგი ჩრდილოეთკავკასიელი ტომი...) სწორედ საბჭოთა პერიოდში შექმნა და შექმნა რუსების დახმარებით.

სხვა ვითარებაში აღმოჩნდა საქართველო. რაკილა ჩვენ საბჭოთა ეპოქაში ძალად ჩამოგვაცვეს საბჭოური ხელოვნების მანტია, ვცადეთ ერთბაშად გავთავისუფლებულიყავით ამ მავენ ზეგავლებისგან და დავიწყეთ ქართული კულტურის განხილვა მსოფლიო კულტურისაგან იზოლირებულად. ამ

„ახალი აზროვნების“ სკოლის წარმომადგენლებს ყოველგვარ ლიტერატურულ პარალელიზმზე და თუნდაც ჟანრულ ნათესაობაზე ლაპარაკიც კი დამამცირებლად მიაჩნდათ. ამგვარ თვითიზოლაციას, რა თქმა უნდა, თავისი ნეგატიური შედეგები მოჰყვა.

მეოცე საუკუნის დასასრულს ზოგიერთმა ახალგაზრდა მეცნიერმა (ი. რატიანი, ბ. წიფურია, რ. ამალლობელი...) სცადა გაერღვია ჩაკეტილი სივრცე და ქართულ მწერლობაში დასავლეთევროპული ღირებულებების ძებნა დაიწყო, რაკი-და რუსული მოდაში აღარ იყო. მაგრამ მათს კულტუროლოგიურ შტუდიებს თვითმიზნური ხასიათი ჰქონდა.

ევროპული ლიტერატურათმცოდნეობის სკოლებისა და ტერმინების ქართულ ნიადაგზე ხელოვნურადღუ გადმორგვას შედეგად ის მოჰყვა, რომ ჩვენი დამწეყები მეცნიერები ე.წ. „ქართული პოსტმოდერნიზმის“ და ე.წ. ქართული „უპოტიური ლიტერატურის“ აღიარებამდე მივიდნენ. ვერცერთმა ზემოთ დასახელებულ მეცნიერთაგან ვერ შეძლო ნათლად გაეგებინებინა მკითხველისათვის რას ერქვა „პოსტმოდერნიზმი“ და რა ნიშნები ახასიათებდა ლიტერატურულ უტოპიზმს. ქართული მწერლობის ნიმუშთაგან რომელი მიეკუთვნებოდა პოსტმოდერნიზმს და რომელი უტოპიურ ლიტერატურას. ირმა რატიანი იქამდე მივიდა, რომ „მთვარის მოტაცება“ და „გვადი ბიგვა“ უტოპიური ლიტერატურის ძეგლებად გამოაცხადა, რაც, წარმოუდგენელი ნონსენსი გახლდათ. ამ საეჭვო „გაბედულებით“ ე.წ. საბჭოთა პერიოდის მთელი ლიტერატურა უტოპიურ ლიტერატურად ცხადდებოდა.

სინამდვილეში არც ქართულ ლიტერატურაში და არც საერთოდ მსოფლიო ლიტერატურაში პოსტმოდერნიზმი და უტოპიური ლიტერატურა საერთოდ არ არსებობდა და ამიტომაც ახალგაზრდა მეცნიერები თავიანთი შეზღუდული თეორიული ცოდნიდან გამომდინარე ღობე-ყორეს აწყდებოდნენ, რომ პოსტმოდერნისტული და უტოპიური „ტექსტები“ მოეძებნათ.

ასე განიცადა კრაზი პოსტსაბჭოთა პერიოდში აღმოცენებულმა ყალბმა კულტუროლოგიურმა თეორიებმა.

ახლა კი როცა საბჭოთა ეპოქას საკმარისზე მეტად დავეშორდით, დადგა დრო ქართული კულტურა ისევ დავუბრუნოთ მსოფლიო კულტურის წიაღს.

კულტუროლოგიური ასპექტით ხელოვნების განხილვა იმას ნიშნავს, რომ ჟანრები იზოლირებულად კი არა, საერთო კულტურულ ასპექტში განვიხილოთ, ვთქვათ, როცა ლიტერატურაზე ვსაუბრობთ, გავისიგრძეგანოთ, რა პროცესები ხდება ამ დროს მსოფლიო მწერლობაში. რით ეხმაურება ესა თუ ის ნაწარმოები არა მარტო ერთი ლოკალური ქვეყნის პრობლემებს, არამედ მსოფლიოში მიმდინარე ეპოქალურ ძვრებს. ერთი სიტყვით საჭიროა, მოვუძებნოთ ადგილი ჩვენს კულტურას მსოფლიო კულტურის დიდ წიგნში. ასევე აუცილებელია განსახილველი ნაწარმოები შევადაროთ ამ პერიოდის სხვა სახელოვნო ჟანრებს (მუსიკა, ფერწრა, თეატრი, კინოხელოვნება, ქორეოგრაფია...) და იგი კომპლექსურად, ხელოვნების სხვა ფაქტებთან მჭიდრო კავშირში განვიხილოთ.

რევაზ მიშველაძის საიუბილეო სიტყვა

წარმოთქმული 2015 წლის 10 ივნისს

რუსთაველის თეატრში

მწერლის დაბადების 75 წლისთავის იუბილეზე

ბატონებო,

გუშინ ერთმა ჟურნალისტმა მკითხა, როგორია თქვენი წინასაიუბილეო განწყობაო!

ცუდია-მეთქი.

რატომო, გაიკვირვა.

მთელი სიცოცხლის მანძილზე ჩემი ერთადერთი და უმთავრესი მიზანი საქართველოს გადარჩენა იყო. მივდივარ ამ ქვეყნიდან და ვტოვებ პირქვედამხოვრებელ, ტერიტორიებწართმეულ სამშობლოს. აბა, რამ უნდა გამომიკეთოს გუნება-მეთქი.

ამ სიტყვებს დროული კაცის მიერ ნათქვამ გულისამაჩუყებელ ფრაზებად ნუ მიიღებთ.

მწარეზე მწარეა სინამდვილე, რომელშიც ვცხოვრობთ. ოცდამეერთე საუკუნის ლამის ორი ათეული გავიდა და აი, როგორი საქართველო გვაქვს ხელთ.

დავით აღმაშენებლის მიერ მემკვიდრეობით გამოცემული საქართველოს 80% წართმეულია სხვადასხვა დროს. ახლახანს რუსმა აფხაზეთი და სამაჩაბლო ჩამოგვაჭრა და მიიტვისა. დემოგრაფიულმა ტემბას სიკვდილიანობა სჭარბობს. იცოდეთ, ეკონომიკას როგორმე მოევლება, მაგრამ თუ შობადობას არ გავზრდით, ტერიტორიულ მთლიანობას არ

აღვადგენთ, ხელში შემოგვადნება ეს ბედდამწვარი საქართველო.

ხომ ხდავთ, აბუჩად რომ გვიგდებენ. სამიტიდან სამიტამდე ხან ნატოს სატყუარას გვჭრიან პირში და ხან ევროკავშირისას. ეს ხომ იმას ნიშნავს, რომ ჩვენ უბრალოდ გვათამაშებენ სახელწიფოებრიობანას. ესაა სულ.

ხომ ხედავთ, რომ მსოფლიო არაფერს აკეთებს, რათა ყველაზე დიდი აგრესორისგან, რუსეთის კლანჭებისგან დაიხსნას საქართველო.

რა მივიღეთ ჩვენი გაუთავებელი იმედების ფასად? მავთულხლართებით შუაზე გაჭრილი სასაფლაოები, ოკუპირებულ ტერიტორიაზე დარჩენილი საქონლის ბაგადქცეული საყდრები და გაუფასურებული ლარი.

... და მაინც, ფარდა რომ გაიხსნა და თვალი შეგავლეთ, ამ პირთამდე სავსე რუსთაველის თეატრმა ჯიუტად დამარწმუნა, რომ ერი, რომელსაც შეუძლია ასე ერთსულოვნად შეიკრიბოს და უმძიმეს ათწლეულშიც კი მწერალს მხარზე გამხნეების ხელი მოუთათუნოს, უკვდავია. რა სამადლობელო სიტყვა ეყოფა ამ პირთამდე სავსე რუსთაველის თეატრს.

ერის სიცოცხლისუნარიანობა ერთია, მაგრამ მაინც ჯიუტად უნდა შეგახსენოთ, რომ თუ საამაყო წარსულის ყურთბალიშზე თვლელმა უსასრულოდ გაგვიგრძელდა, თუ საქართველოს საშველად ქუდზე კაცი არ გამოვიხმეთ და ოდენ წარსული დიდების მეხოტბეებად დავრჩით, ჩვენი საქმე ცუდად წავა.

საქართველო ძველი კულტურის მავზოლეუმად არ უნდა იქცეს.

მიიხედ-მოიხედეთ და ადვილად დარწმუნდებით, რომ ყველაფერი კეთდება ქართული ფენომენის წასაშლელად. გლობალიზაციის წისქვილზე მიშვებულია წყალი და დღითიღე ფქვავს ჩვენს თვითმყოფადობას, ჩვენს განუმეორებელ იერსახეს.

ხშირად ვფიქრობ, რამ გადაგვარჩინა, რა ფაქტორებმა განაპირობა ის სასწაული, რომ მსოფლიო ცივილიზაციების დიდი ნაწილი გადაშენდა და ჩვენ ისევ ვფეთქავთ. ეს მიზეზია: სამშობლო მიწის, ეროვნულობის სიყვარული. იმედის დაუოკებელი ერთგულება და იუმორის გრძნობა.

დღეს ამ სამივე ქვაკუთხედს ათასი მხრიდან უტევენ და წალეკვით ემუქრებიან.

ქართველობა ბედისწერაა.

მითაჟამიდან ბრძოლა, კბილთა ღრჭიალი და „ძღვევის ყიჟინა“ დაგვებდა. ამიტომაც ჩვენ, როგორც ჩანს, არასოდეს დავწყნარდებით და არასოდეს დავმშვიდდებით. იქნებ ეს ნიადაგბორცვა, დაუკმაყოფილებლობის გრძნობა და აღუვსებელი საწყაულია აქამდე რომ გვაძლებინებს.

მაგრამ ბრძოლაც არის და ბრძოლაც.

ზოგი სამშობლოსთვის უყოყმანოდ თავს წირავს, ზოგს კი პატივმოყვარეობის ჭია იმდენად მორევია, რომ საქართველოს გადარჩენაც თავის სასარგებლოდ უნდა. ასე გასინჯეთ, თუ საქართველომ, როგორც სახელმწიფომ, არ იარსება, ხომ აღარ იქნება მინისტრის პოსტი, დეპარტამენტის

თავმჯდომარის, პარლამენტის წევრის სავარძელი. აი, სამ-
შობლოს გადარჩენის მისეული ხედვა.

სანამ ეს ორი ნაპირი, ორი საქართველო, სათაყვანებე-
ლი სამშობლო და სათავისო სამომხმარებლო საქართველო
იარსებებს, სანამ ეს ორი ნაპირი არ შეერთდება და ერთ
მუშტად არ შეიკვრება, ჩვენ საშველი არ დაგვადგება.

რაც დრო გადის, საქართველოს უკეთესი ხვალისდელი
დღე მირაჟივით უფრო და უფრო მშორდება.

მივსდევ და ვერ დავეწიე.

ახლა მაინც, ამ სოლიდურ ასაკში, კაცმა რომ თქვას, ბო-
ლოს და ბოლოს უნდა გავჩერდე, განზე გავდგე, მაგრამ ვერ
ვჩერდები.

რა მიმაქანებს? ინერცია? იმედი? ალბათ ორივე ერთად.

ალბათ მე, ასე, ფეხზე მდგარი, ჩემი ქვეყნის სადარაჯო-
ზე მოვკვდები. რაც დრო გადის, უფრო და უფრო მტანჯავს
ის აზრი, რომ ჩვენ მარტონი დავრჩით ამ დუნიაზე.

ახლა ორიოდ სიტყვა ჩემს სვეგამწარებულ ცხოვრება-
ზე.

თქვენთვის ცნობილი მიზეზის გამო სასაფლაო ჩემთვის
მეორე სახლად იქცა.

კვარტალში ერთხელ მაინც უნდა გაიარო შენ, ვითომ
ბედნიერო კაცო, სასაფლაოზე, რომ შეიცნო თავი შენი და
შეიგნო, რა ამოა ამაქვეყნად ჭირვეულობა, კინკლაობა, ურ-
თიერთქიშპი...

დრო მოვა და იქ გავეწკრივდებით შემაშინებლად და-
სერიოზულები და სამუდამოდ გაცივებულნი.

კაცმა არ იცის, ვინ ვის მიახწრებს იქ, სამუდამო სასუფევლამდე.

სანამ აქ ვართ ჩამომხტარნი, აქ რომ გამოგვიწერა ღმერთმა მივლინება, რა უფლება გვაქვს, ერთმანეთი გავწიროთ, გაჭირვებულს ხელი არ გავუწოდოთ.

ვდგავარ ახლა თქვენს წინაშე იმ საუკუნიდან, იმ ქართველიებიდან იღბლად გადარჩენილი კაცი.

ჩემი უახლოესი მეგობრები: შოთა ნიშნიანიძე, ზაურ ბოლქვაძე, ლევან სანიკიძე, მორის ფოცხიშვილი, გურამ ფანჯიკიძე, რეზო ჩხეიძე, სოსო ბუხაიძე, გივი გამსახურდია კარგა ხანია მიწაში წვანან.

მე კი ბედმა იმითაც დამსაჯა, რომ ყველაზე დიდი ადამიანური ტრაგედიით გამომცადა. სამამულო ომში ერთადერთი შვილი დამელუპა.

წუწუნი არ მჩვევია, მაგრამ ვისღა დავუმალო, ისედაც ქვეყანამ იცის, რომ მთელი სიცოცხლის მანძილზე თან მდევდა შურის, ქიშპობის, იგნორირების ავი თვალი.

არც რეპრესიები დამკლბია.

რეპრესიას ვეძახი, დედა-უნივერსიტეტში რომ ავადმყოფი ბიჭი (თავს რომ პრეზიდენტს ეძახდა) შემოვა და პოლიციის ძალით 257 დამსახურებულ პროფესორს გამოაძევებს.

რეპრესიას ვეძახი, შუა ღამისას საქართველოს მწერალთა სასახლეში (მაჩაბლის 13-ში) რომ ზონდერ ბრიგადა შემოიჭრება და სააკაშვილის განკარგულებით მწერალთა მემორიალურ ნივთებს ქუჩაში მოისვრის, ხოლო მწერალთა კავშირს უჭეროდ დატოვებს.

ყოფილი პრეზიდენტისადმი წაყენებულ ბრალდებებში, სამწუხაროდ, საუკუნის ეს ორი დანაშაული არც კი მოიხსენიება.

ამ მაღალი ტრიბუნიდან მადლობა მინდა ვუთხრა ტექნიკური უნივერსიტეტის რექტორს, აკადემიკოს არჩილ ფრანგიშვილს, რომელმაც იმ ტრაგიკულ წლებში უნივერსიტეტიდან ოტებულნი შეგვიფარა.

ძნელია წუთისოფლის ბილიკების უშეცდომოდ გავლა და მე მაინც მიტევების მომხრე ვარ.

მადლობელიც კი ვარ ჩემი პაწაწინა მტრების.

ისინი მე მაფხიზლებდნენ და ვინ იცის, მაგულიანებდნენ კიდევ.

მთავარი ის არის, რომ მივდივარ და საფლავში მიმყვება ოცნება აღმაშენებლისდროინდელ საქართველოზე, იქაც არ მომასვენებს ადვილადგამოსასწორებელი დარდი იმაზე, რომ ილია ჭავჭავაძის ქვეყანაში ქართველს არცერთ საბუთში „ქართველი“ არ უწერია, არ მომასვენებს ახლახანს ძალით წაგლეჯილი აფხაზეთის და სამაჩაბლოს კვნესა, ნუთუ ასე ძნელია რუსთაველის პროსპექტზე „რუსთაველის სახლის“ გახსნის ჩემეული იდეის განხორციელება?

ბატონებო!

ეს ჩემი იუბილე იმას როდი ნიშნავს, რომ ხვალიდან დომინოს მოტყაპუნე მოხუცთა რიგებს მივემატები.

ნუ გაიხარებენ ჩემი მტრები.

ჯერ კიდევ ფეხზე ვდგავარ და შემიძლია, საქართველოსთვის გამართულ ათასწლოვან ბრძოლაში მეც ჩემებურად ვიომო.

ყოველ შემთხვევაში ამ დარჩენილ ორიოდ პარასკევს
იმას მაინც მივალწევ, რომ მწერალთა კავშირი თავის კუთვ-
ნილ სასახლეში დავაბინავო.

ჭირთან შეგუება და ხელების ჩამოშვება დამღუპველია
ჩვენთვის, მეგობრებო.

უფრო ხმამაღლა დავიძახოთ და გავაგონებთ.

უფრო მაგრად დავაკაკუნოთ და გაგვიღებენ.

საქართველო ის ბებერი მუხაა, რომელიც ათასწლეუ-
ლებმა ვერ მოდრიკეს.

არა! საქართველო არასოდეს ეტყვის მსოფლიოს:

გააჩერეთ ისტორია, მომბეზრდა თქვენთან თამაში, მივ-
დივარ!

ჭირსა შიგან გამაგრებას, გაძლებას ვუსურვებ ჩემს
ხალხს.

საიუბილეო სიტყვა

(თქმული რევაზ მიშველაძის 75 წლისთავისადმი მიძღვნილ
საიუბილეო საღამოზე, რომელიც გაიმართა
2015 წლის 20 იანვარს ეროვნული ბიბლიოთეკის
დიდ დარბაზში შვიდი სამეცნიერო აკადემიის
ინიციატივით)

სიტყვები ბევრ რამეს გამოხატავს. სიტყვა იყო უპირველეს ყოვლისა და სიტყვა იგი იყო ღმერთი. მაგრამ ხომ აქვს მნიშვნელობა რა ვითარებაში და ვისი ბაგეებიდან ითქმის ეს სიტყვა. მე ამჯერად თითქოს და სიტყვის კაცი, როგორც თქვენ ბრძანეთ, უძლური ვარ გამოვთქვა მაღლიერების გრძნობა. ის, რაც გულში მაქვს. მე ძალიან კარგად ვგრძნობ და ვხედავ, ჩემო ძვირფასო მეგობრებო, რომ მიღმა ყოველივე იმისა, რასაც ჰქვია იუბილე და განსაკუთრებით 75 წლისთავი, დგას განსაცვიფრებელი შრომა. მე დავინახე ეს შრომა. ვიგრძენი, რომ არ გამიკეთებია ჩემი ერისთვის იმის ნახევარიც კი, რომ ერთი კალმის კაცი ამ სამეფო დარბაზში, სრულიად საქართველოს ულამაზეს დარბაზში, XIX საუკუნიდან XX-ში და მერე XXI-ში გადმოსულ საქართველოს უპირველეს სამეფო დარბაზში (ასე კარგად ეპოქის სუნს ვერცერთი დარბაზი ვერ ინახავს) ვმდგარიყავი აქ და მომესმინა ჩემი დიდებული მეგობრების სიტყვები. აი, აქ ისხდნენ კეთილშობილი ადამიანები, ისხდნენ დიდი მოთმინებით აღსავსენი და მე ვხედავდი, რომ დარბაზიდან ყოველ 5 წუთში უახლოვდებოდა სხდომის წამყვანს გამოსვლის მსურველი. ამაზე დიდი გამარჯვება შემოქმედისთვის არ

არსებობს. 75 შემისრულდა. დამიჯერეთ, ხანდახან დგება წუთები, როცა იტყვი, აჰა, ეს ზღვარია, სხვა რაღა დარჩა, შექსპირისა არ იყოს - საუკუნო სიმშვიდე მხოლოდ. მე ჩემი ძალღონე ჩავდე ჩემს საქმიანობაში. ჩემი თავისთვის არ დამიბრალეზია მწერლობა და არც ერთი სტრიქონი არ დამიწერია თუ შემეძლო არ დამეწერა. და შარშან უცებ ცივწყალ გადასხმულივით გამომაფხიზლა ერთმა დღემ. ჩემთან მოვიდა გამომცემელი და მითხრა: ბატონო რეზო, შენი 25 ტომეულის გამოცემა მინდა დავიწყოო. ვერც ვიფიქრებდი თუ ის, რაც მიცოდვილია, ამდენს შეადგენდა. და აქ იყო დიდებულად ნათქვამი, რომ შეადგინა ორჯერ უფრო მეტი. მოვიტანე სიმწრით, სიმძიმით, ცრემლით, დავდე 25 ტომი ქართველი მკითხველის თაროზე. სწორად თქვა აქ ჩემმა უერთგულესმა მეგობარმა სოსო სიგუამ, დღეს არ არის ლიტერატურის დრო, არ არის წიგნის დრო, დღეს ისეთი დროა, როდესაც საქართველოს ჭირმა ჩვენ ფოთლებით დაგვაყარა ტანზე და საქართველო იარებს ვერ იშუშებს. ამიტომ, ვინ იცის, ამ პოლიტიკურ რიარიაში იქნებ სადღაც იკარგება მწერლის სახელი, მაგრამ მე მჯერა, ჩემო ძვირფასებო, რომ ჩემისთანა მწერალს კი არა საქართველო უსმენს და უნდა უსმენდეს შოთა რუსთაველს, 800 წელია მოგვძახის იგი „ჭირსა შიგან გამაგრებას“, უნდა უსმენდეს დიდ ილიას! ახლა რაც შეეხება ჩვენი დღეების პროზას, აქ რაც ჩატარდა ეს ერთი გაკვეთილი იყო. ვინ იცის იქნებ ჩვენი მტრებისთვის ერთი თეთრი ხელთათმანი იყო ცხვირპირში ნასროლი, იმათთვის, ვისაც საქართველოს გადაშენება სურს, ვისაც ჰგონია, რომ ჩვენი ქვეყნის აღსასრული უკვე

მოახლოვებულია ძალიან და ღრმად სცდებიან ისინი. კიბეზე რომ ამოვდიოდი, ფეხები უკან მრჩებოდა. მაქვს თუ არა მე, რევაზ მიშველაძეს-მეთქი მორალური უფლება შევიდე აი, ამ უნათლეს დარბაზში და სიტყვა ვთქვა და მით უმეტეს, დავდგე ვალმოხდილი იუბილარის პოზაში. მე აქ ვდგავარ, როგორც ქართული ლიტერატურის, ქართული მწერლობის წარმომადგენელი და ვდგავარ იმის სათქმელად, რომ ერს კიდევ შერჩა ძალა უსმინოს მწერალს. ძალიან კარგად ვიცი, რომ ჩვენ დამარცხებული მწერლობა ვართ, ისე როგორც მთელი ერია დამარცხებული და პირქვედამხობილი. მოგვძახიან პოლიტიკოსნი, უძალო მშიშარა პოლიტიკოსნი: ხვალ და ზეგ დავიბრუნებთ აფხაზეთს! მაზეგ დავიბრუნებთ სამაჩაბლოს! მალე ყველაფერი კარგად იქნება! ერთმანეთს ცვლის ტყუილების კასკადი და არავითარი სინათლე გვირავს იქით არ ჩანს. მიეჩვივნენ პოლიტიკოსები ტყუილის თქმას, ყურის წაყრუებას, ტელეფონის არ აღებას და თუნდაც ნახევარი სიმართლის თქმას მაინც ხალხისთვის. შორს რომ არ გამიტყუოს აზრმა ვიტყვი: ძალიან კარგად ვიცი, რომ თუ მწერალს ტელევიზორში გამოაჩენენ, თუ მის ხმას ხშირად გაიმეორებენ რადიოში, იგი სხვას არაფერს იტყვის, თუ არა იმას, რომ „ჩვენ ცუდად ვცხოვრობთ, ბატონებო“ ისე, როგორც ჩეხოვმა უთხრა თავის დროზე თავის ერს. გვჭირდება ახლა ხელისუფლებაში მოსულებს, პოლიტიკაში გასულებს, პარლამენტში გასულებს მწერლის ყრანტალი ყოველ ფეხის ნაბიჯზე? ფიქრობენ ხელისუფალნი. „მერე რა, რომ უჭირს საქართველოს. ჩვენ ეს ძალიან კარგად ვიცით, მაგრამ ჩვენ, ხომ ახლა არა გვიშავს, კარგად ვართ.

იქნებ ამ ტყუილების მატარებელმა ერთი-ორი წელი კიდევ იმოგზაუროს“. ამასობაში ახალი მატარებელი წამოეწევა ქვეყანას და ისევ ტყუილების ჩანჩქერი დაეფრქვევა უბედურ ჩემს ერს თავზე. აი, ყველაფერი ეს მიწერია ჩემს 25 ტომში. იქნებ პოლიტიკური წაჯექუკუჯექობის ბრალიც არის, ჩემო ძვირფასო მეგობრებო, რომ ჩვენ იმედის თითს ვლოკავთ გაუთავებლად. მწერალი კი, რაც შეიძლება ადრე უნდა მოკვდეს. 75 წლის სიცოცხლე სირცხვილია ჩემთვის იმიტომ, რომ მე ვერც ერი შევადვიძე, ვერც საქვეყნო საქმე წავწიე წინ და ვერც სილა გავაწანი იმ მედროვეებს, ვინც ჩვენი ხალხი ამ დღეში ჩააგდო. მაშინ, როცა მწერალთა კავშირის მოსამსახურედ ამირჩიეს (ერთ-ერთ ხელმძღვანელად), მე მახსენდება 2007 წლის 21 აგვისტო, როცა ავადსახსენებელმა საქართველოს სულით ავადმყოფმა პრეზიდენტმა, თუმცა მან კარგად იცოდა, რას აკეთებდა, მწერალთა კავშირში ზონდერ ბრიგადა შემოაგზავნა და გალაკტიონ ტაბიძის, გიორგი ლეონიძის, კონსტანტინე გამსახურდიას, მიხეილ ჯავახიშვილის... პირადი ნივთები, მათი ავტოკალმები, მათი ნაჩუქარი წიგნები, მათი მოტანილი კარადები ქუჩაში გამოყარა. მეგონა ამ ისტორიული დანაშაულისთვის ვინმე დაისჯებოდა. არავინაც არ დაისაჯა. მე და მაყვალა გონაშვილმა, ჩვენმა თანამოაზრეებმა გავაძლებინეთ მწერალთა კავშირს ამ ხნის განმავლობაში, გავაძლებინეთ და ვფიქრობდი, აი, მოვა ახალი ხელისუფლება, მოვა „ქართული ოცნება“ და ნახავთ თქვენ, რას უზამენ იმ ბოროტების ჩამდენთ, ვინც ქართველი მწერლები ქუჩაში გამოყარა-მეთქი. თითებს და საათებს ვითვლიდით: აი, ახლა. აი, ახლა. 2

წელი გავიდა, ისევე მდუმარების ყრუ კედელს ვაწყდები. ჩავიცვი რკინის ქალამნები, დავდივარ ყველა მინისტრთან, არ მოვასვენებ მათ, სანამ პირში სული მიდგას, რომ მწერლებმა თავისი სახლი დაიბრუნონ. მე რომ მწერალთა კავშირში ღონისძიება ჩავატარო, უნდა ვთხოვო სააკაშვილის დანიშნულ ვინმე ნატაშა ლომოურს, რომ დარბაზი დამითმოს და დარბაზს აქაც მშენივრად მითმობს ჩემი ყოფილი სტუდენტი, ამ ბიბლიოთეკის დირექტორი, ნამდვილად კარგი ბიჭი გიორგი კეკელიძე. და იცით რა მოხდა გუშინ-წინ? მაშინ როდესაც არაერთგზის დავწერე გაზეთში, რომ ჩვენ, მწერლები მაჩაბლის ქუჩას გადავკეტავდით, მირეკავს კულტურის მინისტრის თანაშემწე და მეუბნება: ბატონო რეზო, უნდა მოგილოცოთ, გადაწყდა, მწერალთა სასახლეში საქართველოს მწერალთა კავშირს მიეცემა ერთი ოთახი. თქვენ უნდა უმადლოდეთ ამისთვის ირაკლი ღარიბაშვილს და მიხეილ გიორგაძესო. „ამისთვისაც გმადლობთ, ბატონებო“, ვთქვი გულში, „გმადლობთ, თუკი ეს ნამდვილია“. მაგრამ ასეთი დაპირება ერთხელ უკვე იყო და არ შეასრულა „ნაციონალურმა მოძრაობამ“. როგორც ვხედავთ ამ დაპირებასაც ალიკაპის აფიორის, სატყუარას სუნი ასდის. მაშ, შევმჭიდროვდეთ! ერთმანეთის შურს და გაუტანლობას თავი გავანებოთ. ხანდახან მრცხვენია ხოლმე, როცა რევაზ მიშველაძის სიკეთეზე ლაპარაკობენ. იმისთვის ვარ მოვლენილი ამქვეყნად, რომ ჩემს გაჭირვებულ თანამოძმეს ტვირთი შევუმსუბუქო, არსებობა გავუადვილო. არასოდეს არ მითქვამს და რაკი სიტყვამ მოიტანა, ახლა გეტყვით ჩემი ბიოგრაფიის ერთ შტრიხს. მე 1993 წელს რუსეთის წინააღმდეგ

ომში აფხაზეთში შვილი დავკარგე და პანაშვიდზე ვდგავარ. წინ მისვენია ჩემი შვილის ცხედარი. მე და ჩემი მეუღლე ვდგავართ და დავსტირით. მოდიან ნუგეშისმცემელნი, მაგრამ როგორც სახარებაში წერია: აქ ნუგეში ყოვლად უადგილოა, იმიტომ, რომ ჩემი აჩივო ცოცხალი აღარ არის. ზეგ მიწას უნდა მივაბარო ჩემი აფხაზეთში დაღუპული შვილი და მოვიდა საქართველოს ყოფილი პროკურორი ვაჟა აბაკელია, ზვიად გამსახურდიას ხელისუფლების წარმომადგენელი. ვაჟამ გვერდზე გამიყვანა და მითხრა (ვაჟა ჩემი ძველი მეგობარია, ერთი სოფლიდან ვართ, მარტვილიდან ა.შ. და ა.შ.) რეზო ასე და ასეა ჩემი საქმეო: მეო, ვარო მხედრიონის სიაში და ამაღამ დამარბევენ, დამაპატიმრებენ, ოჯახს ამიწიოკებენო. მივატოვე პანაშვიდი, მივატოვე ჩემი მკვდარი შვილი და გავყევი მას. მივედი ჯაბა იოსელიანთან და ვთხოვე: მე მაპატიე, (წინა საღამოს ის და შევარდნაძე იყვნენ ჩემთან პანაშვიდზე) ჩემო ჯაბა, ჩემი მკვდარი შვილის სახელით გთხოვ, რომ ვაჟა აბაკელია ამოიღო სიიდან. იგი ქართველია და პატრიოტია. თქვენ შეიძლება ინანოთ მისი ოჯახის დარბევა მერე, მაგრამ მე ახლა დაჩოქილი ვშუამდგომლობ თქვენს წინაშე-მეთქი. ჯაბა იოსელიანმა დამითმო. მხედველობაში მიიღო ჩემი თხოვნა და ჩემი ვაჟა დღეს ჯანმრთელია მთელი თავისი ოჯახით. ღმერთმა კარგად მიმყოფოს. ეს იმიტომ კი არ მოვეყევი ახლა თქვენს წინაშე, რომ ხაზი გამესვა რაღაცისთვის. შეიძლება ყველას არ ექნა, ან ათასში ერთი თუ იზამდა, რომ მისი შვილის პანაშვიდიდან სხვის დასახმარებლად წასულიყო. ყოველივე ამის შემდეგ განა სასაცილო არ არის პატარა კაცუ-

ნების ყოველგვარი შური, მოგონილი მწერლის, მოგონილი მოცეკვავის, მოგონილი მსახიობის, პატარა ტაკიმასხარა კაცის მიერ კუსავით ფეხის გამოყოფა, აქაოდა დამინახეთ რა გულადი ვარ, რევაზ მიშველამეს ვებრძვიო. ამ ბოლო დროს ხშირად შევახსენებ ხოლმე ჩემს თავს: უფლება არა გაქვს შეცდომები არ აპატიო ადამიანებს. ყველა მისმა სინდისმა გაასამართლოს. ვინც არ სჯერდება შოუმენობას და თავის თავს „კოლორიტს“ უწოდებს, იგავის ღამურას ბედი განადგებული აქვს. დიახ, კარგად ვიცი, რომ შეიძლება ახლა წიგნებს არ იტაცებენ, მით უმეტეს არ იპარავენ. წიგნების მაღაზიაში რიგი არ დგას, მაგრამ აი, ეს ბაჯალლო ხალხი ხომ იმისთვის არის დღეს მოსული აქ, რომ მწერალს მოუსმინოს და მწერალს მადლობა უთხრას. ოთარ ჭილაძის ბოლო ლექსი მახსენდება ახლა, იგი მან გამომიგზავნა რედაქციაში და მე და სოსომ „მწერლის გაზეთში“ დავბეჭდეთ. თუ არ შემეშალა, მინდა გითხრათ:

რაც არ ყოფილა ის არ იქნება,
მაგრამ რაც იყო იქნება კვლავაც,
გზა გაიხსნება ან შეიკვრება,
მომსვლელი მოვა, წამსვლელი წავა.
მეც წავალ, ოღონდ ცოტა მადროვეთ,
უნდა შევავსო ბოლო ფურცელი
და ამოვწურო ეს სიმარტოვე,
ეს ფორიაქი ამოუხსნელი.

გაუფერულდა, ჩაბარდა წარსულს, რითაც დროს ვკლავდი, ან თავს ვირთობდი. მე კი სხვაგვარად ცხოვრება არ მსურს; კარგად იყავით. გმადლობთ. მშვიდობით!

ეს სიტყვა სენთვის 70 წლისთავის საიუბილეო საღამოზე უნდა მეთქვა, მაგრამ არ მომიხერხდა;

დანიშნულ საიუბილეო საღამოზე ორი დღით ადრე კატეგორიული უარი თქვი.

ეს უარი ბევრისთვის მოულოდნელი იყო, მაგრამ ჩემთვის მოულოდნელი არ ყოფილა.

იგი შენი შინაგანი სისპეტაკის, რაინდობის, მოქალაქეობრივი თავმდაბლობის, კაი ყმობის („სხვისი იუზნოს სახელი, თავის გარჯასა მალავდეს“ - ვაჟა) ერთი ჩვეულებრივი გამოვლენა იყო.

ჯერ საიუბილეო რა გამიკეთებიაო.

რა გაგიკეთებია?

შენ მიუჩინე თავისი ადგილი თითქმის ყველა მოქმედ და გარდასულ ქართველ მწერალს ლიტერატურის ისტორიის დიდ წიგნში.

შენ დაადგი თავი კონსტანტინე გამსახურდიას მრავალწახნაგოვანი შემოქმედების გამოწვლილვით კვლევას. დაწერე ოთხტომიანი მონოგრაფია დიდი ქართველი რომანისტის ცხოვრებასა და შემოქმედებაზე. თანაც ისეთი მონოგრაფია, მომავლის ვერცერთი მკვლევარი რომ გვერდს ვერ აუვლის. „ასეთი ერთგული და ავტორისთვის თავდადებული მკვლევარი რუსთაველსაც არ ღირსებია-მეთქი“, გითხარი ერთხელ.

შენ პირველმა ობიექტურად შეაფასე საბჭოური იდეოლოგიის მიერ გაკიცხულ-დარეჯგვილი ოციანი წლების ლიტერატურული დაჯგუფებების (სიმბოლოსტები, ფუტურის-

ტები, დადაისტები, ავანგარდისტები, პროლეტარული მწერლობა) შემოქმედება. მოიძიე და მეცნიერულ წრებრუნვაში შემოიტანე ამ სკოლების აწ მივიწყებული (ან განგებ გადა-მალული) არაერთი ჟურნალ-გაზეთი.

შენ დააფუძნე და ახალ სიმაღლეებს აზიარე ქართული კულტუროლოგია. შექმენი ფუნდამენტური სამტომეული - „ქართული კულტურის საფუძვლები“ და ახლახან ყველა გა-აოცე ქართული კულტურის ისტორიის ოთხი ტომით. ამით ლიბო გაუმაგრე კულტუროლოგიის ამ სრულიად ახალი დისციპლინის კვლევას ჩვენში და სამომავლო გზებიც ნათ-ლად დაუსახე მომავლის მკვლევარებს.

განსწავლა-დაოსტატების წლებში შენი ერთადერთი რო-მანით პროზასაც წარმატებით შეეჭიდე.

შენ, სოსო სიგუამ, ბრწყინვალედ თარგმნე არაერთი რუ-სი პოეტი და მათ შორის „თორმეტნის“ გენიალური ავტორი ალექსანდრ ბლოკი.

შენ ნახევარი საუკუნეა უმაღლეს სასწავლებლებში წარ-მატებით კითხულობ უახლესი ქართული ლიტერატურის ისტორიას, თანამედროვე ჟურბალისტიკის პრობლემებს და რაც მთავარია, საქართველოს ყველაზე დიდ უნივერსიტეტში ახალი საუნივერსიტეტო დისციპლინას „კულტუროლოგიას“ რომლის სახელმძღვანელოს ერთ-ერთი ავტორი შენც ბრძან-დები.

შენ უმწიკვლოდ, უანგაროდ და მაღალი პროფესიონა-ლიზმით მრავალი წელია რედაქტორობ საქართველოს მწე-რალთა კავშირის ერთადერთ გაზეთს - „მწერლის გაზეთს“. რა შრომატევადი და მძიმეა ეს საქმე, იმან უკეთ იცის, ვისაც

ყოველკვირას პეტიტით აწყობილი ასიოდე გვერდის კითხვა უწევს.

სხვადასხვა დროს დამსახურებულად მოგენიჭა საქართველოს სახელმწიფო, დავით აღმაშენებლის, ილია ჭავჭავაძის, ნიკო ნიკოლაძის და გერონტი ქიქოძის სახელობის პრემიები. ახლახან კი ქართული კულტურის რაინდის საპატიო წოდება.

ამას ყველაფერს რომ თავი გავანებოთ, რა თანმიმდევრული ხარ როგორც პოლიტიკოსი და საზოგადო მოღვაწე. ბოლომდე უერთგულე ზვიად გამსახურდიას და დღესაც მის კვალს მიჰყვები.

რა ერთგული მეგობარი ხარ. რა მშვიდი და ნიადაგ გაწონასწორებული.

რა მეშველებოდა შენ რომ არ შემხვედროდი. აუ, რამდენი წელია გვერდით მიდგახარ ერთგულ მმასავით.

ღმერთმა ნუ მომიშალოს ჩვენი ავთანდილ-შერმადინობა.

მურმან თავდიშვილი - 75

დილით ფეხაკრეფით გამოდის იგი სახლიდან თავისი დიდი განუყრელი ჩანთით.

შინაურები კარგახანია აღარ ეკიხებიან, საით მიეჩქარება.

ეს კოხტად ჩასხმული, საშუალო ტანის, მკვირცხლთვალება კაცი მიდის იქ, სადაც გული ყველაზე მეტად მიუწევს. მისი წისქვილებია საჯარო ბიბლიოთეკა და უნივერსიტეტი.

მურმან თავდიშვილს თუ ვინმეს შევადარებდი უახლოესი წარსულიდან, მხოლოდდამხოლოდ პავლე ინგოროყვას. ხოლო შორეული წარსულიდან იმ წმინდა ბერებს სინას მთაზე, საბაწმინდის ლავრაში თუ გარეჯის უდაბნოში რომ უსხდნენ ფოლიანტებს და ბიბლიას თარგმნიდნენ, ან საგალობლებს წერდნენ.

იგი თანამედროვე ქართული მწერლობის ბურჯთაგანია, აღიარებული მეცნიერი და ლიტერატურისმცოდნე - კრიტიკოსი.

დიდზე დიდი ამაგი დასდო, „ვეფხისტყაოსანს“.

ლამის ორმოცდაათი წელი „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის დადგენის საშურ საქმეს შეაღია.

სამოცამდე „დაფანტული სტროფი“ დაუბრუნა რუსთაველის უკვდავ ქმნილებას და აი შედეგი:

დღეს არსებობს „ვეფხისტყაოსნის“ ვახტანგისეული, ჭავჭავაძისეული, ქართველიშვილისეული, ინგოროყვასეული, ბარამიძისეული და თავდიშვილისეული გამოცემები.

სრული პასუხისმგებლობით უნდა ვთქვა, რომ ამ გამოცემათა შორის ყველაზე სრული და რუსთაველის ტექსტთან მიახლოებული მურმან თავდიშვილისეული გამოცემაა.

ამით ბატონი მურმანი სამუდამოდ შევიდა ქართული ლიტერატურის ისტორიაში.

ვეფხისტყაოსანია მურმან თავდიშვილის მთავარი საზრუნავი და, როგორც მეცნიერი, ნიადაგ ამ უკვდავ პოემას დასტრიალებს.

„ვეფხისტყაოსნის დაფანტული სტროფები“, „ფირდოუსი და რუსთაველი“, „რუსთაველი და ნიჟამი განჯელი“... აი, ბოლო წლებში გამოცემული მისი წიგნების სათაურები.

ამასთან ერთად პროფესორი მურმან თავდიშვილი აქტიურად მონაწილეობს თანამედროვე ლიტერატურულ ცხოვრებაში.

ობიექტური, მოუსყიდველი კრიტიკოსი და მახვილსიტყვიანი პოლემისტი.

შეუმჩნეველი არ დარჩება არცერთი ღირებული ლიტერატურული სიახლე.

არ შეეშლება ნიჭიერის გამოქომაგება, ხოლო თავგასულ უნიჭოებს შიშის ზარს სცემს მისი ბასრი კალამი.

ბევრმა არ იცის, რომ მურმან თავდიშვილი ფრიად წარმატებული პროზაიკოსიც გახლავთ. მისმა რომანებმა (განსაკუთრებით „კეისარმა“) გამოქვეყნებისთანავე მკითხველის ყურადღება მიიპყრო და მაღალი შეფასებაც დაიმსახურა.

მეამაყება, რომ სახელოვანი მურმან თავდიშვილი ჩემი უღალატო მეგობარია.

სიჭარმაგის ასაკს ვულოცავ დავით აღმაშენებლის, ნიკო
ნიკოლაძის და პავლე ინგოროყვას პრემიების ლაურეატს,
პროფესორ მურმან თავდიშვილს.

ბატონო ნიკო!

რა უცებ გავიდა 5 წელი, თითქოსდა გუშინ ვიზიემეტ შენი 70 წლის დამსახურებული იუბილე. რომ არ განმეორდე, დავიწყებ იმით, რომ სამაგალითოა პოეზიით შენი სამსახური სამშობლოსადმი. შენს ლექსებში იგრძნობა ის მუხტი, რომელიც ასე სჭირდება ჩვენს მღელვარე საქართველოს. უკომპრომისობა, არავითარი ქედის მოხრა ძლიერთა ამა ქვეყნისათა წინაშე, მხილების იმგვარი ძალა, რომ ზოგი ლექსი სილის გაწვნის ტკაცუნად მიაჩნიათ მავანთ და მავანთ. ამავე დროს თანალმობა გზასაცდენილ თანამემამულეთა მიმართ, გულმხურვალე მოწოდება, რათა გადამთიელებს არ დაუტოვონ თავიანთი ქვეყნის მიწა-წყალი და ბედის საძიებლად უცხო ქვეყნებს არ მიაშურონ. ასეთია შენი პოეზიის პათოსი და ამიტომაცაა, რომ „მწერლის გაზეთში“ დაბეჭდილ და ცალკე წიგნად გამოცემულ შენს ლექსებს ყოველთვის დიდი ინტერესით ელის მკითხველი.

მე პირადად არაერთგზის გავმხდარვარ მოწმე იმისა, თუ რა სიყვარულით გხვდებიან საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში, რა გულისყურით გისმენენ მკითხველები და რა მაღლიერი თვალებით შემოგცქერიან, რადგანაც შენგან ტრაფარეტული აზრები კი არა, ყოველთვის მართალი, გულის მოსაფხანნი სიტყვა ესმით. სამაგალითოა თქვენი, როგორც მწერალთა კავშირის ერთ-ერთი ბურჯის და მისი გამგეობის წევრის დამოკიდებულება კოლეგებისადმი. ეს დამოკიდებულება გაჯერებულია თანაგრძნობისა და მაღალი ყურადღების ჭეშმარიტად ინტელიგენტური დამოკიდებულებით.

სამაგალითოა თქვენი საზოგადოებრივი საქმიანობა. აჰა, 75-ს მოიყარეთ და თქვენი ცხოვრების გზა განათებულია მაღალნიჭიერი პოეტისა და კაცური კაცის ცხოვრებისეული ათინათით. ხოლო ის, რასაც სახვალიოდ პირდებით ქართველ ხალხს მჯერა, ისე სანიმუშო და ძვირფასი იქნება, როგორც აქამდე იყო.

გილოცავ სახელოვან იუბილეს, ჩემო ძვირფასო მეგობარო.

საპრემიო კულტურის შესახებ

მწერლობა მართოდენ ლიტერატურული ნიჭით დაჯილდოვებული ადამიანის თვითგამოხატვის, თვითრეალიზაციის ფორმა არ არის (როგორც ზოგიერთს ჰგონია). მას უფრო ფართო მასშტაბები აქვს. მწერლობა გახლავთ ერისა და მაშასადამე კაცობრიობის სამსახურის არენა, საყოველთაო პროგრესისა და ჰარმონიის დამკვიდრების ტრიბუნა, სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის ასპარეზი და სწორედ აქედან გამომდინარეობს ლიტერატურის დიდი ეროვნული და სოციალური ღირებულება.

რაკი მწერალს, როგორც ბუნების რჩეულს, ამხელა ტვირთი აქვს წამოკიდებული, ბუნებრივია იგი ვერ დარჩება ვიწრო კაბინეტში ეულად მიყურულ, ჩრდილში მიმჯდარ პიროვნებად. იგი თავისი ხალხის ტრიბუნია და დიადაც აქვს პრეტენზია უსმენდნენ და, თუ მის აზრებს ბოლომდე არ გაიზიარებენ, ანგარიშს მაინც გაუწევდნენ ხოლმე.

აქედან გამომდინარეობს ხელოვანის სრულიად გასაგები ამბიციურობა (მხედველობაში გვაქვს თავის გამოჩენის ბუნებრივი სურვილი და არა ავადმყოფური განდიდების მანია). ისიც საგულისხმოა, რომ მუშების მსახურს სიამოვნებას ჰგვრიდეს ყოველგვარი წახალისება, მისი შემოქმედების დაფასება და თუნდაც დამსახურებული პრემია. თუმცა პრემიის მიღება თვითმიზნად არ უნდა იქცეს და საპრემიო

კომიტეტს ყოველ წელიწადს ჯიუტად არ უნდა წარუდგენდე ხოლმე წინა წელს დაწუნებულ ნაწარმოებს.

ამას იმიტომ მოგახსენებთ, რომ დღეს საქართველოში, ისე როგორც ეს სხვაგან არცერთ ქვეყანაში არ გვხვდება, გაუგონრადაა ჩაწიხლული და იგნორირებული მწერლობა. ოფიციალური წრეები ზიზლით უცქერიან მწერალს, რადგანაც გრძნობენ, რომ სწორედ მან და მხოლოდ მან იცის პოლიტიკოსთა გონებრივი სილატაკე და დაუოკებელი სწრაფვა ხელისუფლებისაკენ. ასე განსაჯეთ, გაუქმებულია ყველა სახელმწიფო გამომცემლობა და მთავრობამ მწერალს მოუშპო თავის ხალხთან ლიტერატურის ენაზე ურთიერთობის საშუალება, უფრო მეტიც, მთავრობამ სახელოვანი მწერლები გულქვა მილიონერ ბიზნესმენტა კარებთან რიგში ჩამდგარ, სპონსორის მაძიებელ „მათხოვრებად“ აქცია. სწორედ ამ დროს ლიტერატურული პრემია ლამის ერთადერთი გზაა, რომელსაც შეუძლია მწერლის სახელი გაახმაუროს და მკითხველ საზოგადოებას მისთვის ყურადღება მიაქცივინოს.

ახლა ვნახოთ, ვის ხელშია ე. წ. პრესტიჟული პრემიების მინიჭების ბედი და ხდება თუ არა კომპეტენტური ჟიურის მიერ ამ პრემიათა მინიჭება.

დავიწყოთ რუსთაველის პრემიით. არსებობდა რუსთაველის პრემიის კომიტეტი და ოთხ წელიწადში ერთხელ საპრემიო კომიტეტის გადაწყვეტილებით (ფარული კენჭისყრით) ეს პრემია მიენიჭებოდა განსაკუთრებით გამორჩეულ მხატვრულ ნაწარმოებს.

თვითნება სააკაშვილმა ეს კომიტეტი გააუქმა და კულტურის მინისტრის წარდგინებით (?) ყოველგვარი მსჯელობისა და ხმის მიცემის გარეშე, თვითონ ანიჭებდა რუსთაველის პრემიას მისთვის სასურველ, ნაცმოდრაობასთან დაახლოვებულ პირებს. თქვენ წარმოიდგინეთ, კულტურის სამინისტროს მიერ წარდგენილი სიიდან სააკაშვილმა 2013 წელს 4 კანდიდატი (მათ შორის გივი ბერიკაშვილი) ამოიღო და თავის მხრივ 5 კანდიდატი დაამატა. დაამატა ისე, რომ პრეზიდენტის ფავორიტ იმ ხუთ პიროვნებას წარდგენილიც არ ჰქონდათ საბუთები სარუსთაველისპრემიოდ.

ეს განუკითხაობა რუსთაველის პრემიასთან მიმართებაში დღესაც გრძელდება. „ქართულმა ოცნებამ“ აღადგინა რუსთაველის პრემიების კომიტეტი თუმცა კვლავ საეჭვო გზებით ხდება საქართველოს ამ უმაღლესი სახელოვნო პრემიის მინიჭება, რადგანაც კომიტეტის წევრებად ავტორიტეტის არმქონე, აშკარად უნიჭო პიროვნებები მიიწვიეს. ყოველივე ამის გამო რუსთაველის პრემია დაკნინდა და გაუფასურდა.

კიდევ უფრო სავალალოა პრემია „საბას“ ბედი.

როცა ამ სამი წლის წინ ბიზნესმენა ხაზარაძემ პრემია „საბა“ დააარსა, საზოგადოებას გაუკვირდა. გაუკვირდა იმის გამო, რომ ჯერ ერთი საქართველოსთვის ახალი ხილი გახლდათ მილიონერის მიერ ლიტერატურული პრემიის დაწესება და მეორეც არსებობდა საშიშროება, რომ ფულიანი კაცი ამ პრემიით ენერგიულად ერეოდა ლიტერატურულ პროცესში და მისი გემოვნებიდან გამომდინარე მისთვის ძნელი გახდებოდა ამ პრემიის ობიექტურად განაწილება.

თქვენ წარმოიდგინეთ, სხვა ბიზნესმენებიც რომ ჩვენთვის ძვირფას კლასიკოსთა სახელებს წაეპოტინონ და მათი სახელობის პრემიები დააწესონ, რა სურათს მივიღებთ, უფრო უპრიანი ხომ არ იქნებოდა, ხაზარაძეს და მისთა მსგავსთა ფული პირდაპირი წესით დაერიგებინათ გამოჩენილი მწერლებისათვის, ან დაეფინანსებინათ მათი ნაშრომების გამოცემა. მაგრამ ბავშვიც მიხვდება, რომ ამ ნაბიჯის მიღმა მილიონერის სახელის განთქმის სურვილიც იმალებოდა, ასე იყო თუ ისე, ჩვენ მაშინ გავუჩუმდით ხაზარაძის ამ ფრიად საეჭვო ნაბიჯს, მაგრამ გავიდა წლები და სწორედ ის მოხდა, რისიც ყველაზე მეტად გვეშინოდა. „საბა“ შინაურ წრეში ჩამოსარიგებელ პრემიად იქცა. შთაბეჭდილება რჩება, რომ ფორმალურად არსებული ჟიური არა თუ საპრემიოდ წარდგენილ ნაწარმოებებს, ავტორთა სიასაც კი არ ეცნობა და ქართულ საზოგადოებას თვალში ნაცარს აყრის; წლის ბოლოს მოაწყო „საბას“ პრემიის გადაცემის პომპეზურ სანახაობას, მაგრამ ვინ არიან გამარჯვებულნი, ანუ „საბას“ პრემიის ახალი ლაურეატები? ან წინაწლებში ორ-სამჯერ უკვე პრემია მიღებული „შემოქმედნი“ ხაზარაძესთან დაახლოვებულ ადამიანთა წრიდან, ან ის „ახლები“, რომელთა „ნაწარმოებებიც“ საზოგადოებამ არ მიიღო, კრიტიკამ უკუღმართ, ავადმყოფურ ნაწარმოებებად მიიჩნია, მაგრამ „საბას“ პატრონებმა, სწორედ რომ საზოგადოების გასაღიზიანებლად, ჯანსაღი ლიტერატურული აზრის საპირისპიროდ სწორედ ისინი შეარჩია და პიტნასავით სჩრის ცხვირში მკითხველს.

„საბას“ შეფასებაში რომ მარტო არა ვარ ამის საილუსტრაციოდ ზურაბ ოდილაშვილის წერილიდან ერთ ციტატას მოვიშველიებ:

„ჩვენი საზოგადოება კარგახანია თვალს ადევნებს, თუ როგორ გადააქციეს „სახაზინო“ მწერლები, და მათმა მფარველებმა „მეცენატებმა“ და მხცოვანმა ინტელიგენციამ ლიტერატურული კონკურსი „საბა“ თვალთმაქცობისა და ნეპოტიზმის პროვინციულ საცირკო წარმოდგენად“ (ჟურნალი „ცისკარი“, №9, 2015 წ. გვ. 52).

ქეშმარიტებაა, მაგრამ ერთ მოკრძალებულ შეკითხვას დავუსვამდი „ცისკარში“ გამოქვეყნებული ამ მართალი წერილის ავტორს: რომელ სახელოვან, მხცოვან მწერალს ხედავთ „საბას“ ჟიურში, ბატონო ზურაბ? ხაზარაძემ ჟიურის წევრებადაც თავის ახლობელთა წრიდან ისეთივე საექვო ნიჭის მქონე წევრები აირჩია, როგორ საექვო კანდიდატებსაც ანიჭებენ ისინი „საბას“ პრემიას. „მსგავსი ყველას მსგავსსა შობსო“, რუსთაველი ბრძანებს და მართლაც ასეა. უნიჭო ჟიურის წევრები უნიჭო ლაურეატებს ბადებენ.

სახელგატეხილი „საბას“ ბედს იზიარებენ და მის სამარცხვინო გზას მიუყვებიან ერთი პედაგოგიური უნივერსიტეტის მიერ დაარსებული უდიდესი პრემიები: „გალა“, „წერო“ და „წლის საუკეთესო რომანი“. ჯერ ერთი რა ფამილარობაა პრემიისთვის „გალას“ დარქმევა და მეორეც ვინ ანიჭებს პრემია „გალას?“ რა პირმოთნეობაა. რა შეთამამებაა დიდი გალაკტიონის სახელთან. რომელი „კომპეტენტური“ ჟიური უთათუნებს მხარზე ხელს „ლურჯა ცხენების“ ავტორს მისი სახელობის პრემიის გაცემით? ან ვინ მუშაობს

პედაგოგიურ უნივერსიტეტში პროზის ისეთი მაღალპროფესიული შემფასებელი, რომ „წლის საუკეთესო რომანის“ ბედი გადაწყვიტოს? რატომ ღმერთი არ გაიცინებს, რომ მთელს პედაგოგიურ უნივერსიტეტში ერთი ნორმალური კრიტიკოსიც არ მუშაობს და „ნაციონალისტები“ ანიჭებენ „წეროს“ სწორედ იმათ, ვისი სახელიც ამ პრემიის მინიჭებასთან ერთად ქრება ლიტერატურის ჰორიზონტიდან.

აქ მივადექით ერთ ფრიად საჩოთირო საკითხს.

კარგად ვიცი, რომ განუკითხაობაა დღეს საქართველოში და ვისაც როგორ მოეხასიათება ქრის და კერავს, მაგრამ სადაც სინდის-ნამუსს გასავალი არა აქვს, რაღაცნაირმა სახელოვნებო კანონმდებლობამ ხომ უნდა მოაწესრიგოს ლიტერატურული პრემიის დაარსების საკითხი. სახელდობრ:

მადლობა ღმერთს არსებობს საქართველოს მწერალთა კავშირი, რომელიც სათანადო მსჯელობა-განხილვის შემდეგ, საპრემიო წესდებათა გათვალისწინებით, მწერალთა კავშირთან არსებული პრემიების გამანაწილებელი კომისიის ეგიდით გასცემს გარდა რუსთაველის პრემიისა, ყველა კლასიკოსის სახელობის პრემიას. ეს ტრადიცია უკვე ლამის ერთ საუკუნეს ითვლის და მწერალთა კავშირის კომპეტენტურობაში აქამდე ეჭვი არავის შეუტანია, მაგრამ ამ ბოლო დროს ხდება აღმაშფოთებელი შემთხვევებიც. ზოგიერთი „გაერთიანება“ როცა მოეპრიანება მაშინ აარსებს მისთვის სასურველ პრემიას და მწერალთა კავშირის გვერდის ავლით ერთპიროვნულად ანიჭებს იმ პრემიას მავანს და მავანს.

ერთ მაგალითს დაგისახელებთ:

„ვაჟაობაზე“ მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელებმა მთავრობის თავმჯდომარეს მიმართეს თხოვნით ვაჟა-ფშაველას პრემიის ლაურეატებისთვისაც (ისე როგორც ეს ხდება რუსთაველის პრემიის შემთხვევაში) დაენიშნათ ყოველთვიური სტიპენდია, თუნდაც 300 ლარის რაოდენობით. პრემიერი დათანხმდა და კულტურის მინისტრს დაავალა ამ საქმის მოგვარება.

როცა საქმე საქმეზე მიდგა, სამარცხვინო ფაქტის წინაშე დავდექით. საქართველოში აღმოჩნდა ვაჟა-ფშაველას პრემიის 127 ლაურეატი. აქედან მწერალთა კავშირის ვაჟას პრემიის ლაურეატობა მინიჭებული აქვს მხოლოდ 14 მწერლისთვის, საიდან მოვიდა დანარჩენი 113? თურმე ნუ იტყვით, ვაჟას პრემიას წლების განმავლობაში არიგებდა თურმე „ბავშვთა ფონდი“, „ვაჟა ფშაველას საზოგადოება“, „მთიელთა ფოლკლორული საზოგადოება“ და ა. შ. ასე რომ, ბოლოს და ბოლოს კულტურის სამინისტროს მოთმინების ფიალა აევსო და ნამდვილ ლაურეატებს გამოუცხადა: – ჯერ თქვენ თვითონ გაარკვიეთ, ვინ ხართ ნამდვილი და ვინ ფსევდოო!...

ასე რომ, ყველამ თავის სინდისში ჩაიხედოს და თავი გაანებოს არამკითხე მამიდის პოზაში დგომას.

საქართველოში ერთადერთი მწერალთა კავშირია და მან უნდა გასცეს ილიას, აკაკის, ვაჟას, ნიკო ნიკოლაძის, გალაკტიონის, გამსახურდიას, გიორგი ლეონიძის, მიხეილ ჯავახიშვილის, ლადო ასათიანის და სხვა პრემიები.

თუ პრემიების თვითნებურად დაარსების პრაქტიკა გაგრძელდება შეიძლება, რომელიმე ფულიანმა საზოგადოებამ ერთ მშვენიერ დღეს რუსთაველის პრემიების კომიტეტის და პრეზიდენტის გვერდის ავლით რუსთაველის პრემიაც დააწესოს და მერე ნახეთ იმ „დაწესებულებასთან“ გამართული რუსთაველის პრემიის მამიებელთა დოღი.

ათეული წლების განმავლობაში საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმი აკადემიკოსთა მორიგი არჩევნების დროს ერთ-ერთ გამოჩენილ მწერალს ღია კენჭისყრით ირჩევდა თავის რიგებში და ანიჭებდა „მწერალი – აკადემიკოსის“ ტიტულს. მწერალი აკადემიკოსი ითვლებოდა აკადემიის ნამდვილ წევრად და სარგებლობდა აკადემიკოსის ყველა სოციალური უფლებით. მწერალი-აკადემიკოსის საპატიო ტიტულს სხვადასხვა დროს ატარებდნენ გალაკტიონ ტაბიძე, კონსტანტინე გამსახურდია, დემნა შენგელაია, გიორგი ლეონიძე, ირაკლი აბაშიძე, ანა კალანდაძე, გიორგი ციციშვილი და სხვები. უკანასკნელ წლებში მწერალ-აკადემიკოსად არჩეული იყო მუხრან მაჭავარიანი.

მუხრან მაჭავარიანის გარდაცვალების შემდეგ მეცნიერებათა აკადემიამ მწერალთა კავშირთან შეთანხმების გარეშე სრულიად აუხსნელად და დაუსაბუთებლად მიიკეტა კარები და თანამედროვე მწერალთაგან აკადემიკოსობის ღირსად არავის სცნობს. რითი აიხსნება ეს სავალალო იგნორირება ქართველი მწერლებისა აკადემიის პრეზიდენტის და ვიცე-პრეზიდენტების მხრიდან?

კარგი ნაბიჯი გადადგა საქართველოს მწერალთა კავშირმა უკანასკნელ წლებში „საქართველოს სახალხო მწერ-

ლის“ ტიტულის აღდგენით. ამით არა მარტო ეროვნული მწერლის სახელი და დიდება ამაღლდა, არამედ მწერლისა და ერის ერთიანობასაც გაესვა ხაზი.

როგორც ჩვენთვის ცნობილია, „სახალხო მწერლის“ წოდება გამოჩენილ მწერალს მიენიჭება ხუთ წელიწადში ერთხელ, მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ ეს ტიტული ხუთ წელიწადში რომელიმე მწერალს აუცილებლად უნდა მიენიჭოს. ქართველი მწერლისთვის ამ უმაღლესი წოდების მინიჭებას დიდი სიფრთხილით უნდა მოვეკიდოთ. გადაწყვეტილება ლამის ერთდროულად უნდა მიიღოს ერმა და ბერმა, მწერალთა კავშირმა და ხელისუფლებამ, საზოგადოების ფართო ფენებმა და პროფესიონალთა გაერთიანებამ. რომ იტყვიან, სახალხო მწერლის ტიტულის მისანიჭებლად საზოგადოებრივი აზრი უნდა მომწიფდეს. ამასთან ერთად აუცილებელია სახალხო მწერალი უპირველესად თავისი ხალხის ეროვნულ ინტერესებს გამოხატავდეს, თანმიმდევრულად უნდა იბრძოდეს სამშობლოს თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის, იყოს საზოგადო მოღვაწე, არ გამოხატავდეს რომელიმე პარტიის ვიწრო ინტერესებს, იყოს ქველმოქმედი, მკითხველთა შორის უაღრესად პოპულარული, ყოველდღიურად თავისი წვლილი შეჰქონდეს მწერალთა კავშირის განმტკიცებაში, უნდა ზრუნავდეს ახალგაზრდა მწერალთა მხატვრული დაოსტატებისთვის, არ უნდა დაიზაროს კოლეგათა წიგნებისთვის წინასიტყვაობის დაწერა და მათთვის სათანადო რეკომენდაციის გაწევა მკითხველის წინაშე. მისი ნაწარმოებები თარგმნილი უნდა იყოს მსოფლიოს სხვადასხვა ენაზე, დროულად უნდა

ეხმაურებოდეს ყოველ ახალ მოვლენას მისი ხალხის ცხოვრებაში.

„სახალხოობა“ რიგითი ჯილდო არ გახლავთ და არც მისი მინიჭება უნდა იქცეს განცხადება-რეკომენდაციების ჩინოვნიკური განხილვის პროცესის შემადგენელ ნაწილად.

P.S. ეს წერილი სტამბაში გასაგზავნად მზად მქონდა, რომ მაცნობეს კიდევ ერთი აღმაშფოთებელი ფაქტის შესახებ; დადის თურმე გაზეთ „ხმა ერისას“ რედაქტორი ციცი-ნო ბოჭორიშვილი და მწერალთა კავშირთან სრულიად შეუთანხმებლად ფარატინა ქალაღდზე დაბეჭდილ პრემიებს არიგებს. მისი საპრემიო აფიორის მსხვერპლნი ისეთი ცნობილი სახელებიც კი გამხდარან, რომელთა გვარების გამხელაც კი მეუხერხულება.

„ჩემმა თავმა რა ქვა მესროლაო“, უთქვამს ქ-ნ ციცინოს თავისი თავისთვის შექსპირის პრემია გამოუწერია. „ვაი, სირცხვილო, სადღა არის შენი სიწითლე“ (შექსპირი).

თბილისის მერის კახა კალაძის და მისი მოადგილის სოფო ხუმწარიას გასაგონად

მეზობლის ჭიპს დაინახავ

კახა! რატომღაც მეგონა, რომ შენ, სამტრედიელი ბიჭი, იმ ქალაქში დაბადებული და გაზრდილი, რომელსაც დიხაც, ეროვნული სახე და კოლორიტი აქვს, თბილისს ისტორიულ იერსახეს შეუნარჩუნებდი და მის განვითარებას თანამედროვე ურბანულ სტილს დაუქვემდებარებდი.

ცოდვას ვერ დავიდებ, არაერთი კარგი საქმე წამოიწყო, მაგრამ ჩვენი კოპწია დედაქალაქი რომ დღითიდღე მახინჯდება?

ადი მთაწმინდაზე და გადმოხედე თბილისს. ნახავ, რა გულსაკლავად, უგემოვნოდ აღმართულან არქიტექტურულ სილამაზისგან შორს მდგომი „ცათამბჯენები“.

კვლავ გამალებით აგებენ მაღლივ შენობებს ყოველგვარი ინფრასტრუქტურის გარეშე. ვის ახსოვს სკვერი, მცირე სტადიონი ან მანქანების სადგომი.

მაღალი შენობები ისე ახლო-ახლო შენდება, რომ მეზობლის ჭიპს დაინახავს, გალაკტიონისა არ იყოს, „მოდარაჯე კაცის თვალი“.

საქართველო ყველასია?

დმერთმა დამიფაროს ქსენოფობიისგან. დღეს მსოფლიოში, ვისაც სად გაეხარდება, იქ ცხოვრობს, მაგრამ ნუთუ არაფერს გეუბნება, კახა, ის სავალალო ფაქტი, რომ მეზობელ სომხეთში არ ცხოვრობს არც ერთი აზერბაიჯანელი და აზერბაიჯანში არ ცხოვრობს არც ერთი სომეხი. სამაგიეროდ, მუჭისხელა საქართველოში ცხოვრობს 400 000 სომეხი და 400 000 აზერბაიჯანელი (სხვებს რომ თავი დავანებოთ).

ნუთუ არაფერს გეუბნება, ჩემო კახა, ის გარემოება, რომ თბილისში საშუალოდ თვეში 30 სპარსელი, 20 ინდოელი, 25 ჩინელი და 30 თურქი მკვიდრდება სამუდამოდ?

გაივსო ჩვენი „პატრიოტი“ ბიზნესმენების მიერ უცხოელებზე გასაყიდად აშენებული სახლები სტუმარ ერთა წარმომადგენლებით.

გაიარეთ საღამოს შენ და სოფო ხუნწარიამ აღმაშენებლის პროსპექტზე და დატკბით ფანჯრებიდან დაღვრილი შიქასტის ჰანგებიტა და ბაიათებით.

თბილისის დასაპყრობად აღა-მაჰმად-ხანი აღარაა საჭირო.

დედაქალაქი მშვიდობიანი დაპყრობის მსხვერპლია, კახა!

„ცივ ზამთარში უსახლკაროდ!“

კახა, როგორ ვიფიქრებდი, რომ საქართველოს მწერალთა ასწლოვანი და ათასწევრიანი კავშირი, რომელსაც ყაჩა-

ღურად წაართვა სააკაშვილმა დავით სარაჯიშვილის მიერ ნაანდერძევი შენობა, შენი მერობის დროსაც ქუჩაში იქნებოდა.

ჩვენ ალბათ, ამ ზამთარსაც უბინაოდ ქუჩაში გავატარებთ, მაგრამ ნუთუ შენ და სოფოს სულაც არ გადელვებთ ის გარემოება, რომ ქართველ მწერალს უფლება არა აქვს მწერალთა ბიბლიოთეკით ისარგებლოს, ხოლო გალაკტიონის, გამსახურდიას, მიხეილ ჯავახიშვილის, გიორგი ლეონიძის, ლადო ასათიანის და ერის სხვა სახელოვან შვილთა პირადი საქმეები სარდაფში ღვება?

ბიძინა! ხომ არ დადგა დრო ჩაერიო ამ საქმეში. რაო, ყველა მწერალი ამოგვიღე გულიდან? ყველას გვემდური, შეკაცო?

იქნებ ჰკითხო კახას და სოფოს: სიტყვით „ნაცმოდრობას“ ემიჯნებით და საქმით ამ დამნაშავე პარტიის საქმეს აგრძელებთ-თქო?

ვის ვბაძავთ ფუფუნებაში?

წელსაც წარმატებით გაგრძელდა სააკაშვილის მიერ „ბოლშევიკებისგან ტრადიციულად მიღებული ყბადაღებული „თბილისობის“ პომპეზურად აღნიშვნა.

„თბილისობამდე“ ერთი დღით ადრე ცისფერ ეკრანზე თავისი საყვარელი სახით გამოგვეცხადა ვიცემერი სოფო ხუნწარია და გამოგვიცხადა: წელს „თბილისობა“ მილიონამდე დაჯდაო.

ახლა ახალი წელი ახლოვდება და თბილისის აღტაცებული ხელისუფლება ქუჩებში ფერად-ფერად ნათურებს ჩამოგვიკიდებს, რაც, ალბათ, ასევე „მილიონამდე დაჯდება“.

ამ დროს თბილისში ყოველ გაჩერებაზე დგანან მათხოვრები და მოწყალეობას ითხოვენ.

ეს მილიონები, კახა, შიმშილის ზღვარს ქვემოთ მდგარი მოქალაქეებისთვის რომ დაგვერიგებინა, ხომ არ აჯობებდა?

ვის ვბაძავთ ფუფუნებაში? პარიზს და ლონდონს?

ვიცი, შენ და სოფოს მრჩეველი არ გჭირდებათ, თქვენ ხომ დიდებულად იცით თბილისის ტოპონიმიკა, თბილისის კულტურის თავისებურებანი, თქვენ ხომ არ შეგეშლებათ ვისი სახელები მიანიჭოთ თბილისის ქუჩებს, ვინ აირჩიოთ საპატიო მოქალაქეებად, ვისი წიგნები დააფინანსოთ და როგორ უთხრათ უარი საქართველოში ერთადერთ სამწერლო გაზეთს, მაგრამ ხანდახან რომ ჭკუას წიხლი დააჭიროთ, იქნებ, არ გაწყენდათ?

რაო, მე ვარ და ჩემი ნაბადიო?

ფული ორკესტრის გასაჩუმებლად

ვიცი, მოქალაქეების კეთილდღეობაზე ზრუნვაში დღე-დაღამ გართულებს სად გცალიათ რესტორნებში შესასვლელად, მაგრამ სხვამ მაინც არ გითხრათ, რომ ჩვენი რესტორნები უგემოვნო მუსიკის სათარეშოდაა ქცეული?

უკლებლივ ყველა რესტორანში უარუყვიათ დასასვენებლად, სასაუბროდ შესულ მოქალაქეთა მომსახურება და

ყურის ბარაბანს უბეთქავენ დინამიკების ბოლომდე აწეული ვაკუანალია-დაგადუგით.

დარბაზში მსხდომნი ყველანი (გარდა ვირისყურებიანებისა) ყურებში თითებს იცობენ და საათზე იყურებიან, რომ დროზე გაეცალონ ამ ჯოჯოხეთს.

ადრე ფულს იხდიდნენ სასურველი სიმღერის შეკვეთისთვის, ახლაც ფულს იხდიან, ოღონდ კაკაფონიური „ორკესტრის“ გასაჩუმებლად.

აბა, აქეთ, ტურისტებო!

- თბილისში ტურისტების რაოდენობა წლიდან-წლამდე იზრდება! ავშენდით და ეგ არისო! - ტრაბახობენ მავანნი.

მაგრამ ტურისტს რომ სათანადო დახვედრა უნდა და ოდენ ლამაზი ხედებით და „ხვანჭკარის“ დაგემოვნებით ვერ დააკმაყოფილებ, ამაზე ფიქრობს ვინმე?

იმ დღეს რუსთაველზე ე. წ. ბიჟუტერიების მაღაზიაში შევიარე. უცებ ჩოჩქოლი ატყდა და ცხრა ტურისტი შემოვარდა.

მუდარით სავსე სახეები მიაპყრეს იქ მყოფთ „ტუალეტო! ტუალეტოს!“ ყვირილით.

გამყიდველმა კიბეზე, ქვემოთკენ მიანიშნა.

უნდა გენახათ, რა სიხარულით, ყიჟინით შევარდნენ მაღაზიის ერთადგილიან ტუალეტში.

ეტყობა, თბილისს საზოგადოებრივი საპირფარეშოების იღბალი არა აქვს.

მაღალ მატერიალზე მზრუნველი ქალაქის მერი ხომ ვერ მოიცლის ისეთ უბრალო საქმეზე, როგორც გახლავთ საზოგადოებრივი საპირფარეშო.

თბილისის მცხოვრებთა უმეტესობა შეეგუა უტუალეტობას ქალაქში და ბუნებრივ მოთხოვნილებას სადარბაზოებსა და ლიფტებში იკმაყოფილებენ, მაგრამ ტურისტები? ტურისტები ჯერ აქამდე არ ამალლებულან.

რუსთაველის სახლი!

თბილისში სტუმარი ჯინსის შარვლის და სახელოუკუდმამიკერებული კვართის შესაძენად როდი ჩამოდის.

ჩვენ „ვეფხისტყაოსანზე“ დიდი განძი არ გაგვაჩნია და უცხოელი ბედნიერად ჩათვლის თავს თუ საქართველოს ეროვნულ სიმბოლოს რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანს“ შეიძენს და თან წაიღებს.

გიორგი კვირიკაშვილის დანაშაულებრივი პრემიერ-მინისტრობის დროს საქართველოში, მიუხედავად ჩემი არაერთგზისი შეხსენებისა, რუსთაველის 850 წლისთავის იუბილე არ აღინიშნა.

შევრცხვით მსოფლიოს წინაშე.

კახა, იქნებ შენი მერობის დროს მაინც შევასხათ ხორცი ქართველთა მრავალწლიან ოცნებას და რუსთაველზე გავხსნათ „რუსთაველის სახლი“. სახლი, სადაც გამოიფინება „ვეფხისტყაოსნის“ ხელნაწერები, ქართველთა თავმოსაწონებელი ამ წიგნის სხვადასხვა, უნიკალური გამოცემები, „ვეფხისტყაოსანზე“ არსებული მდიდარი ლეტერატურა...

დამიჯერე, კახა, ამაზე დიდ, ეროვნულ საქმეს ვერ გააკეთებ.

ხმა სამარიდან

ლეილა აბაშიძე, გივი ბერიკაშვილი, თამაზ ჭილაძე...

რა „ოსტატურად“ მიმოვკარგეთ სხვადასხვა სასაფლაოზე ამ სახელოვან ადამიანთა ძვირფასი ცხედრები.

ორი წელია „ნაცმოძრაობის“ მხარდამჭერის, ნარმანიას მოადგილის (სოფო ხუნწარიამდე) ნინა ხატისკაცის ჯიუტი ნებით დიდუბის პანთეონი დაიხურა და დღემდე დალუქულია.

რას მივაწერო თქვენი სიჯიუტე, კახა და სოფო, სოფო და კახა?

მიუხედავად ქართული მხატვრული ინტელიგენციის არაერთი მომართვისა, რატომ არ ასწორებთ „ნაცმოძრაობის“ მიერ დაშვებულ საზარელ შეცდომას? რატომ ადევს დღემდე ურდული დიდუბის პანთეონს?

თქვენ ხომ კარგად იცით (თუ არ იცით, მიდით და ნახეთ), რომ დიდუბის პანთეონის ტერიტორიის გაზრდა თავისუფლად შეიძლება აღმოსავლეთის მხარეს ღობის გადაადგილების ხარჯზე?

ნუ ათქმევინებთ თბილისელებს: ალბათ, ასე ფიქრობენ დედაქალაქის ხელისუფალნი: აქაოდა, დიდუბეში ჩვენ არავინ დაგვმარხავს, ხოლო ერისთვის სახელისა და დიდების მომტანთ მოსრიათ პატრონო.

ვინ წავიდა ფრანკფურტში?

ზემოთ ხაზი გავუსვი, რომ საქართველოს მწერალთა კავშირში ათასამდე მწერალია. მწერალთა კავშირის წიგნაკის გარეშე დარჩნენ ისინი, ვისაც უარი ეთქვა საექვო ნიჭიერებისა და მის ნაწერებში არასათანადო ლიტერატურული დონის გამო.

დაჯარდნენ უნიჭოები. უმტვრიეს კარები კულტურის სამინისტროს და აი, შედეგი: ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობაზე არც ერთი ნამდვილი, ნიჭიერი ქართველი მწერალი არ იქნება.

ამაზე იზრუნა კულტურის ყოფილმა მინისტრმა მიხეილ გიორგაძემ.

თუმცა, რაღა ყოფილმა... თვითონ წარუძღვება ეს „უპორტფელო მინისტრი“ ფრანკფურტში ქართულ „დელეგაციას“.

ვაი, სირცხვილო?

იციო, ეს ამბავი შენ და სოფომ, კახა?!

რა ხდება?

კიდევ ერთხელ დასცინეს შოთა რუსთაველს

2017 წელს დაუჯერებელი ამბავი მოხდა. მიუხედავად მწერალთა კავშირის არაერთგზისი შეხსენებისა, საქართველოს ხელისუფლებამ უარი თქვა შოთა რუსთაველის 850 წლისთავის იუბილის ჩატარებაზე.

ეს ამბავი მსოფლიოში ელვისისისწრაფით გახმაურდა.

ვერავინ გაიგო, რას ერჩოდნენ ჩვენს ეროვნულ სიამაყეს, გენიალური „ვიფხისტყაოსნის“ ავტორს.

უკანასკნელ წლებში მთავრობამ რუსთაველის კომიტეტი გააუქმა, რითაც ფაქტიურად გააუქმა საქართველოში (და იქნებ მთელ მსოფლიოში) ყველაზე პრესტიჟული პრემია - რუსთაველის პრემია.

და ახლახან, საზოგადოების დაჟინებული ზეწოლით, პრეზიდენტმა კეთილ ინება და განაახლა რუსთაველის და ვაჟა-ფშაველას საპრემიოდ მასალების მიღება.

არ გაინტერესებთ, ვინ არიან რუსთაველის და ვაჟა-ფშაველას პრემიების მიმნიჭებელი კომისიის წევრები?

აი, ისინიც:

ნინო გედევანიშვილი (ხელოვნებათმცოდნე - თავმჯდომარე);

მანანა ბერიკაშვილი (მინისტრის მოადგილე);

მანანა კორძაია (მუსიკოსი);

დავით ანდრიაძე (ფილოსოფოსი);

გოგი გვახარია (ხელოვნებათმცოდნე);

დავით ბუხრიკიძე (ხელოვნებათმცოდნე);

მანანა დოიჯაშვილი (მუსიკათმცოდნე);

ზურაბ კიკნაძე (ფილოლოგი);

ზაალ ჩხეიძე (ლიტერატურათმცოდნე).

როგორც ხედავთ, რუსთაველის და ვაჟა-ფშაველას პრემიის მიმნიჭებელ კომისიაში არ შეიყვანეს რუსთაველის პრემიის არცერთი ლაურეატი. რა დააშავეს რეზო ამაშუკელმა, ელდარ შენგელაიამ, ტარიელ ჭანტურია, გურამ დოჩანაშვილმა, რევაზ მიშველაძემ, ვაჟა აზარაშვილმა, ვახტანგ დავითაიამ, თამაზ ჭილაძემ, ოთარ იოსელიანმა და სხვებმა.

განა ამათი რეკომენდაციით გაცემულ რუსთაველის და ვაჟა-ფშაველას პრემიას მეტი ფასი და დამაჯერებლობა არ ექნებოდა?

კიდევ ერთხელ ჩავხედოთ პრეზიდენტის მსუბუქი ხელით დამტკიცებულ საპრემიო კომისიას.

ვინ არიან, რითი გამოიჩინეს თავი პრეზიდენტისთვის ძვირფასმა ამ პერსონებმა?

ფიცში რომ არ ჩავიყოლოთ ამათგან პროფესიონალები თეატრმცოდნე, მუსიკათმცოდნე მანანა ბერიკაშვილი და მანანა დოიჯაშვილი ბრძანდებიან.

დანარჩენები?

რა ცოდნით და სინდისით უნდა განსაჯონ რუსთაველოს და ვაჟა-ფშაველას საპრემიოდ წარდგენილი ნაწარმოებები ამ მოქალაქეებმა?

მხოლოდ და მხოლოდ თავიანთი ჩანასახოვანი ცოდნის პოზიციებიდან?

ამგვარი „ჟიურის“ გადამკიდე რუსთაველის და ვაჟას
პრემიასაც ხომ გაზიარების ისეთივე ბედი ელის, როგორც
ე. წ. „საბას“ პრემიას დაემართა?

ვაი შენ, უბედურო საქართველოვ!

დია წერილი

ბატონებო!

მიმდინარე წელს იუნესკოს ეგიდით ტარდება შოთა რუსთაველის 850 წლისთავის იუბილე.

ეჭვი არ მეპარება, რომ კარგად მოგეხსენებათ „ვეფხისტყაოსნის“ როლი ქართველი ერის სულიერ ცხოვრებაში. ისიც კარგად გეცოდინებათ, რომ ჩვენი ხალხის უპირველესი განძი შოთა რუსთაველის გენიალური პოემაა.

მაშ, რას მივაწერო თქვენი ბეჯითი ღუმილი და ფეხისათრევა მოახლოვებული ეროვნული დღესასწაულის მიმართ?

ჩვენი ეკონომიური სიდუხჭირის გათვალისწინებით ქართველმა მწერლებმა თქვენს წინაშე საიუბილეოდ ორი მოკრძალებული, არც თუ ძნელად შესასრულებელი თხოვნა დავაყენეთ:

1. რუსთაველის პროსპექტზე გაგვებსნა „რუსთაველის სახლი“, სადაც გამოიფინებოდა „ვეფხისტყაოსნი“ ხელნაწერები, ჩვენს უპირველეს წიგნზე არსებული მდიდარი მეცნიერული ლიტერატურა და დამთვალიერებელს საშუალება მიეცემოდა შეეძინა „ვეფხისტყაოსანი“ სხვადასხვა ენაზე. ამით საქართველოში კიდევ ერთი კულტურული კერა გაჩნდებოდა. ამ კერისკენ ტურისტები გზას გაიკვლევდნენ და მსოფლიო დაინახავდა, რა პატივს ვცემთ ჩვენ ჩვენს ეროვნულ ღირებულებებს.

2. შეგვექმნა კომპეტენტური კომისია მწერალთა და მეცნიერ-ტექსტოლოგთა შემადგენლობით, რომელიც რამდენიმე თვიანი მუხლჩაუხრელი შრომის შედეგად წარმოადგენდა

„ვეფხისტყაოსნის“ მეტნაკლებად სრულყოფილ, დედანთან მიახლოვებულ ტექსტს და თქვენ, ხელისუფლება უზრუნველყოფდით პოემის საიუბილეო, სასაჩუქრო გამოცემას, როგორც ეს გააკეთეს საიუბილეო კომისიებმა 1937 და 1966 წლებში, ამით დამთავრდებოდა რუსთაველის ქმნილებაში არამკითხე „რედაქტორთა“ ხელის ფათური და გამომცემლობებს დაურიგდებოდა სწორედ რომ სანდო და ავტორიტეტული ტექსტი.

არც ერთი ამ ამოცანის გადაწყვეტ-გასრულებისთვის დღემდე თითი არ გაგინმრევიათ. უფრო მეტიც, დღემდე საიუბილეო ღონისძიების თარიღიც არ გამოგიცხადებიათ და საიუბილეო კომისიაც არ შეგიდგენიათ (ეს უკანასკნელი თუ საიდუმლოდ შეადგინეთ, დღემდე უჯრაში ინახავთ, რადგანაც გუმანით ვხვდები, მისი წევრები ოფიციალური წრებიდან გეყოლებათ შერჩეული და არა იმათგან, ვინც „ვეფხისტყაოსანს“ სიცოცხლე შესწირა).

რა ხდება ბატონებო? რას მივაწეროთ თქვენს მიერ პირში წყლის ჩაგუბება?

გულუბრყვილო ბაღლი არა ვარ და კარგად ვიცი, რა დღეშიც ხართ. ვხვდები, როგორ მოგახვიეს თავზე თქვენმა ოკეანისგაღმელმა პატრონებმა ყბადაღებული „კოჰაბიტაცია“, რომელმაც საქართველოში ფაქტიურად ორხელისუფლებიანობა დაამკვიდრა და რისი ბრალიცაა, რომ ჩვენი ეკონომიკა ადგილზე ბუქსაობს. არაერთგზის დავრწმუნდი, როგორ დაახიეს თავზე ქართულ სასამართლოს მის მიერ მიღებული გაბედული (რაც იშვიათად ხდება) ორიოდე გადაწყვეტილება. ვხვდები, გულით გინდათ პროკურატურამ თაროზე შემოდე-

ბული საქმეები გამოიძიოს, მაგრამ ვერ ახერხებს იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ სამართალდამცავ ძალოვან უწყებებს ისევ და ისევ არამკითხე „მამიდების“ კარნახით „ნურც გაფრინდები, ნურც მოფრინდების“ თამაშს ათამაშებთ. ვიცი, რომ დასავლეთიდან დაძრული წყეული ვეშაპი – გლობალიზაცია ეროვნული სულის გამომღვიძებელ ყოველ ნაბიჯს არაოფიციალურად გიკრძალავთ და იმასაც ეხედები, ილიას და აკაკის იუბილის ჩატარებისას ჩვენი ტელეჟურნალისტი დაიკოები მორცხვად რატომ გვპასუხოვენ: „იცით რა, ასეთი სიუჟეტები არ გვინტერესებს“.

ეს ყველაფერი ვიცი, მაგრამ არა მგონია, ობამა გიკრძალავდეთ, რუსთაველის იუბილე არ ჩაატაროთ და მწერლებს სააკაშვილის მიერ წართმეული მწერალთა სასახლე არ დაუბრუნოთ.

ძვირფასებო,

ჩვენ ქართველი მწერლები წაყრუებას და იგნორირებას მიჩვეული ვართ და კვლავ ავიტანთ, მაგრამ ამჯერად შოთა რუსთაველზეა ლაპარაკი: ჩვენს სალოცავ ლიტერატურულ ხატზე, ერისთვის სახელისა და დიდების მომტან პოეტზე.

რასაკვირველია, ფრიად მოუცლელნი ბრძანდებით, მაგრამ საარჩევნო სიების შედგენის ბატალიებზე და ევროპიდან კარგახნის ჩამოწერილი მომღერლების 29 მილიონად ჩამოყვანაზე არანაკლები მნიშვნელობისა გახლავთ შოთა რუსთაველის 850 წლისთავის ღირსეულად ჩატარება.

სხვა მხრივ მშვიდობით ბრძანდებოდეთ.

დავით აღმაშენებელი პოეტი

ქართული სიტყვაკაზმული მწერლობა დავით აღმაშენებლამდე არაერთი თავმოსაწონებელი ლიტერატურული ძეგლით იყო დამშვენებული; გვქონდა საგულისხმო აგიოგრაფიული ნაწარმოებები, მათ შორის „შუშანიკის წამების“ და „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ დასახელება რადა ღირს, მაგრამ „გალობანი სინანულისანი“ ჟანრულად სრულიად ახალი სიტყვაა, რომელსაც მანამდე თითქმის უცნობ სიბრტყეზე აჰყავს ქართული პოეზია.

ამ ლექსმა გაარღვია შუასაუკუნური რელიგიური ლექსის სამანები და თავისი მედიტაციურობით, ანუ შიგნით ჩაბრუნებული პოეტური მზერით, აღმსარებლური მეტყველებით, საუკუნეებს გაუსწრო.

დავითის ისტორიკოსები ბევრს სწერენ ჩვენი უპირველესი მეფის მწიგნობრობაზე, ხაზს უსვამენ მის ენციკლოპედიურ განათლებას, მაგრამ „გალობანი სინანულისანის“ მხატვრული სრულყოფილება იმ ვარაუდის თავისუფლად თქმის საშუალებას გვაძლევს, რომ დავით აღმაშენებელს სხვა მხატვრული ნაწარმოებზე ექნებოდა დაწერილი ჟამთა სიავის გამო რომ აღარ შემოგვრჩა.

შუასაუკუნეებში არაერთი მეფე და იმპერატორი წერდა. გარდა ცივილიზებული ევროპული მმართველობის ნაწარმოებებისა, შემორჩენილია თვით ჩინგიზ-ხანის და შაჰ-აბასის ლექსებიც კი, მაგრამ თვითმპყრობელის ამპარტავნობით დაწერილ იმ სტრიქონებს საერთო არაფერი აქვთ დავით აღმაშენებლის სულის ღაღადისთან.

საქართველოს სწორუპოვარი მეფე, რომლის ბედს მილიონები შენატროდნენ, უზარმაზარი იმპერიის პატრონი და დიდების ზენიტში მყოფი, თავისი სიცოცხლის მიმწუხრს ჩვენ წინაშე წარმოდგება მონანიე პიროვნებად, რომლის სულის ღირიული ამონაკვესი მკითხველს გულგრილს ვერ დატოვებს.

„გალობანი სინანულისანი“ ლირიკული პოემაა. იგი 8 თავისაგან შედგება: „უგალობდფითსა“, „განძლიერდითსა“, „მესმაასა“, „ღამითგანსა“, „დაღადყავსა“, „კურთხეულ არსა“, „აკურთხევდითსა“, „ადიდებდითსა“. თითოეულ თავს თავისი კონკრეტული ღვთაებრივი ადრესატი ჰყავს და ორიგინალური ლირიკული სათქმელით გამოირჩევა.

პოეტი სამი მიმართულებით განავრცობს მონანიე ტექსტს და თხოვნა-აჯას. ესენია: ღმერთი, ქრისტე და მარიამ ღვთისმშობელი.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დავით აღმაშენებელი თავის პოემაში მკვიდრად ეყრდნობა ბიბლიას. არაერთგან მიმართავს ძველი აღთქმისა და სახარების პასაჟებს, თავის ცხოვრებას ხშირად ადარებს ისრაელის მეფეთა და ეგვიპტის ფარაონთა ცხოვრებას, არც კაენის ღალატს ივიწყებს და არც მანასეს საქციელს.

შესავალში ქართველი მეფე იმ დროს გამეფებული პოეტური სტატუსის ერთგული რჩება და ღმერთს სთხოვს, შემწეობა აღმოუჩინოს, რათა სიტყვიერად გამოთქვას ჩაფიქრებული აღსარება:

„რომლისაცა წინაშე

ქედ-დადრეკილ არს ყოველი,

მუხლი ყოველი მოდრეკების და ენაი ყოველი
შენს

ხმობს აღსარებასა,

მეცა, სიტყვაო,

აღმსარებელსა მომხედენ.“

ამას მოჰყვება დავით აღმაშენებლის მიერ ბიბლიის
სიუჟეტის გამოხმობა იმ ნაწილში, სადაც ღმერთმა შექმნა
ადამიანი „ხატად თვისად“.

„ხატსა თვისსა მამსგავსე

და საკვირველად გრძნობადისა

და გონიერისა მყოფობისად დამაწესე“.

ხოლო ამ სიტყვებს მოსდევს მთელს იმდროინდელ აღ-
მოსავლეთში სრულიად უჩვეულო და მოულოდნელი თვით-
გვემა პოეტი მეფისა, რასაც ანალოგი არ მოეძებნება აღმოსავ-
ლურ პოეზიაში; შენ, ღმერთო „ხატად თვისად“ შემქმენ და
განმაკაცე, მაგრამ მე უმადურობა გამოვიჩინე:

„ხოლო ემ უმადლო გექმენ“.

დავით აღმაშენებელი უფრო შორს მიდის და თავის და-
ნაშაულს ოდენ უმადურობაში როდი ხედავს: შენ მეფობის
შარავანდი მაღირსე, მე კი ნაცვლად იმისა, რომ ამოდენა სი-
კეთე სიკეთით გადამეხადა, „დავბადე ბოროტი“ და

„ვნებათა ბილწთა

მონად მივჰყიდე თავი“.

ერთ-ერთი უცნაური და აუხსნელი განცხადება დავით
აღმაშენებლის ამ პოემაში ის გახლავთ, რომ ამდენი ცოდვის
ჩადენის ერთ-ერთ მიზეზად მეფე თვლის იმ გარემოებას,
რომ იგი „ისრაელის მეფეთა ჰბამავდა“.

„სოლომონისაისა წურბელისა მსგავსად ვერ მადლარი
სხვათა სოფლისა კიდეთა ვეძიებ დაპყრობად
და ღმრთისა საზღვართა ვაბრალობ,
ვითარცა მცირედთა და უნდოთა
ჩემისდამე უძღვებების და გულისთქმითა“.

სოლომონის მიბაძვამ კი იქამდე მიმიყვანა, აღნიშნავს
„გალობანი სინანულისანის“ ავტორი, რომ
„ბოროტად გარდავხედ
საზღვართა და შევრთე სახლი სახლსა
და აგარაკი აგარაკსა...“

არ არსებობს ადამიანის სათნო და ღვთისწიერი თვისება,
დავით აღმაშენებელი მის პიროვნებასთან მიმართებაში გან-
ქიქების და ფეხქვეშ გათელვის საბაზად რომ არ იხსენიებდეს.

ზნეობრივი პატიოსნება გნებავთ?

„მებრძოლ ვექმენ ყოველთა
წესთა სჯულისა შენისათა
და ქორწილთა მიერ ხენეშთა
ვმძლავრე საწოლსა ჩემსა“.

იქნებ მომხვეჭელობის საძრახისი ჩვეულება იყო შორს
ბაგრატიონი მეფისაგან?

„ვერცხლი, ვითარცა
მიწაი და ოქროი, ვითარ თივაი
უბნისანი ვიუნჯენ.

თაყვანის ვეც ანგარებისა მამონას“.

არც პატიოსან კაცთა მამხილებელ სიტყვას ვენდობოდი
და მლიქვნელთა სივერაგეს კი დიდსულოვნად ვისმენდიო,
ბრძანებს:

სიტყვა წმიდაი და

ბჭეთა ზედა მამხილებელი მოვიძულენ,

ხოლო მლიქნელთა მძაცული

სივერაგე ვითნე

და შემასმენელთანი დავიტკბენ ზრახვანი

და ცრუნი განვსცენ მსჯავრნი.

დავით აღმაშენებელი, რომელსაც გლახაკთა და უპოვართა გამკითხავ მეფედ ახასიათებენ ისტორიკოსნი, თავის ლირიკულ აღსარებაში შეუფერადებლად აცხადებს:

„ცრემლნი ქვრივთანი

და ობოლთა ბრგუნვილი ტირილი

არ შევიწყალე...“

იქნებ ყოველივე ზემოთმული ადამიანურ სისუსტეთა გამოვლენად მიაჩნია მონანიე მეფეს და იქნებ იმ მთავარ პოსტულატში, რასაც რჯულის, რწმენის დაცვა ჰქვია, იგი ორთოდოქსული და შეუვალია? არა და არა:

„შჯულნი დავთრგუნენ

წიგნისა და ახალი ბუნებითურთ

და შჯულისა შენისა მოწამე, შჯული

და ხორცთა შჯულისა დავამონე“

დავით აღმაშენებელს „გალობანი სინანულისანი“ დაწერილი აქვს თავისი ბოხოქარი სიცოცხლის მიმწუხრს, სიკვდილამდე რამდენიმე თვით ადრე, ყოველ შემთხვევაში იმ დროს, როცა დიდების ზენიტში იმყოფება და მორჭმით ზის ტახტზე. სწორედ მეფის ამ ერთმპყრობელური მდგომარეობის და ღვთის წინაშე ცოდვათა მოსანანიებლად წარდგომის გამოხატულებაა პოემის გენიალური სტრიქონები:

„უამი რა წყალთა და ხმელთა
აღმოფშვინვათა წარმოდგეს,
ზარი მეფობისაი წარხდეს და დიდებაი დაშრტეს,
შვებანი უქმ იქმენ,
ყვავილოვნებაი დაჰვნეს,
სხვამან მიიღოს სკიპტრაი,
სხვასა შეუდგნენ სპანი,
მაშინ შემიწყალე, მსაჯულო ჩემო!“

„გალობანი სინანულისანი“ დაწერილია თავისუფალი ლექსის ფორმით, უაღრესად ეკლესიური საგალობლო ინტონაციით და შინაგანი რიტმით. დაწერილია ჭეშმარიტად „ტკბილქართულით“ (რუსთაველი), პოემის ლექსიკა ჭეშმარიტად არისტოკრატიული და ამავე დროს ლაპიდარულია. „გალობანი“ დაწერილია ჭეშმარიტად დიდი პოეტის ხელით და გონებით. იგი აღსავსეა ოსტატური შედარებებით. მაგ.: „მე ვარ ვითარცა უფსკრული, შესაკრებელი ბილწებისა ღვართა“, ან „წურბელისა მსგავსად ვერმადღარი“, „ან არა უხილავს მზესა ქალწული დედაო თვინიერ შენსა“ და ღრმად-შთამბეჭდავი ეპითეტებით: „მაგ.: „მარტვილო, სრულო, სამმზეო, ერთცისკროვნეაო“ და ა.შ.

ერთი სიტყვით, დავით აღმაშენებელი არა მარტო ბრძენთაგანი მეფე და სწორუპოვარი მხედართმთავარი, დიდი პოეტიც გახლდათ.

მაყვალა

რა კარგად იცი შენ, როგორ მოუარო და როგორ მოეფერო
შენს ბედდამწვარ სამშობლოს.

რამდენჯერ დაჰკიჟინე შემოჯარულ მტრებს მაია წყნე-
თელის და თინა ვაშლოვნელის შეძახილით.

რამდენჯერ შეგვაღვიძე და შეგვაჯანჯღარე დაღლისგან
თვლემამორეულები.

ხანდახან წინ გაგიძღოლებდით, ქალთა და არ ესვრიანო.

თურმე, როგორ ცვდებოდით, მტრემა ხომ ქალის და
კაცის გარჩევა არ იცის.

ჰაი, ჰაი რომ ხშირად გამხდარხარ მსხვერპლი შურიანთა
და ქვეგამხედვართა ტყვიისა.

ზოგჯერ გეტყვი ხოლმე, მაყვალა, მრცხვენია შენი, შენ
შენი მტრები გყოფნის და ჩემი დაგემატება მეთქი.

გაიღიმებ შენი ლამაზი ღიმილით, ბატონო რეზო, თქვენ
ჩემთვის საქვეყნო უღლისგან ცალად თავის დახსნა არ გის-
წავლებიათო.

ვალშია შენთან მთელი საქართველო.

შენ, შენ შესძელი ამ ქვეყნისთვის შეწირული რაზმის,
ქართველი მწერლების გადარჩენა მისთვის ყველაზე სასტიკ
წლებში.

ყოველთვის მაოცებდა შენი რკინის ნებისყოფა და თავ-
განწირვის უნარი,

რა კარგადაა შენივთული შენს არსებაში მშვენიერი პოე-
ტი და ჭეშმარიტი მოღვაწე.

ამ მეორე თვისებით შენ ერთადერთი ხარ, ბადალი არა გყავს.

და საერთოდ, მთელი პასუხისმგებლობით ვამბობ, შენ თანამედროვე ქართული პოეზიის დედოფალი ხარ.

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში ანა კალანდაძე ატარებდა პოეზიის დედოფლის გვირგვინს, ახლა შენ ატარებ.

არ დაიღალო, არ შეკრთე, არ შეგეშინდეს!

მერე რა, რომ ათი წელია ენერგიულად გვატყუებს ხელისუფლება, წართმეულ შენობას, წართმეულ ტრიბუნას დაგიბრუნებთო.

„არ იციან, რასა იქმან“

დრო მოვა, გონს მოეგებიან.

არ მითხრა სამოციის გავხდითო.

შენ ჩემთვის ისევ ის ცქრიალა გოგონა ხარ, სტუდენტობის დროს მეორე მერხზე რომ იჯექი და ფანჯრიდან დარბეული ნიავი კულულებზე რომ გეთამაშებოდა.

საერთოდ, ჭმწარიტი პოეტები არ ბერდებიან.

პოეტი მუდამ ოცი წლისაა.

მაგრად დექ!

მაგრად დგომა, ჩემო მაყვალა, იმისთვისაცაა საჭირო, რომ ამ სახელგატეხილი პოლიტიკური პარტიების ფონზე ჩვენ, ქართველი მწერლები ერთადერთი გამონაკლისი ვართ, ვინც თავის ხალხს არ ატყუებს.

განა არ ვიცით, რომ ჩვენ დამარცხებული პირქვედამხობილი, ტერიტორიებწაგვრილი ერის მწერლები ვართ. მაგრამ ქართველებს გამხნელება, მართალი სიტყვა ახლა უფრო სჭირდება, ვიდრე არასდროს.

როგორც ვხედავ, ჩვენი მშველელი ოდენ საქართველოში
კი არა, მსოფლიოშიც არავინაა.

და მაინც...

არა მგონია, რომ ღმერთს ბოლომდე ვყავდეთ განწი-
რული

ლექსი კი დარჩა...

ზაურ ბოლქვაძეს უბის წიგნაკი არ დარჩენია.

ტელეფონჩაწიკიკებული, მოწესრიგებული უბის წიგნაკი, მთელი სიცოცხლის მანძილზე რომ გულისჯიბით ატარებს კაცი.

უბის წიგნაკის გაცრეცილი ყდა ჰქონდა მხოლოდ და შიგ უწესრიგოდ ჩაყრილი უამრავი ქაღალდის ნაგლეჯი.

ჯერ ერთი, ზეპირად ახსოვდა ყველაფერი და, თუ რამეს ვერ გაიხსენებდა, გაშლიდა „უბის წიგნაკს“ და რაგინდარას მოგაწვდიდა.

ყველაფერს ატევდა იმ წიგნაკ-ენციკლოპედიაში.

მთელი ქვეყანა ეტეოდა გულში.

გაგჩერებდა, „მომიგადე, ლომო, ერთწუთსო“ და შენზე დაწერილ „ლექსპრომტს“ გამოგიწვდიდა.

ახლა ოქროს ფასი აქვს მავანზე დაწერილ მის საღალღობოს კი არა, ნაჩუქარ წიგნზე წარწერილ მის უშურველ სტრიქონებსაც.

ზაურმა მის ირგვლივ ყველანი გააუკვდავა.

ათი წელია, აღარ არის ამქვეყნად და ეს ათი წელი ზაურისად ჩატარდა.

ნელ-ნელა დაეშვა და დაიჩუტა საბჭოური ლიტერატურის ცრუ დირიჟაბლი, დრომ გაცხრილა და დავიწყების ნიავი შემოდგომის ფოთლებივით დააფარფატებს ერთ დროს „წამყვან პოეტთა“ (?) ლექსებს.

ზაურ ბოლქვაძის ლექსი კი დარჩა.

და არა მარტო დარჩა, რაც დრო გადის, მეტ სხივმოსილებას იძენს და მგვარ პოეტურ ათინათს გამოსცემს, რასაც მუდმივი ცეცხლი ჰქვია და წარმავლობის ქარბორია ვერაფერს დააკლებს.

ის ცეცხლი ზაურ ბოლქვაძის ცეცხლია და ოდენ ზაურ ბოლქვაძის სახელზე ნათობს.

ჩვენ თვალწინ იწვოდა ჩირაღდანით და ისეთი ღიმილით გამოიმზირებოდა შინაგანი ცეცხლიდან, რომ თითქოს რცხვენოდა ასე ნიჭიერი რომ დაბადა გამჩენმა.

ოქროს ფასი ადევს (რასაკვირველია, იმისთვის, ვის სასა-თუმალთანაც ერთხელ მაინც გაათია ღამე პოეზიამ), არა მარტო განსაცვიფრებელი სიმწყობრე-სისადავით გამორჩეულ, რიტმულ-ლექსიკურად ჩამოქნილ და შინაგანი ექსპრესიით დამუხტულ ლექსებს, არამედ თითქოსდა შემთხვევით, სხვათა შორის, ჟურნალის ახალი ნომრის კორექტურის კითხვის დროს არშიაზე მიწერილ ერთსტროფედსაც:

მოყვარს გალობა ჩიტების,

სიამოვნებთ ვისმენ.

ღმერთს რაღაცაში ვჭირდებით,

არ გაგვაჩენდა ისე.

იგი პოეტი-ორკესტრია - ათასხმოვანი და ათასფიქროვანი; ხან ტრიბუნია, ხან - თვალმოჭუტული ორფეოსია. ხან - ლაღი ხუმარმღერალი, ხან - სუხსიანი სატირიკოსი და, თუ კარგად დააკვირდებით, ყველგან დაატარებს ცრემლივით სუფთა დიდ ადამიანურ სევდას, ასე ოსტატურად რომ მაღავს-ხოლმე ბრწყინვალე სტრიქონებს მიღმა.

სწორედ ეს სევდა გამოგვეპარა თანამედროვეთ.

ჭირვეულთა ჭირვეულობაზე რომ ჩამოუგდებდი სიტყვას, არ აგყვებოდა, აუგს ვერ დააცდევინებდი, ამოიოხრებდა და ჩაილაპარაკებდა:

არ გვანებივრებს ბედი გულცივი!

ასე ინება მამაუფალმა...

რა ნაღვლიანად ამბობს პუშკინი:

„...ჩვენ, პოეტები, მკვდრები ვუყვარვართ“...

ეს ლექსი არ დაუსტამბავს.

სამაგიეროდ, დაბეჭდა ცრემლიანი ლექსი-ნოველა, რომელიც ჩემს მაგიდასთან კედელზე ზაურ ბოლქვაძის სურათის გვერდით მაქვს გაკრული და ლამის ყოველდღე ჩავიკითხავ-ხოლმე:

„მესიზმრა: მუხლებზე გკოცნიდით, გვედრებოდით, ბიჭებო: „ეგება სიკვდილი მომცილდეს, არ მოიმარჯვოთ ნიჩბები, არ მომაყაროთ მიწა... მაცალეთ!“ გიმეორებდათ სამარეც ჩემს ვედრებას და სურვილს: „აცალეთ, ნიჩბები დამალეთ, იქნებ მოითქვას სული!.. თქვენ არ ისმინეთ, ჩქარობდით, გასაწირავი - გამწირეთ: ხელი მომკიდეთ, მიწიდან მიწის გულშივე ჩამწიეთ. დამმარხეთ... ყრუ ნაბიჯებით ბილიკს გაჰყევით ძლივძლივ... ასე მესიზმრა, ბიჭებო, ასეც იქნება, ვიცი“.

აი, ახლაც, კიდევ ერთხელ რომ გადმოვწერე ეს ლექსი, თითები გამეყინა და ყელში ბურთივით მომაწვა უმწეობის გრძნობა იმის გამო, რასაც ველარაფერს უშველი, ველარასოდეს გამოასწორებ.

ეს მარტოოდენ ლექსი როდია.

ეს ბრალდებაა პოეზიისა და პოეტისადმი გულგრილთა მიმართ...

უფრო მეტიც, იგი ყველა ჭეშმარიტი პოეტის გამოსარჩელობაა, რამეთუ ჭეშმარიტი პოეტები ბედითაც ჰგვანან ერთმანეთს.

რევაზ მიშველაძის სიტყვა წარმოთქმული 2019 წლის 25 მარტს რუსთაველის თეატრში ამირან შალიკაშვილის 80 წლისთავზე

ორიოდე თვე დააკლდა ამირან შალიკაშვილს 80 წლამდე.

80 რომ სოლიდური ასაკი განსაკუთრებით კარგად იმათ იციან, ვინც ამ ე.წ. „სიბრძნის ასაკს“ უახლოვდება, ან უკვე გადააბიჯა.

მაგრამ მე მოხუცი ამირან შალიკაშვილი არ მინახავს.

იგი, მიუხედავად წელთა სიმრავლისა, არ დაბერებულა.

ომახიანი და მრისხანე, ჩაუქი და დაუღლელი ბოლომდე იწვოდა სცენაზე, ბოლომდე ხარჯავდა თავის ტიტანურ ენერგიას.

თეატრით ცხოვრობდა. დილიდან საღამომდე სულს უბერავდა მისი ღვაწლითა და რუდუნებით შექმნილ თეატრს. პანტომიმის თეატრს, რომელიც სრულიად ახალი სიტყვა იყო ქართულ თეატრალურ ხელოვნებაში.

დილიდან საღამომდე იქ იყო.

რომელი ჭეშმარიტი ხელოვანის გზა იყო ია-ვარდით მოფენილი, რომ ამირანის ყოფილიყო.

სულ ბრძოლით, მუდამ ჩასაფრებულ ოპონენტებთან ურთიერთობის რკვევით, ხშირად ახირებულ შენიშვნებზე გაკეთებული განმარტებებითაც უხდებოდა ლელოს გატანა. ლელო რომ გაჰქონდა ამაზე მეტყველებს ახმეტელის და

მარჯანიშვილის პრემიების ლაურეატობა. უცხოეთში ფესტივალებზე არაერთგზის მიღებული პრემიები.

ამიტომაც მე ვერ მივიღე, ვერ გავითავისე თავისივე თეატრის სცენაზე თეთრი ვარდებით მორთულ კუბოში გამოწყობილი, დამცხრალი ამირან შალიკაშვილი.

ასე მეგონა, ეს ყველაფერი დეკორაცია იყო. საცაა წამოდგებოდა მაესტრო და თავის საოცარ პლასტიკურ, გრძნეულ ხელებს აათამაშებდა.

ანდამატივით იზიდავდა ნიჭიერ ახალგაზრდებს.

შეეძლო სრულიად გამოუცდელი დებიუტანტიც კი პროფესიონალ მსახიობად ექცია.

არაერთგზის მინახავს ცივ სცენაზე, ლამის გათოშილი, ერთგულად მორეპეტიციე გოგო-ბიჭები თვეში ორასლარიანი ხელფასით.

...და მაინც ამირანის გადამდები შინაგანი ცეცხლით ანთებულ ამ ბავშვებს წუწუნი არ სჩვეოდათ.

მახსოვს ამ ორიოდ წლის წინათ მიუხედავად მრავალგზისი თხოვნისა ერთი პრემიერ მინისტრი თეატრში ვერ შემოიტყუა, რომ თუნდაც სხვათაშორის თავისი ნახევრადანგრეული თეატრის ფარღალალა კედლები ეჩვენებინა.

ძლიერები ამა ქვეყნისანი, მოგესხენებათ, გაცილებით უფრო დიდი სახელმწიფოებრივი საქმეებით არიან დატვირთულნი, ვიდრე თეატრში მოსვლა და სპექტაკლის ნახვა გახლავთ. ეს სავალალო ტრადიცია სამწუხაროდ, დღესაც გრძელდება.

„ვეფხისტყაოსანი“ ამირან შალიკაშვილმა რუსთაველის 850 წლისთავის იუბილეს მიუძღვნა.

ვინ ვინ და ამირან შალიკაშვილმა კარგად იცოდა, რომ „ვეფხისტყაოსანი“ ჩვენი ეროვნული პასპორტია, რომ შოთა რუსთაველი ქართველ კაცში მისი ყველა რაინდული თვისების ჩამწერგავი და ათასწლოვანი მასწავლებელია. იცოდა, რომ შალვა ნუცუბიძის თქმისა არ იყოს, „ვეფხისტყაოსანი“ სიბრძნის ციდან დაშვებული ის ზღაპრული თოკია, რომელსაც რაც უფრო ქვევით შენსჯენ ეწევი და გგონია დაიახლოვე, მოიხედავ და თურმე შენ აუყვანიხარ მაღლა, ვარსკვლავეთში.

მახსოვს, როგორ ჩქარობდა, იუბილე ოქტომბერში გაიმართება და უნდა მოვასწროო.

მაგრამ „კაცი ბჭობდა და ღმერთი იცინოდაო“.

ხელისუფლებამ ვერ მოიცალა რუსთაველის იუბილესთვის.

რუსთაველს მაინც რა ერჩიანო მითხრა, როცა საბოლოოდ დარწმუნდა, რომ იუბილე არ გაიმართებოდა.

მითხრა და ჩვენი ორმოცდაწლოვანი მეგობრობის მანძილზე მაშინ პირველად შევნიშნე მის თვალზე ცრემლი.

ოცნებობდა, რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“ სწორედ რუსთაველის თეატრის სცენაზე უნდა ვითამაშოო.

დღეს ეს სურვილი შეუსრულეს ბატონ ამირანს მისმა ნიჭიერმა შვილებმა და რობიკო სტურუამ.

გმადლობთ მობრძანებისთვის, ბატონებო.

ყველა თქვენთაგანთან, ბოდიშის მოხდით, ერთი თხოვნა მაქვს: იგულისხმეთ, რომ აქ, ამ დარბაზში, ამირან შალიკაშვილი თქვენს გვერდით ზის და აჩქარებული ნერვიული ამოსუნთქვებით სპექტაკლს შესცქერის. გმადლობთ.

ბატონო ზაალ

„ბატონობით“ იმიტომ მოგმართავ, რომ ერთი წლით შემასწარი ოთხმოცში.

ქუთაისში ერთ ქუჩაზე გავიზარდეთ. ერთი წვიმა გვასველებდა და ერთი ქარი გვარწევდა ჩვენი სიყრმის ტკბილმწარე დღეებში.

ვიფიქრებდით? მაშინ, როცა პირველი ცალხაზიანი რვეულით გადავიარეთ თეთრ ხიდზე და ქუთაისის მწერალთა კავშირს მივადექით, რომ ოთხმოცი წლის გავხდებოდით და ლიტერატურულ ასპარეზად მთელი საქართველო არ გვეყოფოდა.

შენ ჭეშმარიტი პოეტი ხარ.

შენი წელმაგარი ლექსით, შენი იუველური წყობილსიტყვაობით, საოცარი სიფაქიზით, ეროვნული ტკივილით და ფსიქოლოგიზმით.

სულში წვდები მკითხველს და თანამედროვეობის მომწუსხველი, გრძნეული ხატფიქრები ამოგაქვს. სხვას რომ არ დაუნახავს და ჩვენამდე არ მოუტანია.

ნამდვილი ოსტატი ხარ.

შენი პიროვნებითაც პოეტური, ალალი, მიუკერძოებელი და ამითაც პეწიანი იმერელი ხარ - ჩვენი დიდი მწერალი წინაპრების შთამომავალი.

შევხვდები თუ არა თბილისში ნაცნობ ქუთაისელს, პირველ რიგში კვითხავ ხოლმე:

„ებანოიძე როგორ არის?“

ეს ძმობა, ეს ყურადღება, ეს მონატრება ნუ მოშალოს
ჩვენს შორის ღმერთმა, ჩემო ტკბილო თამაზ ებანოძე.
შენი რევაზ მიშველაძე.

მვირფასო მკითხველო

წიგნი, რომელიც წინ გიდევს, რეზო სტურუას ლექსების რჩეული და მკითხველისათვის ერთგვარი ანგარიშის ჩაბარებაა.

დიდი ხანი არ არის, რაც ამ რჩეულის ავტორი ლიტერატურის ასპარეზზე გამოჩნდა და მან უკვე მოასწრო ჩვენი გაოცება.

ამ გაოცებას მყარი საფუძველი აქვს; მკითხველმა ერთბაშად იგრძნო, რომ მოვიდა გამორჩეული ხმისა და ინტონაციის პოეტი.

რეზო სტურუა, როგორც პოეტი, არავის ჰგავს.

მან კარგად იცის, რომ მხატვრული ნაწარმოები თუ კონკრეტული სათქმელით, ორიგინალურ სახეთა სისტემით მსოფლმხედველობრივი ინდივიდუალობით ან ეპოქალური დრამატიზმით არ არის დამუხტული, იგი ქარში გადგმული სანთელივით სწრაფად ქრება და წაკითხვისთანავე დავიწყებისთვისაა განწირული.

ჭეშმარიტი პოეტი ერთგულად მიუყვება მის მიერ გაკვალულ ბილიკს.

უკვე შეიძლება ითქვას, რომ რეზო სტურუამ ქართულ პოეზიაში თავისი მონეტა მოჭრა.

დღეს, როდესაც ლექსზე მიძალება ლამის მოდად იქცა და დამღლეი საერთოობა (თემის, პრობლემის, სიუჟეტის, რითმის, რიტმის, ინტონაციის...) თეთრი ზეწრებივით ამსგავსებს ერთმანეთს ლიტერატურაში ახალგამოჩენილთა ლექსებს, რეზო სტურუას სახელი ეულ მთასავით აღიმართა

ჩვენს წინ და პირველივე სტრიქონებით დაგვარწმუნა, რომ საერთო არაფერი ჰქონდა ეპოგონთა მოსაწყენ რიგებთან.

იგი ცოტას წერს, მაგრამ რასაც წერს, ნამდვილი პოეზიაა.

სატკივარისა და სევდის გარეშე არ არსებობს ლექსი და რეზო სტურუას სატკივარსა და სევდას ჩვენი მღელვარე თანამედროვეობა ასაზრდოვებს.

ფაქიზი სულის მქონე ლირიკული გმირი უდრტვინველად გვერდს ვერ აუვლის უსამართლოდ დაჩაგრულ თანამედროვეს, გულგრილობით გაწამებულ მოქალაქეს, ცინიკურად დაპყრობილ მამულს, ქუჩაში მდგარ სასოწარკვეთილ მაცხოვარს და თანატოლებისგან განწირულ, ყმაწვილებს, რომელთა მისამართითაც შეძრწუნებულია პასუხისმგებლობის გრძნობით განმსჭვალულ პოეტს აღმოხდება: „ჩვენც გვეჭირა იმ დღეს ხელში ის დანა“.

ეს რაც შეეხება თანამედროვეობის ორომტრიალში ღრმად შეჭრას და ეროვნულ პასუხისმგებლობას.

ახლა სიყვარული?

რეზო სტურუას დიდი და სუფთა გული აქვს და მისი პოეტური სიყვარულის წყარო ყველა და ყველაფერი, რამაც წარუშლელი ნაჭდევი დატოვა რეზო სტურუას სულზე: სამშობლო, დედა, ოჯახი, სატრფო, კათალიკოს-პატრიარქი, მეგობრები, სიყრმის ქალაქი - ბათუმი და ა.შ. და ა.შ.

მომხიბვლელი ის გახლავთ, რომ რეზო სტურუას ლექსში ჩამოთვლილ მიზეზთა მიმართ სიყვარულის რიტორიკული გაცხადება როდი გვხვდება, არამედ კონკრეტულ ნოველურ სიუჟეტად ჩამოქნა-ჩამოგვირისტება პოეტური სა-

თქმელისა ისე, რომ გულწრფელ ლირიკულ დადადისს უცრემლოდ ვერ წაიკითხავთ.

ეს ცრემლი ზოგჯერ ჭემმარიტი პოეტისადმი სულიერი ნათესაობით გამოწვეული ცრემლია, ზოგჯერ კი მოწონების, აღტაცების გამოხატულება.

მეამაყება, რომ რეზო სტურუას დებიუტისთანავე მისი სალიტერატურო გზის დალოცვაში ჩემი წვლილიც არის და საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრობის მისეულ წიგნაკს ხელი სიამოვნებით მოვაწერე.

ქვეყნის მოვლის უკვდავ მაგალითს გვაძლევს

მოსკოვთან ახლოს, დონის მონასტრის ეზოში მის ეულ საფლავს ახლა თითქმის აღარავინ აკითხავს.

თავისი გაუბედურებული ქვეყნის გადამკიდე რომელიმე ქართველი დევრიში ათასში ერთხელ თუ შეივლის და გულმხურვალე მამულიშვილის, აწ უკვე კარგა ხნის გაცივებულ გულზე, სტეპის ყვავილების სახელდახელო თაიგულს თუ დაადებს.

ასეთია ამჟამად ხვედრი კაცისა, რომლის ცხოვრებაც ერთი დიდი ტრაგედიაა და გაქრობის შიშით გატრუნულ ქართველს იგი მხოლოდ შიგადაშიგ გაახსენდება.

მას სამშობლოში დამარხვაც არ ეღირსა.

რას მიქვიან იუბილე...

რა მნიშვნელობა აქვს სულხან-საბას დაბადების და გარდაცვალების საიუბილეო თარიღებს.

ამ სახელდახელო იუბილეებით ჩვენ უბრალოდ მოვალეობას ხომ არ ვიხდით ჩვენი დამაშვრალი წინაპრის წინაშე.

არა და მუდმივად, ყოველი დღე და წელი სულხან-საბა ორბელიანის და მისთა მსგავსთა გახსენების დღე და წელი უნდა იყოს.

თუმცა რას ვჩმახავ, რომელი დიდი ქართველისთვის მიგვიგია სათანადო პატივი გინდაც სიცოცხლეში და გინდაც სიკვდილის შემდეგ.

განა ჩვენ ის ხალხი არა ვართ, იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში შოთა რუსთაველის ფრესკის თვალების დათხრის

გამო, მოძმე ისრაელს არ ეწყინოსო, და მსოფლიო განგაში არ ავტებეთ...

განა ჩვენ ის ქვეყანა არა ვართ, რომლის ხელისუფლების დაუდევრობით (რბილად რომ ვთქვა) 2017 წელს ყველა დროის ყველაზე დიდი ქართველის შოთა რუსთაველის დაბადების 850 წლისთავის იუბილე სამარცხვინოდ რომ ჩაიშალა და სალუკმაპურო ფუსფუსით გართულმა ერმა, თითქოს აქ არაფერიო. ეს დანაშაული ყურიდან ყურში გაატარა.

თუმცა დავუბრუნდეთ ისევ თეთრწვერა გენიოსს, სულლით და ხორციტ ჯერ ბოლომდე აუღიარებელ წმინდანს - სულხან-საბა ორბელიანს;

როცა სამშობლოს ყველაზე მეტად უჭირდა, მან რკინის ქალამნები ჩაიცვა და ევროპაში გაემგზავრა, იქნებ თავდაღმა დაქანებულ ქვეყანას რაიმე ვუშველოო,

უკან დაბრუნებულს თანამემამულეები დახვდნენ და თავზე დაფნის გვირგვინის დადგმის ნაცვლად უმოწყალოდ გამარცხეს.

მერე იყო და სვეტიცხოვლის გარშემო წვერით ათრიეს. წვერით ათრიეს სხვა ვინმე კი არა, „სიბძნე სიცრუისას“ ავტორი.

სულხან-საბა ორბელიანის ღვაწლი და წამება ჯერ სათანადოდ შესწავლილი და გასიგრძეგანებული არა გვაქვს.

მომავლის მეცნიერის საქმება ქართველთათვის დღეს-დღეობით უაღრესად საჭირო ასეთი წიგნები დადოს ჩვენს თაროზე:

სულხან-საბა ორბელიანი, როგორც პირველი ქართველი ენციკლოპედისტი.

სულხან-საბა ორბელიანი, როგორც პირველი ქართველი ლექსიკოგრაფი.

სულხან-საბა ორბელიანი, როგორც პირველი ქართველი მეიგავარაკე.

სულხან-საბა ორბელიანი, როგორც ქართული პედაგოგიკის ფუძემდებელი,

სულხან-საბა ორბელიანი, როგორც ევროპისკენ ფანჯრის გამჭრელი პირველი ქართველი დიპლომატი.

სულხან-საბა ორბელიანი, როგორც პირველი ევროპული ორიენტაციის პოლიტიკოსი.

„პირველი“... „პირველი“... „პირველი“...

რა ადვილია ახლა მისი დაბადებიდან თითქმის ოთხასი წლის შემდეგ ამ ბუმბერაზი კაცის დამსახურებათა ჩამოთვლა.

თუნდაც ერთი ზემოთ ჩამოთვლილი დამსახურება ეყოფოდა ერთ კაცს უკვდავებაში შესასვლელად, საქართველოს ისტორიაში ოქროს ასოებით დასაგვირისტებლად.

„სიტყვის კონას“ - პირველ ქართულ ლექსიკონს განა ერთი კაცის სიცოცხლე არ უნდოდა?

„სიბრძნე-სიცრუისა“ განა საქართველოს უადრესად მასშტაბური ფილოსოფიურ-მხატვრული თხზულება არ არის?

რომელი ერთი ჩამოვთვალო.

და ამ ფეხადგმულ სიბრძნეს, ამ ცოცხალ ენციკლოპედიას რჩებოდა დრო, წილი დაედო თავისი ქვეყნის ყოველდღიურ პოლიტიკაში, მეფეთა ცხოვრებაში ჩარეულიყო.

ჩვენ კი... გავძარცვეთ, წვერით ვათრიეთ და საკუთარ მიწაში დამარხვაც არ ვადირსეთ.

დაგვყურებს ახლა მაღლიდან ამ ბრძენთაბრძენი მოხუ-
ცის ბიბლიური აჩრდილი.

დაგვყურებს... იგი არ გვემდურის, არც არაფერს
გვთხოვს.

ქვეყნის მოვლის უკვდავ მაგალითს გვაძლევს მხოლოდ.
კურთხეულ იყოს მისი აჩრდილი.

გენიოსის წინათგრძნობა

საოცარია, რომ ჭეშმარიტ პოეტებს ორი რამ აერთიანებთ: მსოფლიო სევდა საკუთარი სვე-ბედის მოსალოდნელი ტრაგიზმით დაღდასმული და ამაოების განცდა.

ათასი წლისაა დავით აღმაშენებელი, რვაასორმოცდაათი წლისაა შოთა რუსთაველი, ორასი წლისაა ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ასოცდახუთი წლისაა გალაკტიონ ტაბიძე.

ყური დავუგდოთ დავით აღმაშენებელს:

ჟამი რა წყალთა და ხმელთა

აღმოფშვინვათაი წარმოდგეს,

ზარი მეფობისაი წარხდეს და დიდებაი დაშრტეს,

შვებანი უქმ იქმნენ

ყვავილოვნებაი დაჰკნეს,

სხვამან მიიღოს სკიპტრაი,

სხვასა შეუდგნენ სპანი

მაშინ შემიწყალე, მსაჯულო ჩემო.

ნახეთ, რა დიდებულად იცის დავით მეფემ რომ ადრე თუ გვიან განკითხვის დღე მოვა და სწორედ მაშინ შემიწყალეო, არსთაგამრიგეს ევედრება.

ახლა რუსთაველს მოვუსმინოთ:

„თუ საწუთრომან დამამხოს ყოველთა დამამხოზებელმან
ღარიბი მოვკვდე ღარიბად, ვერ დამიტუროს მშობელმან
ველარ შემსუდრონ დაზრდილთა და

ვერცა მოსანდობელმან,

მუნ შემიწყალოს თქვენმავე გულმან

მოწყალე-მღმობელმან“.

დიახ, სამყაროს უპირველეს პოეტსაც კი სულაც, დაუტი-
რებლად სიკვდილის მოსალოდნელი კატასტროფა აწუხებს.
რა არის ეს თუ არა გენიალური წინასწარგანცდა იმისა, რომ
ბოლოს ყველანი მარტონი რჩებიან წუთისოფლის ულმოზე-
ლი განაჩენის წინაშე.

გადის ლამის შვიდასი წელი და აგერ, ა, მეცხრამეტე სა-
უკუნეში უჩინარი ჩინოვნიკის მოსაწყენ მაგიდას მიმჯდარი
25 წლის გრძნეული ბიჭი ნიკოლოზ ბარათაშვილი დაიჩივ-
ლებს:

„რაა მოვშორდე ჩემს მამულსა,

მოვაკლდე სწორთა და მეგობართა,

ნულარ ვიხილავ ჩემთა მშობელთა და

ჩემსა სატრფოს ტკბილ-მოუბარსა.“

არ არის ეს საშინელი წინათგრძნობა?

პოეტი უფრო შორსაც მიდის

„ნუ დავიმარხო ჩემსა მამულში,

ჩემთა წინაპართ საფლავებს შორის,

ნუ დამიტუროს სატრფომ გულისა,

ნულა დამეცეს ცრემლი მწუხარის,

შავი ყორანი გამითხრის საფლავს

მდელოთა შორის ტიალის მინდვრის,

და ქარიშხალი ძვალთა შთენილთა ზარით,

ღრიალით მიწას მომაყრის.

დაუკვირდით, რა ემოციურ-ფილოსოფიური სიახლოვეა
რუსთაველსა და ბარათაშვილს შორის. ემოციური კი არა
ზოგჯერ ლექსიკურიც: ერთგან „ღარიბი მოვკვდე ღარიბად,

ვერ დამიტუროს მშობლემან“ და მეორეგან: „ნუღარ ვიხილავ ჩემთა მშობელთა და ჩემსა სატრფოს ტკბილმოუბარსა“.

იქვე არ არის ამ გენიოსთა კვალზე მოსული გალაკტიონი თავისი დაუოკებელი სევდით და მისტიკით?

„შეშლილი სახეების ჩონჩხიანი ტყეებით
უსულდგმულო დღეები რბიან, მიიჩქარიან.
სიზმარიან ჩვენებით - ჩემი ლურჯა ცხენებით.
ჩემთან მოესვენებით, ყველანი აქ არიან“.

სფინქსის ამოცანის ამოხსნა როდია საჭირო იმის გასაგებად, რომ ქართული პოეზია თავის უკეთეს გამოვლინებაში ერთი გაბმული წუხილია ერთის მხრივ პიროვნული სულის ცრემლიანი უკუფენით და მეორეს მხრივ სამშობლოს უბედო ბედით ნასაზრდოვები.

დიალაც რომ აწუხებდა ტატოს მის მიერვე ნებით თუ უნებლიედ ერეკლე მეფის საფლავთან გამოთქმული კმაყოფილება და ეს კომპრომისი ვერ დაიტია მისმა ბოზოქარმა სულმა. ვერ დაიტია და ვულკანივით ამოხეთქა გენიალურ ლექსად, რომელსაც „მერანი“ ჰქვია.

თავისი პირადი სვით და ქვეყნის უიღბლო ბედით უკმაყოფილო პოეტი მიენდობა მერანის ქროლვას, გაურბის ყველას და ყველაფერს ოღონდ საკუთარ თავში მეზრძოლი, ამაყი სული გადაირჩინოს:

„გასწი, გაფრინდი, ჩემო მერანო,
გარდამატარე ბედის სამზღვარი,
თუ აქამომდე არ ემონა მას,
არც აწ ემონოს შენი მხედარი“.

ამით უარყო ნიკოლოზ ბარათაშვილმა ყოველგვარი დაზავება რუსულ ჩექმასთან და თავის ავ ბედთან.

„მერანი“ სივრცეში გაჭრილი მარტვილობაა შეუცნობელ უკიდვებანობაში“ - წერს რეზო ადამია თავის მშვენიერ წიგნში ნიკოლოზ ბარათაშვილზე.

სანამ პოეზიის კოსმიურ სივრცეში ტატოს მერანი იქროლებს, საქართველო მანამდე არ გათავდება, მიუხედავად იმისა, რომ მავანთ ნიკოლოზ ბარათაშვილი კი არა, შოთა რუსთაველის იუბილევ ავიწყდებათ.

დიდი გაფრთხილება

ყველაფერზე წყვედიადი ბატონობდა.

ხმელეთი და წყალი ერთმანეთში არეულიყო.

სამყარო საშინელ ქაოსს მოეცვა.

და ამ დროს ღმერთმა ბრძანა: „იყავნ ნათელნი!“.

და განათდა.

სინათლე გამეფდა.

ეს ბიბლიური სინათლე სხვა არა იყო რა, თუ არა - მზე.

დიახ, ღმერთმა მზე შექმნა.

ანუ მარადიული სითბო და სინათლე.

სამყაროში თანდათან დაისადგურა იმ მაღლმა, წესრიგი
რომ ჰქვია.

მილიარდი წელია ამოდის მზე და სიცოცხლეს აძლევს
ყოველივეს.

მზე ხილულს ხდის სულიერსაც და უსულოსაც.

მზე რომ არ იყოს, მთვარესაც არ ექნებოდა ის მომხიბვ-
ლელი მკრთალი ციაგი, რომანტიკის ბურუსში რომ გვხვევს.

ჩვენ ისე მივეჩვიეთ ყოველ დილით მზის ამოსვლას, რომ
ამას სასწაულად როდი განვიცდით.

რიჟრაჟი რომ გაამტრედისფერებს ზეცას, არც კი ვფიქ-
რობთ იმაზე, რომ მზე გვიახლოვდება, მზე მოადგა ტატნობს.

სინათლე მზეა.

აუცილებელი როდია ყოველ დილით მზე დავინახოთ,

შეიძლება იგი ღრუბლის თავშალით მოგვევლინოს.

მაგრამ რაკი თენდება, ეს იმას ნშნავს, რომ მზე ახლოსაა.

მაგრამ რა მოხდება, რომ აღმოსავლეთიდან მზე არ და-
იძრას?

სამყარო არ განათდეს?

ისევ ქაოსი გამეფდება და წაიშლება, ერთმანეთში აითქ-
ვიფება, რაც კაცობრიობას და ბუნებას დიდის რუდუნებით
შეუქმნია.

მაგრამ მზის ამოსვლა იმდენად ჩვეულებრივია, რომ
ჩვენ ამაზე არც ვფიქრობთ.

ასე იყო და ასე იქნება.

მზე არ დაიღლება.

მზე თავის ღვთიურ გზას არ გადაუხვევს.

კეთილი და პატიოსანი, მაგრამ ერთ უბედურ დღეს მზე
რომ არ ამოვიდეს?

ამაზე დღემდე არცერთ ქართველ მწერალს არ უფიქრია.

მე მგონი, არც მსოფლიო ლიტერატურას დაუხატავს
ჩვენგან პირშებრუნებული მზის აღმოსავლეთით გამეფებუ-
ლი ქაოსი.

კითხულობ რეზო ადამიას ახალ რომანს („მზე“) და სია-
მაყესთან ერთად შიშიც გიპყრობს.

სიამაყე იმის გამო, რომ პირველმა შენმა თანამემამულემ
შეჰბედა ამ აქამდე ხელუხლებელ მარადიულ თემას.

შიში იმის გამო, ვაი თუ მართლა ასე მოხდეს?

ამ პრობლემაზე მწერლური ფიქრი მხოლოდ რელიგი-
ურ-მისტიური სარკმლიდან შეიძლებოდა და ბატონი რეზოც
ამ გზას დაადგა.

რელიგიურ-მისტიკურ-კოსმიურმა მასშტაბმა თავის ჩარ-
ჩოში ჩააყენა მოკვდავთა ფიქრი.

მზის არ ამოსვლის სამი საათის განმავლობაში მსოფლიოს საშუალება მიეცა დაფიქრებულიყო.

რა ხდება? რატომ გაგვებუტა მზე. რა შევცოდეთ ჩვენ?

და ყველამ, აბსოლუტურად ყველამ თავისი ჭირვეული ცხოვრების პოზიციიდან შეხედა განვლილ გზას.

ყველა დაფიქრდა.

ოლონდ ზოგი დაფიქრდა ღვთიური ფიქრით (გენიოსნი და ღვთისმოსავნი), ხოლო ზოგი შეცდომის დასაშვებად დაბადებული ადამიანის ფიქრით.

ამ დაფიქრებაზეა ეს რომანი.

გაფრთხილდით ადამიანებო, ნუ გამრავლებთ ცოდვებს, თორემ ერთ დღეს შეიძლება მზე გაგვიწყრეს და არ ამოვიდეს.

ეს ღვთის რისხვა იქნება, უკიდურესი და საბოლოო.

ეს გახლავთ „მზის“ უმთავრესი ლაიტმოტივი.

ესაა დიდი გაფრთხილება გრძნეულ მწერლისა ლიტერატურის დიდ ტაძარში, კაცობრიობის წინაშე დანთებულ კელაპტრად აკიაფებული.

რომანში ერთმანეთს ცვლის უაღრესად შთამბეჭდავი პასაჟები და მხატვრული სახეები.

რეზო ადამია ფერმწერია და სწორედ ფერწერა დომინანტობს რომანში.

აი, თურმე რატომ ხატავდა ბატონი რეზო გამუდმებით ამომავალ და ჩამავალ მზეებს.

ეს „მზეები“ შემზადება იყო „მზემდე“ მისასვლელად.

ამ რომანის უმთავრესი პრობლემა არ გახლავთ ლოკალურად ერთი ქვეყნის პრობლემა, იგი მსოფლიოს პრობლე-

მაა, თუმც ნაწარმოები უადრესად ეროვნულია აზროვნების სტილით და ენობრივ-მხატვრული აქსესუარებით.

რომანის კომპოზიცია და ემოციურ-ფსიქოლოგიური ქსოვილი ისეთივე კონკრეტული, მკაფიო და გამჭვირვალეა, როგორიცაა რეზო ადამიას მიერ დიდი სულიერი სიფაქიზით დაწერილი წმინდა ნინოს და წმინდა გიორგის ხატები:

„მზე“ დახუნძლულია მწერლისეული ფილოსოფიურ-მისტიური წიაღსვლებით. მაგალითად:

„გარდაცვალება უზარმაზარი სევდაა დროით და სივრცით დანისლული - მძიმე, შავფერებსავსე უცნაური რომანტიზმით და კოსმოსური, მრავალფეროვანი იდუმალებით“.

მკითხველთან ერთად ეძიებს ავტორი მიზეზთა მიზეზს იმისას, თუ რატომ შეიძლება გაუწყრეს მზე ნიადაგ მოზოხოქრე კაცობრიობას.

ადამიანთა და ქვეყანათა ისტორია ხომ განუწყვეტელი ომების ისტორიაა, სადაც გამარჯვებული ფაქტიურად არავინ რჩება.

და ამ სისხლიან ვაკხანალიაში გამარჯვებულთა და დამარცხებულთა, რეზო ადამია უეცრად ამოატივტივებს ლაო ძის გენიალურ მაქსიმას:

„ვინც ზეიმობს გამარჯვებას, ზეიმობს კაცთა კვლას, ვინც ზეიმობს კაცთა კვლას, ვერ ეღირსება ქვეყნად სიკეთეს“ (ლაო ძი).

რეზო ადამიას რომ ჭეშმარიტი მწერლის თვალი და ალლო აქვს, ამის დასტურად ის შემადრწუნებელი კალეიდოსკოპური სურათები გახლავთ მწერალს რომ შეუქმნია მზის

მრისხანებით თავზარდაცემულ დედამიწას რომ დაატყდა თავს. ერთ დეტალს ამოვწერ:

„მოუსვენარმა, ფეხებდაბარჯლულმა მოყავისფრო-მოყვითალო ჭიანჭველებმა შეწყვიტეს ხანგრძლივი შრომა-ფუს-ფუსი, თითქოსდა მათი აურაცხელ წვერიანი ჯგუფ-ოჯახები მწარედ დადუმდნენ. მიწისძვრასავით შესძრა ქვეყანა ჯაგარაბურძგნული მგლების გაბმულმა ყმუილმა. ფუტკრები არ გამოჩენილან. აფორიაქებული თევზები ხმელეთს ასკდებიან, ზოგნი შურდულივით წყლიდან ამოვარდნილნი, აღმოსავლეთს წიწკნა თვალს შეავლებენ და ცისფერი ისარივით წყალშივე ჩაეშვებიან...“

ბოლოს სამყაროს ეს იგავმიუწვდომელი განსაცდელი დამთავრდა.

მზე ამობრწყინდა.

სიცოცხლე დაუბრუნდა ყველას და ყველაფერს.

„მზეს“ ვერასოდეს დავასრულებ, რადგანაც კოსმოსიდან დღენიადაგ მომეწოდება სურათები და წარმოსახვითი სიახლეები, ამიტომ იძულებული ვარ დროულად შევჩერდე და სინანულით მრავალწერტილი დავსვა!..

ეს გახლავთ „მზის“ უკანასკნელი სტრიქონები.

წარმოსახვასავით ეკრანზე გაირბინა ამ სტრიქონებმა, მაგრამ დარჩა ავტორის მიერ ამ დიდებული წიგნით მოგვრილი დაუვიწყარი განცდა და სამუდამო გაფრთხილება“

„ადამიანებო, იყავით ფხიზლად, ნუ დაუშვებთ საბედისწერო შეცდომებს, ნუ ხელჰყოფთ ერთმანეთის სიცოცხლეს, თორემ აპოკალიფსი გვიახლოვდება!“.

... და ბოლოს, მინდა მივმართო რუსთაველის პრემიის კომიტეტს, ჩემი ღრმა რწმენით რეზო ადამიას ახალი რომანი „მზე“ ჰუმანარიტად იმსახურებს ქართული მწერლობის უმაღლეს ჯილდოს - რუსთაველის პრემიას.

საუკუნის პოეტი

ჯერ კიდევ არ განელეზულა ჩვენში „მზით“ მოგვრილი განუმეორებელი სიამოვნება და რეზო ადამიამ ნიკოლოზ ბარათაშვილის დაბადების 200 წლისთავისადმი მიძღვნილი ახალი ესეით გაგვახარა.

ნაწარმოებს ჰქვია „დაუოკებელი სულბოზოქრობაა „მერანი“ და იგი მხოლოდ ნ. ბარათაშვილის ამ უკვდავ ქმნილებას ეხება.

რა არ წამიკითხავს „მერანზე“, ვის არ უცდია მისი ადგილის გარკვევა მსოფლიოს პოეზიის ანალებში, მაგრამ რეზო ადამიამ სულ სხვა კუთხით დაგვანახა ჩვენი თავმოსაწონებელი ქმნილება.

ჯერ ავტორი ამ ლექსს თავისი სიდრმისეული შრეებით და კოსმიური მასშტაბებით საყოველთაოდ ცნობილ შედევრებს ადარებს (და არა მარტო ლიტერატურიდან, ფერწერიდანაც), მერე ცდილობს ჩაწვდეს და ჩვენც გვაგრძნობინოს საიდან მოდის ის განუმეორებლობა, მსოფლიოს ტკივილი და დაუოკებელი ენერგია, რაც „მერანიდან“ იღვრება და დიალაც რომ გადამდებია.

ვფიქრობ, „მერანის“ ავტორზე და მის ჩვეულებრივ ჩიონოვნიკურ ცხოვრებას იმ ზეგარდმო წიაღსვლებს ვადარებ, რეზო ადამიამ ამ ლექსზე ფიქრისას თავისი ღრმა ინტელექტუალური აზროვნების წყალობით საკუთარი სულიდან რომ გამოიხმო და ჩამოაგვირისტა.

მისი პორტრეტი არ შემოგვრჩა.

ზოგიერთებმა ვიდაცის ფოტოსურათს მიაბსგავსეს, მხატვრებმა შემოქმედების სიმბოლური ანარეკლი გაისიგრძეგანეს და მშვენიერი პორტრეტი შექმნეს ახალგაზრდა კაცისა, მთაწმინდაზე რომ შემოადამდა.

ყველა სურათზე მოწყენილია.

სევდიანია ისე, როგორც მისი პოეზია.

უკმაყოფილო იყო ყველაფრით და წარმოიდგინეთ, იმ ჩინოსნების საქციელითაც, გარს რომ ეხვია.

თითქმის არავინ იცნობდა.

თითქმის ვერავინ გაუგო.

როგორ ათამაშებდა მის ბედს ულმობელი ეპოქის ქარიშხალი.

დამარცხებული სიყვარულში...

დამარცხებული თავის ყმაწვილურ ოცნებაში, სამხედრო პირი გამხდარიყო...

სამსახურის სამებნელად განჯაში გადახვეწილი.

უჯდა ჩინოვნიკის მწვანემაუდიან მაგიდას და ირგვლივ არავინ იცოდა (მგონი თვითონაც არ იცოდა), რომ მაზრის უფროსის ეს საყელოგაცვეთილი თანაშემწე საუკუნის პოეტი, მილიონების აზრთა მყრობელი იყო.

თუ „სუდაირასპრავაში“ გადასაწერი არაფერი იყო, თავისუფალ დროს ლექსებს წერდა.

ლექსების წერა მაშინ მოდაში იყო.

სხვათაშორის, ლექსებს წერდა ყველა ორბელიანი და ყველა ბარათაშვილი... მთავრობის წინააღმდეგ შეთქმულიც და დამსმენიც.

„ცუდად ხომ მაინც არ ჩაივლისო...“

ცუდად ჩაიარა კი არა, „მერანმა“ ბაირონის და შელის, ლერმონტოვის და მიცკევიჩის გვერდით დააყენა.

„ჩაილდ ჰაროლდის“ და „აბუ ლალა მაარის“ კენესას ზიარებული პოეტური სული იგრძნეს ტატოს ამონაკენესში.

აგზავნიდა თბილისში მწუხარებაგარეულ წერილებს განჯელი მწირი:

„ჯერ იმის ბედნიერება რა არის, ვისაც მიზეზი აქვს და ჩემი რა უნდა იყოს“.

ლამის უპატრონოდ, ციება-სახადით საწოლს მიჯაჭვულს შუბლზე ხელისგულების დამდები არავინ ჰყავდა.

სიკვდილის წინ ანჩისხატის უბანს, თავის ტომეგობრებს, თავის გამწარებულ სიყმაწვილეს ნატრობდა და ყველაზე მეტად იმას, ვინაც მისი სიყვარული ვერ იგრძნო (ან მაშინ იგრძნო, როცა ყველაფერი დაგვიანებული იყო).

გარდაიცვალა უცხოობაში, განჯაში.

ახლობლებმა მისი ჩამოსასვენებელი სახსრებიც ვერ გამოძებნეს და იქვე დაასაფლავეს, როგორც ყარიბი ვინმე.

ვინ იცის, ავადმყოფის სხვა ნივთებთან ერთად გადაყარეს განჯაში დაწერილი არაერთი გენიალური ლექსი.

ლექსების ერთი რვეული ეკატერინე ჭავჭავაძეს რომ არ შეენახა და ილია ჭავჭავაძისთვის არ გადაეცა, იქნებ საერთოდ დაგვკარგვოდა იგი, 26 წლის გრძნეული ბიჭი, გენიოსი ნიკოლოზ ბარათაშვილი.

„იქუხა მიუწვდომლობის სიშორემ და ეკვეთა ქართულ ავბედით უკუნეთს. მერმე ქროლვით გაარღვია უკიდევანობის უმძაფრესი ენერგია „მერანმა“ და მსწრაფლშეუპოვრად შეიჭრა რეალურობის მარადიულ ნათელში“ - წერს რეზო

ადამია და ამ ამაღლებულ-რომანტიული სტილითაა დაწერილი ესეი.

ქართული ესეის თაროზე დაიდო ჭეშმარიტად დიდი ხელოვანის მიერ შექმნილი სწორედ რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილის „მერანის“ საკადრისი შეფასება.

ერის გაღვიძების ზარებს არისხებს

ეთერ ზარიძის ლექსი სწორედ იმგვარი ლექსია თანამედროვე საქართველოს რომ სჭირდება; სიფხიზლისკენ მომწოდებელი, ერის საუკეთესო თვისებების გაფხავების, წინაპართა რაინდული თვისებების შეთვისების და სამშობლოს გუშაგობის მეზაირახტრე.

სიამაყით მავსებს ეთერ ზარიძის ლირიკული გმირის ქედუხრელობა, გადამდება ქვეყნის უილაჯო მდგომარეობით გამოწვეული მისი სევდა, ხმლის ვადისკენ გაექცევა გულიან მკითხველს ხელი მისი ომახიანი ლექსის წაკითხვისას.

დღეს, როცა ლექსი გაავსო ვეგეტერიანულმა, გამოგონილმა პოსტმოდერნიზმით დაპურებულმა უჯიგრო, უსისხლო და უსქესო სტრიქონებმა, ქართული პოეზიის თავანზე ამოიზარდა ეთერ ზარიძის ლექსი.

სიყვარულიანი მოლოდინით ველოდები მის ყოველ ახალ წიგნს და ამ სიყვარულისა თუ მხარდაჭერის დასტურია ეს სტრიქონებიც.

გილოცავ, ჩემო ეთერ.

სახელოვანი მამულიშვილი

აკადემიკოს იგორ კვესელავას 75 წელი შეუსრულდა.

75-დან 50 წელი საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტს შეაღია.

სწორედ ამ სახელოვანი უნივერსიტეტის მაღალი ტრიბუნიდან ემსახურა იგი თავის სამშობლოს,

ქართულ ისტორიულ მეცნიერებას და სხვა არაერთ საქვეყნო საქმეს, როგორც ჭეშმარიტი მამულიშვიდი და საზოგადო მოღვაწე.

მიუხედავად არაერთი შემოთავაზებისა, მას ჩვენი უნივერსიტეტიდან ფეხი არ გაუდგამს.

ბიოგრაფები ჩამოთვლიან ბატონი იგორის ღვაწლის საფეხურებს, იტყვიან, თუ როგორ გაიარა მარტვილის სანახებიდან გრძელი და რთული გზა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტის სტუდენტობიდან და გიორგი ჩიტაიას ასპირანტობიდან საერთაშორისო ურთიერთობათა დეპარტამენტის თავმჯდომარეობამდე და სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტობამდე.

იგორ კვესელავა გახლავთ დღესდღეობით საქართველოს თანამედროვე პოლიტიკური ისტორიის უპირველესი მკვლევარი. შეუცვლელი და უზადოა მისი მეცნიერული ნაშრომები, სადაც შეფასებულია ის რთული და ზიგზაგებიანი გზა, რაც ჩვენმა ქვეყანამ განვლო უკანასკნელი საუკუნეების განმავლობაში.

აქვე ისიც უნდა დავსძინოთ, რომ ბ-ნი იგორი უარღესად მასშტაბური მეცნიერია. უკანასკნელ წლებში მისი ინტერესი გადაწვდა ენათმეცნიერების პრობლემებსაც.

უამრავი საზოგადო საქმით დატვირთული გახლავთ, გასაოცარია ეს დროული კაცი, როგორ ასწრებს იყოს დეპარტამენტის თავმჯდომარეც, სახელგანთქმული სამეცნიერო ჟურნალ „საისტორიო ვერტიკალების“ დამაარსებელი და მთავარი რედაქტორი, არაერთი დოქტორანტის ხელმძღვანელი და დამფრთიანებელი, სადისერტაციო საბჭოს თავმჯდომარე და ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი საქმე შეასრულოს დიდი გულისყურით, მაღალი პროფესიონალიზმით, პრინციპულობით და ობიექტურობით.

და, რაც მთავარია, იყოს სტუდენტთათვის უაღრესად საყვარელი, ტკბილმოუბარი ლექტორი.

ჩვენთვის იგი უაღრესად გულთბილი, ყურადღებიანი კოლეგაა, სრულიად საქართველოსთვის კი საყოველთაოდ სახელგანთქმული მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე, დღენიადაგ დაუცხრომელი და ერისკაცის მგზნებარებით მოფუხფუხე თავისი სათაყვანებელი ქვეყნის ცხოვრების გაუმჯობესებისათვის, მისი თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისთვის დაუყოვნებლივ თავს რომ გასწირავს.

დიახ, იგორ კვესელავა არა მარტო ჩვენი ისტორიის უტყუარი მემკვიდრეა, არამედ ჩვენი ეროვნულობის ერთი ბურჯთაგანია და თავად გახლავთ ამ ისტორიის ღირსეული შემოქმედი.

ღმერთსა ვთხოვთ, დიდხანს იდგეს იგი თავისი ქვეყნის უანგარო სამსახურში, როგორც ქართული მეცნიერების ღირ-

სება და სინდისი. ამის იმედს გვაძლევს ის გარემოება, რომ ბ-ნი იგორი სასიცოცხლო ძალებით სავსეა და მის სამუშაო კაბინეტში ჩვენდა გასახარად გვიან ღამემდე ანთია სინათლე.

75-ს ვულოცავთ ბ-ნ იგორს, დაე, კვლავ გაგვახაროს ახალი წიგნებითა და სასახელო მამულიშვილის ტვირთის მუხლმაგრად ტარებით.

წინათქმა ზაალ ნემსაძის წიგნისა

ზაალ ნემსაძე პროფესიონალი სცენარისტი და პროფესიონალი ლიტერატურათმცოდნე - პუბლიცისტი.

„პროფესიონალს“ აქ იმიტომ ვუსვამ ხაზს, რომ რაც დრო გადის, სიტყვა პროფესიონალიზმი უფრო და უფრო ფერმართალდება.

ხელოვნების თითქმის ყველა სფეროში პროფესიონალი სანთლით სამეზარო გახდა და, მითუმეტეს, გვყავს პროფესიონალი სცენარისტი.

დღეს კინორეჟისორები თვითონ წერენ სცენარებს და თვითონვე იღებენ ფილმებს.

ლიტერატურა რომ ძალიან ეადვილებათ სწორედ ამის გამოა, რომ მოგვიმრავლდა უმწიფარი, პრიმიტიული, ქუჩური ჟარგონით და დაუხვეწავი დიალოგებით სავსე, უსიუჟეტო და უგერგილო ფილმები.

ამ ფონზე ქართულ მწერლობაში ზაალ ნემსაძის გამოჩენა ჭეშმარიტად სასიამოვნო სიახლედ მიმაჩნია,

უკანასკნელ წლებში დიდი, ღონიერი ნაბიჯებით შემოვიდა ლიტერატურის ასპარეზზე და მკითხველის ცხოველი ინტერესი გამოიწვია.

ზაალ ნემსაძემ კარგად იცის ქართული ფოლკლორი, მეცნიერებისა და ტექნიკის უახლესი მიღწევები, თანამედროვე მსოფლიო კინემატოგრაფის სპეციფიკა და, რაც მთავარია, აქვს შესაშური თვისება შექმნას დამაინტრიგებელი პასაჟები, კომპოზიციურად გაამთლიანოს ცისა და მიწის

ამბები, ატაროს მაყურებელი ჭეშმარიტად საოცრებათა სამყაროში.

ამ გამძლე საყრდენებზეა დაფუძნებული ზაალ ნემსაძის სცენარები.

იმ სცენარებში, რომლებიც რეალისტური ფილმებისთვისაა გათვალისწინებული, ზაალ ნემსაძე უაღრესად დამაჯერებელ კინემატოგრაფიულ ანტურაჟს ჰქმნის. ლამის დეტექტიური, მძაფრი სიუჟეტი, მახვილგონივრული, მოულოდნელი ფინალი, ბუნებრივი, მაღალფარდოვნებას მოკლებული დიალოგები - ერთი სიტყვით ყველაფერი, რაც კინოს სჭირდება; აი, რით იპყრობს თქვენს ყურადღებას სცენარის ჭეშმარიტი ოსტატის შემოქმედება.

ღრმად ვარ დარწმუნებული ამ სცენარების მიხედვით უაღრესად საინტერესო მხატვრულ-რეალისტური, დეტექტიური, საბავშვო-ფანტასტიკური, სამეცნიერო-ფანტასტიკური და ზღაპრულ-სათავგადასავლო ფილმების შექმნა შეიძლება.

კიდევ ერთი ძვირფასი თვისება აქვს ზაალ ნემსაძის და ფიქრია ნემსაძის სცენარებს; ისინი მოთხრობასავით ლაღად და საინტერესოდ იკითხება.

ახლა ჯერი კინორეჟისორების ალლოზე და ყურადღებაზეა.

პოეზიით განათებული გზასავალი

წინათქმა ლექსების წიგნისა

ამირან შალიკაშვილი პოეზიით ცოცხლობდა.

პოეტური ცეცხლი გიზგიზებდა მის არსებაში.

პოეტური იყო მისი ყოველი ნაბიჯი ხელოვნებაში.

პოეზიით გაჯერებული გახლდათ მისი ყველა სპექტაკ-
ლი.

პოეტური იყო მისი გამოსვლები ფარდის წინ და მის მი-
ერ ნათქვამი სადღეგრძელოც.

პოეტის გამოქომაგება გახლდათ მისი საეტაპო სპექტაკ-
ლი „ტერენტი გრანელი“ და მისი ბოლო დაუმთავრებელი
წარმოდგენა „გალაკტიონი“.

„გალაკტიონზე“ მთელი გატაცებით მუშაობდა.

ვაგლახ, პრემიერამდე დაფერფლა მისი გული პოეზიის
ცეცხლმა.

პოეზიის იგავმიუწვდომელ მშვენებას, რუსთაველის
გრძნეულებას მიუძღვნა ბრწყინვალე სპექტაკლი - „ვეფხის-
ტყაოსანი“.

ის, რაც დღემდე ვერცერთმა თეატრმა ვერ შეძლო,
ამირან შალიკაშვილმა განასრულა, რუსთაველი აამეტყველა
დუმილის ენაზე.

რუსთაველს მაინც რას ერჩიანო, დაიჩვილა, როცა დარ-
წმუნდა, რომ ერთმა პრემიერ-მინისტრმა რუსთაველის 850
წლისთავის იუბილის გამართვაზე უარი თქვა.

და ჩვენი ორმოცდაათწლოვანი მეგობრობის მანძილზე
პირველად შევნიშნე მის თვალზე ცრემლი.

პოეტური ცეცხლი, რაც გადარჩებოდა ამირანის უმთავრეს ბომონს - თეატრს, ამირან შალიკაშვილი ლექსებში სდებდა.

ლექსს თითქმის ყოველდღე წერდა.

როცა მივიდოდი, სანამ თეატრზე დავიწყებდით საუბარს, უპირველესად იმ დღეს დაწერილ ლექსს წამიკითხავდა.

უამრავ მსოფლიო კონკურსში გამარჯვებულს, უამრავი თეატრალური ჯილდოსა და პრემიის მფლობელს „მწერლის გაზეთში“ დაბეჭდილი ლექსი ბავშვივით უხაროდა.

მწერალთა კავშირის წევრობა ეამაყებოდა,

ამირან შალიკაშვილის ლექსებმა ბარე ხუთი მოზრდილი ტომი შეადგინა.

გამოსაცემად გამზადებული ეს ხელნაწერები მისი მაგიდის უჯრაში ვიპოვეთ.

და აჰა, კიდევ ერთი უკან მიდევნებული ლამპარი მაესტროს უკვდავსაყოფად.

სამ ენაზე გალობს

მადლობა ღმერთს, გლობალიზაციამოძალეულ ამ საუკუნეში ჯერ კიდევ არსებობს სიტყვა „სამშობლო“.

და არა მარტო სიტყვა „სამშობლო“ არსებობს, არამედ არსებობს სამშობლო - ქვეყანა კონკრეტულად, ვიზუალურად, ნივთიერად (თუმცა ზოგიერთი ულტრაკოსმოპოლიტის თვალში ეს სიტყვა, ამ ბოლო დროს, გაფერმკრთალდა).

ქართველი პოეტი რაფიელ ერისთავი ბრძანებს:

„როგორც უფალი, სამშობლოც ერთია ქვეყანაზედა“.

დიახ, ორი სამშობლო არ არსებობს: შენ კი პოეტი ხარ თუ ზეინკალი, შენს სამშობლოს ეკუთვნი მარტო დაბადებით კი არა, გენით, რჯულით, ფსიქიკით, შენი სისხლის ყოველი წვეთით.

ეს კარგად იცის ამ წიგნის ავტორმა და სწორედ მისი ახალი ლექსების გაცნობამ ამაღებინა კალამი, რათა „ცრემლებად დაღვრილ დარდზე“ ორიოდ სიტყვა დამეწერა.

ბელა კუკულაძე ჭეშმარიტი პოეტია.

მას, საქართველოში დაბადებულს და გაზრდილს, ბედმა არგუნა სიცოცხლის დიდი ნაწილი უკრაინაში გაეტარებინა.

უკრაინამ შეიფარა და შეითვისა იგი.

ამ ქვეყანამ გაუყო მას ლუკმა და თავისი კალთა გადააფარა.

ამის გამო მოგვრილი მადლიერების და სიყვარულის გრძნობა ლაიტმოტივად გასდევს ბელა კუკულაძის მთელ შემოქმედებას.

ქართველ პოეტს უკრაინაში უკვე თავისი მკითხველი ჰყავს.

ბელა კუკულაძის სახელი იციან, მის წიგნს დაეძებენ და კითხულობენ.

ბელა უშურველად, დაუზარებლად გამოდის შეკრებებზე.

ლექსებს კითხულობს და მსმენელთ სიკეთისკენ, მიტევებისკენ, სათნოებისკენ, მშვიდობისკენ მოუწოდებს.

ესაა პოეტის მთავარი საქმე.

აკი ქადაგებს კიდევ ერთ ლექსში:

„მეტყვი: „კეთილი მუდამ სძლევს ბოროტს,
გულშავი რჩება ლუკმად ეშმაკის,
და ვინც შულს თესავს მის ნაყოფს ბოლოს
ტკივილნარევი ცრემლით მოიმკის“.

ბელა კუკულაძის ლექსებს სევდა დაჰკრავს,
ყური დაგდეთ:

„Вот и весна... но ветер жестокий
Душу мою как прежде он терзает...
Опять в слезах намолкли эти строки
Опять свеча предо мной горит и тает.“

ამ სევდას სხვადასხვა მიზეზი ასაზრდოებს:

უპირველესია ის გარემოება, რომ მსოფლიო ჯერ კიდევ მოუწყობელია და ძალმომრეობა ისევ მძვინვარებს მთელს პლანეტაზე.

რამ უნდა გაახაროს პოეტი, როცა მისი სამშობლოს მესამედი დაპყრობილია და მისი ძვირფასი უკრაინის მეხუთედი ოკუპირებულია.

სად უნდა იყოს ამ დროს ჭეშმარიტი პოეტი?

რა თქმა უნდა ხალხებს რევანშიზმისკენ და სისხლის-
ღვრისკენ კი არა, შერიგებისკენ, მიტევებისკენ და საღი აზ-
რის გამარჯვებისკენ უნდა მოუწოდებდეს.

და ბელა კუკულაძე სამ ენაზე წერს: ქართულად, უკ-
რაინულად და რუსულად.

სამივე ენაზე დაწერილი ლექსებია შეტანილი ამ წიგნში
და ხაზგასმით უნდა ვთქვა, რომ სწორედ სამივე ენაზე და-
წერილი მისი ლექსები ერთნაირად, მაღალმხატვრულად
ხმიანობს და ჟღერს.

სიამოვნებით ვულოცავ გზას ნიჭიერ პოეტს ბელა კუკუ-
ლაძეს მკითხველთა გულებისაკენ.

ჩემო რეზო

ყველდღე თავს მახსენებს შენი დიდებული შემოქმედება.

„შემოქმედებას“ იმიტომ ვამბობ, რომ დღეს მეორე არ მგულება შენსავით ჟანმრავალი ხელოვანი.

სანამ ჟურნალს გადავშლიდე, ჯერ შენი განუმეორებელი ფრესკებით უნდა დავტკბე.

ჟურნალს გადავშლი და ლოცვად დამაყენებს შენი „წმინდა ნინო“, შენი განუმეორებელი „მზე“ - ოდა სიცოცხლისა და სიყვარულისა.

ხომ ზღაპრულია შენი პარიზული სანახები, მაგრამ შენს მეგრულ ოდებს და შენს თოვლიან ფაცხებს ვერაფერი შეედრება, იმიტომ, რომ შენ აქ ხარ, კოლხეთი შენი ფუძე და ოდაბადეა.

გალაკტიონი რა დიდებულად გააფერწერე?!

შენ ყველგანა ხარ. ოთხმოცი წლის ლომი არცერთ შეკრებას არ აცდენ. არცერთ სექტას არ ეკუთვნი და დიადაც რომ არავის გააწბილებ ეროვნულ საქმეზე თანადგომაში.

არ ვიცი, მხატვართა კავშირს აქვს თუ არა ეს წოდება, მაგრამ შენ ჩემთვის ჭეშმარიტად სახალხო მხატვარი ხარ.

ვერ წარმომიდგენია

ვერ წარმომიდგენია, როგორი იქნებოდა გურამ ფანჯიკიძე ახლა - ოთხმოცი წლის ასაკში.

კიდეც კარგი, რომ ჩვენი ხსოვნა იქ ჩერდება, სადაც და როცა ადამიანი უკანასკნელად ვნახეთ.

ამიტომაც ახლა ჩვენ წლებისგან სახედაღარულებს და ნაბიჯდამძიმებულებს, ბევრად გვეჯობნიან ადრე წასული ჩვენი მეგობრები,

ისინი უფრო ლამაზები, უფრო ჩაუქნი არიან.

გურამმა ოცდაათი წლის ბიჭის ცხოვრების წესით იცხოვრა.

ხომ უდახვეწილესი ინტელიგენტი იყო, მაგრამ ჩინოვნიკურ ბარიერებს, კაცის შემბოჭავ ხელოვნურ კანონ-ჩაოებს არად დაგიდევდათ.

თავის სიცოცხლეს უშურველად, ლაღად ხარჯავდა.

მეტყოდა: რაკი ხელისუფლება თამარისში მცხოვრებ ქართველებს მიწევს არ ურიგებს, წავიდეთ და მე და შენ დავურიგოთო.

ჩავიდოდით და მივუზომავდით გაწამებულ თამარისელებს სამოსახლოებს.

მოგვსდევდა, გვემუქრებოდა მერე კომპარტიის ხელმძღვანელი, მაგრამ უკვე გვიან იყო.

მეტყოდა: ნარიყალა თავზე გვეგრევა, სანამ ვუყუროთ ძეგლთა დაცვის სამმართველოს, შევქმნათ ფონდი და აღვადგინოთო.

შევქმნიდით ფონდს და დავიწყებდით საუკუნეების წინ
იავარქმნილის ხელახლა შენებას.

ყოველი საწადმართო საქმის ინიციატორი, თავკაცი და
კირითხუროც თვითონ იყო.

კარგი წამოწყების ირგვლივ თანამოაზრეთა დარაზმვის,
გარსშემოკრების საოცარი უნარი ჰქონდა.

თავის სიცოცხლეს უშურველად, ლაღად ხარჯავდა-მე-
თქი ზემოთ მოგახსენეთ.

დამირეკავდა, ხვალ დილით რაჭაში ახალსოფელში ჩე-
მიანებში რომ არ წავიდეთ, საღამომდე ვერ მივატანო.

ლექციები მაქვს მეთქი დავიწუწუნებდი, მაგრამ ჩემი წუ-
წუნი ვის ესმოდა, ჩამოდი ძირს თხუთმეტ წუთში გამოგივ-
ლიო.

მერე ერთი დღით წასვლა ერთ კვირას გრძელდებოდა.

რამდენი ღამე ერთ ოთახში გევძინა, მაგრამ მისი დი-
ლით ადგომა არ მახსოვს.

გავიხედავდი და გურამის საწოლი ცარიელი იყო.

ავიხედავდი და მთიდან სირბილით ჩამორბოდა.

უცხო იყო მისთვის სიტყვა „ნასმურევი“.

სუფრასთან ღამენათევი, გაბმულ სმაში შესულიც, დი-
ლით აუცილებლად ვარჯიშობდა.

რა გული გიძლებსმეთქი, რამდენჯერ მითქვამს.

შუალამისას შინ რომ მივაცილებდი, ვინ გიშვებდა შენს
გზაზე.

აბა, ავიდეთ და ჩემი დალის სადღეგრძელო მისი თან-
დასწრებით დავლიოთო.

შუადამეგადასულზე შეაწუხებდა თავის უსათნოეს მე-
ულეს და იშლებოდა სუფრა.

მეორე დღეს ცოცხალ-მკვდარი, სირცხვილულად ვურე-
კავდი დალის - მაპატიეთ, წუხელის რომ ძილი დაგიფრ-
თხეთმეთქი.

არაუშავს, მიჩვეული ვარო, მამშვიდებდა.

ზღვაზე ვიყავით? ყველაზე შორს შეცურდებოდა. ჰორი-
ზონტს იქით მიაპოვდა ტალღებს თავისი ღონიერი მკლავე-
ბით.

ადგილს ვერ ვპოულობდი.

შიში თითებს მიცივებდა.

წყალთან ჭიდაობა არ შეიძლებამეთქი, ვსაყვედურობდი
ნაპირზე გამოსულს და მომღიმარეს.

აკი ერთხელაც შეცურა და ვეღარ გამოცურა.

მამულის სადარაჯოზე

ჟიული შარტავა ორი რამის მსხვერპლი გახდა:

თავისი უკიდევანო ნიჭიერების და სამშობლოს უანგარო სიყვარულის.

რაც შეეხება პირველს;

იგი ლიდერად იყო დაბადებული, ორგანოზატორის საშური უნარით და ორატორის სამაგალითო თვისებით გამოირჩეოდა.

კარიერის კიბეზე დევის ნაბიჯებით ჟიულის სვლა შესურდათ მავანთ. კოლხ ყმაწვილში მომავალი მეტოქე დაინახეს და დაამუხრუჭეს.

განსაკუთრებული დამსახურებისთვის ვითომ მოსკოვში გადაიყვანეს და სინამდვილეში აქაურობას გაარიდეს.

რა მინდა ასეთ დროს მე მოსკოვში, აქ უამრავი საქმე მაქვს, ქვეყანას უჭირს, შველა უნდაო, მეუბნებოდა.

მერე ჩამოიყვანეს და უსამსახუროდ, უსახსროდ დატოვეს.

ჩვენ მეგობრები ვიყავით. დამირეკავდა და საათობით დავაბიჯებდით სხვადასხვა პარკში (არ უყვარდა მის ირგვლივ რომ ცნობისმოყვარენი ჯარდებოდნენ). კარგად ვიცოდით ერთმანეთის გულისდუდილი.

აფხაზეთში რომ განამწესეს, წუთითაც არ უყოყმანია. სოხუმში წასვლის წინა საღამოს დამირეკა; შენ კარგად იცი, სად და რისთვის მგზავნიან, მაგრამ აფხაზეთი ხელიდან გვეცლება და იქნებ რაიმეს გავხდეთ.

სწორედ ამას ვგულისხმობდი ზემოთ ნათქვამში: სამშობლოს უანგარო სიყვარულმა დაღუპამეთქი.

სოხუმის მთავრობის სასახლეს რუს-აფსუათა ჯარმა ალყა რომ შემოარტყა და ქულის სახელდახელო დერეფნით შენობიდან გასვლა ურჩიეს, აკაკი გასვიანს უთხრა:

- თქვენ წადით. მე უნდა დავრჩე. ოფიციალური პირი ვარ. ჩემი გაქცევა არ შეიძლება. ჩემს პოსტს ვერ მივატოვებ. ეს საქართველოს ისტორიისთვის არის საჭირო. შენობაში შემოჭრილებს ვინმემ პასუხი ხომ უნდა გასცეს. ხომ უნდა უთხრას, რომ ეს ჩვენი ისტორიული მიწაა და ჩვენ არსად არ გავრბივართ.

ბოლო წუთამდე თავის კაბინეტში იჯდა.

ეგონა მასთან, როგორც საქართველოს ხელისუფლების წარმომადგენელთან, აფხაზეთის ხელისუფლების წარმომადგენლები შევიდოდნენ.

სინამდვილეში დაქირავებული ყაჩაღები და წერაკითხვის მცირემცოდნე მოხალისეები შევარდნენ.

გაიყვანეს და დახვრიტეს.

დახვრიტეს, მაგრამ მისი მოწამებრივი სიკვდილი გმირობის მაგალითად სამუდამოდ შერჩება საქართველოს.

ჩემო მურმან

თანამედროვე ქართულ მწერლობაში თუ ვინმეზე ითქმის პროფესიონალი, ერთ-ერთი შენა ხარ.

გაგიბრაზდი ამასწინათ; შენი 75 წლისთავის საიუბილეო საღამოს გამართვაზე რომ ვერ დაგიყოლიე.

რა საჭიროაო, რა გამიკეთებიაო.

ეს შენი საოცარი თავმდაბლობის გამოხატულებაა, თორემ თუ რომელიმე ჩვენთაგანის ლიტერატურული ხურჯინია პირთამდე სავსე ბრწყინვალე ლექსებით, რომანებით, ესეებით და თარგმანებით - შენი ხურჯინია.

შენი ნაწერების კითხვისას ისე შემომათენდება, ვერ ვგებულობ. ახალი გვერდის გადასაშლელად თითს რომ ნერწყვით დავისველებ და კედლის სილურჯეს თვალს გავაყოლებ - უკვე მოდგომია ფანჯრებს ცისკარი.

შენ არავის გავხარ.

სხვის გზა-ბილიკზე არასდროს გივლია, ამიტომაც შენეულია შენს ნაწერებში პასაჟი, პოეტური სამკაულები და, რაც მთავარია, შენი ნიჭის საოცარი გამოვლენა - ორიგინალური მწერლური ხილვები, რითაც მკითხველს მეყვსეულად მონუსხავ და გაიყოლიებ.

შენი ლიტერატურული ხელწერა ყველასაგან გამოგარჩევს.

წერ მოკლე წინადადებებით, მკითხველს ესაუბრები ჩურჩულის ინტონაციით, ჭეშმარიტებას უმტკიცებ არა გულზე მჯილის ცემით, არამედ რკინის ლოგიკით და ისე გულშიჩამწვდომად, რომ იძულებულს ხდი, დაგეთანხმოს.

ხელისგულზე გიდევს მსოფლიო მწერლობა. რაც მნიშვნელოვანი შექმნილა არა მარტო წაკითხული გაქვს, შეგიძლია დედანში ჩაუხედავადც გაიხსენო და უზუსტეს ციტატად ჩადო შენს დიდებულ ესსეებში.

სწორედ რომ მასშტაბური აზროვნება გაქვს.

ეროვნული

დიდხანს, მოსაწყენად დიდხანს ქართულ ფეხბურთს „საბჭოთა ფეხბურთი“ ერქვა, მაგრამ სწორედ იმ საბჭოთა გვარდიაში გვყავდნენ ეროვნული ფეხბურთელები. მათ შორის საშუალო თაობაში ერთ-ერთი უპირველესი იყო ალექსანდრე ჩივაძე. ეროვნული იყო მისი მიხვრა-მოხვრა, მისი გადამდები სიდინჯე, მისი სპორტისადმი ფანატიკური ერთგულება. საშასტვის ფეხბურთი ოდენ თამაში კი არა, საქართველოს სახელისთვის გლადიატორული ბრძოლა იყო.

ახლა ჩვენს ფეხბურთს აღარ ჰქვია საბჭოთა ფეხბურთი, დიადაც რომ ქართული ფეხბურთი ჰქვია, მაგრამ ეროვნული ფეხბურთელები თითქმის არა გვყავს. ამას სინანულით ვამბობ.

ახლა ქართულ ეროვნულ ფენომენთან, მწერლობასთან ალექსანდრე ჩივაძის დამოკიდებულების შესახებ. ერთხელ მოსკოვიდან თბილისში გამოფრენა ერთად მოგვიწია. გვერდიგვერდ ვიჯექით. ბატონო რეზო, ნოველების ახალი წიგნი ხომ არ გამოგიციათო. ეს კითხვა ზრდილობიანი კავის ყურადღებად ჩავთვალე და ყურიდან ყურში გავატარე, მაგრამ უნდა გენახათ ჩემი გაოცება ხელჩანთა რომ გახსნა და ჩემი ნოველების წიგნი ამოიღო. არ ვიცოდი, როგორ გადამეხადა მადლობა. მეო, მითხრა, თქვენი წიგნი სულ თან დამაქვს, შეეჩიბრის მერე დადლილმა ერთი ნოველა მაინც რომ არ წავიკითხო არ დამეძინებაო.

მე ვინ ოხერი ვარ, განა ეს ფაქტი არ მეტყველებს საშას დამოკიდებულებაზე საერთოდ ქართული მწერლობისადმი?

კიდევ ერთი; ქართულ ფეხბურთს საბოლოოდ მაშინ მოტეხეს კისერი, როცა მწრთვნელებად ქართული ხასიათის, ქართულ სპორტულ ტრადიციების არმცოდნე უცხოელი მწრთვნელები ჩამოყავდათ და მილიონებს უხდიდნენ.

ალექსანდრე ჩივაძე აქ გყავდეს და მწრთვნელს უცხოეთში დაეძებ, შე კაი კაცო?

ამას ჰქვია, თურაშაულის პატრონი ტყეში პანტას დაეძებდაო.

ისევ მოლოდინის რეჟიმში

რევაზ მიშველაძე - დეკანოზი იოანე ჩიგოგიძე, ტელეარხი
„ახალი საქართველო“, 1.XII-2016წ

მამა იოანე - მოგესალმებით, ბატონო რეზო, დიდი სიყვარულით, ჩემთვის ეს ძალიან დიდი პატივია, რომ მიუხედავად ამ ურთულესი მდგომარეობისა, თქვენი დროის სიმცირისა მაინც დამთანხმდით და მობრძანდით ჩვენს გადაცემაში, რისთვისაც მადლობას გიხდით ჩვენი მსმენელის სახელით. ბატონო რეზო, თქვენ წარდგენილი ბრძანდებით ნობელის პრემიაზე და გთხოვთ, ჩვენს მაყურებელს გააცნოთ, რას შეეხება ეს რომანი, რა პრობლემები დგას მასში.

რევაზ მიშველაძე - დიდი მადლობა მოწვევისათვის, მამაო იოანე, ჩემთვის დიდი პატივია ამ თქვენს მშვენიერ ტელევიზიაში „ახალ საქართველოში“ მოწვევა და შეხვედრა ჩვენს ძვირფას ტელემაყურებელთან. პირველადა ვარ თქვენს სტუდიაში და უნდა გამოვთქვა კმაყოფილება იმის გამო, რომ მშვენივრად არის ტექნიკურად მოწყობილი ეს ტელევიზია. მე ვიცი ბატონი ჰამლეტის ენთუზიაზმი, ჩვენ ძალიან დიდი ხნის ნაცნობები ვართ, ძალიან ნიჭიერი კაცია და ორგანიზატორიც ასევე და საქართველოს ჟურნალისტიკა კავშირს აი, ასეთი მჭიდრო და მოწიწებითი დამოკიდებულება რომ აქვს ჩვენს უფალთან და ჩვენს სამღვდელოებასთან, რომ თქვენ ბრძანდებით ერთ-ერთი წამყვანი, აი, აქ, ტელევიზიაში და მე რამდენჯერმე მოგისმინეთ და უნდა გითხრათ, რომ აღფრთოვანებული დავრჩი. ჩამთვალეთ თქვენს მაყურებლად მომავალში და როგორც კი დროს და საშუალებას

გამოვნახავ, თუ რომელიმე არხს ჩავრთავ, უპირველეს ყოვლისა რომ თვალი შევავლო, ეს იქნება თქვენი არხი. ახლა რაც შეეხება თქვენს მოლოცვას. მე დიდი მადლობელი ვარ, უნდა გითხრათ, რომ ჩემთვისაც მოულოდნელობა გახლდათ ამ მსოფლიოს მაღალ პრემიაზე წარდგენა. გეტყვით მოკლე ისტორიას თუ ვინმეს აინტერესებს. ნობელის პრემიაზე წარდგენილი გახლდათ გრიგოლ რობაქიძე, ჭაბუა ამირეჯიბი, ოთარ ჭილაძე და მეოთხე გახლავარ მე. აი, ამ რომანისტის ვარ წარდგენილი. ეს გამოვიდა მიმდინარე წლის დასაწყისში. ჰქვია „ციყვი ბორბალში“. სავალალოა საქართველოსთვის და ამ ჩემს მიერ ჩამოთვლილი ძვირფასი ქართველი მწერლებისთვის ბედი ნობელის პრემიის მონიჭებისა. დღემდე არც ერთ მათგანს არ მიუღია და შეიძლება მეც დიდი შანსი მქონდეს იმისა, რომ ამ ჩემი უსაყვარლესი წინაპრების ბედი გავიზიარო.

- თუმცაღა, მაინც, ბატონო რეზო, ჩაგეკრებით, ბოდიში, ეს უკვე წარდგენა დიდ რამეს ნიშნავს და ეს ჩვენი ქვეყნისთვის ძალიან დიდი აღიარებაა დღესდღეისობით, ეს უკვე მოსალოცია ფაქტობრივად.

- დიდი მადლობა, დიდი მადლობა, მართლაც არის ერთგვარი აღიარება. რომანი დაწერილია 21-ე საუკუნის პირველი ათწლეულის საქართველოს ცხოვრებაზე. მოგეხსენებათ, რა ცხოვრება გამოვიარეთ, რა პერიპეტიები, რა დამცირება მოქალაქისა, როგორ კამათლებივით ათამაშებდა საქართველოს ხელისუფალი უბრალო მოქალაქეთა ბედს და მერე საქართველომ როგორ დაიქუხა ერთი დიდი საარჩევნო დაქუხებით და მადლობა ღმერთს ოთხი წლის წინათაც და

აი, ახლაც საბოლოოდ დაუქნია ხელი იმ იგნორირებას პიროვნებისას, შეურაცხყოფას ქართველი კაცის ღირსებისას, შეურაცხყოფას ქართული ენისას, თუ გნებავთ, ქართული სახელმწიფოებრიობისას, თქვენ ახალგაზრდა კაცი ბრძანდებით, მაგრამ არც ისე ახალგაზრდა, რომ არ გახსოვდეთ, იგნორირებული იყო ყოველგვარი ეროვნული ფენომენი, იქამდეც კი, რომ სასკოლო სახელმძღვანელოებიდან ამოიღეს ყველა პატრიოტული ნაწარმოები, ცხრა წლის განმავლობაში საქართველოს ხელისუფალი თეატრში არ შესულა, მწერალთა კავშირში არ მოსულა. შეიძლება იკითხოვს კაცმა, ალბათ რაღაც დიდი ისტორიული საქმეები ჰქონდა და იმას აკეთებდა და ქართული ეროვნულობისთვის, ქართული ეკლესიისთვის ვერ იცლიდაო, მაგრამ ასე სრულებითაც არ იყო და თქვენ ჩემზე უკეთ იცით, რა დღეში იყო ქართული ეკლესია, როგორ მოდიოდა თვით პრეზიდენტის წახალისებით ხანდახან ისრები დამცირებისა, იმ გაკეთებული დიდი ეროვნული სიწმინდეების მიჩქმალვისა და ფარდის მიღმა დატოვებისა, რასაც სათავეში ედგა ის წყეული იდეოლოგიური სამსახური, რომელსაც ჩვენ ერთხელ და სამუდამოდ ხელი დავუქნიეთ.

- ბატონო რეზო, მე მაინტერესებს და ალბათ მაყურებლისთვისაც არ იქნება უინტერესო, თქვენ ახლახანს დაამთავრეთ თქვენი ოცდახუთტომეულის გამოცემა და ჩვენს ტელეარხს იგი ჯერჯერობით არ გაუცვნია ფართო მაყურებლისათვის და გთხოვთ, გვიაშბოთ, რა ჟანრის ნაწარმოებებია ამ ოცდახუთტომეულში, ძალიან საინტერესო იქნება. მე ვერ ვიტყვი, რომ მე მიშველაძე წაკითხული მაქვს, მიშველაძე მე

წაკითხული მექნება, როდესაც მისი ოცდახუთტომეული მექნება წაკითხული. და მე უნდა წავიკითხო ეს ყველაფერი. ჯერ, თუ შეიძლება, “ციყვი ბორბალში” გაგვაცანით.

- ჩემო ძვირფასო, მამაო იოანე, დიდი მადლობა თქვენი ასეთი კეთილი სიტყვებისთვის და ავანსად მაღალი შეფასებისთვის. ჯერ ორიოდ სიტყვით გეტყვით, რომ ეს რომანი გამოსვლისთანავე გახმაურდა და, რაც იშვიათად ხდება ჩვენს სინამდვილეში, ელვის სისწრაფით გაიყიდა, როგორც მითხრა გამომცემელმა. ახლა რაზეა ამ რომანში ლაპარაკი, ორიოდე სიტყვით გეტყვით სიუჟეტს. იყო ერთი ფოტოგრაფი, თქვენ ისეთი სხარტი გონების კაცი ხართ და მიმხვედრიანი, რომ არ გაგიჭირდებათ ვისზე და რაზეა ლაპარაკი, რომელიც ემსახურებოდა პრეზიდენტს და სურათებს უღებდა, მაგრამ გარდა ამ ფოტოგრაფისა, რომლის სახელი და გვარი პირობითად, რა თქმა უნდა, რომანში არის ლავრენტი მიქავა, პრეზიდენტს სხვა ფოტოგრაფებიც უღებდნენ და იყო გავსებული გაზეთები პრეზიდენტის მაკომპრომეტირებული ფოტოებით. ერთხელ, მეორეჯერ, მესამეჯერ, ცოტა ჩქარი კაცია ეს პრეზიდენტი, ძალიან რბილად რომ ვთქვათ...

- რომანში ხომ?

- დიახ, რომანში ხდება ეს ამბავი. დაიბარა ფოტოგრაფი და უთხრა, რა ხდება, ლავრენტი, რატომ იბეჭდება ეს ჩემი ფოტოები, მე რომ ქალს ხანდახან უხერხულად შევავლებ ხელს ან რაღაც სისულელეს ვიტყვი, რატომ გაქვთ ეს ყველაფერი გადაღებულიო. ჩემს გარდაო, ბატონო პრეზიდენტო, ლავრენტი ეუბნება, თქვენ სხვა ფოტოგრაფებიც გიღებენო და მე და თქვენ ხომ ერთად ვჯდებითო და თქვენ მეუბნე-

ბითო, ეს ფოტო გაუშვი, ეს არ გაუშვაო. ერთი სიტყვით, კიდევ რომ განმეორდა და განმეორდა, ეს ლავრენტი არაფერ შუაში არ არის, იმიტომ, რომ ის ემსახურება პრეზიდენტს. პრეზიდენტმა დაიბარა ლავრენტი და ეუბნება, ლავრენტი მე შენ ხვალ უნდა დაგაპატიმროო. რისთვის, ბატონო პრეზიდენტო, ეკითხება ეს უდანაშაულო ფოტოგრაფი. უფრო მეტად იმისთვის, ჩემო ლავრენტი, რომ სხვებს შეეშინდებათო. ბოლოს და ბოლოს რა არის, რა მოხდა ასეთიო, რა გადასაღებია, მე რომ გორში მიწაზე ვხოხავ, შემეშინდა კაცს, ხომ შეიძლებოდა შემშინებოდაო. ასე შემდეგ და ასე შემდეგ და სხვები უფრო შეშინებულად და მომჭირნედ მოეკიდებიან ჩემი ფოტოგრაფირების საქმესო. ეხვეწება ნუ ჩამსვამთ, 70 წლის კაცი ვარ, ჩემი ციხეში ჩაჯდომა როგორ შეიძლებაო, ეს ფოტოგრაფი, აი, ეს ამბავია მოთხრობილი ამ რომანში და მერე მაინც თავისი გაიტანა სრულიად ბუნებრივია პრეზიდენტმა, დაიჭირეს ეს კაცი და რა ხდება მისი საქმის გამოძიებაში, მისი გასამართლების დროს, ციხეში როგორ ექცევიან, რა ხდება, თანაც მოგონებები ამ ბატონი ლავრენტისა, ახალგაზრდობის წლებში, სულ ფიქრობს, ციხეში ზის და ფიქრობს, რა შემეშალა მე, რისთვის გამწირა ასე პრეზიდენტმა და აგონდება ერთი, როდესაც ის სახლში მიიყვანა და დედამისს შეახვედრა პრეზიდენტმა და დედისა და პრეზიდენტის საუბარია. ერთი სიტყვით სხვა უამრავი პასაჟია, მკითხველმა, თუ დაინტერესდება, წაიკითხოს, მაგრამ ერთს ვიტყვი მხოლოდ, მოსამართლემაც, გამომძიებელმაც და პროკურორმაც იციან, რომ ეს კაცი არ არის დამნაშავე, მაგრამ პრეზიდენტმა მას წაუყენა, თქვენ როგორ ფიქრობთ, მუხლი

სამსახურებრივი მოვალეობის გამო ჰაიჰარად დამოკიდებულების კი არა, არც მეტი, არც ნაკლები, სამშობლოს გამყიდველის მუხლი და არის თუ არა ლავრენტი მიქავა სამშობლოს გამყიდველი, აი, ამას გვიაზიანებს ეს წიგნი და არის მხილება შიგ, არის იუმორი, რამდენადაც შემეძლო მე ავსახე ჩვენი ეპოქა. ახლა ორიოდ სიტყვით იმ ოცდახუთტომეულზე, თქვენ რომ ბრძანეთ. ოცდახუთტომეულის იდეა, გითხრათ სიმართლე, მე თავიდან არ მქონია. როდესაც ერთ გამომცემლობაში, ძალიან კარგი გამომცემლობაა, „საქართველოს მანე“ ჰქვია, ამ „მანეში“ გამოვიდა ეს რომანიც. დირექტორმა შემომთავაზა, ბატონო რეზო, თქვენი ნაწერების მრავალტომეული ხომ არ გამოვცეთო. არც იმ გამომცემლობას და არც მე, ჩემო ძვირფასო ტელემაყურებლებო და ბატონო იოანე, ამის საშუალება არ გაგვაჩნდა, მაგრამ მოხდა ერთი ჩემთვის მეტად სასიამოვნო რამ - ჩემმა მეგობრებმა, ჩემმა მკითხველებმა, ჩემმა ნაცნობებმა გადაწყვიტეს, მოდი ხელმოწერები გავაკეთოთო. ხელმოწერისთვის საკმარისი იყო შეეტანა მსურველს ამ ოცდახუთტომეულის გამოცემის პირველი-მეორე ტომის ღირებულება, 15-15 ლარი ღირდა თითო ტომი და მერე შემდეგი ტომები რომ გამოვიდოდა იმის კვალობაზე შეისყიდინენ ეს ხელისმომწერები. ამან ისე გაამართლა, რომ მე თვითონაც ორ უნივერსიტეტში ვმუშაობ, უამრავი სტუდენტი მყავს, უამრავი მეგობარი მყავს, ასევე ჩემი კოლეგა მწერლებიც, ბევრმა მოინდომა, მე ვიცი, ყველას უჭირს დღეს, მაგრამ აი, პირველად ერქვა ათტომეული. მერე გაიკკა, რომ ათტომეული ვერ იტევდა ერთ მესამედსაც კი, რაც მე დამიწერია, რაც მიცოდვილია უპრეტენზიოდ ჩემი

ცხოვრების განმავლობაში და მოხდა ისე, რომ ოცდახუთი ტომი შედგა, ოცდახუთივე ტომი გამოვიდა, მიიღო იგი მკითხველმა. ერთი ნაწილი გაიყიდა კიდეც. პირველ თხუთმეტ ტომში არის პროზა, ხუთ ტომში არის პუბლიცისტიკა და არის, თქვენ წარმოიდგინეთ, დრამატული ნაწარმოებები და ბოლო ხუთ ტომში არის მეცნიერული შემოქმედება ჩემი. აი, ეს არის ამ ოცდახუთ ტომში.

- თითქმის მთელი ცხოვრების ნაჯაფი და ნამოღვაწარი...

- ბატონი იოანე, რომ დამეწყო და ოცდახუთი ტომი მომეტანა აქ თქვენთვის, ვერც მე შევძლებდი მოტანას, ძალიან მძიმეა და ვერც თქვენ წაიღებდით სახლში. ამიტომ მოკრძალებით აი, ეს ჩემი „ციყვი ბორბალში“ მოგართვით იმ წარწერით, რასაც მე ვფიქრობ თქვენზე - „ბატონო ავთანდილ ჩიგოგიძე, მამაო იოანე, სიწმინდით, ნიჭით, ინტელექტით, რწმენით განთქმულო, მართლა ღვთიურო კაცო, მოკრძალებით გიძღვნი ამ წიგნს. რევაზ მიშველაძე.

- დიდი მადლობა.

- საქმე რაშია, იცით, მე თქვენ გიცნობთ, თქვენს მეცნიერულ საქმიანობასაც ვიცნობ, თქვენს დამოკიდებულებას უწმინდესთან, ჩვენს სალოცავ ხატთან, რომელიც საქართველოს სულიერი მამა და მოძღვარი გახლავთ, მერე გიცნობთ თქვენ, როგორც პიროვნებას, ასე სუფთა და ხალას კაცს და თორემ ასეთ წარწერას, მე ჯერ ერთი ვინ ოხერი ვარ, მაგრამ, რა თქმა უნდა, არ გაგიკეთებდით, რომ თქვენ ამის ღირსი არ ბრძანდებოდეთ.

- ძალიან დიდი მადლობა. ეს ჩემთვის დიდი პატივია, ბატონო რეზო, ძალიან დიდი პატივია ის, რომ მე ვარ

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის მოძღვარი, ერთ-ერთი პატარა ჯარისკაცი, რომელიც ვემსახურები ჩემს დედა ეკლესიას და ჩემს საქართველოს, რადგან საქართველო ჩემთვის დედა ეკლესიაა და საქართველო გაცილებით უფრო მეტია, ვიდრე რუკაზე. ასე რომ, თქვენ ამასთან დაკავშირებით ბრძანდებით ქართული სიტყვის ერთ-ერთი ჭომაგი და ამასთან ერთად ბრძანდებით, რა თქმა უნდა, მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელი და გთხოვთ გვიამბოთ, რა მდგომარეობაშია დღესდღეისობით მწერალთა კავშირის შენობა, მისი დაბრუნება. რა იყო, ძალიან კარგად იცის ქართველმა მაყურებელმაც და ჩვენმა საზოგადოებამ იმ ურთულეს წლებში, მოდით სიმართლე ვთქვათ, იმიტომ, რომ ჩემთვის მარტო ეკლესია არაფერია, თუკი იგი ქართული სიტყვითა და ქართული მწერლობით არ იქნება გაჯერებული. ჩვენ გვაქვს სამი ანბანი და გუშინ, სხვათა შორის, კულტურის მინისტრი გამოვიდა და მეტად სასიხარულო ინფორმაცია ამცნო ჩვენს საზოგადოებას, რისთვისაც მადლობა უფალს ყველაფრისათვის და მართლაც მადლობა იმ ადამიანს, ვინც ეს გაახმაურა და ამცნო, რომ იუნესკომ მიიღო სამი ანბანი ჩვენი, ქართული დამწერლობა და ალბათ მავანი და მავანი, ჩვენი მეგობრები და მეზობლები ველარ შეგვედავებიან იმას, რომ მესროპ მაშტოცმა შეუქმნა საქართველოს და ქართველებს ანბანი. თუმცაღა ყველას მოკრძალებით მივმართავ და მოვიხსენიებ, რა თქმა უნდა, ქართული ანბანი შექმნილია ქართველის მიერ. აი, დღესდღეისობით რა მდგომარეობაა, ბატონო რეზო, მწერალთა კავშირთან დაკავშირებით. მე ისეთი ადამიანის ნაკურთხი ვარ, რომელსაც გარედან ანაფორა

ეცვა, ემოსა და შიგნიდან პოეზიის ჯაჭვის პერანგით იყო შემოსილი. ეს გახლდათ მიტროპოლიტი, აწ განსვენებული, ჩემი ხელდამსხმელი მეუფე თადეოზი. მას ხშირად მოვყავდი, როგორც პატარა ბავშვი, მე თქვენს მრავალ ღონისძიებაზე, ქალბატონი მაყვალას შემოქმედებით სადამოწოც ვიყავი ხშირად და ძალიან მიყვარდა და მიყვარს კიდევ, რა თქმა უნდა, იქ მოსვლა, როგორც საკუთარ სახლს ისე აღვიქვამდი ბაღს, ის ჩვენია, ის ყველასია, იქ რომ შემოვდი სარაჯიშვილის სურათი დავინახე, მე მემამყებოდა და იცით, რა ვუთხარი, მე რეზო მოგიყვანე, მიშველაძე-მეთქი. ეს გულში ვთქვი და ვახმაურებ ამას. ჩემთვის ეს სახლი ცოდნის ტაძარია. ქართული პოეზია და მწერლობა თქვენს და თქვენისთანების კისერზე დგას დღესდღეისობით. აი, რა ხდება, რას გვეტყვით ამის შესახებ. მაპატიეთ, რომ სიტყვა გამიგრძელდა.

– დიდი მადლობა, მამაო იოანე, მოგახსენებთ, ჩემთვის ძალიან მძიმეა ამაზე ლაპარაკი, მე გაფუჭებული გრამაფონით ხშირად ვიმეორებ ამას და სანამ პირში სული მიდგას არ დავიღლები ბრძოლით იმისათვის, რომ საქართველოს მწერალთა კავშირს თავის სასახლე, თავისი ღირსება დავუბრუნო და უნდა გითხრათ, რომ უთანასწორო და მძიმე ბრძოლაში ვართ ჩართული. აი, გეტყვით ორიოდ სიტყვით. საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრია 600 მწერალი და მათ შორის ნეტარხსენებული, ჩემი უძვირფასესი მეგობარი, მეუფე თადეოზი ჩვენი მწერალთა კავშირის წევრი გახლდათ. მისი ლექსები ხშირად იბეჭდებოდა ჩვენს ლიტერატურულ პერიოდიკაში და საქართველო ცხოვრობდა დიდი ლიტერატურული ცხოვრებით, ხომ საუკუნეების განმავლო-

ბაში და განსაკუთრებით მე-20 საუკუნეში. მოხდა ჩვენთვის სრულიად წარმოუდგენელი რამ, როცა მიხეილ სააკაშვილმა ძალაუფლება ჩაიგდო ხელში, ეს არავითარი არჩევნები არ ყოფილა, ეს იყო პირდაპირ რევოლუციით, ეს იყო სასახლის კარის შეთქმულებით, თქვენ ძალიან კარგად იცით, როგორ გააგდეს, როგორ ჩამოაშორეს მუშტებით და მჯიღებით ხელისუფლებას ედუარდ შევარდნაძე და მოვიდა მიხეილ სააკაშვილი და 2007 წელს, 21 აგვისტოს მწერალთა კავშირს ღამის 3 საათზე მოადგა ზონდერ ბრიგადა... - მახსოვს ის ავადსახსენებელი ღამე... - დიახ, ხელკეტებით შეიარაღებული პოლიციელები თავს დაესხნენ მწერალთა კავშირს და მემორიალური ნივთები გალაკტიონ ტაბიძის, კონსტანტინე გამსახურდიასი, ლადო ასათიანის, გიორგი ლეონიძის, სიმონ ჩიქოვანის, იოსებ ნონეშვილის, თვით ვაჟა-ფშაველას ნივთებიც გვქონდა ჩვენ მწერალთა კავშირში, მათი პირადი საქმეები, ამ 500 კაცისა ქუჩაში გადაყარეს, ქუჩაში გადაყარეს გალაკტიონ ტაბიძის მიერ მხრით მოტანილი კარადა. გალაკტიონ ტაბიძე იყო, სხვათა შორის, პოეზიის სექციის თავმჯდომარე ერთი პერიოდი და მას ძალიან მოსწონდა ეს თავისი მდგომარეობა და თვითონ მოიტანა კარადა და თავისი ხელით გააკრა წარწერა - პოეზიის სექციის თავმჯდომარე გალაკტიონ ტაბიძე. კონსტანტინე გამსახურდიას სავარძელი, რომელშიც თვითონ მხოლოდ ბატონი კონსტანტინე ჯდებოდა. აი, ეს ძვირფასი ნივთები ქუჩაში გადმოყარეს. რა თქმა უნდა, მე დამირეკეს, მაყვალა, ყველა, ვინც ვიყავით მწერალთა კავშირის თანამშრომლები მოვედით, შუალამეა. რას შვრებით, რას სჩადიხართ, ქართველები არა ხართ, შვილებო?

- ვეუბნები პოლიციელებს. ჩვენო გვითხრესო, მწერალთა კავშირში შევიდნენ ლტოლვილებიო, ვიღაც უცნობი პირებიო, შედით ახლა თქვენ და გადმოყარეთ ყველაფერი გარეთ, რაც მწერალთა კავშირშია. ერთი მოვიდა და მეუბნება, ბატონო რეზო, რომ ვნახე კარებზე წარწერა - რევაზ მიშველაძე, მაყვალა გონაშვილი, სოსო სიგუა, მაშინ მივხვდიო, ჩვენ რა გაგვაკეთებინესო, მაგრამ ჩვენ პატარა ხალხი ვართ, ჩვენ რა შეგვეძლოო და ერთი მეუბნება, ბატონო რეზო, შეიძლება თქვენთან სურათი გადავიღოო. დამსჯელი ექსპედიციის წევრი, იმას რას ვერჩი, ახალგაზრდა, პირტიტველა ბიჭი იყო, თქვენთან სურათი მინდა გადავიღო, რომ ჩემს შთამომავლობას დავუტოვოო. ამ დროიდან, 2007 წლის 21 აგვისტოდან მწერალთა კავშირში არ გვიშვებდნენ, ხუთი პოლიციელი დარაჯობდა მწერალთა კავშირს და იქ სასწაულებრივად გადარჩენილი პირადი საქმეები რომ იყო, ზოგი ქუჩაში აკკრიფეთ, ზოგი გაიფანტა, დაიკარგა და შესვლა რომ გვინდოდა, ვეუბნებოდი კარებში, კაცო, გარდაიცვალა მწერალი აკაკი გეწამე, მისი პირადი საქმე გვინდა ვნახოთ, რომ ნეკროლოგი დავწეროთ, შეგვიშვით. არ გვიშვებდნენ. სააკაშვილის ბრძანება იყო, მწერალი ამ შენობაში არ შევიდეს. გაგიგიათ ასეთი რამ? ჰიტლერს არ მოსვლია აზრად მწერალთა კავშირი დაერბია და მწერლების პირადი საქმეები, მათი ნაჩუქარი წიგნები, მათი ავტოკალმები ქუჩაში გადაეყარა. - თუ იპოვეს ის რელიქვია, რაც იყო, კონსტანტინე გასახურდიასი და სხვების? - 95 პროცენტი დაკარგულია, 95 პროცენტი განიავდა. - ეს არის ბარბაროსობა, რა ქვია ამას? - ახლა ველოდებოდით, რასაკვირველია, ბიძინა ივანიშვილის ხე-

ლისუფლებას და მთელი მწერალთა კავშირი, შეიძლება ერთი-ორი გამონაკლისის გარდა, მხარს ვუჭერდით და ახლაც ვუჭერთ, სრულიად ბუნებრივია რომ კაცი, რომელმაც დაარბია მწერალთა კავშირი და გამოგყარა მწერალთა კავშირიდან გვძულდეს...

- ეს შენობა ხომ თქვენ გაჩუქეს?

- დიახ, სარაჯიშვილმა დაგვიტოვა მემკვიდრეობა და მერე ხოშტარიამ, იყო ასეთი ბიზნესმენი, გვაჩუქა ჩვენ. ხოლო 1921 წელს ელიავამ, სახკომსაბჭოს თავმჯდომარემ პირდაპირი ბრძანებით აი, ასე გააფორმა: გადაეცეს ხოშტარიას და სარაჯიშვილის შენობა საქართველოს მწერალთა კავშირს. ასი წლის განმავლობაში იყო საქართველოს მწერალთა კავშირი ამ შენობაში. მოვიდა ბატონი ბიძინა, რა თქმა უნდა, ბატონ ბიძინას მე თვითონაც დიდ პატივსცემ და ხმაც მივეცი მაშინაც და ახლაც, სრულიად ბუნებრივია და გვეუბნებოდა, როდესაც ვკითხავდით - რაზეა ლაპარაკი, ბატონო რეზო, თქვენია ეს შენობა და აბა, სხვისია? ისე გავიდა ოთხი წელი „ქართული ოცნების“ მმართველობისა, რომ ჩვენ შენობა არ დაგვიბრუნეს, მაგრამ იმედს კი გვაძლევდნენ, დღეს, ხვალ, დღეს, ხვალ. ბიძინამ, ვერ დავუკარგავ, ის გააკეთა, რომ ნება მოგვცა შევსულიყავით კვირაში 1-2 დღე მწერალთა კავშირში ქართველი მწერლები და თუ გვინდოდა რაიმე ღონისძიების ჩატარება, ჩაგვეტარებინა. მეტი არა. მეორე დღესვე, რომ დამთავრდებოდა ჩვენი ღონისძიება, უნდა გამოგვეკეტა კარი და ერთი მაგიდა, ვეხვეწები, მწერლის სახლი დაარქვეს და დირექტორად დანიშნეს ვინმე ნატო ლომოური, რომელსაც ლიტერატურასთან, მწერლო-

ბასთან არაფერი საქმე არ ჰქონდა, არის „ნაცმოძრაობის წევრი“ და დაახლოებული ქალბატონი მიხეილ სააკაშვილთან. მე უნდა მივიღე ორშაბათს და უნდა ვეხვეწო, ჩემო საყვარელო ნატა, უფლება მომეცი ჩავატარო წიგნის პრეზენტაცია, იუბილე. ახლა გარდაიცვალა შესანიშნავი პოეტი ქალი, ლიდა სტვილია და ვთხოვეთ, რომ იქნებ გამოვასვენოთ ჩვენ მწერლებმა ამ შენობიდან ლიდა სტვილია. კატეგორიული უარი გვითხრა, ვინ გითხრათ, რომ ეს შენობა თქვენ გეკუთვნითო. იქამდე მივიდა დაცინვა ჩვენი, რომ დღეს იმ ბაღში, სადაც თქვენც ყოფილხართ, მეუფე თადეოზი და ყველანი ერთად ვისხედით, სადაც მე, 16 წლის ბიჭმა პირველად ვნახე, მწერალთა კავშირში მისვლის დროს, ერთად მსხდომი კონსტანტინე გამსახურდია და გალაკტიონ ტაბიძე. თქვენ მართალი თქვით, აკადემია იყო მწერალთა ბაღი. სამი წლის წინ, სამი წლის წინ ხომ ისევ „ქართული ოცნების“ ხელისუფლება იყო, წართმეული შენობა სააკაშვილის მიერ არის და გადაქცეული ის ნატო ლომოურის გამგებლობაში მყოფ ციხესიმაგრედ. ხომ გვინდოდა ხანდახან შესვლა, საუბარი, რომ ცხელოდა, ამ ბაღში. დავჯექით მე, სოსო სიგუა, მაყვალა, თემურ ჩალაბაშვილი და ბაღათერ არაბული და ოფიციალტი მოგვადგა. რას შეუკვეთავთო, გვითხრა. ჩვენ მწერალთა კავშირის ბაღში ვზივართ, რას შევუკვეთავთ, ბატონო, მე ვუთხარი. ბატონო, მწერალთა კავშირის ბაღი ეს არ არის, აქ რესტორანი გაიხსნა. ვინ გახსნა ეს რესტორანი, რატომ გაიხსნა, რაშია საქმე, ამაზე პასუხი არ მოგცეს. დღეს მწერალთა კავშირის ბაღში მწერლებს უბრალოდ შესვლა და დაჯდომა აკრძალული აქვთ. თუ შეხვალ და მოითხოვ, ყავა

დამალევინე ერთი ჭიქაო, ყავა ოთუსბირი ღირს და ჩვენი შესაძლებლობა, ქართველი მწერლებისა, მოგეხსენებათ. ამ შესაძლებლობაზეც გეტყვით ორიოდ სიტყვას. არსად არ არის ისე დამცირებული ქართველი მწერალი და ქართველი ჟურნალისტი, როგორც თანამედროვე საქართველოში. წაართვეს შენობა, თავისი ბინა ქართველ ჟურნალისტებს. ახლა ბატონმა ჰამლეტმა ეს რაღაც სასწაულებრივად ნასესხები ფულით, გაჭირვებით, რაღაცა სესხის აღებით მოიპოვა და ეს ბუდე გაგიჩინათ თქვენ ჟურნალისტებს და მე ბედნიერი ვარ, მამაო, რომ თქვენ წარმართავთ აი, ამ მშვენიერ გადაცემას, მაგრამ მწერალთა კავშირის წევრს აზერბაიჯანში აქვს სახელმწიფოსგან 500 დოლარი, სომხეთში, აგერ მეზობელ სომხეთში მწერალთა კავშირის თითოეული წევრი ღებულობს 300 დოლარს. საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი შევარდნაძის დროს იღებდა 50 ლარს, ახლა არც ერთ ლარს არ იღებს. სააკაშვილმა ხომ მოგვიხსნა, მერე ბატონმა ბიძინამ არ აღგვიდგინა მწერალთა კავშირის წევრის ეს სიმბოლური სტიპენდია, თუნდაც 50 ლარი.

- ჩვენ ვიცით, რომ ბატონი ბიძინა ბევრს ეხმარება, მსახიობებს, მომღერლებს, კულტურისა და ხელოვნების სხვადასხვა მოღვაწეებს.

- რასაკვირველია, იმ დამხმარეთა შორის ჩვენცა ვართ, რუსთაველის პრემიის ლაურეატები, კიდევ რამდენიმე მწერალი, მაგრამ მე ჩემზე კი არაფერს ვამბობ. ბიძინას სიკეთე რომ უნაპიროა და ბიძინამ რომ სამების ტაძარი ააშენა და ბიძინა რომ თავისი განსაცვიფრებელი ქველმოქმედებით უნივერსიტეტს, თეატრებს, ქართულ ხელოვნებას, სპორტს

ეხმარება, ამაზე მე დღე და ღამე ვამბობ და ჩემს წიგნებშიც არის ეს ყველაფერი, მაგრამ მე ვერ ამიხსნია და ბიძინას რომ შევხვდები მინდა ვკითხო, ობამამ გთხოვა, რომ ქართველ მწერლებს არ დაუბრუნო თავისი შენობა? - არა, არა... - მწერალთა კავშირის შენობა დღემდე ბიძინასნაირ კეთილ ქველმოქმედ კაცს რომ ჯიუტად არ დაებრუნებინოს, როგორ დავიჯერო. გუშინწინ გაზეთი გამოვიდა, ჯანსუღ ჩარკვიანი მშვენიერ გაზეთს სცემს, „ქართულ სიტყვას“ და იქ ჯანსუღ ჩარკვიანი წერს - რამდენიმე თხოვნა ხელისუფლებას და რამდენიმე თხოვნაში არის ერთი თხოვნა - მომასწარი იმას, ჩემო ბიძინა, მე 85 წლის კაცი ვარ, ისე ნუ მომკლავ, რომ ქართველ მწერლებს თავისი შენობა არ დაუბრუნდესო. - და მე იმედი მაქვს, რომ აქედან, ჩვენი პატარა ეთერიდან აუცილებლად სიტყვას მიაწვდის ვინმე მაინც ბატონ ბიძინას და იმედია, რომ ქართველ მწერლებს აუცილებლად ექნებათ თავიანთი ნავსაყუდელი იმიტომ, რომ ახლა ვფიქრობ, ნეტა მართლაც არ დამესვა ეს შეკითხვა, იმდენად გულსაკლავი პასუხი მივიღე, მაგრამ იმედს მაინც გამოვთვამ... - ჩვენ როცა მივედით უწმინდესთან და უნეტარესთან და ვუთხარით მას ასე გამოგყარეს, ასე დაგვარბიეს ქუჩაში და აგვიკრძალეს მწერალთა კავშირში შეკრება-მეთქი, როგორი იქნებოდა პასუხი? უწმინდესს თვალზე ცრემლი მოადგა, როგორ შეიძლება ბოდა ქართული მწერლობის ასე დარბევა, შვილებო. მე წინ ვედექი და ასე რამდენიმე მწერალი. მოდით, ჩაატარეთ სამების ტაძარში თქვენი ყველა ღონისძიება, ყველა იუბილე, ყველა პრეზენტაცია, შეგიფარათ თქვენ სამების ტაძარმა და ქართულმა სამღვდელოებამო. ხუთი წელი ვატარებდით სა-

მების ტაძარში, ახალგაზრდულ ცენტრში ყველა ღონისძიებას. მერე, როცა ბიძინამ ნება დაგვრთო კვირაში ორჯერ შევიდეთ, მეტჯერ არა, კაცო, იქ მოდიან ჩემთან ავტორები, მასალები მოაქვთ, ხომ შეიძლება პატარა მაგიდა სადმე კუთხეში, თუ ასეთი სამარცხვინოა მწერალთა კავშირში მწერლის ყოფნა, პატარა მაგიდა დაგვიდგან, რომ უჯრაში შევინახო ლიტერატურული გაზეთის ნივთები. რაშია საქმე, რატომაა ასე დამცრობილი ქართველი მწერალი საქართველოში? მე თვითონ ხომ არ წარმიდგენია ჩემი თავი ნობელის პრემიაზე, ეს ხომ იმის დასტურია, რომ ქართველი მწერალი არსებობს, ქართული ლექსი იწერება, ქართული რომანი იწერება. ვერაფრით ვერ ამიხსნია ეს დამოკიდებულება. ჩვენ უწმინდესმა საოცარი პატივი გვცა, მე ვლოცულობ უწმინდესზე და სხვას არც ველოდი მისგან. - მადლობა, დიდება და მადლობა, სხვანაირად არც შეიძლებოდა, უწმინდესი თქვენ კარგად მოგეხსენებათ როგორი ტოლერანტია და უწმინდესზე დიდი ქართველი მე არც მიმაჩნია დღესდღეისობით საქართველოში. და მიუხედავად ასეთი რთული მდგომარეობისა, ქართული მწერლობა თავის საქმეს ღვთის წყალობით და ვფიქრობ ზეციურად მყოფი ისეთი ადამიანების ლოცვით, როგორიც არის შოთა რუსთაველი, მაინც განაგრძობს თავის კეთილ მოღვაწეობას. მე მინდა შეგახსენოთ და გითხრათ, რომ როგორც ვიცით, 2016 წელი გამოცხადდა რუსთაველის წლად, ეს იუნესკომ გამოაცხადა და ჩვენ ამას წინათ გავაშუქეთ საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში ჩატარებული საერთაშორისო-სამეცნიერო კონფერენცია

- „ვეფხისტყაოსანი-850 წლისაა“ და აქედან გამომდინარე, ამ კონფერენციასთან დაკავშირებით მაშინ ბატონი რეზო ვერ მობრძანდა მაშინ გარკვეული მიზეზებისა გამო და დღეს კიდევ დაგვდო პატივი, რომ მობრძანდა და დღეს მინდა, რომ ამასთან დაკავშირებით ვისაუბროთ, რა კეთდებოდა, ვინ იყო ამის თანამონაწილე, რა თქმა უნდა, თქვენ ლომის წილი გაქვთ და ამავდროულად თქვენ მხარში გედგათ, რამდენადაც მე ვიცი, ჩვენი რექტორი ფრანგიშვილი და მართლაც არჩილი დიდი ადამიანია და კეთილშობილი პიროვნებაა, რისთვისაც მე პირადად, როგორც ერთი ქართველი, დიდ მადლობას ვუხდი აი, ამ კეთილშობილური საქმის წამოწყებაში და იდეის განხორციელებაში ზოგადად. აი, ამასთან დაკავშირებით, მე ვიცი, რომ უამრავი ხალხი ესწრებოდა, მე თვითონაც ვესწრებოდი, რა თქმა უნდა, და უნდა აღინიშნოს, მე ვფიქრობ, რომ ადრე იყო ხოლმე, ძველი თაობის დროს მარკა გამოდიოდა ფილატელიის საფოსტო მარკა, რაღაცა იბეჭდებოდა ახალი ნუმიზმატიკაში, ასანთებზეც კი გამოდიოდა და როგორ შეიძლება, რომ 850 წლისთავი არ აღინიშნოს ამ ბუმბერაზი, არა მარტო მწერლისა, დიდი მეცნიერისა, მე ასე ვიტყვოდი, გადაჭარბებად ნამდვილად არ ჩამეთვლება, იმიტომ რომ, აი, ამას წინათ ერთ-ერთ გადაცემაში მითხრეს, რომ რატომ არ ჰყავდა რუსთაველზე უფრო უძლიერესი და უკეთესი მწერლები და პოეტები საზღვარგარეთს. მე ვთქვი და კიდევ ვიმეორებ, მე მათ საფლავებზე ხშირად მივსულვარ და ყვავილიც კი დამიდვია და არა მარტო მწერლები და საზოგადო მოღვაწეები, ფართო სფეროა ხელოვნების ამ დარგში, მაგრამ რუსთაველი იყო გენია, ასე

ვთქვით, მაგრამ რუსთაველი იყო რუსთაველი და ინდივიდი არ განმეორდება, გამორიცხულია. აი, ამასთან დაკავშირებით მინდა ორიოდ სიტყვით მაყურებელს ვაუწყოთ.

- მოგახსენებთ, ბატონო იოანე, რუსთაველის პირველი იუბილე 1937 წელს ჩატარდა. ეს იყო 750 წლისთავი „ვეფხისტყაოსნის“. მეორე იუბილე ჩატარდა 1966 წელს. მე სიტყვას აღარ გაგიგრძელებთ და თქვენ მშვენივრად ბრძანეთ, დედამიწის ერთ-ერთი უპირველესი პოეტია თუ ყველაზე დიდი არა, მაგრამ პატარა ერის შვილია შოთა რუსთაველი და დღემდე მსოფლიო ლიტერატურაში იგი მაინც და მაინც ისე ვერ გახმაურდა, როგორც ეკუთვნის, მაგრამ საკმაოდ არის გახმაურებული, წინააღმდეგ შემთხვევაში მის სახელს იუნესკო და გაერო არ ახსენებდნენ და არ დაუსახავდნენ მიზნად მსოფლიოს, რომ ეს იუბილე ჩატარებულიყო. 1966 წელს ირაკლი აბაშიძის თაოსნობით კომუნისტურ ეპოქაში ჩატარდა იუბილე და მე ვნახე, სხვათა შორის, მწერალთა კავშირის არქივებში, 453 უცხოელი მწერალი ჩამოიყვანეს. ახლა, 2016 წელს არც ერთი, მაშინ იყო 800 წლისთავის იუბილე, ახლა 850 წლისთავის იუბილეა. მივწერე ხელისუფლებას მე თვითონ, როგორც მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელმა, რომ ორ რამეს გთხოვთ ქართველი მწერლები: ერთი - რუსთაველზე გავხსნათ რუსთაველის სახლი, სადაც დაიდება ხელნაწერები „ვეფხისტყაოსნის“, სადაც გაიყიდება „ვეფხისტყაოსანი“ სხვადასხვა ენაზე.

- ეს ტურიზმისთვის ხელშეწყობის ერთ-ერთი ფორმაცაა.

- უცხოეთიდან ჩამოსული კაცი, მამა იოანე, თბილისში შეკერილი კვარტის საყიდლად კი არ ჩამოვა, „ვეფხისტყაო-

სანს“ წაიღებს თავის ენაზე, ამაზე კარგი რა იქნება. და მეორე - გამოვცეთ ერთი დიდი საიუბილეო კარგი გამოცემა „ვეფხისტყაოსნის“. ვიცი, გიჭირთ ყველაფერი, მაგრამ ეს გააკეთეთ-მეთქი. ხომ შეიძლებოდა, რომ ვინმეს სახელმწიფო კანცელარიიდან ან პრეზიდენტის კანცელარიიდან ან პარლამენტიდან, ამ სამ უწყებას მივწერე მე ეს წერილი, დაერეკა და ეთქვა, ბატონო რეზო, ახლა ჩვენ არჩევნები გვაქვს, ჩვენ თონეში გვაქვს თავი ჩაყოფილი, ჩვენ რუსთაველისთვის არ გვცხელა. დუმით უპასუხეს. ამ დუმბილში გაილია წელი და ერთი ნაბიჯიც კი არ გადადგა ხელისუფლებამ რუსთაველის 850 წლისთავის აღსანიშნავად. ჩვენ ავიღეთ, ისევ მწერალთა კავშირმა ჩვენს ხელში ეს საქმე, ჩავატარეთ მშვენიერი საიუბილეო საღამო ახალციხეში, ვარძიის სანახებში, ჩავატარეთ ქუთაისში. სამწუხაროდ, მაინცდამაინც წელს არ ჩაატარა თელავმა „შოთაობა“, რომელსაც ატარებდნენ მთელი 46 წლის განმავლობაში. ჩავატარეთ კიდევ რამდენიმე ადგილზე და წლის მიწურულს, ოქტომბრის ბოლოს მივედი ბატონ არჩილ ფრანგიშვილთან, აკადემიკოს არჩილ ფრანგიშვილთან. ასე და ასეა საქმე, ბატონო არჩილ, მომზადებული გვაქვს „ვეფხისტყაოსანი“, უნიკალური გამოცემა მურმან თავდიშვილისა, რომელსაც ჩვენ უსახსრობის გამო ვერ ვცემთ. უნდა გენახათ მისი პატრიოტული დამოკიდებულება ამ საქმისადმი. რუსთაველი, ბატონო რეზო, ჩვენი სალოცავი ხატიაო. მერე რა, რომ ჩვენ ტექნიკური უნივერსიტეტი ვართო. მოდი, ჩვენ ჩავატაროთ ეს იუბილე უნივერსიტეტში. მან გამოძებნა სახსრები, დღეს ქონი არავის არ გადასდის თავზე, გამოვეცით „ვეფხისტყაოსანი“, ბრწყინვალე გამოცემა

და ჩავატარეთ აი, ეს საერთაშორისო კონფერენცია. საერთაშორისო კონფერენცია ძალიან გახმაურდა, მე ამაზე სიტყვას აღარ გავაგრძელებ, ვიტყვი მხოლოდ ერთს, ძვირფასო ხელისუფლებავ, აი, აქედან მივმართავ ხელისუფლებას, ახლა ხომ დაწყნარდა თქვენი ვნებები, ახლა ხომ არჩევნები დასრულებულია, ჯერ კიდევ არის ერთი თვე დარჩენილი ამ სირცხვილის გამოსწორებისა, რომ რუსთაველის იუბილე, 850 წლისთავის აღნიშვნა საქართველოში არ ჩავატარეთ. ამაში თქვენი დანაშაულია, უპირველეს ყოვლისა, რადგანაც ჩვენ მწერლებმა რაც შეგვეძლო ყველაფერი გავაკეთეთ. - რას შვრებოდა განათლების სამინისტრო? სკოლებში არ შეიძლებოდა პატარ-პატარა სადამოები ჩატარებულიყო? - იქაც დიდი რია-რია იყო, გამოიცვალა მინისტრი, რაღაც იქით-აქეთ და გითხრათ სიმართლე, მე დამნაშავედ არავის არ ვაცხადებ, მაგრამ მე მგონი, „ვეფხისტყაოსნისადმი“ პატივისცემა ყველა ქართველმა უნდა ისწავლოს, ერმაც და ბერმაც.

- ნამდვილად, ბატონო რეზო, ამას წინათ გახლდით რომში და მითხრეს, რომ რომში, კოლიზეუმის ზემოთ არის პატარა ბაღიო, პატარა კი არა, კარგა მოზრდილი ბაღია და იქ შოთა რუსთაველის ბიუსტი დგასო, ახლახანს დაიდგაო. ფეხით, ფეხდაფეხ ავედი და აი, ამ ბუმბერაზი მწერლებისა და პოეტების გვერდით პატარა შოთა რუსთაველის ძეგლი იყო და როგორ ჩავეხუტე, იცით და, აი, ამ ქვას, ქვაში გაცოცხლებულ შოთას ვკოცნიდი, ვეამბორებოდი, მოვედი-მეთქი, რომ პატივი გცე-მეთქი და ყველაზე დიდი ვიყავი, ყველაზე ბედნიერი ვიყავი ამ შემთხვევაში და არაფერი აღარ მაწუხებს-მეთქი და სურათიც გადავიღე სამახსოვროდ.

- კიდევ არ შემიძლია არ აღვნიშნო, პანტომიმის თეატრ-
მა, ამ უშენობო და უსახსრო თეატრმა, რომელიც ერთ-ერთი
ყველაზე მოქმედი თეატრია საქართველოში, ჩემო ძვირფასე-
ბო, დადგა „ვეფხისტყაოსანი“. 26 ნოემბერს იყო, ჩემო ბატო-
ნო, პრემიერა, ბრწყინვალედ ჩატარდა, დიდებულად მიიღო
მაყურებელმა, ერთ-ერთი პირველია ქართულ თეატრში. იყო
მცდელობები წუწუნავას მიერ, თაყაიშვილის მიერ სხვადა-
სხვა დროს 30-იან წლებში, მაგრამ ვერავინ ვერ შეძლო ვერც
თეატრში და ვერც კინემატოგრაფში დაედგა სრულფასოვანი
სპექტაკლი „ვეფხისტყაოსანი“, ეს გააკეთა ამირან შალიკა-
შვილმა, პანტომიმის თეატრში. ჩემს გასამტყუნებლად, მო-
დით და ნახეთ, ძვირფასეო, ნუ გაიმეორებთ იმ გზას, რაც
საკაშვილმა გაიარა, თეატრში რომ არ შესულა ცხრა წლის
განმავლობაში. შედით მინისტრებო, მთავრობის თავმჯდო-
მარეებო, პარლამენტის ხელმძღვანელებო, თეატრში, მოდით
მწერალთა კავშირში, ესტუმრეთ ფილარმონიას, დაჯექით,
დაესწართ იუბილეებს, ნუ გამოუცხადებთ ბოიკოტს ქართ-
ველ ერს, ამას ძალიან ცუდი სუნი ასდის, ამას გლობალიზა-
ციის სუნი ასდის და აი, 9-ში და 10-ში, დეკემბერს, კიდევ
იქნება სპექტაკლი „ვეფხისტყაოსანი“ და თუ შეხვალთ და არ
მოგეწონებათ, მე ჩემს სიტყვებს უკან წავიღებ და რაც აქ
ვილაპარაკე დღეს, ამისთვისაც ბოდიშს მოგიხდით. აი, ასე-
თი ვითარებაა. ჩვენ არაფერი არ გვინდა თქვენგან, ერთი რამ,
მოგვეცით ოპერის თეატრის შენობა 15-დან 25 დეკემბრამდე,
რომელიმე დღე. ჩვენ ჩავატარებთ იქ რუსთაველის იუბილეს,
ჩვენი ძალებით, გამოვა სამღვდელოების წარმომადგენელიც,
მეცნიერიც, მწერალიც და ბოლოს ჩატარდება აი, ეს სპექტაკ-

ლი, გაიმართება ოპერის თეატრში, მშვენიერი სპექტაკლი პანტომიმის თეატრისა...

- ბრწყინვალე იდეაა.

- ამით მოვიხდით ვალს ჩვენი დიდი პაპის წინაშე. სასაცილო არ არის, რომ მე, რეზო მიშველაძე ვებვეწებოდე საქართველოს ხელისუფლებას, ნუ შეიძულებთ, ნუ დაგავიწყდათ შოთა რუსთაველი-მეთქი. აი, ეს არის სასაცილო, მამაო. მე არ ვიცი, მე ბევრი რამ ვერ ამიხსნია და მათ შორის ეს ჩვენს ცხოვრებაში.

- იმედს გამოვთქვამ, მე მაინც ოპტიმისტური ნოტით მინდა დავამთავრო ჩვენი გადაცემა და გადაცემის ბოლოს მინდა, გკითხოთ თქვენი სამომავლო გეგმები, ბატონო რეზო, თუ შეიძლება ორიოდ სიტყვით.

- არ დამავიწყდეს: სხვათა შორის, შვედეთში ჩატარდა რუსთაველის იუბილე, პარიზში ჩატარდა რუსთაველის იუბილე, გერმანიაში, ფრანკფურტში ჩატარდა რუსთაველის იუბილე, მარტო საქართველოში არ ჩატარებულა, რუსთაველის სამშობლოში. სომხეთში ჩატარდა და აი, ეს რომანი, რომელიც თქვენ ბრძანეთ და წარდგენილია ნობელის პრემიაზე, ითარგმნება შვედურ ენაზე, ინგლისურ ენაზე, სომხურ ენაზე ახლახანს მომიტანა ანაიდა ბოსტანჯიანმა თარგმანი და მე შევეცადე რაღაც კითხვებზე მეპასუხა მისთვის. ვწერ ნოველებს, მწერალთა კავშირი თავისი სისხლსავსე ცხოვრებით ცხოვრობს, მისჯილი გვაქვს მწერალთა კავშირში შესვლა მხოლოდ 2 დღე. იმ 2 დღეს მოაწყდებიან მწერლები, რამდენს უნდა ელაპარაკო, ანდა რა უნდა გავაკეთო, ზოგს განცხადება უნდა, ზოგს წერილი უნდა საავადმყოფო-

ში მივუწერო, ზოგს რაღაცა... ოკუპირებულ მდგომარეობაშია საქართველოს მწერალთა სასახლე და ჩვენთვის, ჩემო საყვარელო ტელემაყურებლებო, გეუბნებიან თავისუფალი არხიდან, ისევ სააკაშვილის დროა ქართველი მწერლებისთვის და ქართველი ხელოვანებისთვის, ყველასთვის ერთბაშად. ვაჟა აზარაშვილი, ნომერ პირველი კომპოზიტორი დღევანდელ საქართველოში, ყვირის, ვწერ ახალ სიმფონიებს, ახალ კლასიკურ ნაწარმოებებს და არა მაქვს საშუალება მისი ჩაწერისო.. ასევე ვერ ატარებს თავის კონცერტებს, ვერ გამოფენენ ხოლმე მხატვრები თავის ახალ ნამუშევრებს. უარეს დღეში არიან ქართველი ქორეოგრაფები და მოცეკვავეები...

- ბატონო რეზო, „ბედაურები დაიხოცნენ და ჯორებს დარჩა ქვეყანაო“, არ მინდოდა ეს სიტყვა მეთქვა, მაგრამ სრული ამ სიტყვის მნიშვნელობით...

- რამდენიმე უნიჭო ხელოვანი ჰყავთ ჩახუტებული, მე ვენაცვალე იმ ახალგაზრდა ბავშვებს, ჩემი სტუდენტები იყვნენ, ჩემი გაზრდილები არიან, მაგრამ უკეთეს ქართველ მწერალს კი არ არჩევს კულტურის სამინისტრო წიგნის ბაზარზე გასაშვებად, არამედ ისეთს, მე არ ჩამოვთვლი გვარებს, სადაც ლაპარაკია პიროვნების დამცირებაზე, ცვედნობაზე, რაღაც რომანი მომიტანეს, სირცხვილით დავიწვი, რომ მომიტანეს და წამაკითხეს. ეტყობა, ეს მიაჩნია ჭეშმარიტ ლიტერატურად, ჭეშმარიტ მხატვრობად, ჭეშმარიტ თეატრად კულტურის სამინისტროს და არა ის, რაც გერად არის გამოცხადებული დღეს საქართველოში.

- მართალი ბრძანდებით, ბატონო რეზო, მე დაგეთანხმებით...

- ასევე რამდენიმე ჟურნალისტია ამოჩემებული...

- სამწუხაროდ. იცით რა არის, ერთი და იგივე სახეები ცოტა არ იყოს ძალიან რთულია, ვარსკვლავებიც მაგათ დარჩეთ, მიიწიდა გითხრათ და ყველაფერიც მაგათ დარჩეთ... - პროგრესულ ჟურნალისტთა კავშირს მიეცემა ფრთების გაშლის საშუალება, მიეცემა დღე და ღამ რომ წვალობს ეს ჰამლეტ გეგია, რაღაცა შეუქმენი პირობები, რაშია საქმე, 25 მილიონად ჩამოიყვან უცხოელს, ეს გრძელდება სააკაშვილის ტრადიცია, ჯაზმენს ვიღაცა ჩამოწერილს უცხოეთიდან 29 მილიონს აძლევ...

- ამიტომ გარბის ახალგაზრდობა საქართველოდან. - მე-სამედ მილიონს არ აძლევ მწერალთა კავშირს, ჟურნალისტთა კავშირს, ქართულ თეატრს, უშენობოდ შეიძლება იყოს პანტომიმის თეატრი? რომ შეხვიდეთ, ნაომარი გეგონებათ. ვეხუმრებოდი რეჟისორს, რად გინდა ქაჯეთის ციხე, აი, შენი კედლები გადაიღე, დანგრეული, დაღწილი, როგორიც არის ახლა-მეთქი.

- აი, ეს სიცილიც კი სიმწარეა, უღრმესი მადლობა, ბატონო რეზო, გადაცემაში მონაწილეობისათვის, რთული გადაცემა იყო, ასე ვთქვათ, მაგრამ მე ვფიქრობ, რომ ეს სირთულეც აუცილებელია, ეს სიტყვა სიმართლისა უნდა ითქვას და ხმა ერისა და ხმა ღვთისა უნდა იყოს, მე ვფიქრობ, რომ ჩვენი ხელისუფლება აუცილებლად მიიღებს იმ ოპტიმალურ გადაწყვეტილებას, რასაც მამული, ენა და სარწმუნოება ჰქვია.

- ერთს ჩავრთავ, ღმერთის იმედზე ვიყოთ, ღმერთს ვებარებოდეთ, ღმერთის იმედი მაქვს, როგორც რუსთაველი

ბრძანებს: „რაცა ღმერთსა არა სწადდეს, არა საქმე არ იქნების“.

- დარწმუნებული ვარ, რომ აუცილებლად ღმერთს უნდა, რომ იმ დაწუნებული ენით, დამარხული ენით, დაკნინებული ენით ისევ აღსდგეს ქრისტიანობა, აღსდგეს სამართლიანობა და მომავალი ჩვენი იყოს ნათელი და მშვიდობიანი.

- ამინ! ამინ!

- ამ ოპტიმალური სიყვარულითა და იმედით ვემშვიდობები მე ჩემს გადაცემის სტუმარს და გემშვიდობებით თქვენ მომავალ ხუთშაბათამდე. დღეს გადაცემის სტუმარი ბრძანდებოდა ბატონი რევაზ მიშველაძე და მე, გადაცემის წამყვანი, თქვენი მონა-მორჩილი, დეკანოზი იოანე ჩიგოგიძე. ღმერთმა დაგლოცოთ და გაგაძლიეროთ.

ამინ!

- დიდი მადლობა.

გვჭირდება კულტურის სამართალი

ცხოვრების ტემპის დაჩქარებამ და სოციალურ-ტექნიკური აზროვნების გამრავალფეროვნებამ დღის წესრიგში სამართლის დარგთა დიფერენციაციის საკითხი დააყენა.

სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო სამართლის კოდექსები ვედარ აუდის სხვადასხვა სფეროს დანაშაულთა სამართლებრივი მოწესრიგების ურთულეს საქმეს, ამიტომაც მსოფლიოში გაჩნდა საინჟინრო სამართლის, სამედიცინო სამართლის, საოჯახო სამართლის, საგანმანათლებლო სამართლის, სპორტული სამართლის, კულტურის სამართლის და სხვა სახის სპეციალური სამართლის კოდექსების საჭიროება.

სპეციალისტები ამ მხრივ კანონთა დახვეწისათვის ძალღონეს არ იშურებენ და ამიტომაც დღითიდღე ჩნდება მართლმსაჯულების კოდექსებში ქვემდებარე მუხლები და დამატებითი პუნქტები, თუმცა ეს გარემოება საქმეს უფრო ართულებს და მოსამართლეს „ფანტაზის გაშლის“ უნაპირო თავისუფლებას აძლევს.

საზოგადოებაში რაკი დიფერენცირებული სამართლის კანონთა საჭიროება დადგა, სრულიად ბუნებრივია, რომ ამ მიმართულებით სპეციალისტთა კადრებიც უნდა მომზადდეს.

2018 წლის მაისში ტექნიკური უნივერსიტეტის სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობის ფაკულტეტის დეკანი, პროფესორი ირაკლი გაბისონია სამეცნიერო-სპეციალური მივლინებით ავსტრალიაში გაემგზავრა, რათა შეესწავლა მელბრუნის უნივერსიტეტში საინჟინრო სამართლის

სპეციალისტთა მომზადების მდგომარეობა. მეცნიერმა ფრიად საინტერესო მასალები ჩამოიტანა და უახლოეს ხანებში ტექნიკური უნივერსიტეტი დაიწყებს საინჟინრო სამართლის სწავლებას სამართლისა და საერთაშორისო ურთიერთობათა ფაკულტეტზე, რათა საფუძველი ჩაეყაროს სამართალმცოდნეობაში ახალი უნიკალური სპეციალობის ინჟინერ-იურისტის მომზადებას. ამგვარი სპეციალისტების საჭიროება ახლაც დიდია და მომავალში ჩვენს ტექნიზებულ საზოგადოებაში უფროდაუფრო გაიზრდება.

არანაკლებ ესაჭიროება სამართლის სპეციალიზირებული კოდექსთა კრებული ადამიანთა სულიერი ცხოვრების ისეთ ფაქიზ სფეროს, როგორიცაა კულტურა.

კულტურის სფეროში იურიდიულ და საავტორო უფლებებს ადრე საბჭოური უწყება - საავტორო უფლებათა სააგენტო აგვარებდა, თუმცა მხოლოდ ნაწილობრივ. უფრო კონკრეტულად რომ ვთქვათ, ეს სააგენტო გაფაციცებული იყო მხოლოდ ხელოვანთა საზღვარგარეთულ ჰონორარებზე, რომ ამ ჰონორართა დიდი ნაწილი (დაახლოებით 80 პროცენტი) ავტორისთვის წაერთმია და სახელმწიფო ბიუჯეტში გადაერიცხა.

საბჭოთა იმპერიის დამხობის შემდეგ „სავტორო უფლებათა სააგენტოს“ სავტორო უფლებათა „ეროვნული სააგენტო“ ეწოდა. თუმცა სიტყვა „ეროვნულის“ ჩამატებით ამ სააგენტოს ფუქციონირებაში ბევრი არაფერი შეცვლილა. ეს გარემოება თვით სააგენტოს თანამშრომლების ბრალი ნაკლებად არის. საქმე ის გახლავთ, რომ მათ არ გააჩნიათ მოქმედებისთვის მკაცრად, კონკრეტულად გაწერილი კოდექსი -

კულტურის სამართალი, ამიტომაც მათი „საქმიანობა“ ვეგეტერიანული რიტორიკის ფარგლებს არ შორდება და ბევრმა ხელოვანმა არც იცის, იცავს თუ არა მათ უფლებებს ქვეყანაში რომელიმე უწყება.

არა და კულტურის სფეროს სამართლებრივი მოწესრიგების მიმართულებით ჩვენთან სრული განუკითხაობაა.

ასე განსაჯეთ, თითქმის არავინ ამოწმებს სამუსიკო ნაწარმოების სხვადასხვა უწყებაში შესრულების რაოდენობას, თუნდაც ავტორისათვის ფინანსური მხარის მოწესრიგების სასარგებლოდ. მითუმეტეს არავინ აგებს პასუხს მუსიკალური ნაწარმოების თვითნებური დამახინჯებისათვის, რასაც უნიჭო, საქმოსანი „სპეციალისტები“ „იმპროვიზაციას“ ეძახიან. ხოლო ამ „იმპროვიზირებულ“ ნაწარმოებს ხშირ შემთხვევაში თვით ავტორიც ძლივს იცნობს, მაგრამ მის გაგულისებას ყურად არავინ იღებს.

კლასიკური ნახატის საზღვარგარეთ გატანის შემჩნევისთანავე სამართალდამცავები განგაშს ტეხენ, თუმცა შედარებით ნაკლებად ცნობილი მხატვრის ან მოქანდაკის ნამუშევრები შედარებით იოლად ხვდება უცხოეთში ხელოვნების „შავ ბაზარზე“ და როცა ქართული „ხელოვნებათმცოდნეების“ მიერ ვერშემჩნეული მშვენიერი ნაწარმოები საზღვარგარეთ გახმაურდება (ირაკლი ფარჯიანის მაგალითიც კმარა), მერე გამოვიფხიკავთ ყურებს და საავტორო უფლებებზე ავლაპარაკდებით.

მსოფლიოს არაერთ ქვეყანაში და განსაკუთრებით ჩრდილოკავკასიურ ტომებში ხელაღებით ხდება ქართული ქორეოგრაფიის ეროვნული მიღწევების მისაკუთრება. ქართული

ცეკვებს, ქართულ ილეთებს (მცირეოდენი სახეცვლილებით) შეხვდებით ჩერქეზული, დაღესტნური, ჩეჩნური. ყაზარდული, თურქული... ცეკვების სახელწოდებით. გამკითხავი კი არავინ არის.

ასეთივე ვითარებაა ქართულ კინოში და ქართული ხელოვნების ნებისმიერ სხვა დარგში,

არ არსებობს კანონი, რომელიც ცრუ ავტორს პლაგიატისთვის პასუხს მოსთხოვდა.

მხატვრულ ლიტერატურაში ზოგჯერ ხელაღებით ხდება თემის, სიუჟეტის, პასაჟის, რითმის მისაკუთრება და მაშინაც კი, როცა კანონიერი ავტორი ან ლიტერატურული კრიტიკა განგაშს ატეხავს, ლიტერატურული ქურდი (ზრდილობიანად პლაგიატს რომ უწოდებენ) ქურდობისათვის მორალურ პასუხსაც კი არ აგებს.

არა მარტო ცალკეული პასაჟების მისაკუთრების მაგალითები იცის ლიტერატურის ისტორიამ, არამედ მთლიანი დასრულებული ნაწარმოებისაც.

მაგალითად, ამასწინათ ერთ-ერთ ავტორს პიესისათვის პრემია „საბა“ მიანიწეს. გამოხდა ხანი და აღმოჩნდა, რომ ის პიესა, არც მეტი არც ნაკლები, მსოფლიოში ცნობილი დრამატურგის ჰენრიხ იბსენისა გახლდათ.

საბას პრემიის პლაგიატი ქართველი ლაურეატი ამ მხილებამ როდი დააბნია, მეო, განაცხადა, ჰენრიხ იბსენის ეს პიესა ვთარგმნე, თარგმანის ხელმაწერი მაგიდაზე მედო. ვილაცას აუღია და საბას პრემიის მოსაპოვებლად წარუდგენია ისე, რომ მე არაფერი ვიცოდით, უტიფრული ღიმილით განაცხადა ახალგამოჩენილმა ლაურეატმა.

შედეგი? სასაცილოზე სასაცილო.

„საბას“ ჟიურიმ თავისი არაკომპეტენტურობა იმით და-
მალა, რომ სიტყვა უკან არ წაიღო და ქურდობაში მხილებულ
ავტორს პრემია არ ჩამოართვა.

ასე რომ, ხახვივით შერჩა ლიტერატურულ პლაგიატს
„საბას“ პრემიის ლაურეატის სახელიც და იმ პრემიაში აღე-
ბული ფულიც.

დიახ, ხდება ამგვარი კურიოზები ხელოვნებაში და
პასუხს არავინ აგებს.

უფრო მეტიც.

კულტურის არცერთ სფეროში და საერთოდ ჩვენს საზო-
გადოებაშიც მასმედიაში გავრცელებული ცილისწამებისათ-
ვის არავინ ისჯება.

ამგვარ შემთხვევას ყურიდან ყურში გაატარებენ ხე-
ლისუფალნი თითქოსდა არაფერი მომხდარაო.

ცილისწამებისათვის საკანონმდებლო აქტის შექმნის
მხარდასაჭერად ამასწინათ ხმა აღიმალლა პროფესორმა შოთა
ფაფიაშვილმა, მაგრამ მის ხმას ყურადღება არავინ მიაქცია.

პრესის თავისუფლება გინების და ცილისწამების თავი-
სუფლებას როდი ნიშნავს. არა და გაივსო გაზეთები ჭორე-
ბითა და უხამსი გამონათქვამებით. თუ მოხდა გამონაკლისი,
და ხელისუფლების რომელიმე წარმომადგენელმა გაკვრით
ახსენა რომელიმე სატელევიზიო არხი ან გაზეთი სიცრუეს
ავრცელებსო, მასმედიის წარმომადგენლები იმწამსვე აიპოპ-
რებიან და შენიშვნის მიმცემს პრესის თავისუფლების ხელ-
ყოფაში დადებენ ბრალს. სასამართლო ხშირ შემთხვევაში
პრესაში ცილისწამებისათვის სარჩელს არ ღებულობს.

ცილისწამება ჩვენში ერთი კურიოზის „სიბრძნის“ საგნად გახლავთ ქცეული: კონსტანტინე გამსახურდია ერთმა კრიტიკანმა პლაგიატში დაადანაშაულა „დიდოსტატის მარჯვენა“ კონსტანტინემ ვასილ ბარნოვს მოპარაო. როგორ დამტკიცებო, რომ ჰკითხეს, ცინიკურად უპასუხა: მე რა უნდა ვამტკიცო, მე ვთქვი და აწი თვითონ ამტკიცოს, რომ არ მოუპარავსო.

ნებით თუ უნებლიეთ ყოფით შეურაცხყოფას რომ თავი გავანებოთ, ლამის წესად იქცა საქართველოს საპარლამენტო ორგანოში, ის, სადაც დეპუტატები ეთიკური ნორმების დაცვის მაგალითს უნდა იძლეოდნენ, ფიზიკური შეურაცხყოფის და გინების ყურიდან ყურში გატარება. მსგავსი ქმედებისთვის ჯერ არავინ დაუსჯიათ. თავს სულელური მიზეზით ინუგეშებენ; აქაოდა თავი ვერ შევიკავეო. რალა შორს წავიდეთ, ახლახან პრემიერ-მინისტრმა პარლამენტის წევრს საჯაროდ კეთილები შეაგინა და ამ თავხედობისთვის ბოდიშიც არ მოუხდია.

მითუმეტეს, ვერ მოთხოვთ იმ მაღალჩინოსანს იცოდეს ძველთაძველი ბერძნული ანდაზა: „რაც ეპატიება ხარს, არ ეპატიება იუპიტერს“.

მაგალითების მოტანა შორს წაგვიყვანს.

ვფიქრობ, დადგა დრო ჩვენმა კანონშემოქმედებმა, იურისტებმა და სხვა სფეროს წარმომადგენლებმა (რასაკვირველია, ვისაც ჭკუა მოეკითხება) ერთობლივი ძალისხმევით შექმნან კულტურის სამართალი სათანადო კოდექსითურთ.

სასურველია კულტურის სამართლის კოდექსის შესაქმნელად ამგვარი სამეცნიერო თემატიკის დამუშავება:

1. კულტურის სამართლის ისტორიიდან;
2. საავტორო უფლებების დაცვის მდგომარეობა ყოფილ საბჭოთა კავშირში და დღეს;
3. სახელოვნებო გავლენა თუ პლაგიატობა;
4. მხატვრული ლიტერატურა და სამართალი;
5. კინო და სამართალი;
6. თეატრი და სამართალი;
7. მუსიკა და სამართალი;
8. სახვითი ხელოვნება და სამართალი;
9. საჭიროა თუ არა ცენზურა?
10. სახელოვნებო ინტერნეტი და სამართალი;
11. ქორეოგრაფიული სამართალი;
12. დიზაინი და სამართალი.

მყარ მეცნიერულ საფუძველზე დამყარებული კულტურის სამართლის კოდექსის შექმნა ბოლოს მოუღებს იმ ქაოსს, რაც კულტურის სფეროშია გამეფებული სამართლებრივი მიმართულებით, ერთხელ და სამუდამოდ მოაწესრიგებს ურთიერთობას ერთის მხრივ ავტორსა და რეალიზატორს შორის და მეორეს მხრივ, ხელოვნების ნაწარმოების საზღვარგარეთ გავრცელების პრობლემებსაც მოაგვარებს.

მსოფლიოს თითქმის არცერთ ქვეყანაში არ არსებობს ნიჭის აღიარების იმგვარი მახინჯი „ტრადიცია“, როგორიც საქართველოშია. თუ ავტორმა „არ იმარჯვა“ და თვით არ გაარღვია კედელი, შეიძლება მისი ნაწარმოები სიცოცხლეში (და სიცოცხლის შემდეგაც) შეუმჩნეველი დარჩეს ფართო საზოგადოებისთვის. ეს „სიმარჯვე“ კი ხელისუფლებისთვის ჯიუტად „ყურის გახედნვის“ ან ტელესივრცეში გაღწევის

ქეშმარიტი ხელოვანისთვის არასაკადრისი საშუალებებით გამოიხატება.

აი, რას წერს უცხოეთში მცხოვრები კომპოზიტორი, უკვ-
დავი ალექსი მაჭავარიანის შვილი ვახტანგ მაჭავარიანი:

„უცნაური ქვეყანაა საქართველო, მე უკვე დავრწმუნდი
ამაში. თუ უცხოეთში გადიარებენ, შენს ქვეყანაში აღიარებუ-
ლი მერე ხდები. ალექსი მაჭავარიანი გავიდა საქართველო-
დან. მოიხვეჭა უზარმაზარი სახელი რუსეთში და მსოფლიოს
სხვა ქვეყნებში. მისი ბაღეტი „ოტელო“ მსოფლიოს სცენებზე
დაიდგა. მილანის „ლა სკალასთან“ არსებული ხელოვნების
გალერიის ოქროს მედლით პროსტსაბჰოთა სივრცეში მხო-
ლოდ სამი კომპოზიტორი დაჯილდოვდა: პროკოფიევი
(„რომეო და ჯულიეტა“), შოსტაკოვიჩი („ლედი მაკბეტი“) და
მაჭავარიანი („ოტელო“). მამა თავის მემუარებში „შემოქმედი
და დრო“ წერს: რომ დაჯილდოვების ცერემონიაზე სსრკ-ს
კომპოზიტორთა კავშირში „ლა სკალადან“ მოწვევა მოვიდა.
კავშირს მაშინ ტიხონ ხრენნიკოვი ხელმძღვანელობდა -
მამის ტალანტის დიდი თაყვანისმცემელი. კომპოზიტორთა
კავშირმა მოწვევა თბილისში გამოგზავნა, მაგრამ აქ მოწვევა
გადამალეს. მეორედაც გამოგზავნეს და იგივე გამეორდა. „ლა
სკალას“ ადმინისტრაციისთვის ეს უპასუხო მოწვევა გაუგე-
ბარი დარჩა, იფიქრეს რომ მამა უტაქტოა და არ პასუხობს
მათ. მაშინ გადაწყვიტეს, ჯილდო საბჰოთა საელჩოსთვის გა-
დაეცათ. რეზო გაბრიაძე სწორედ იმ დროს ჩავიდა რომში და
ეს ჯილდოც მან ჩამოიტანა. ასე შეიტყო მამამ ეს ამბავი.

სრული პასუხისმგებლობით მოგახსენებთ, რომ ალექსი
მაჭავარიანის მუსიკის ქართველ მსმენელამდე მიტანის

„მონიტორი“ რომ არ აღმოვჩენილიყავი, მისი მუსიკა საქართველოში დღესაც არ იჟღერებდა. მამას ოპერა „ჰამლეტი“ ჯერაც არ დადგმულა ქართულ სცენაზე. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ოპერა ასი წლისაა. ამათ, გარდა ინტრიგებისა, ეტყობა, არაფერი აინტერესებთ. ქართველებს ნიჭის და წარმატების ყველაზე უფრო მეტად შურთ. კაშკაშა ნიჭის გარდა ყველაფერს გაპატიებენ. ამას აბსოლუტურად სერიოზულად ვაცხადებ. პუშკინი დუელში მოკლეს. პუშკინს ხელში იარაღი ეჭირა და ეს იყო ორი ადამიანის შერკინება თანაბარ პირობებში. ფრანგებმა რევოლუციების დროს ადამიანებს თავები მოჰკვეთეს, მაგრამ არ მოუკლავთ ვოლტერი, არ მოუკლავთ ჰიუგო. ინგლისელებს დანტე ან პეტრარკა. სამწუხაროდ, საქართველოში მოკლეს ილია ჭავჭავაძე...

დიდი უვიცობის და უწიგნურობის სივრცეში ვართ. ჩვენი საზოგადოება ძალიან ცოტას კითხულობს.“ (ჟურნალი „COPYRIGHT“, გვ. 55, 56, ვახტანგ მაჭავარიანი, 2013).

ეს შედარებით ვრცელი ამონაწერი იმისთვის მოვიტანეთ, რომ იგი შედარებით ტიპიური გახდა ჩვენს სახელოვნებო ცხოვრებაში კულტურის საერთო სურათის დასახასიათებლად. ვგრძნობთ, რომ აქ სურათი შედარებით უტრირებულია, მაგრამ მწარე სიმართლის ელემენტებს რომ შეიცავს, აშკარაა.

რაკი მუსიკოსზე ჩამოვარდა სიტყვა აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ჩვენში თვითდინებაზეა მიშვებული ელექტრომუსიკის, ელექტროინსტრუმენტების და საერთოდ ახალი ტექნოლოგიების პრობლემა. მუსიკოსი ნათია სართანია წერს: „ლონდონიდან რომ დავბრუნდი და ჩემი მუსიკის პარ-

ტიტურის გაკეთება დამჭირდა, კონსერვატორიაში შესაბამისი ადამიანი ვერ ვიპოვე. გავვოცდი იმის აღმოჩენით, თუ რამდენად იყო დაცილებული ერთმანეთისგან კლასიკური განათლება და ახალი ტექნოლოგიები. უფრო მეტიც, ელექტრონული მუსიკის მიმართ არასერიოზული, აგდებული დამოკიდებულებაც კი ვიგრძენი“ (ნათია სართანია, ჟურნალი „COPYRIGHT“, #1, გვ. 37, 2013).

„იმ ქვეყანაში, სადაც საავტორო სამართალი და ინტელექტუალური საკუთრები დაცული და გარანტირებულია - წერს პროფესორი ირაკლი ბურდული („ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა დემოკრატიის სინონიმია“, საქართველოს საავტორო უფლებათა ასოციაცია, 2013, გვ. 68) - საუბრობენ დემოკრატიის მაღალ ხარისზე, სამართლებრივ სახელმწიფოზე. მეორე მხრივ საზოგადოების განათლების დონე ამაღ-ლდება. თუ მე, პროფესორს, კანონი დამავალდებულებს სამეცნიერო ნაშრომის შექმნისას დავიცვა აკადემიური პატიოს-ნება, კეთილსინდისიერება, სხვას არ მოვპარო ნააზრევი, ხო-ლო სხვის მეცნიერულ მიგნებათა საფუძველზე ჩემი შეხე-დულების განვითარებისას შესაბამისი წყაროები მივუთითო. - სხვა სიტყვებით, თუ მე არ მივმართავ პლაგიატს, არამედ ვიქნები კეთილსინდისიერი მეცნიერი ინტელექტუალური საკუთრებით დაცვის თვალსაზრისით, საზოგადოების განა-თლების და კულტურის დონე, რა თქმა უნდა, ამაღლდება. იგი უფრო განათლებული და გათვითცნობიერებული გახ-დება. ვიტყოდი, რომ სამართალი, ზოგადად კულტურული საზოგადოებისთვისაა დამახასიათებელი. საზოგადოებაში, სადაც კულტურა არ არსებობს, არც სამართლის შეგნება და

განცდა არსებობს. ეს ყოველივე ერთმანეთზე ლოგიკური ჯაჭვით არის აკინძული და შედუღებული. რაც შეეხება ეკონომიკურ ეფექტს, წიგნის დაწერა მომგებიანი გახდება, ვინაიდან განათლებულ საზოგადოებაში გაჩნდება მოთხოვნა კარგ წიგნზე. ამდენად, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, საავტორო სამართლის დანერგვა მრავალმხრივ სასარგებლო ეფექტს მოიტანს და ვიმეორებ, რომ ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა და სამართალი პირდაპირპროპორციულია იმისა, რამდენად შემდგარია ქვეყანა დემოკრატიული, სახელმწიფოებრივი განვითარების თვალსაზრისით“.

საავტორო უფლებების აშკარა დარღვევა შეინიშნება სახელმძღვანელოებთან დაკავშირებით. აქ. შეიძლება ითქვას, სრული ქაოსი და განუკითხაობაა.

დაწერა მეცნიერმა სახელმძღვანელო. მას ფინანსური საშუალება არა აქვს თავისი სახსრებით გამოსცეს იგი. მიმართავს შესაბამისი უმაღლესი სასწავლებლის (თუ სახელმძღვანელო უმაღლესი სასწავლებლისთვისაა განკუთვნილი) ან განათლების სამინისტროს (თუ სახელმძღვანელო სკოლისთვისაა განკუთვნილი) გამომცემლობას. გამომცემლობა უკეთეს შემთხვევაში კეთილს ინებებს და გამოსცემს სახელმძღვანელოს თვითრეალიზაციის უფლებით. ეს იმას ნიშნავს, რომ გამომცემლობა ავტორის მიერ წვითა და დაგვით შექმნილ სახელმძღვანელოს თვითვე დაადებს ფასს და თვითვე ჰყიდის, რათა გამოცემისთვის გაწეული ხარჯები აანაზღაუროს. ავტორს? ავტორს რომ იტყვიან „ვირის თავ-ფეხი“. გამომცემელი თუ კარგ ხასიათზე იქნება, ავტორს მისცემს მხოლოდ ათ (!!) ეგზემპლარს კოლეგებისთვის და უახლოესი ადა-

მიანებისთვის სასაჩუქროდ. ჰონორარზე კი ლაპარაკიც ზედმეტია. ასე განსაჯეთ, რა დაინტერესება უნდა ჰქონდეს ავტორს სახელმძღვანელოს შესაქმნელად, როცა ურთიერთობა ავტორსა და გამომცემელს შორის სამართლებრივად არ რეგულირდება? როცა სახელმწიფო არავითარ ვალდებულებას არ იღებს ავტორის წინაშე? ფინანსური დაინტერესება ნულის ტოლია, რჩება მხოლოდ ენთუზიაზმი. სანამ ეყოფათ ენთუზიაზმი ჩვენს სახელოვან მეცნიერებს? დასკვნის გამოტანა მკითხველისათვის მიგვინდვია.

ამას ისიც უნდა დავუმატოთ, რომ გამომცემლობასაც უჭირს ამ ბოლო დროს სახელმძღვანელოს რეალიზება, რადგან მასა და სტუდენტს შორის ჩადგა კიდეც ერთი არამკითხე - ქსეროასლის გადამღები, რომელიც უფრო იაფად სთავაზობს სტუდენტს თავის ნამუშევარს.

აქვე სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ საავტორო უფლებათა სააგენტო ცდას არ აკლებს, რათა ავტორის უფლება-მოვალეობანი დაცულ იქნას საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთ. მჭიდროდ თანამშრომლობის პარლამენტთან საავტორო კანონდებლობის ოპტიმიზაციის მიმართულებით, ატარებს თეორიულ კონფერენციებს და პრესკონფერენციებს. ყოველწლიურად წევრებს წარუდგენს ანგარიშს გაწეული მუშაობის შესახებ. მართავს სემინარებს ლიტერატურული ნაწარმოებების მფლობელობაში გადაცემის სფეროს ლიცენზირების მიზნით, სააგენტოსთან ფუნქციონირებს კომპიუტერული პროგრამა, რომელიც ხელს უწყობს ქართული მხატვრული ნაწარმოებების მსოფლიოს სხვადა-

სხვა ქვეყნებისათვის შეთავაზებას, აგრეთვე, ქართული რეპერტუარის ამოცნობას და ჰონორარის სწორად განაწილებას.

ისიც უნდა შევნიშნოთ, რომ სათანადო, სრულყოფილი სამართლებრივი პაკეტის უქონლობის გამო სათანადო უწყებები (მაგ., კულტურის სამინისტრო) ვერ ახერხებენ საზოგადოებისთვის კულტურის პოლიტიკის ობიექტური სურათის შეთავაზებას. მაგალითად, სრულიად არაობიექტურად და მსოფლიო ბაზარზე ბოლო წლებში შექმნილი საუკეთესო ქმნილებების გატანის მიმართულებით ქართული კულტურის ნიმუშების გაუთვალისწინებლად, ჩატარდა 2018 წელს ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა, რომელზეც საქართველო საპატიო სტუმრის სტატუსით იყო მიწვეული. კულტურის უწყებებმა ტენდენციურად, ხელოვანთა სხვადასხვა დარგის წარმომადგენელთა დამსახურების გაუთვალისწინებლად შეადგინეს ქართული დელეგაცია და შედეგიც სავალალო ვიხილეთ; ბაზრობაზე ქართული კულტურა ფრიად უფერულად და უღიმღამოდ წარმოჩინდა.

უკანასკნელ წლებში არაერთი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა საავტორ უფლებათა კანონმდებლობით მოწესრიგების მიმართულებით. მაგალითად, 2017 წლის დეკემბერში საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“. ეს კანონი ემყარება „ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოებების დაცვის 1886 წლის ბერნის კონვენციას და მასში ბევრი რამაა ერთხელ და სამუდამოდ გადაწყვეტილი ავტორის მემკვიდრეობის, აგრეთვე ხელოვნების ნაწარმოების ცრუინტერპოლატორთაგან დასაცავად, მაგრამ როგორც სათაურიდანვე ჩანს, იგი ჯერ-

ჯერობით არასრულყოფილია; უფრო სწორად ამ კანონს გვერდით უნდა ამოუდგეს სათანადო ქვეპუნქტები და განმარტებანი, რათა არ იყოს მასში რეზუსური ადგილები და ბუნდოვანი მინიშნებანი. მაგალითად, ამ კანონში თითქმის არაფერია ნათქვამი პერსონალურ მონაცემთა დაცვასა და ადამიანის პირადი ღირსებების შემლახველი ინფორმაციების გავრცელებისადმი სახელმწიფოებრივი დამოკიდებულების შესახებ. არადა, ხომ ფაქტია, ამ ბოლო ათეული წლის წინანდელი ფაქტების გამომზეურების მახინჯმა პრაქტიკამ რამდენ ადამიანს მიაყენა მორალური ზიანი. არა თუ ციხის კადრების საჯაროდ გამოტანა, ზოგი თანამდებობის პირი ქალბატონის პიკანტური კადრების საზოგადოებისთვის შეთავაზებაც კი იქცა პოლიტიკური ბრძოლისა და შანტაჟის თემად. დროა ბოლო მოეღოს პირად ცხოვრებაში არამკითხეთა ჩარევის, საწოლში ქექვის ამ არაკაცურ, მავნე პრაქტიკას და კანონშემომქედებმა იფიქრონ ინტელექტუალური პირადი საკუთრების, თუნდაც პიკანტური საიდუმლოების დაცვის, კანონმდებლობის ჩამოყალიბებაზეც.

თუმცა რა პირადი საიდუმლოების დაცვაზეა ლაპარაკი მაშინ, როდესაც საავტორო უფლებათა დაცვის მდგომარეობაც კი ჩვენს ქვეყანაში ჯერჯერობით ჩანასახოვან მდგომარეობაშია.

აღარ დამთავრდა ე.წ. გარდამავალი ეპოქა კულტურის სამართლებრივი მოწესრიგების სფეროში. გასაგებია, რომ კარგახანია დავშორდით კოლექტიური საკუთრების „რევიდეებს“, მაგრამ შედეგად რა მივიღეთ? ბედის ანაზარად მი-

ტოვებული, ბაზრის მგლურ მადაზე სააღდგომო ბატკანივით განწირული კულტურა!

არის საზოგადოების რომელიმე სფეროს წარმომადგენელი სოციალურად ისე დაუცველი, როგორც კულტურის სფეროს წარმომადგენელი? ხელისუფლებამ ერთი ხელის მოსმით გააუქმა კომუნისტური გადმონაშთი - ჰონორარი. მწერლებს წავართვით სახელმწიფო გამომცემლობები და შევთავაზეთ: კეთილი ინებე, შექმენი მხატვრული ნაწარმოები (ახლა ტექსტს უწოდებენ), შენივე სახსრებით გამოეცი და შენვე გაასაღეო. ამ „პოლიფემის მღვიმის“ გამო არაერთმა ხელოვანმა შემოქმედებით პროცესს თავი გაანება და სრულიად სხვა მისთვის არაორგანული და არამოწოდებისმიერი საქმე წამოიწყო. ზოგმა, რომ იტყვიან, „გაწირა თავი“ და შეება საბაზრო ეკონომიკას. შედეგად ის მივიღეთ, რომ მორალურად და ფიზიკურად გაკოტრებული ხელოვანი თავგაბეზრებულ, გულგრულ მდიდარ ბიზნესმენტა წინ სპონსორობის მთხოვნელ დამცირებულ პერსონად იქცა. მაშ, როგორც ხდება რომ წიგნის მაღაზიათა თაროები გავსებულია ახალი გამოცემებით? ეს იმ „ავტორთა“ ნახელავია, რომლებსაც კომერციული ნიჭი უფრო მეტი აღმოაჩნდათ, ვიდრე შემოქმედებითი უნარი. დიახ, გაივსო წიგნის ბაზარი უნიჭო, მწერლობადაბრალეულ მოქალაქეთა საეჭვო „პროდუქციით“ და გამკითხავი არავინ არის. ნიჭიერი მწერალი კი, ღვთისგან და კაცისგან მიტოვებული, სახელმწიფოსგან სრულიად უარყოფილი, ელემენტარული უზრუნველყოფა მოკლებული ზის თავის მღვიმეში და სასოწარკვეთას მისცემია.

კინო საკუთარი სახსრებით გადაიღეო, რას ვიზამთ, კონკურენციააო, განვუცხადეთ კინორეჟისორს. მერე და იცის არმის მთქმელმა, რა ჯდება თუნდაც მოკლემეტრაჟიანი ფილმის გადაღება? რეზო ჩხეიძისთვის რომ გვეთქვა, შენი ფულით გადაიღეო, გვექნებოდა „ჯარისკაცის მამა“? რომელი ლომის ხახიდან უნდა ამოეღო ფული რეზო ჩხეიძეს? ვთქვათ, თვითონ მოსისხლფასებულ-ჩამომათხოვრებული სახსრებით გადაიღო რეჟისორმა ფილმი (ესეც ხომ სასწაული იქნება, მაშინ როცა კინოსტუდიები დავხურეთ და რაც დავტოვეთ, დაფინანსება შევუწყვიტეთ. ამიტომაც „მოღვაწეობენ“ საზღვარგარეთ საქართველოში კინოს შექმნის აკრძალვის მსხვერპლნი (იოსელიანი და ბაბლუანი) სად უჩვენოს, ვის უჩვენოს, როცა ერთიმეორის მიყოლებით დავხურეთ კინოთეატრები.

კარგი როგორ არ არის ამ ბოლო დროს იუნესკომ კულტურის ძეგლების სტატუსი რომ მიანიჭა ქართულ პოლიფონიურ სიმღერას, ქართულ ანბანს, ქართულ ქვევრის ღვინოს... მაგრამ ვაწესებთ სათანადო კონტროლს, რათა სათანადო ლიცენზიების გაცემით დავიცვათ ჩვენი კულტურის ძეგლები? თუ ასეა, რატომ ხდება, რომ მსოფლიო ზაზრები გაჯერებულია სხვადასხვა ქვეყნებში დამზადებული და ჩამოსხმული ქართული ღვინოებით? როგორ მოხდა, რომ ერთმა ამერიკულმა გაზეთმა დაბეჭდა ამასწინათ, აღმოჩნდა რომ „ხვანჭკარა“ ქართული წარმოშობის ღვინო სრულიადაც არ არისო?

საერთაშორისო სამართლის უმოქმედობის გამო თითქმის ღვთის ანაბარაა დარჩენილი საზღვარგარეთ არსებული

ქართული მატერიალური კულტურის ძეგლები - მათ შორის ერთ-ერთი უპირველესი - მეთერთმეტე საუკუნის იერუსალიმის ჯვრის მონასტერი. ეს დიდებული ისტორიულ-რელიგიური სავანე საუკუნეების განმავლობაში განუხრელად ემსახურებოდა ქართულ სულიერებას. როდესაც საქართველოს სახელმწიფოებრიობა მოიშალა და ქვეყანას საზღვარგარეთ მონასტრების შენახვის სახსრები არ გააჩნდა, ჯვრის მონასტერს ბერძნები დაეპატრონენ. ბერძენთა დაპირება ასეთი იყო; ჩვენც ხომ თქვენი ძმები, ქრისტიანები ვართ, ჩვენ მოვუვლით, უსასყიდლოდ შევინახავთ მონასტერს და როცა თქვენი სახელმწიფო ფეხზე დადგება, დაგიბრუნებთო. ჯერ კიდევ პირველი დამოუკიდებელი რესპუბლიკის წლებში ქართულმა მხარემ მოსთხოვა ბერძნებს დანაპირების შესრულება, მაგრამ „ბერძენმა მამებმა“ გაუგებარი ლულუღი დაიწყეს. ამასობაში წითელმა რუსეთმა საქართველო დაიპყრო და ჯვრის მონასტრისათვის ვისღა ეცალა. ამ ბოლო წლებში ერთხელ კიდევ ვცადეთ იერუსალიმის ჯვრის მონასტრის დაბრუნება, მაგრამ ბერძნულმა ეკლესიამ ცივი უარით გამოგვისტუმრა. კი ბატონო, ოდესღაც თქვენი იყო, მაგრამ თქვენი უნიათობის გამო ვერ მოუარეთ, ახლა კი ჩვენი საკუთრებააო. მივმართეთ ისრაელის სახელმწიფოს, ვის ტერიტორიაზეც არის ჯვრის მონასტერი. წარვუდგინეთ სათანადო საბუთები და ბოლოს, დიდი ყოყმანის შემდეგ ისრაელის სახელმწიფომაც ხელი დაიბანა: ჩვენი ორი ეკლესიის დავაში ვერ ჩავერევითო.

აღმაშფოთებელი ის არის, რომ მსოფლიოში არ აღმოჩნდა ინსტანცია, რომელიც ამ სადავო საკითხს გადაწყვეტდა

და ქართული წარწერა-ფრესკებით დაზუზღულ ჯვრის მონასტერს საქართველოს დაუბრუნებდა. ამ ბოლო დროს ბერძნებმა ვაჭრობა დაგვიწყეს. შეგვიძლია თქვენი მონასტერი 14 მილიარდ დოლარად მოგყიდოთო. ესაა სამართალი? 14 მილიარდი დოლარი ხომ საქართველოს 4 წლის ბიუჯეტია, საიდან მოიტანოს ისედაც გაღლეტილ-გაჩანაგებულმა ოკუპირებულმა ქვეყანამ ამდენი ფული?

გარდა ჯვრის მონასტრისა, ისრაელში 17 სხვა ქართული მონასტერია. არცერთი მათგანის კანონიერი პატრონისთვის გადმოცემაზე ისრაელის სახელმწიფო და საერთაშორისო საავტორო სასამართლო არ ფიქრობენ. ამასობაში კი დრო გადის და იერუსალიმის ჯვრის მონასტერი თითქმის დაუცველია. ერთადერთი ილუმენია დაფათურობს ტაძრის სამყოფლოში. ეს არის სულ ტაძრის დაცვა. აი შედეგიც:

2003 წელს იერუსალიმის ჯვრის მონასტერში მაქსიმე აღმსარებლისა და იოანე დამასკელის ფრესკებს შორის არსებულ შოთა რუსთაველის ფრესკას (1963 წელს ირაკლი აბაშიძემ, გიორგი წერეთელმა და აკაკი შანიძემ რომ აღმოაჩინეს) ვიღაც გარეწარმა თვალები დათხარა. ეს იყო მსოფლიო მასშტაბის დანაშაული ქართული კულტურის წინააღმდეგ ჩადენილი. საქართველოს ხელისუფლებამ წერილითაც კი მიმართა ისრაელს ამ ვანდალიზმის გამო. ამხედრდა საზოგადოებრივი აზრი. საქმე იუნესკომდეც მივიდა. იუნესკომაც რომ არ მიიღო ქმედითი ზომები, საქართველოს მწერალთა კავშირმა საერთაშორისო საარბიტრაჟო სასამართლოს მიმართა. აქაც ის მოხდა, რასაც ველოდით; ბერძნულმა ეკლესიამ დანაშაული ისრაელის მთავრობას გადააბრალა, მან

უნდა უზრუნველყოს ჯვრის მონასტრის დაცვა. ისრაელის სახელმწიფომ ამჯერადაც პილატეს პოზიცია დაიკავა, ორივე თქვენთაგანია დამნაშავე, ქართველებმა და ბერძნებმა გაარკვიეთ ურთიერთობა ერთმანეთშიო.

ზემოთ ბერძნების მიერ ჯვრის მონასტრის გამოსასყიდად დაწესებული 14 მილიარდი ვახსენეთ. ხედავთ? რა ფასი აქვს ქართული მატერიალური კულტურის ძეგლებს? და ეს იმ დროს, როდესაც უპატრონოდ ათოვს და აწვიმს ტაო-კლარჯეთში უძვირფასეს ქართულ მონასტრებს.

საერთაშორისო საავტორო სასამართლომ ისიც კი ვერ გაბედა, რომ ერთხელ და სამუდამოდ გაერკვია ტაო-კლარჯეთის ძეგლთა უდავო ქართულობა და წერილი გაეგზავნა „სომეხი მეცნიერებისთვის“ ჩვენს ძეგლებს ურცხვად, უსაბუთოდ რომ ეპოტინებიან.

თურქეთი როგორ იცავს ჩვენს ეკლესია-მონასტრებს? ხახული და პარხალი მეჩეთებათაა გადაკეთებული, ბანა და ხანძთა თითქმის მთლიანად დანგრეულია იშხანი და ოშკი საქონლის ზოგადაა ქცეული, ხოლო წყაროსთავი, ოპიზა და ტბეთი აღგვილია პირისაგან მიწისა. თურქებმა ამ მონასტერს მშენებარე გზები დაუმიზნეს და ტრაქტორებით იავარჰყვეს. ეს რომ სხვა რომელიმე ქვეყანაში მომხდარიყო, მსოფლიო ზარისცემა ატყდებოდა, მაგრამ ჩვენ თითქმის ხმა არ ამოგვილია. საქართველოს კულტურის სამინისტრომ, აქაოდა არ ეწყინოთი, ერთი საპროტესტო ნოტაც კი არ გაუგზავნა თურქულ მხარეს.

მსოფლიოს მუზეუმებში მიმოფანტულია ქართული საგანძური, ზოგ სახელმწიფოს მიტაცებული აქვს, ზოგს კი კა-

პიკებად შეძენილი. ამ დროს ინტელექტუალური და ეროვნული საკუთრების დამცველი კონვენციები მხოლოდ ქალაქის ლომებად რჩებიან. ვინ დაგიბრუნებს შენს საკუთრებას, ვის დაეკარგე. 1944 წელს სტალინს რომ არ ემარჯვა და სულმნათ ექვთიმე თაყაიშვილს პარიზიდან საქართველოში რომ არ ჩამოეტანა, ჩვენი ისტორიული საგანძურის ორი მესამედი სამუდამოდ დაგვეკარგებოდა.

სპარსეთში, თურქეთში, ვატიკანში და მონღოლეთში უამრავი ქართული ხელნაწერია და დღემდე იმასაც ვერ მოვაბით თავი, რომ იმ ხელნაწერთა ასლები მაინც შევისყიდოთ და შევისწავლოთ.

დღეს საქართველოში ისიც კი არ არის კანონმდებლობით მოწესრიგებული, რა გზით და რა დოკუმენტაციით უნდა გავიტანოთ დროებით ქართული საგანძური მსოფლიოს მუზეუმებში გამოსაფენად. საექვო რეპუტაციის კერძო პირებისათვის ამის მინდობა არ შეიძლება.

ამჟამად საქართველოში საავტორო უფლებებს და ინტელექტუალურ საკუთრებას რამდენიმე უწყება იცავს. გარდა საკუთრივ საავტორო უფლებათა ასოციაციისა, რომელიც 1995 წელს საავტორო უფლებათა საერთაშორისო კონვენციას მიუერთდა, 2006 წელს დარეგისტრირებულია „საქართველოს ავტორთა საზოგადოება“ და „რეპროდუცირების უფლების ორგანიზაციათა საერთაშორისო ფედერაცია“, რომლის მიზანია დახმარება გაუწიოს საერთაშორისო დონეზე კოლექტიური მართვის ორგანიზაციებს რეპროდუქციების და შესაბამისი უფლებებით დაცული ნაწარმოებების დაცვაში.

დმერთმა ჰქნას, ამ სამი გამდელის ხელში ყმაწვილი არ დაიჩაგროს და ქართულ კულტურას შეუნარჩუნდეს თავისი ტრადიციული ბრწყინვალება, ხოლო ხელოვანს ღირსება.

როცა ხელოვანის უფლებათა დაცვაზე ვლაპარაკობთ, ეს ლაპარაკი მხოლოდ რიტორიკის დონეზე რჩება, რადგანაც განსხვავებით ევროპის და ამერიკის ცივილიზებული სა-ხელმწიფოებისაგან ჩვენში ინტელექტუალური საკუთრება თითქმის სრულიად დაუცველია.

განა ამ დაუცველობის სავალალო სიმპტომი არ არის ის გარემოება, რომ კულტურის სამინისტროში არ არსებობს სახელოვნო ნაწარმოების ორიგინალურობის შემმოწმებელი კომისია. ამასწინათ, ფიროსმანის ერთ-ერთი ფალსიფიცირებული ნახატის შემოწმება საქართველოში ვერ მოხერხდა და პარიზში გაგზავნეს. კიდევ კარგი, მხატვრობას მსოფლიოში ცნობილი ექსპერტები ჰყავს, მაგრამ ლიტერატურული ნაწარმოების ორიგინალურობის დასადგენად კულტურის სამინისტროს რომ მიმართო, მხრებს აიჩეჩავენ.

საქართველოს სისტემის სამართლის კოდექსის (1999) მიხედვით (მუხლი 183): განსაკუთრებული ისტორიული, კულტურული, მეცნიერული ან ეროვნული ღირებულების ნივთის ან დოკუმენტის დაუფლება მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზნით ისჯება თავისუფლების აღკვეთით ვადით ექვსიდან ათ წლამდე.

სპეციალურად შევამოწმეთ სასამართლოს არქივში და გაირკვა, რომ 1999 წლიდან (როცა ეს კოდექსი იქნა მიღებული) დღემდე ზემოთ ხსენებული დანაშაულისთვის არცერთი მოქალაქე არ გაუსამართლებიათ. არა და ისტორიული,

კულტურული თუ მეცნიერული ღირებულების ნივთის ან დოკუმენტის მისაკუთრება ყოველ ნაბიჯზე გვხვდება, მაგრამ გამკითხავი არავის არის.

სამოქალაქო სამართლის კოდექსთა სხვადასხვა გამოცემებში კი ინტელექტუალური საკუთრების მიტაცების და პლაგიატის გამო სასჯელის ზომებს სანთლითაც რომ ეძებოთ ვერ იპოვით.

ნათუ არ დადგა დრო, რომ ბოლოსდაბოლოს ჩვენშიც შეიქმნას კულტურის სამართალი, სადაც ხელისუფლების მიერ ისედაც გერის მდგომარეობაში ჩაგდებულ კულტურას სამართალი გვერდით დაუდგება და დაიცავს ყალბისმქნელთა, „ინტელექტუალურ მიმტაცებელთა“ და სხვა ათასი ჯურის საეჭვოდ ადევნებულ პირთაგან.

რეზიუმე

კულტურის სფეროში იურიდიულ და საავტორო უფლებებს ადრე საბჭოური უწყება - საავტორო უფლებათა სააგენტო აგვარებდა, თუმცა მხოლოდ ნაწილობრივ. უფრო კონკრეტულად რომ ვთქვათ. ეს სააგენტო გაფაციცებული იყო მხოლოდ ხელოვანთა საზღვარგარეთულ ჰონორარებზე რომ ამ ჰონორართა დიდი ნაწილი ავტორისთვის წაერთმია და სახელმწიფო ბიუჯეტში გადაერიცხა.

დღეს საქართველოში პლაგიატობისთვის ფაქტიურად პასუხს არავინ აგებს, მიუხედავად იმისა, რომ სათანადო კანონი არსებობს.

უფრო მეტიც: ლამის წესად იქცა საქართველოს პარლამენტი, იქ, სადაც დეპუტატები ეთიკური ნორმების დაცვის მაგალითის უნდა იძლეოდნენ, ფიზიკური შეურაცხყოფა და გინება.

ჯერ კიდევ ძალაშია ჩვენში „მახინჯი ტრადიცია“: თუ საზღვარგარეთ აღიარებენ ხელოვანს, მხოლოდ მაშინ იწყება მისი „შემჩნევა-აღიარება“.

დაბალ დონეზეა ინტელექტუალური საკუთრების დაცვა. თითქმის აღარ არსებობს ჰონარარი ავტორის ბედი კერძო გამომცემელთა მგლურ მადაზეა დამოკიდებული. ჩვენში ფაქტიურად გაუქმებულია სახელმწიფოს მიერ ფილმის გადაღების დაფინანსება...

დადგა დრო, ჩვენმა კანონშემომქმედებმა ხელოვნების გამოჩენილ წარმომადგენელთა კონსულტაციით შევქმნათ კულტურის სამართალი სათანადო კოდექსითურთ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კანონი „საავტორო და მომოქმედებელი უფლებების დაცვის შესახებ“ (საქართველოს პარლამენტი, 2017 წლის დეკემბერი).
2. 1886 წლის ბერნის კონვენცია „ლიტერატურისა და ხელოვნების ნაწარმოების დაცვის შესახებ“.
3. საავტორო უფლებათა საერთაშორისო კონვენცია (1995 წელს საქართველო ამ საზოგადოებას მოუერთდა).
4. საქართველოს ავტორთა საზოგადოების წესდება (2006 წ.).

5. რეპროდუქციების უფლებების ორგანიზაციათა საერთაშორისო ფედერაციის წესდება (2007 წ.).
6. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი (1999 წ.).
7. საქართველოს სამოქალაქო სამართლის კოდექსი (2001 წ.).
8. სსრკ-ს საავტორო უფლებათა სააგენტოს წესდება (მოსკოვი, 1965 წ.).
9. ჟურნალი „კოპირაით“, 2013, გვ. 55, 56.
10. ჟურნალი „კოპირაით“, 2013, გვ. 37, (ნათია სართანია).
11. საქართველოს საავტორო უფლებათა ასოციაციის კრებული, 2013, გვ. 68.

იუბილარი „მწერალთა კავშირი“

„მწერალთა კავშირის“ დაარსებიდან 100 წელი გავიდა. საუკუნოვანი იუბილე ცოტა ხნის წინათ რუსთაველის თეატრში აღინიშნა და კიდევ ერთხელ ხაზი გაესვა, თუ როგორი საამაყო, დიდი და ტკივილიანი ისტორია აქვს ორგანიზაციას, რომლის შექმნის იდეაც ექვთიმე თაყაიშვილს დაებადა. „დადგა კავშირთა ხანა, რაც უნდა ნიჭიერი იყოს თითოეული ადამიანი, ის შეუკავშირდებლად, სხვის დაუხმარებლად ფონს ვერ გავა“ - განაცხადა მან საპროგრამო სიტყვაში და დაიწყო კიდევ ქართველ მწერალთა გაერთიანება. ამ გაერთიანების კონკრეტულ თარიღად 1917 წელი და ტიცუან ტაბიძის ცნობილი მიმართვა სახელდება, რომელიც გაზეთ „საქართველოში“ გამოქვეყნდა.

„მწერალთა კავშირის“ პირველი თავმჯდომარე გახლდათ კოტე მაყაშვილი, შემდგომ წლებში კი ირაკლი აბაშიძე, გიორგი ლეონიძე, ალიო მირცხულავა, სიმონ ჩიქოვანი, გრიგოლ აბაშიძე, შოთა ნიშნიანიძე, ნოდარ დუმბაძე, გურამ ფანჯიკიძე...

გასული საუკუნის დასაწყისში, დამოუკიდებლობის წლებში შექმნილი ორგანიზაცია საბჭოთა ეპოქაში ერთადერთი სამწერლო გაერთიანება იყო და ქვეყანაში მიმდინარე პოლიტიკური მოვლენები მის ცხოვრებაზე განსაკუთრებულად აისახებოდა. შეიძლება ითქვას, რომ

„მწერალთა კავშირი“ მეოცე საუკუნის საქართველოს დრამატული მოვლენების ეპიცენტრი იყო.

მწერლები მაჩაბლის 13-ში იკრიბებოდნენ, სახლში, რომელიც ცნობილმა მეცენატმა, კონიაკის წარმოების ფუძემდებელმა, ქმიისა და ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორმა დავით სარაჯიშვილმა 1903-1905 წლებში ააგო. აქ, ამ კედლებში ხვდებოდნენ და საკუთარ აზრებს ერთმანეთს უზიარებდნენ ტიციან ტაბიძე, გალაკტიონ ტაბიძე, კონსტანტინე გამსახურდია, პაოლო იაშვილი... თვეების განმავლობაში აქ ბინა ჰქონდა აკაკი წერეთელს, გალაკტიონ ტაბიძეს.

1918 წელს ქართული საზოგადოების თხოვნით სახლი ქართველმა მრეწველმა და მეცენატმა აკაკი ხოშტარიამ შეიძინა. 1921 წელს აკაკი ხოშტარია იძულებული გახდა ემიგრაციაში წასულიყო. მან სახლი ქართველ მწერლებსა და ხელოვანებს უსახსოვრა. 20-იან წლებში ამ სახლს ხელოვნების სასახლეს უწოდებდნენ. 1923 წლამდე აქ დამოუკიდებელი „ხელოვანთა კავშირი“ არსებობდა, შემდეგ მას „მწერალთა კავშირი“ ცალკე ორგანოდ გამოეყო და 2007 წლამდე ეს სახლი „მწერალთა კავშირს“ ეკუთვნოდა.

საინტერესო მოვლენებისა და შეხვედრების გარდა ამ სახლთან არაერთი დრამატული ისტორიაა დაკავშირებული. ყველაზე ტრაგიკული 1936-38 წლების დიდი ტერორია, როცა მწერლებს ერთმანეთისთვის აქვე გა-

მართულ კრებებზე გამოჰქონდათ განაჩენი. როგორც ცნობილია, პაოლო იაშვილმა ერთ-ერთი ასეთი ძალიან ხმაურიანი სხდომა დატოვა, მეორე სართულზე ავიდა და თავი სანადირო თოფით მოიკლა. წელს, 22 ივლისს პაოლო იაშვილის გარდაცვალებიდან 80 წელი შესრულდა.

„მწერალთა კავშირის“ ისტორიას კიდევ რამდენიმე ხმაურიანი სხდომა უკავშირდება, მათ შორის ძალზედ მნიშვნელოვან და ტრაგიკულ ფაქტს უმრავლესობის გადაწყვეტილებით კავშირიდან ზვიად გამსახურდიას გარიცხვა წარმოადგენს. „მწერალთა კავშირის“ ისტორია დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგაც მძიმედ განვითარდა. 2007 წელს ხელისუფლებამ შენობა სახელმწიფო საკუთრებად მიიჩნია და „მწერალთა კავშირი“ დღემდე იბრძვის, რომ ახალმა ხელისუფლებამ დანაპირები მაინც შეუსრულოს და შენობაში ორი ოთახი გამოუყოს. კავშირში დღეს 650 წევრია თუმცა, მოდით, უფრო კონკრეტულად შევიტყოთ თუ რა მდგომარეობაა დაარსებიდან ასი წლის თავზე „მწერალთა კავშირში“?

„მედიატორი“ „მწერალთა კავშირის“ ხელმძღვანელს მწერალ რევაზ მიშველაძეს ესაუბრება:

- ბატონო რეზო, მწერალთა კავშირის საუკუნოვანი ისტორია ბევრ მნიშვნელოვან და საინტერესო პერიოდს მოიცავს, რის შესახებაც კარგადაა ცნობილი. რა მდგომარეობაა ამჟამად? რაიმე პარალელს ხომ არ გაავლებდით

ასწლოვანი ისტორიის რომელიმე მონაკვეთთან თუნ-
დაც მიტომ, რომ, როგორც ამბობენ, მწერალთა გარკვე-
ული ნაწილი მწერალთა გაერთიანებას „ლიტერატურის
მოყვარულთა წრეს“ უწოდებენ, მიაჩნიათ, რომ შემოქმე-
დებითი საქმიანობისთვის ასეთი ორგანიზაციის არსე-
ობა საჭირო არაა და ა.შ...

- „მწერალთა კავშირი“ დააარსეს კონსტანტინე გამ-
სახურდიამ, კოტე მაყაშვილმა, ტიციან ტაბიძემ, პავლე
ინგოროყვამ და სხვებმა. მისი დაარსების მიზანი მაშინ
ის იყო, რომ მწერალთა ეროვნული ძალები გაერთიანე-
ბულიყვნენ და იქნებ საქართველოს ნანატრი დამოუკი-
დებლობა და თავისუფლება ღირსებოდა. განვლილი
ასი წლის მანძილზე არავის აზრად არ მოსვლია, ისტო-
რიის არცერთ ეტაპზე არ მდგარა საკითხი „მწერალთა
კავშირი“ დაიშალოსო. მისი ფუნქცია თავიდანვე, რო-
გორც მოგახსენეთ, მწერალთა ერთი ეროვნული დრო-
შის ქვეშ გაერთიანება იყო. ჰქონდა ორგანიზაციული
მიზნებიც: დახმარებოდნენ ხელმოკლე მწერლებს, ერ-
თად დაეარსებინათ გამომცემლებები და სტამბები, გა-
მოეცათ მწერალთა მიერ შექმნილი უკეთესი წიგნები და
ეს ყველაფერი წარმატებით ხორციელდებოდა. 1921
წელს შალვა ელიავამ ხელი მოაწერა დეკრეტს, რომ
დავით სარაჯიშვილის ანდერძის თანახმად, მისი შე-
ნობა „მწერალთა კავშირს“ გადასცემოდა. და 1921 წლი-
დან, თითქმის ასი წელი „მწერალთა კავშირი“ იყო იმ

შენობაში, მაჩაბლის 13-ში, სადაც ხდებოდა მწერლების იუბილეები, შეხვედრები, გარდაცვლილ მწერალთა გახსენების საღამოები... ასე რომ, ზოგიერთ სულელს რომ ჰგონია, „მწერალთა კავშირის“ ფუნქცია იყო კოლექტიურად დაეწერათ ნაწარმოებებიო, მსგავსი რამ არასოდეს მომხდარა. ასეთი მწერალთა კლუბები მთელ მსოფლიოში არსებობს. ზოგიერთ ქვეყანაში რამდენიმე მწერალთა კლუბიც კია, მაგალითად, საფრანგეთში, ინგლისში, გერმანიაში და ა.შ.

2007 წლის 21 აგვისტოს, შუადამისას, მიხეილ სააკაშვილმა „მწერალთა კავშირის“ ზონდერ-ბრიგადა შემოუსია. მე მაშინ „მწერალთა კავშირის“ ხელმძღვანელი გახდლით და ვინც ვიყავით, ყრილობის მიერ არჩეულ მდივნები, დაგვირეკეს, არიქა, „მწერალთა კავშირის“ ნივთებს ქუჩაში ყრიანო.

- ვინ დაგირეკათ?

- იქვე მცხოვრებმა მეზობლებმა დაგვირეკეს. სასწრაფოდ მივედით და წარმოუდგენელი სურათი დაგვხვდა: ქუჩაში ეგდო გალაკტიონ ტაბიძის მიერ თავისი მხრებით მოტანილი კარადა; სავარძელი, რომელშიც კონსტანტინე გამსახურდია ჯდებოდა ხოლმე (მას განსაკუთრებით კედლის მხარეს უყვარდა დაჯდომა); ქუჩაში ეყარა მწერლების პირადი საქმეები, მათი მემორიალური ნივთები, საწერ-კალმები, მათი ხელით დაწერილი ბიოგრაფიები (კონსტანტინე გამსახურდია-

სი, გალაკტიონ ტაბიძის, ლადო ასათიანის, გიორგი ლეონიძის, სიმონ ჩიქოვანის, იოსებ ნონეშვილის, ანა კალანდაძისა და სხვათა და სხვათა). შენობასთან ნიღბიანი პატრულის ბიჭები იდგნენ, გზა გადაკეტილი იყო... რომ მივედი და ვკითხე, რას შვრებით ბიჭებო, რაშია საქმე, ქართველები არა ხართ-მეთქი? ბატონო რეზო, გვითხრეს (რაც უბრძანეს, იმას აკეთებდა ზონდერბრიგადა), რომ „მწერალთა კავშირში“ ლტოლვილები შეიჭრნენო და გვიბრძანეს, გამოყარეთ რაც შიგნით არისო. კაბინეტზე სახელი და გვარები რომ წავიკითხეთ, მათ შორის თქვენიც, მაშინ კი მივხვდით, რას გვაკეთებინებდნენ, მაგრამ ჩვენზე ნუ გაბრაზდებით, ჩვენ პატარა ხალხი ვართო... ასე დამთავრდა ეს ამბავი, ჩვენი კლასიკოსების უძვირფასესი მემორიალური ნივთები დაიკარგა და ამის შემდეგ, ზუსტად 8 წლის განმავლობაში „მწერალთა კავშირის“ ავტომატებით შეიარაღებული პოლიციის ექვსი თანამშრომელი იცავდა.

„მწერალთა კავშირში“ დარჩენილი არქივი რომ გვჭირდებოდა, მივდიოდით და ვთხოვდით, შეგვიშვით, რომ ესა და ეს საქმე გვინდა ავიღოთო და არ გვიშვებდნენ, სააკაშვილის ბრძანებაა მწერალი არ შევუშვათ „მწერალთა კავშირის“ შენობაშიო!

ჯერ მთლად არ ჩაბარებია ისტორიას „ნაცმოდრობის“ პარკაში საქართველოში, მაგრამ ამის შემდეგ არჩევნები ახლოვდებოდა და მწერალი ჯემალ აჯია-

შვილის გამოგვეცალა ხელიდან. იმ პერიოდში არჩევნებიც ჩატარდა, „ოცნებამ“ გაიმარჯვა და ბიძინა ივანიშვილის მითითებით ჯემალის პანაშვიდი გაიმართა. აი, მაშინ შევედით „მწერალთა კავშირში“, პანაშვიდზე და პირადად ვუთხარი ივანიშვილს: ბატონო ბიძინა, გვეღირსება, ამ შენობაში შემოსვლა? ახლა პანაშვიდზე შემოვედით, ისე არ გვიშვებენ, ვერაფერს ვაკეთებთ, შენობა პოლიციის მიერ არის-მეთქი ოკუპირებული. რას ბრძანებთ, ბატონო რეზო, - მითხრა - როგორ გეკადრებათ, ყველა საბუთით და პარამეტრით შენობა თქვენია, აი, ჩამთავრდეს ეს არჩევნები და შენობას ოფიციალურად დაგიბრუნებთო. ბატონმა ბიძიბამ პრემიერად მუშაობის დროს დააყენა საკითხი, რომ დაგვბრუნებოდა შენობა, მაგრამ... საქმე იმაშია, რომ მსოფლიო გლობალიზაციური მოძრაობა, რომელსაც სათავეში ამერიკის შეერთებული შტატები უდგას, კრძალავს ყოველგვარ ეროვნულ დაწესებულებას, უნდათ, რომ ერებს თავიანთი წარსული, კულტურა დაავიწყონ, ამიტომ არის, რომ ეროვნული კულტურა ყველანაირად ჩაწიხლულია, სამაგიეროდ, უზარმაზარი თანხა იხარჯება უცხოეთიდან მოწვეული ვიღაც ჯაზმენის იაფი კაკაფონიის მოსასმენად.

ნიკა რურუასთანაც ვიყავით მწერალთა დელეგაცია მისი მინისტრობის პერიოდში და ბატონმა ნიკამაც, ცოდვას ვერ დავიდებ, იგივე პასუხით გამოგვისტუმრა:

ცოტა კიდევ მოითმინეთ და დაგიბრუნებთ შენობის ნაწილსო. ეს იგივეა, მშვიერ ცხვარს რომ ეუბნება მწყემსი, ცოტაც მოითმინე და გაზაფხულზე იონჯა ამოვაო. 2007 წლიდან ათი წელია ვითმენთ. ერთს გეტყვით: მწერალთა სახლის დირექტორად, ჩვენ ის შესვლის უფლება რომ არ გვქონდეს, დაინიშნა ვინმე ნატაშა ლომოური, რომელსაც ლიტერატურასთან საერთო არაფერი აქვს, და ნატაშა ლომოურმა იზრუნა იმაზე, რომ მწერალთა ბაღში, სადაც გალაკტიონ ტაბიძე, კონსტანტინე გამსახურდია, გერონტი ქიქოძე და სხვათა შორის, ილია ჭავჭავაძე და აკაკი წერეთელიც ისხდნენ, რესტორანი გახსნილიყო. თუ დაინტერესდებით, ნახავთ, რომ „მწერალთა კავშირის“ ბაღში გახსნილია ძალიან ძვირადღირებული რესტორანი, სადაც ჩაი და ყავაც კი უსაშველოდ ძვირი ღირს. ცოტა ხნის წინათ მე და სოსო სიგუა შევედით, ბევრი ვიმუშავეთ და ჩაის დავლევთ და ყველსა და პურს შევჭამთ-მეთქი, - ვიფიქრე. წინასწარ ვკითხე რა დაჯდებაოდა ეს ყველაფერი და დაახლოებით ასი ლარი დაგიჯდებათო, - გვითხრა ოფიციალტმა.

აი, ასეთია ამჟამად „მწერალთა კავშირის“ მდგომარეობა და მე, როგორც „მწერალთა კავშირის“ ერთ-ერთი ხელმძღვანელი, ამ ხელისუფლებას ვპირდები, რომ, თუ საშველი არ დაგვადგა, და ჩვენი მდგომარეობა არ გამოსწორდა, - არ მოგვცემენ თუნდაც ორ ოთახს „მწერალთა კავშირის“ შენობაში, სადაც რემონტი უკვე დამთავრე-

ბულია, „მწერალთა კავშირში“ ახლა 650 წევრია, მო-
ვუხმობ მათ სექტემბრის ბოლოს და მაჩაბლის ქუჩას გა-
დაცვეტავთ. ეს ჩემი აზრია, რამდენად დამეთანხმებიან
სხვა მწერლები და კოლეგები, არ ვიცი, მაგრამ, ბოლოს
და ბოლოს მოთმინების ფიალა ავსებულია გვაქვს.

- და ასეთ პირობებში „მწერალთა კავშირის“ მუ-
შაობის პრინციპი როგორია, ბატონო რეზო?

- ისევ და ისევ ბიძინა ივანიშვილს უნდა ვუმაღ-
ლოდეთ, რომ „მწერალთა კავშირის“ შენობაში კვირაში
ერთხელ შესვლის უფლება გვაქვს. ორშაბათ დღეს, ორი
საათის განმავლობაში შეგვიძლია ჩავატაროთ რაიმე
სხდომა, ან ლექსების კითხვა, ან ნაწარმოების გარჩევა
და მერე შენობა ყველამ ერთად, სამხედრო წესით უნდა
დავტოვოთ. ამისთვის „გმადლობ, უფალო, გმადლობ“-
შოი არაგვისპირელის ერთ-ერთი მოთხრობას ჰქვია ასე
და მეც ეს მინდა ვთქვა: ამისთვის გმადლობთ. ბატონო
ბიძინა, რომ მწერალთა შენობაში კვირაში ერთხელ
მანც მოგვეცით შესვლის უფლება. სააკაშვილი ამის
უფლებასაც არ გვაძლევდა.

- ახალი თაობის პოეტებსა და მწერლებზე რას
გვეტყვით? თაობათა კონფლიქტზე ხშირად საუბრობენ
არა მარტო ხელოვნების, არამედ ნებისმიერ სფეროში.
რა ხდება ამ კითხვით „მწერალთა კავშირში“, როგორ
შეაფასებდით, ფაქტობრივად, მომავლის შემოქმედებას?

- კონფლიქტი თაობათა შორის არ არსებობს. უკვე გითხარით, 650 წევრი გვყავს „მწერალთა კავშირში“-მეთქი. 2007 წელს, როდესაც დაარბიეს „მწერალთა კავშირის“ შენობა და ქუჩაში გამოგვყარეს, 400 წევრი გვყავდა, ამის შემდეგ 250 ახალგაზრდა გაწევრიანდა „მწერალთა კავშირში“. ძალიან ნიჭიერი ახალგაზრდები არიან. „მწერალთა კავშირში“ მხცოვანი მწერლები ახალგაზრდა მწერალს წერას კი ვერ ასწავლის. თუ დაბადებული ხარ მწერლად და პოეტად, ესე იგი მწერალი ხარ, ოღონდ არის კოლეგიალური საუბრები, ერთმანეთის ნაწარმოებების წაკითხვა... „მწერალთა კავშირი“ გამოსცემს გაზეთს, რომელსაც მწერლის გაზეთი ჰქვია, სადაც ყოველთვის ვბეჭდავთ ამ ახალგაზრდების ნაწარმოებებს. მე ძალიან მიყვარს ისინი და სიამოვნებით ვთანამშრომლობ მათთან.

- გავრცელდა ინფორმაცია, რომ რეზო მიშველადის რომანი წარდგენილია ნობელის პრემიაზე. როგორია თქვენი განწყობა, ბატონო რეზო?

- ჯერჯერობით არაფერი ვიცი, გარდა იმისა, რომ ნაშრომები ურიგდებათ ლიტერატურის ექსპერტებს, მსოფლიოში გამოჩენილ კრიტიკოსებს და ამ ნაშრომების გაცხრილვა უნდა მოხდეს. 2017 წლის დეკემბრის დასაწყისში ხუთი კანდიდატიდან ერთს შეარჩევენ.

ჩემი ახალი რომანი „ციყვი ბორბალში“, რომელიც 2016 წელს გამოვიდა, 21-ე საუკუნის პირველი ათ-

წლეულის საქართველოს ცხოვრებას ეხება, ანუ სააკა-
შვილის ეპოქას და ნაწარმოების ცენტრშიც მიხეილ საა-
კაშვილი დგას, მთლად მისი სახელითა და გვარით არა,
მაგრამ მკითხველს ამოცნობა არ გაიჭირდება. ეს ის
ცხრაწლიანი პერიოდია, როდესაც საქართველოში სრუ-
ლი განუკითხაობა სუფევს, აბუჩად იგდებენ ყველაფერ
ეროვნულს, სახელმძღვანელოდან ამოიღეს ყველა ერო-
ვნული ნაწარმოები; სააკაშვილი თავისი პრეზიდენტო-
ბის ცხრა წლის განმავლობაში თეატრში არასოდეს შე-
სულა. გამომცემლობა „მაცნეს“ მიერ დასტამბული ეს
რომანი ორ ტირაჟად გამოვიდა და ელვის სისწრაფით
გაიყიდა, შეიძლება იმ მიზეზითაც, რომ თანამედროვე
ცხოვრების ცხელ კვალზე იყო დაწერილი. მაშინვე
ითარგმნა რამდენიმე ენაზე: რუსულად, სომხურად,
ბულგარულად... ახლა გამოდის ინგლისურად და პო-
ლონურად... შვედეთში ნობელის პრემიის ენა სულ
ოთხი გახლავთ: ფრანგული, გერმანული, ინგლისური
და რუსული. წიგნი ერთ-ერთ ამ ენაზე უნდა ყოფი-
ლიყო გამოცემული. რუსულმა გამომცემლობამ „რუსკი
კლუბმა“ რომ გამოსცა, დააწერა კიდეც „ამ ნაწარმოებს
ნობელის პრემიაზე წარვადგინეთ“. საერთოდ, 2017
წლის ნობელის პრემიის ნომინაციაზე გამმცემლობა
„მაცნემ“, „რუსკი კლუბმა“ და საქართველოს მწერალთა
კავშირმა წარმადგინა, ასე რომ, სამი რეკომენდაცია
მაქვს. ამ სამი უწყების ერთობლივ წარდგენას წინ მწე-

რალთა კავშირის მიერ ჩატარებული მკითხველთა გამოკითხვა უძღოდა - „ციყვი ბორბალში“ 2016 წლის საუკეთესო რომანად იქნა აღიარებული. შვედეთის აკადემიაში, ნობელის კომიტეტში მიღებულია ჩემი საბუთები და ცხრა წიგნი განსახილველად. საქართველოდან სამი მწერალი იყო წარდგენილი (გრიგოლ რობაქიძე, ჭაბუა ამირეჯიბი და ოთარ ჭილაძე), მაგრამ უშედეგოდ.

დაველოდოთ, მიიღებს თუ არა ნობელის პრემიას მეოთხე ქართველი ნომინანტი.

წარდგენილია ნობელის პრემიაზე (საუბარი რევაზ მიშველაძესთან)

- ბატონო რევაზ, ჩვენი დღევანდელი ინტერვიუ მინდა იყოს მრავლისმომცველი. ქართული საზოგადოება იცნობს რევაზ მიშველაძეს, როგორც მწერალს და როგორც მეცნიერს. მოდით, აქედან დავიწყოთ. თქვენ გიწოდებენ ცოცხალ კლასიკოსს. კონსტანტინე გამსახურდიას აქვს ნათქვამი: ზოგისთვის კლასიკოსია ის, ვისი წიგნებიც თაროზე აწყვია და არავინ კითხულობსო. ეს იყო მეოცე საუკუნის შუა ხნის რეალობა. თქვენ როგორ გრძნობთ თავს ამ მხრივ?

- ღმერთი, რჯული, მე არ მიზრუნია იმისათვის, რომ ჩემთვის კლასიკოსი ეწოდებინათ. მით უმეტეს, ჩემი ზრუნვის შემთხვევაში არაფერი გამოვიდოდა. კლასიკოსს არ ბადებს ლიტერატურული პროდუქტიულობა. მაგალითად, უფრო გახშირებით დაიწყეს კლასიკოსის ტიტულის ხშირი გამეორება ჩემი მისამართით იმის შემდეგ, რაც ოცდახუთტომეული გამოვეცი. მე მაინც ვფიქრობ, რომ ოცდახუთტომეული აქ არაფერ შუაშია, უბრალოდ, უნდა გამოხატავდე მწერალი, უპირველეს ყოვლისა, შენი ერის სატკივარს, უნდა ეუბნებოდე ხალხს, როგორც ილია ჭავჭავაძე ბრძანებს, გულიმოსაფხან სიტყვას. არ უნდა იყო წაჯექ-უკუჯექა მწერალი. წაჯექ-უკუჯექობაში ვგულისხმობ იმას, დღეს რომ ერთს ამბობ და ხვალ - მეორეს. საითაც ქარი დაუბერავს, იქით რომ შებრუნდები, ან ღმერთმა დაიფაროს ყველს სინდისიანი მწერალი მთავრობის დაკრულზე რომ აროკდები.

მკითხველი ყველაფერს გრძნობს და ყველაფერს ხედავ. არ გაპატიებს იგი ყველაზე მთავარს - სამშობლოს სატკივარისთვის ზურგის შექცევას. შეიძლება პატარ-პატარა შეცდომები გაპატიოს იმიტომ, რომ ყველანი ადამიანები ვართ, მაგრამ რაკი მწერლობა ჯერ კიდევ დარჩა იმ თითქმის ერთადერთ ტრიბუნად, რისიც ხალხს სწამს და სჯერა, ამიტომ კალამს რომ ხელს მოჰკიდებ, შენ უფლება არა გაქვს, გადაუხვიო იმ გზიდან, რომელიც ერთხელ და სამუდამოდ აირჩიე. აი, გაბედულება, მოქალაქეობრივი პოზიცია და ამას დამატებული, რა თქმა უნდა, ნიჭი და თანაც ნიჭის მოვლის უნარი! მწერალთა კავშირში რომ მოდიან დებიუტანტები, მოაქვთ თავიანთი რვეულები, მათ ვეუბნები: ეს არის უმძიმესი და ურთულესი ტვირთი, ეს ეროვნული ტვირთია. საზოგადოებრივ ასპარეზზე თითქმის ყველა პარტია (პოლიტიკურ-იდეოლოგიურ პარტიებზე მოგახსენებთ) ჩაიჭრა ბევრ რამეში ხალხის წინაშე. ზოგმა ტყუილი დანაპირები მისცა, ზოგმა არჩევნების შემდეგ ხალხის გასაჭირი ფეხებზე დაიკიდა. ერთადერთი მწერლობაა-მეთქი; შვილო, - ვეუბნები, - ის სფერო, რომელსაც არასოდეს თავი არ შეურცხვენია ერისა და ხალხის წინაშე. შენ თუ მზადა ხარ, ეს ტვირთი ზიდო, კი ბატონო, ასპარეზი შემთვის გახსნილია. ოღონდ ყოველთვის გახსოვდეს, რომ ლიტერატურა არ არის სათამაშო რამ! არც ის, რომ იყო, ცუდი ჟურნალისტური ენით რომ თქვა, პროდუქტიული. პროდუქტიულობა ლიტერატურაში არაფერს ნიშნავს და ერთ რამეს გთხოვ: თუ შეგიძლია, არ დაწერო, ნუ დაწერ! უნდა დაწერო მაშინ, როდესაც შენი საწერი ძალიან შეგაწუხებს. მე ტრაბახში არ ჩამომართვით და მთელი ჩემი

ცხოვრების მანძილზე ყოველთვის ვცდილობდი, თუ არ მეწერებოდა, არ დამეწერა. როგორც ჩანს, ბევრი მეწერებოდა და ვერც კი გავიგე, როგორ გაჩნდა ჩემს მაგიდაზე თქვენთვის ცნობილი ოცდახუთტომეული.

- თქვენ გიცნობენ როგორც ნოველისტს. ერთ-ერთ წერილში, რომელიც ეპიკური ნაწარმოების შეფასებას ეხება, აღნიშნავთ: „უპირველეს ყოვლისა, უნდა გავარჩიოთ, რა ჟანრის ნაწარმოებია - არის პოემა, მოთხრობა, რომანი თუ ნოველა... ამისათვის საჭიროა, ჩვენ თვითონ კარგად ვიცნობდეთ ჟანრებს და მათ ერთმანეთისგან ვასხვავებდეთ... ყველანი ადვილად განვასხვავებთ ერთმანეთისაგან პოემასა და მოთხრობას, მაგრამ მოთხრობისა და ნოველის განსხვავება შეიძლება გაგვიჭირდეს“. რას იტყვით, რა არის ნოველა, გვაინტერესებს ლიტერატურათმცოდნეობითი შეფასება უნივერსიტეტის პროფესორისა და შეფასება მწერლისა, ვინც თავისი შესაძლებლობების რეალიზება ნოველით შეზღო.

- ღმერთმა დამიფაროს იმისაგან, რომ მე ჩემი ნოველები შევაფასო. საქმე ის არის, რომ, ალბათ, ვერც ერთი პროფესიონალი მწერალი თავისი ადგილის შეფასებას, თავისი ადგილის გამოყოფას ლიტერატურის ისტორიაში ვერ შეძლებს. მე მიმაჩნია, რომ ჩემი უმთავრესი საქმე ლიტერატურაში ნოველაა. ალბათ, სხვა დროსა და ვითარებაში დაფიქრდებოდი კიდევ მის ჟანრულ სტრუქტურაზე, ჟანრულ თავისებურებებზე. ექვსასამდე ნოველა მაქვს დაწერილი. ისინი შესულია ჩემს ოცდახუთტომეულში, რომლის გამოცემა სამი წლის წინ დამთავრდა. იმის შემდეგ გამოვეცი ნოველების ახალი კიდევ ორი ტომი და მესამე ტომი უკვე მზად

მაქვს. ძალიან კი ვფრთხილობ, ერთ-ერთი ტომის წინასიტყვაობაში დავწერე, რომ 75 წლის კაცი ვარ, ძვირფასო მკითხველო და მაპატიეთ, ჯერჯერობით ვერც იმის პირობას ვიმღევი, რომ მეტს აღარ ვიზამ-მეთქი. მართლა ძალიან ხომ არ შევაწუხე მკითხველი, ვფიქრობ ამის შესახებაც.

ახლა რატომ მიმაჩნია მე თვითონ, გარედან, მკითხველის თვალით თუ შევხედავ, ჩემი ნაწერები ნოველებად და არა მთხრობებად? ნოველას თავისი განსაკუთრებული სპეციფიკა აქვს. ნოველა ურთულესი ჟანრია ლიტერატურის, პირდაპირ შეიძლება ითქვას. ნოველაში გადმოცემულია არა ადამიანის, პერსონაჟის ცხოვრება საერთოდ, არამედ მისი ცხოვრების ერთი ეპიზოდი, ერთი შემთხვევაა განათებული. მეორე განსაკუთრებული თავისებურება ნოველისა ის გახლავთ, რომ არასოდეს არ იცის მკითხველმა, როგორ დამთავრდება, როგორი იქნება ფინალი, ხოლო მოულოდნელი ფინალის, მოულოდნელობის ეფექტის შექმნა ძალიან ძნელია. ხანდახან ვკითხულობ მთხრობებს, ვკითხულობ რომანებს... მოჰკიდებს მწერალი ხელს თავის პერსონაჟს, დაატარებს აღმა-დაღმა, ხან აქეთ წაიყვანს, ხან იქით წამოიყვანს, ვიღაცას შეაყვარებს, ვიღაცას შეაძულებს, რაღაცა ჩხუბში მოახვედრებს, იქით, აქით... ივსება გვერდები, გვერდები, გვერდები... მერე ისე გადაეპარებათავისი ნაწერი მწერალს (მე გრამაფონზე მოგახსენებთ), რომანში, რომ თვითონვე ვერ გებულობს. მოსჯილი გაქვს შენ - ან შენი მდგომარეობის გამო, რომ რედაქტორი ხარ, ან სხვა რამის გამო, რომ უსათუოდ უნდა წაიკითხო. ხომ ვერ მოატყუებ კაცს, წავიკითხო და ვარდები უხერხულ მდგომარეობაში. რატომ მთავრდება აქ

და რატომ არ დამთავრდა 50 გვერდის წინ, ან რა არის ეს უსაშველო გლახა ჭრიაშვილივით გაგრძელება და გაგრძელება?! აი, ასეთმა მსუბუქმა დამოკიდებულებამ ლიტერატურის მიმართ ბევრ ჩვენგანს მწერალს მკითხველი დააკარგვინა, საერთოდ ლიტერატურას დააკარგვინა მკითხველი. როცა წერ, აი, მე, მაგალითად, ასეთი გრძნობა მეუფლება (მე შეიძლება, ვინ ოხერი ვარ, მაგრამ ასეთი გრძნობა მეუფლება), ხომ არ მოვაბეზრე თავი მკითხველს. სამ გვერდს რომ დავწერ, სულ მიმყავს ფინიშისკენ საქმე, მაგრამ ფინიში თუ თავიდან შენს გონებაში არა გაქვს გამჯდარი, ისე ნოველის წერა არ უნდა დაიწყო. ასეთი შემთხვევაც მქონია, წერ და სხვანაირი ფინალი მაქვს მოფიქრებული გონებაში და უეცრად ლოგიკა თვითონ მოქმედებისა, სხვა მიმართულებით წამიყვანს. ის სხვა მიმართულება უფრო მომეწონება ხოლმე და აი, ასე ვამთავრებ. რომ იცოდეთ, ხანდახან დამიწყია და ვერ დამიმთავრებია იმიტომ, რომ ჩემ მიერ მოფიქრებული ფინალი არ მომწონებია და ახალი, უკეთესი აღარ მომსვლია თავში. დევს აგერ, ჩემს სკივრში შეიძლება 20-მდე ნოველაც კი, რომელიც ვერ დავამთავრე. ეს უდიდესი პასუხისმგებლობის გრძნობაა. სხვათა შორის, თქვენს ჟურნალს ეტყობა (ამის შესახებ ჟურნალის რედაქტორს, ბატონ მერაბსაც ვეუბნებოდი სატელეფონო საუბარში) ძალიან ფაქიზი ლიტერატურული ხელი. აუცილებლად ყოველი სიტყვა, ყოველი ფრაზა უნდა აწონო და დაწონო. მერე მსოფლიოში რამდენიმე თითით საჩვენებელი ნოველისტია. ნოველისტთა რაოდენობა, ცნობილებზე მოგახსენებთ, 50-საც კი არ შორდება. ეს ყველაფერი მწერალს წაკითხული უნდა ჰქონდეს, მით უმეტეს, შე-

ნი ნაწერები ხომ წაკითხული გაქვს და წაკითხული გაქვს. რაც დრო გადის, უფრო და უფრო კრიტიკულად ვიწყებ ახალი ნოველის წერას. საიდან მოდის, იცით, ეს კრიტიკულობა? ღმერთო, - დავფიქრდები, - ვინმეს, ჩემ ცნობილ კლასიკოს ნოველისტთაგან ხომ არა აქვს დაწერილი მსგავსი სიუჟეტი. ამ სიუჟეტთა კონგლომერატში შეიძლება აგერიოს და მეორე, მერე ახლა 77 წლისა ვარ, მაგრამ სანამ 77-ის გავხდებოდი, ხომ ვიყავი 30 წლის? მაშინაც ეს დამოკიდებულება მქონდა, ან მე თვითონ ხომ არ მაქვს იმავე თემაზე დაწერილი? სიუჟეტს თავი დავანებოთ, თემაზეც კი! მწერალმა არ უნდა გაიმეორო შენი თავი, შენ მიერ ერთხელ და სამუდამოდ დაყენებული პრობლემები, არ უნდა გაიმეორო პერსონაჟები! მაშინ შეგიძლია უწოდო შენს თავს ის სახელი, რაც თქვენ ბრძანეთ - კლასიკოსისა, მაგრამ ღმერთმა დაიფაროს მწერალი, თავის თავს თვითონ უწოდოს. მე პირველად რომ მიწოდეს კრიტიკოსებმა, ძალიან მეხამუშებოდა. მერე ისე მოიტანა ცხოვრებამ, რომ ნელ-ნელა რაღაცამ დასძლია ჩემს თავში ეს უხერხულობა, მაგრამ დღესაც კონსტანტინე გამსახურდიას თქმისა არ იყოს, კლასიკოსის სახელს კუბოზე შეფენილი ყვავილებივით ვხედავ, ოღონდ მიჩვევით კი მივეჩვიე. სიმართლე რომ გითხრათ, კლასიკოსის სახელსაც, რომ იცოდეთ, სახალხო მწერლის ტიტულსაც და რუსთაველის პრემიის ლაურეატობასაც კი, კიდევ რაღაც-რაღაცეებს ეჩვევი ხოლმე კაცი... ერთადერთი, პირობას გაძლევთ, რომ სიკვდილს ვერაფრით ვერ მივეჩვევი, მიუხედავად იმისა, რომ ყურთან ვგრძნობ სიკვდილის მოახლოებულ სუნთქვას.

- სიუჟეტი ერთ-ერთი უმნიშველოვანესი კომპონენტია მხატვრული ნაწარმოებისა. მას ყოველთვის უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭებოდა. ცნობილია შუასაუკუნეების მოარული სიუჟეტები, შექსპირმა თავის ნაწარმოებებში ანტიკური პერიოდის სიუჟეტები გააცოცხლა. ცნობილია ისიც, რომ მწერლები ქირაობდნენ ამბის მთხრობელებს, რათა სიუჟეტები ეპოვათ მათ ნაამბობში. საგულისხმოა ჩეხოვის ნათქვამი, რომ კედელზე შეიძლება იყოს ბზარი და ჭეშმარიტმა შემოქმედმა აქედან შექმნას სიუჟეტი. თქვენ ეხმიანებით მეოცე საუკუნეში ეგზისტენციალისტებისა და მოდური ლიტერატურის სხვა წარმომადგენლების მიერ მკითხველისადმი უსიუჟეტობის ანუ დედრამატიზაციის თეორიას, რომლის მიხედვითაც სიუჟეტი ნაწარმოებს არ სჭირდება, უმჯობესად ჩათვლილია ცხოვრების ნაკადით აზროვნება... „წარმოიდგინეთ, უსიუჟეტო, „ვეფხისტყაოსანი“, ჰიუგოს „პარიზის ღვთისმშობლის ტაძარი“ ან ტოლსტოის „ანა კარენინა“... თავისი სიუჟეტით გენიალურია დავით კლდიაშვილის „სამანიშვილის დედინაცვალი“. მსოფლიო ლიტერატურაში არ არსებობს კაცი, რომელიც თავის საკუთარ მამას უდგებოდეს მაჭანკლად, რათა შერთოს მას ორნაქმარევი უშიშო ქალი, რომ მამულს გამყოფი, ანუ ძმა, არ გაუჩნდეს“, - ამბობთ თქვენ.

რევაზ მიშველამის ნოველებში უამრავი სიუჟეტი ცოცხლდება, თითოეული მათგანი ორიგინალური, საინტერესო და დასამახსოვრებელია. რა უდევს საფუძვლად თქვენი სიუჟეტების მრავალფეროვნებას, საიდან იზადება და რამდენად რეალურია თითოეული მათგანი?

- ისე საინტერესოდ ილაპარაკეთ, რომ ამ თქვენს დამოკიდებულებას სიუჟეტების მიმართ არ სჭირდება დამატება და ახსნა-განმარტება. მე თვითონაც არ ვიცი, როგორ მოდის სიუჟეტები. ხომ გითხარით, სიუჟეტი არის ხერხემალი ნაწარმოებისა, თანაც სანოველო სიუჟეტი სულ სხვა სიუჟეტია. ცხოვრება ყოველი ფეხის ნაბიჯზე გაძლევს, გჩრის, რომ იტყვიან, ცხვირში თემებს, ამბებს. ზოგი მათგანი საინტერესოა, ზოგი ნაკლებად საინტერესო. აი, ამ გროვაში ამბებისა, შენ უნდა გამოარჩიო განსაკუთრებული და ორიგინალური. თქვენ ვერ წარმოიდგენთ, გელაპარაკებით ახლა და თავში რაღაცა სიუჟეტი ამოტივტივდება, მერე ისევ ჩაიძირება მორევში თემებისა და ასე შემდეგ... ზუსტად ისეა, პაოლო იაშვილი რომ წერს:

„დადის ქალაქი ბევრის მსგავსი ჩემი სხეული,
ჩემზე ამბობენ, ეს კაცია ლექსის მწერალი,
მაგრამ ვინ იცის, რა ცეცხლშია გამოხვეული,
ეს ჩემი ტვინი, დასაცევი ტვინი ვერანი“.

საღამოს გაუშვებ ამ დასაწვავ კალამს ხელს, დაიღლები წერით, დაიღლები კითხვით და გგონია, რომ, აი, დაისვენებ ორი-სამი საათი, გგონია, რომ... და, უცებ, თოფნაკრავივით წამოგადგებს ის, რაც ძილის წინ გიფიქრია და იტყვი: ევრიკა, აი, ეს დასასრული ნოველისთვის კარგი იქნება! მოვძებნი ქაღალდს ჩემს საწოლთან და ჩავინიშნავ ამ სიუჟეტს. ახლა თქვენ მეკითხებით: ცხოვრებისეულია თუ არაო. ჩემი უახლოესი მეგობარი იყო, ბატონი ლევან სანიკიძე და ჩვენ ყოველთვის ერთად ვიყავით. შეხვედრებზეც ერთად გვეძახდნენ, ღონისძიებებიც რომ ტარდებოდა, იქაც ერთად

მივდიოდით. ბატონი ლევანი ჩემზე უფროსი კაცი იყო და, შეიძლება ითქვას, მისი დიდებული მაგალითი ცხოვრებისა წესისა, ჩემთვის გადამდები აღმოჩნდა. აი, რა: ჯერ არ მქონია მე შემთხვევა (გითხარით, ბატონი ლევანისგან მას ეს ნასწავლი-მეთქი), რომ ვინმეს დაეძახოს, რეზო, აი, აქ წავიდეთ, ანდა სანადიროდ წავიდეთ, ანდა გეპატიჟებიან ამა და ამ რაიონში და მე თუნდაც ყველაზე კრიტიკულ მომენტში წერისა, რომ სადაც არის უნდა გადავტეხო ნოველის ხერხე-მალე, ესე იგი კომპოზიცია უნდა შევკრა, თავი არ გამენებებინოს და არ მეთქვას: ჩავიცვამ და მოვდივარ ამ წუთში. არსად, არასდროს, ქუთაისში რომ იტყვიან ხოლმე „თავპაიჩი არ გამიდვია“, ესე იგი, არ მითქვამს უარი (უკადრისობა არაფერ შუაშია), არ დამიზარებია ხალხში ყოფნა. უდიდეს სიამოვნებას მანიჭებს საზოგადოებაში ყოფნა, უდიდეს სიამოვნებას სხვისი მოსმენა. ამ ბოლო დროს ისე მიდის საქმე, რომ დაჯდები ერთ ათ კაცთან ერთად და ყველა შენ შემოგაჩერდება. არადა, ბედნიერი ვარ მაშინ, როდესაც მე ვუსმენ სხვებს. ვისმენ იმათ საუბრებს, იმათ სადღეგრძელოებს, იმათ ნათქვამს და უბის წიგნაკი არ მჭირდება. გონება კალეოდოს-კოპივით აღწუსხავს, კარგი კომპიუტერივით, ნათქვამს. ყველაფერს იწერს და სახლში რომ მოვდივარ, ან გზაში რომ ვბრუნდები, ნელ-ნელა ამოტივტივდება: იმან ეს თქვა, ამან ეს თქვა, აი, თურმე რა უჭირს ხალხს. ასე იკერ უამრავ ფრაზას. ჩნდება შენს გონებაში ისევ იმ ადამიანებთან ურთიერთობის გამო პასაჟები, ჩნდება პორტრეტის ჩანახატები. აი, ის ასეთია, ის ისეთია. კი, რა თქმა უნდა, ჩემს ნოველებში 90 პროცენტი გამონაგონია, მაგრამ იმ გამონაგონარს, დამერწმუ-

ნეთ, აქვს რეალური საფანელი ისე, რომ შენ თვითონაც არ იცი, როგორ გადაკეთდა, როგორ ჩამოყალიბდა მერე სიუჟეტად შენს გონებაში. აი, ასე რომ რთული ამბავია.

- ნოველის ფესვები ძველ ქართულ მწერლობაშია. „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ გიორგი მერჩულემ მშვენიერი ნოველები ჩაურთო თავის შესანიშნავ სასულიერო რომანს. ცქირის ეპიზოდი, აშოტ კურაპატალის სიყვარულის ისტორია და სხვანი ამის შესანიშნავი მაგალითებია. რას იტყვით, რა დოზით ასაზრდოებს თქვენს შემოქმედებას წინამორბედ მწერალთა ნაღვაწი?

- ამის შესახებ უფრო კომპეტენტურად და უფრო სრულიად ისინი მსჯელობენ, ვისაც ჩემს ჩემოქმედებაზე აქვს დაწერილი და ტრაბახში თუ არ ჩამომართმევთ, რევაზ მიშველაძეზე, როგორც მწერალზე, დაწერილია 15-მდე სქელტანიანი წიგნი, დაცულია შვიოდოდე დისერტაცია. მწერალი, რა თქმა უნდა, ვერასოდეს იპოვი ამ ლიტერატურათმცოდნეების ნაწერებში, რისთვისაც მე მათ საოცრად ვუმაღლო, ახსნას, შენი მიმართებისას ამა თუ იმ ლიტერატურული თუ ცხოვრებისეული მოვლენებისადმი. რაც შეეხება კლასიკას, ჩემთვის ლიტერატურა არის განსაკუთრებულის, დასამახსოვრებელის, იმ მრავალ შემთხვევათა შორის ისეთის გამოყოფა, რომელმაც შენ არ დაგტოვა და მთელი ცხოვრების მანძილზე გამოგყვა. აი, სწორედ ეს არის ნოველური პასაჟი, ანუ ნოველური სიუჟეტი. მაგალითად, ასეთი ნოველური სიუჟეტი ქართულ ფოლკლორშიც არაერთი გვხვდება და, თქვენ წარმოიდგინეთ, არსებობს ქართული ფოლკლორული ნოველა. „ღარიბი და ქილა ერბო“ - ეს ბრწყინვალე ნოველაა. აქეთ

რომ მოვდივართ, ჩვენი კლასიკური ლიტერატურა - ეს ხომ სამაგალითოზე სამაგალითოა, თქვენ რომ სასულიერო მწერლობის ნიმუშები ახსენეთ „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებიდან“. არ ევალობოდა არც გიორგი მერჩულეს, არც მასზე ადრე, აღეწერათ პასაჟები ცხოვრებისეული მოვლენებისა „შუშანიკის წამების“ ავტორს ან სხვა „წამებათა“ ავტორებს. საერთოდ სხვა ჟანრია ჰაგიოგრაფია. ქრისტე არასოდეს არ იცინის, ქრისტესთან თქვენ იუმორს ვერ იპოვით. საბაწმინდის ლავრაში გადაწერილ ერთ ტექსტში წერია პირდაპირ: „სიცილი უხმარ არს და უსარგებლო, რომელმაც მონაზონმან გაიღიმოს, წარწყდეს“. პირდაპირ წერია! მონაზვნები მოწყვნილი, სერიოზული სახეებით ცხოვრობენ, მაგრამ რაკი პერსონაჟები ხდებიან, ავტორები დიდი მწერლები არიან, მე გეტყვით პირდაპირ, გენიალური მწერლები არიან ჩემი ჰაგიოგრაფი ავტორები! მათ ხელი კი არ გაექცევათ, არამედ არ შეუძლიათ, არ დაწერონ ის, რაც შეიძლება რელიგიური სქოლასტიკიდან ცოტა განზე დგას და უეცრად რომ შეეჯახები „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ ამ საერო ეპიზოდს სიყვარულისას და უკეთური კაცის მიერ ზენონის დის შეცდენის ამბებს და სხვათა და სხვათა, რადაცნაირი სითბოთი გევსება გული, რადგანაც შენ იცი: ესაა, რაც პირდაპირ აკავშირებს მეოცე და ოცდამეერთე საუკუნეების მკითხველთან იმ კლასიკოსს. მე ნაშრომი მაქვს დაწერილი „სატირა და იუმორი ვეფხისტყაოსანში“. აი, ნოველურ-სატირული ამბები, სხვაგან რომ არ გვხვდება იმდროინდელ და თუნდაც ადრინდელდროინდელ სარაინდო თხზულებებში, არც ფირდოუსთან და არც ნიზამი განჯელთან, სასაცილო საიუჟე-

ტური (იქ მხოლოდ ტრაგიკულ-სიუჟეტური ამბები არსებობს), ცხოვრებისეული ნოველისებური იუმორით სავსეს ვერ წააწყდები მათთან, რუსთაველთან სავსეა. თუნდაც მარტო ეს ერთი რად ღირს, რომელიც არავის არა აქვს არც იმდროინდელ მსოფლიო ლიტერატურაში და არც შემდეგ დროინდელში. რუსთაველთან ვხვდებით პირველად იმ ცნობილ იგავს:

„ყმამან უთხრა ეგე საქმე ამას ჰგავსო არა სხვასა,
ორნი კაცნი მიდიოდეს სადაურნი სადმე გზასა,
უკანამან წინა ნახა ჩავარდნილი შიგან ქასა,
ზედ მიადგა ჩაჰყიოდა, ტირს იძახის ვაგლახ ვასა.
ეგრე უთხრა, ამხანაგო, იყავ მანდა, მომიცდიდე,
წავალ თოკთა მოსახმელად მწადსო, თუცა ამოგზიდე,
მას ქუეშეთსა გაეცინა, გაუკვირდა მეტად კიდე,
ამოჰყივლა, არ გელოდე, სად გაგეჟე, სად წავიდე“.

ორმოხა კაცი და მეორე ეუბნება, თოკს მოვიტან, მომიცადე მანდო. ასეთი გენიოსია რუსთაველი. ამითაც მოდის დღესაც ჩვენამდე. ასე რომ, ლიტერატურაში, ჭეშმარიტ მწერლებზე მოგახსენებთ, თოკებით არიან გადაბმულები ერთმანეთზე კლასიკოსი მწერლები, ნამდვილი მწერლები, ჭეშმარიტი მწერლები!

- „არის წყება და წყება პოეტებისა, პატრიოტულ ლექსებს რომ თითქმის აღარ წერენ, - წერთ თქვენ - მარად დაჰიმული ქართული ეროვნული ნერვი ამგვარი ლიტერატორების გონებაში კარგა ხანია, მოშვებულია და რაღაც ყრუ, ამორფულ, არაქართულ ხმას გამოსცემს! ძნელია, არ დაგეთანხმეთ. ახალგაზრდა მწერლები ხშირად თითქოს შეგნებულად

ემიჯნებიან ეროვნულს. როგორ ახსნით ამას - ეს საკუთარი თავის მიებაა, მოდაა, დროის მოთხოვნაა თუ...

- არსებობს ერთი უმთავრესი სატკივარი და მთავარი თემა ლიტერატურისა. ფოლკლორის უხსოვარი დროიდან დაწყებული, მთელი ეს ჰაგიოგრაფია, კლასიკური ლიტერატურა თავისი რომანტიზმებით და თავისი რეალიზმებით, ერთ თემას უტრიალებს ძირითადად - ეს არის სამშობლო. რაც შეეხება ჩემს შეხედულებას ახალგაზრდა მწერლების დამოკიდებულებისადმი კლასიკური ლიტერატურის მიმართ, მეშინია, მკვახე შეძახილი არ გამომივიდეს ჩემი უმრწემესი მეგობრებისადმი. უკვე აღარა ვარ იმ ასაკში, რომ მათ ვეკეკლუტო და თავი მოვაწონო. მე მთელი ჩემი სიცოცხლე ახალგაზრდებთან ურთიერთობას შეეწირე. მთელი ცხოვრება ვრედაქტორობდი უნივერსიტეტში (ჯავახიშვილის უნივერსიტეტზეა ლაპარაკი) ახალგაზრდა მწერალთა ჟურნალს. ვიყავი სულ, რაც თავი მახსოვს, ახალგაზრდა მწერალთა წრის ხელმძღვანელი. მერე მწერალთა კავშირშიც ათეული წლების განმავლობაში ამ ახალგაზრდულ ფრთას ვხელმძღვანელობდი ახალგაზრდა მწერლებისას და დღესაც ჩემი მდგომარეობით, როგორც პროფესორი და როგორც ერთ-ერთი ხელმძღვანელი მწერალთა კავშირისა, სულ ახალგაზრდებთან ვტრიალებ. საწუწუნო მათთან, ენაცვალოთ ჩემი თავი, არაფერი მაქვს. ბევრი ძალიან ნიჭიერია, ძალიან გამოირჩა, მაქვს ორი უმთავრესი შენიშვნა. პირველი: ნუ მოვწყდებით ფესვებს! არადა ფესვების მოწყვეტა, თქვენ მინდა ეს ჩემი სათხოვარი თქვენს უნივერსიტეტში ახალგაზრდა მწერლებს გადასცეთ, ფესვების მოწყვეტა, იმ ფესვებისა,

საიდანაც ჩვენ ამოვიზარდეთ, სიკვდილს ნიშნავს! ნიშნავს გადავარდნას ურბანიზაციის ანეულში, საიდანაც ამოსვლა მერე ძალიან გაჭირდება, რაც ბევრ ახალგაზრდა მწერალს ღამურას როლში აყენებს. თავის თავს ფილოსოფოსს უწოდებს, ერთი ტელეფილოსოფოსი (არსებობს ასეთი, არ მინდა მისი გვარის დასახელება). მე თანდათანობით მომიბრუნდა გული მასზე იმიტომ, რომ მეოცე საუკუნის პერიპეტიებზე აკეთებს ტელეგადაცემას და ზოგიერთი რამ იქ დასაფიქრებელიც კია. მაგრამ მეღიმება ხოლმე, თავის თავს ფილოსოფოსს რომ უწოდებს, რად უნდა ამას ფილოსოფოსობა... ეს ფილოსოფოსი, როცა ახალგაზრდა ბიჭი იყო, როგორც ჩანს, ევროპიდან განსწავლული რომ ჩამოვიდა, ზის ტელეეკრანთან (მე დედამისსაც ვიცნობდი, უნივერსიტეტის პროფესორი იყო, საერთოდ კარგად ვიყავი განწყობილი ამ ოჯახისადმი) და უცებ მომესმა ამ ახალგაზრდა ბიჭის ბაგეთაგან: სულ სხვა დონეა ევროპული კულტურა, სულ სხვა დონეა ევროპული ფილოსოფია, ახლა ხომ წარმოგიდგენიათ, მე აქ ვაჟა-ფშაველას ციტატებით რომ დაგიწყოთ ლაპარაკი. მოვიკიდე ტელეფონს ხელი და ვერ გავედი, მეორე დღეს შევხვდი დედამისს და დაველაპარაკე. გადაეცი შენს შვილს, - ვუთხარი, თუ ვაჟა-ფშაველას ციტატებით დაიწყებ ლაპარაკს, შე კაი კაცო (შე ტუტუცო, კინალამ წამომცდა), უკეთესს რას გააკეთებ-მეთქი. აი, ასეთი დაშორება თანდათანობით იგრძნობა ჩემი მეგობარი ახალგაზრდა მწერლების შემოქმედებაში. მოაქვთ ყურით მოთრეული ამბები, ამას ჰქვია „ლიტერატურშჩინა“. ესე იგი, წაიკითხავენ, ამოიკითხავენ უცხოურ მოთხრობაში, უცხოურ რომანში რაღაცას და უნდათ, მერე ეს

ამბავი გადმორგონ ქართულ სინამდვილეში. უცხოური ქურქი მის ტანზე რომ არ არის შეკერილი და იმ წუთში რომ ეტყობა, ნათხოვარია, ან ძალით ჩამოცმული ქურქია თავზე, აი, ასეთ დღეში არიან ისინი, როდესაც წერენ ქართულ სინამდვილეზე. გულს არ ხვდება მათი ნაწერები ძალიან ხშირ შემთხვევაში. არ ვიცი, რატომ შეატყვეს თავისთავს, რომ ქართულ სინამდვილეზე, აგერ, ახალციხის, მესხეთ-ჯავახეთის, იმერეთის, კახეთის, საერთოდ საქართველოს სოფელსა და ქალაქზე უფრო ადვილად ეწერებათ სხვებზე, უადვილდებათ თანამედროვე ბროდვეისა და ელისეს მინდვრების ირგვლივ მორიალე ადამიანებზე წერა. იგოდნენ მათ, მე ანდერძად შემიძლია დავუტოვო: არაფერი აქედან ლიტერატურას არ შერჩება! მწერალი იმის მიხედვით კი არ არის, რომ ერთ, დამწყებ დებიუტანტს მეორე დამწყები კრიტიკოსი მწერალი ხარო, უწოდებს! მწერლის სახელის თამამად ხსენება დღესაც მერიდება და მრცხენია. რა პროფესიის ხართო, რომ მეკითხებიან (ხანდახან ხომ არის, რომ, რაც დრო გადის თანდათანობით შორდები შენს იერსახეს, რომელიც გქონდა და შეიძლება, ვერ გიცნოს კაცმა), მე ვეუბნები, არაფერი, მე მასწავლებელი ვარ, ლექციებს ვკითხულობ-მეთქი ხანდახან. ძალიან დიდი გაბედულებაა შენს თავს უწოდო მწერალი. ისე არ უნდა გამოვიდეს, იმ აღმოსავლურ იუმორში რომ არის: მე ალა დამიძახე, შენ ალას დაგიძახებ და ორივე აღები ვიქნებითო. არა, ჩემო ძვირფასო, შენ რომ ერთხელ დაგიძახებს შენი მეგობარი მწერალს და შენ იმას მწერალს დაუძახებ, ამით ორივენი მწერლები ვერ გახდებით. მწერლობა ეს სიზიფეს შრომაა, ეს არის საკუთარი ჯვარის ატანა გოლგოთაზე, ეს

ხანდახან ტანჯვას უდრის! იცით, რა მნელია, რომ გამოხატო ათას სიტყვათა გროვაში ის ერთი მთავარი, ის ათქმევინო შენს პერსონაჟს, ან ის ფერი დაადო, რაც აუცილებელია იქ. მკითხველი იმწუთშივე იგრძნობს ამას, იმწუთშივე. აი, გენიოსებმა როგორ იციან: ერთ ადგილზე „ვეფხისტყაოსანში“ ჯერ ავთანდილი მივიდა ვაზირთან და სთხოვა, დაუჩოქა, შედი და გააგებინე, რომ მე უნდა წავიდე ტარიელის სამეზრადო. ვაზირი, როგორც იქნა, შევიდა როსტევეს მეფესთან, გაბედა, გააგებინა, რომ ავთანდილი გაიპარაო, თუმცა, კარგად იცოდა, როგორ დამთავრდებოდა ეს დიალოგი. რუსთაველი წერს: „მზე აღარ მზეობს ჩვენთანა, დარი არ დარობს დარულად“. როგორია?! ფრაზა როგორია, გაგაჟრიალებს! როგორო, ამის თქმა როგორ გამიბედდო, - მეფემ, უთხრა. ჯერ სკამი ესროლა, მერე რაც კი სალანძღავი სიტყვა იყო, დააფრქვია თავზე და ორი სიტყვით ხატავს ვაზირის მდგომარეობას რუსთაველი: „გამომურწდა, გამომელდა“. მელიასავით გამოვიდაო - „გამომელდა“. აი, გენიოსი რას ნიშნავს! არ გამაგრძელებინოთ რუსთაველზე ლაპარაკი. ხანდახან იცით, რა მემართება? აგერ, სასთუმალთან მიდევს მუდმივად. ახლა ჩვენც გამოვეცით ჩვენი გამოცემა, „ვეფხისტყაოსნის“ სრული ტექსტი მურმან თავდიშვილის რედაქტორობით, ჩვენი მეგობრის და მეც ვარ იქ ერთ-ერთი დამდგენელი ამ ტექსტისა. სასთუმალთან მიდევს და ვკითხულობ სამ-ოთხ სტროფს ყოველ საღამოს და იქ მთავრდება ჩემი დამოკიდებულება მწერლობის მიმართ. მიუხედავად იმისა, რომ თითქოს, რეზო მიშველაძეც, ყველაფერი გაქვს, რაც წოდებებს შეეხება - პრემიები და აგერ, ნობელის პრემიაზეც

კი წარმადგინეს, მაინც შევიკეცავ საბანს ფეხებში და ვიტყვი, მივიხედ-მოვიხედავ შიშნულად, მეც თავს ვუწოდებ მწერალს და რუსთაველიც მწერლია-მეთქი? ესე იგი მრცხვენია ჩვენი დიდი პაპისა, რომ კალამს ვეჯაჯგურები. აი, ასეა საქმე ლიტერატურაში, ჩემო კარგო.

- გავაგრძელოთ საუბარი „ვეფხისტყაოსანსა“ და რუსთაველზე. 2016 წელი საიუბილეო წელი იყო. ჩვენს უნივერსიტეტში ჩატარდა „ვეფხისტყაოსნის“ ზეპირად მცოდნეთა კონკურსი, ჩავატარეთ სამეცნიერო კონფერენცია. თქვენს წერილში „კულტურა და ეროვნული ფენომენი“ მოგყავთ დიდებული მეცნიერის შალვა ნუცუბიძის სიტყვები: „მსოფლიო წარღვნა რომ მოხდეს და მხოლოდ ორი ქართველი გადარჩეს, იმ გალიას, რომელშიც ორი ქართველი ეყოლებათ იშვიათ ეგზემპლარებად, წარწერა გაუკეთდეს: „აქ „ვეფხისტყაოსნის“ შემქმნელი ერის უკანასკნელი ნაშვირნი არიან“. ბევრი დაგიწერიათ, ბევრი გიქვამთ. თქვენ არაერთგზის ჩაბმულხართ ლიტერატურულ პოლემიკაში. ცნობილია რუსთაველის თემაზე თქვენი მოსაზრებანი. რას იტყვი ამის შესახებ?

- თავის უპირველეს მორალურ მოვალეობად უნდა მიაჩნდეს თანამედროვე საქართველოში ყველა მოქალაქეს საერთოდ და განსაკუთრებით მწერალს, მეცნიერს რუსთაველის პატრონობა. მე წამდაუწუმ ვიმეორებ, სანამ პირში სული მიდგას, ჩემი ბოლო სიტყვებიც ეს იქნება: მოუარეთ რუსთაველს! ქართველ ერს შოთა რუსთაველზე დიდი განძი არ გააჩნია. „ვეფხისტყაოსანი“ ჩვემი ეროვნული პასპორტია. მე მაქვს პატივი, ვიცნობდე მსოფლიო ლიტერატურის მწვერვალებს. წაკითხული მქონდეს ისინი ზოგი დედანში და ზო-

გი თარგმანში. ჩემი თავისთვის არ დამიბრალეზია ლიტერატორობა, მე მგონი, ცუდი მკითხველი არ უნდა ვიყო. მთელი პასუხისმგებლობით მიმაჩნია, რუსთაველი რომ ღრმად შეიცნო და გაიგო, ქართველი უნდა იყო, შენტვის ქართული ენა დედის ძუმუსთან ერთად უნდა იყოს შესისხლხორცებული. თუ ოდნავი გაგება მაინც გაქვს ლიტერატურისა და შენს სასთუმალთან ლირიკას, მუზას, მხატვრულ შემოქმედებას სიზმარში მაინც დაუკანი და ახლოს გქონია, არ შეიძლება რუსთაველი არ გიყვარდეს. ახლა რასაც გეტყვით, ჩემთვის სამწუხაროა ამის თქმა. მთელი ცხოვრების 50 წელი რუსთაველის პოემის ტექსტის დადგენას შევალიე. ბრძოლას იმ ჯგუფებთან, რომლებიც ხელს ურევენ „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტში. საშინელი ამბები ხდებოდა ათეული წლების განმავლობაში, განსაკუთრებით 7-იანი წლების ბოლოდან. ეს საშინელება ჩვენს დრომდე მოვიდა. როგორ მოაღწია ჩვენს დრომდე, ამას მოგახსენებთ. შექმნილი იყო რამდენიმე კომისია რამდენიმე ინსტიტუტთან, რომლებიც თავის თავს უწოდებდნენ „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის დამდგენ კომისიებს. მე უნივერსიტეტის პროფესორი გახლდით, ჩემი ორი თანამებრძოლი კიდეც - მურმან თავდიშვილი და სოსო სიგუა, ერთად ვმუშაობდით ჯავახიშვილის უნივერსიტეტში ისე, როგორც ჯავახეთის უნივერსიტეტის რექტორი ბატონი მერაბ ბერიძე. ერთად ვიყავით ეს ოთხი, ხუთიოდე კაცი და ვუყურებდით, ვკითხულობდით, გვანტერესებდა ბედი „ვეფხისტყაოსნისა“. სავალალო მიმართულებით მიდიოდა „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის სწორების საქმე. ეს სწორება კი არა, უხეში სიტყვით რომ ვთქვათ, ჯიჯგვნა იყო „ვეფხის-

ტყაოსნის“ ტექსტისა. ჯერ ამოიღეს უამრავი სტროფი. სრულიად უსამართლოდ და გაუგებრად. აი, თქვენ წარმოიდგინეთ, ამოიღეს „ვეფხისტყაოსნიდან“:

„კარვის კალთა ჩახლართული, ჩავჭერ, ჩავაკარაბაკე...“ - ეს ხომ საოცრება იყო! მღერის სტროფი, სუნთქავს საოცრად, რას ჰქვია ამოღება!!! ეს შეიძლება, ინტერპოლატორის (რადაც ამგვარ ტერმინს უწოდებდნენ) ჩამატებული იყოსო. ვინ ჩამატებს ამ დიდებულ სტროფს. ერთ მშვენიერ დღეს ვიღვიძებთ, „ვეფხისტყაოსანში“ აღარ არის გენიალური სტროფი, ავთანდილი რომ მიდის, მიიმღერის და უსმენენ:

„კლდით ნადირნი, წყალშიგ თევზნი,
ზღვით ნიანგნი, ცით მფრინველნი,
ინდო-არაბ-საბერძნეთით, მაშრიყით და მალრიბელნი,
რუსნი, სპარსნი, მოფრანგენი და მისრეთით მეგვიპტელნი“.

ამოიღო ეს სტროფი „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის დამდგენმა კომისიამ. სტროფი, რომელიც, რა თქმა უნდა, სრულიად ბუნებრივად და სწორად დატოვა მეცხრამეტე საუკუნეში ქართველიშვილისეულმა კომისიამ, რომლის წევრი ილია ჭავჭავაძე იყო, გრიგოლ ორბელიანი, აკაკი წერეთელი. მესამე დღეს ჩვენთან შემოვიდა ლექციის წასაკითხად ერთ-ერთი პროფესორი, წევრი იმ ტექსტის დამდგენი კომისიისა. მე ვუთხარი ამ სტროფის შესახებ, როგორ შეიძლებოდა ამის ამოღება-მეთქი. მან „განგვიმარტა“: გასაგებია, რომ რუსთაველს, რა თქმა უნდა, ეცოდინებოდა მოფრანგენი, მისრეთით მეგვიპტელნი, მაგრამ რუსნი არ ეცოდინებოდაო. მის დროს რუსი პოპულარული გამოთქმა არ იყოო. როგორ, პატივცე-

მულო, - ვუთხარი, - თამარ მეფეს ხომ რუსი ჰყავდა პირველი ქმარი-მეთქი? უცებ, ამ კაცს სახეზე ღიმილი შეაცივდა. ახლა გეუბნებით, რამდენი წელი გავიდა, ის პატივცემული პროფესორი ცოცხალი აღარ არის. ამაზე არც დავფიქრებულვართო, - მიპასუხა. აკადემიური უმეცრებიდან გამომდინარე ასეთი „ოპერაციები“ ჩაუტარეს „ვეფხისტყაოსანს“. მე აღარაფერს ვამბობ მაზე, რომ „ვგმობ კაცსა აუგიანსა, ცრუსა და ღალატისა“ შეცვალეს ასე: „ვგმობ კაცსა უაუგოსა, ცრუსა და ღალატისა“. „უაუგო“ კაცს რა გმობა სჭირდება, ჯერ ერთი და მეორე - რუსთაველის სტროფი შინაგანი დინამიზმით ისეა, თითქოს მანქანის ბორბლებია: „ვგმობ კაცსა აუგიანსა, ცრუსა და ღალატისა“, ჰარმონიულად ტრიალებს უკანა და წინა ბორბალი. მეორე შემთხვევაში ერთი ბორბალი უკან მიდის და მეორე წინ. ანდა, ასეთი ოპერაცია ჩაუტარდა „ვეფხისტყაოსანს“, მაგალითად:

„რა ვარდმან თვისი ყვაილი გაახმოს, დაამჟვნაროსა,

იგი წავა და სხვა მოვა, ტურფასა საბაღნაროსა“, - წერს რუსთაველი. რა ლაღი სტრიქონებია, თითქოს ნავში ნიჩბებს უსვამს ავტორი. გადავშაღეთ „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტოლოგიების (აკადემიკოსი ტექსტოლოგების) მიერ შესწორებული ტექსტი და ვკითხულობთ:

„რა ვარდმან თვისი ყვაილი, გაახმოს, დაამჟვნაროსა,

იგი წარხდების, სხვა მოვა ტურფასა საბაღნაროსა“.

სამწუხაროდ, ჩვენი უმეცარი გამომცემლები ამ ფრაზას იმეორებენ წამდაუწუმ, რაშია იცით საქმე? გადავშლი „ვეფხისტყაოსანს“ და პირველ რიგში მივადგები ამ სტროფს: „იგი წარხდების“. ვკითხე ერთ რუსთველოლოგს (ღრმად მოაზ-

როვნე რუსთველოლოგს), რამ გაგაკეთებინათ, რას ჰქვია „წარხდების“-მეთქი, რა მითხრა იცით? სულ გამაგიჟა: „წავა“ კუთხური სიტყვაა და რუსთაველს არ ექნებოდა, რუსთაველს ექნებოდაო „იგი წარხდების“ მაშინ „მოვაც“ კუთხური გამოდის-მეთქი. ან კიდევ ერთი:

„მონათა ხელი გამართეს მის ყმისა შესაპყრობელად.

მან, გლახ, იგინი დახადნა მტერთაცა საწყალობელად:

ჰკრა ერთმანერთსა, დახორცნა თავსა

ხელ-აღუპყრობელად,

ზოგსა გადაჰკრის მათრახი მკერდამდის გასაპობელად“

უნდა გენახათ ჩემი გაგიჟება, როდესაც გასწორებულ ტექსტში ამოვიკითხე: „ზოგსა გადაჰკრის მათრახი ქვე მკრდამდის გასაპობელად“. რა უბედურებაა! რა ენის მოსატეხია! რას ერჩით შოთა რუსთაველს! „ქვე მკრდამდის“ რა უბედურებაა! ასეთი მარაზმით, ასეთი საშინელებებით გაავსეს „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტი! კიდევ ერთს ვიტყვი, გაგეცინებათ! წინასწარ ვიხდი ბოდიშ თქვენ წინაშე, ქალი ბრძანდებით. აგერ, ვკითხულობთ ილია ჭავჭავაძის ხელიდან გამოსულ „ვეფხისტყაოსანში“:

„ახლოს მივე, შემომხედნეს, „შმაგაო“ ესე თქვესა,

მუნ მივმართე მკლავმაგარმან სად უფროსი ჯარი დგესა;

კაცს შუბი კვარ, ცხენი დავეც,

მართ ორნივე მიხედეს მზესა;

შუბი გატყდა, ხელი ჩავყავ „ვაქებ ხმალო ვინცა გლესა“.

კარგი! ახლა გადავშალო „ვეფხისტყაოსანი“ და დღესაც არის რამდენიმე გამოცემაში ეს სიმახინჯე ასე „გასწორებული“: „კაცსა შევეც, ცხენი დავეც, მართ ორნივე მიხედეს მზე-

სა...“. რას ჰქვია „კაცსა შევეც“, ვუთხარი ერთხელ ერთ პროფესორს, რომელიც ლიტერატურის ინსტიტუტში მუშაობდა, ახლა სამწუხაროდ, ცოცხალი აღარ არის. ეს რა უბედურებაა, საიდან მოიტანეთ-მეთქი, - ვუთხარი. რეზო, შენ რომ გული-სხმობ, ის კი არ არის, ეს ხმლის შეცემაზეა ლაპარაკიო. როგორ, ახალგაზრდა მასწავლებელი შევიდეს ახლა სკოლაში და მეთერთმეტეკლასელ ბავშვებს ასწავლოს რუსთაველის ასეთი სტრიქონები? კიდევ რა უნდა გითხრათ. 1937 წელს ლავრენტი ბერიამ სტალინის მითითებით საქართველოში ჩაატარა „ვეფხისტყაოსნის“ იუბილე. 1966 წელს ირაკლი აბაშიძის თაოსნობით საქართველოში ჩატარდა რუსთაველის 800 წლისთავის იუბილე. მე თვითონ მაქვს ნანახი დოკუმენტები, 327 უცხოელი მწერალი ჩამოიყვანეს საზღვარგარეთიდან, საბჭოთა პერიოდი იყო და მაშინ გადაიხადეს გრანდიოზული იუბილე, ჩატარდა თბილისშიც და მოსკოვშიც. ახლა ჩვენ ვართ მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელები, მე, მაყვალა გონაშვილი, სოსო სიგუა, ბადათერ არაბული და თემურ ჩალაბაშვილი. ყოველ 50 წელიწადში ტარდება რუსთაველის იუბილე, წელსაც დავიჭირეთ 850 წლისთავის იუბილე უნდა ჩაგვეტარებინა. თადარიგი დავიჭირეთ ძალიან ადრე. მე თვითონ ჩემი ხელით გავუგზავნე ხელისუფლებას 10-მდე წერილი, რომ ახლოვდება რუსთაველის იუბილე, აბა, თავი არ შევირცხვინოთ, აბა, საიუბილეო კომისია შევქმნათ. ორი რამ ვთხოვე იმ წერილში ხელისუფლებას: ერთო - რუსთაველის პროსპექტზე გავხსნათ რუსთაველის სახლი, სადაც გამოიფინება „ვეფხისტყაოსნის“ ხელნაწერები დამთვალიერებლებისთვის ხელმისაწვდომი. ერთი დიდი განყოფილება

იქნება იმ სახლში, სადაც გაიყიდება „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმანები სხვადასხვა ენაზე. საქართველოში ჩამოსული კაცი რას წაიღებს საქართველოდან უკეთესს, თუ არა, ვთქვათ, ინგლისურად „ვეფხისტყაოსანს“, ფრანგი ფრანგულად, ასე შემდეგ და ასე შემდეგ. მეორე - გამოვცეთ ერთი სასაჩუქრო დიდი „ვეფხისტყაოსანი“, რომელიც იქნება სრულყოფილი ტექსტის თვალსაზრისით და ტექნიკურადაც. ეს ჩემი ორი სათხოვარი საქართველოს ხელისუფლებამ არ გაითვალისწინა. დუმილით მიპასუხეს, დუმილით უპასუხეს მწერალთა კავშირის თხოვნას. მთელი ქართველი ინტელიგენციის თხოვნას არცერთი პასუხი არ აღირსა კულტურის სამინისტრომ. მაშინ ავდექით და ჩვენ თვითონ, ქართველმა მწერლებმა და ქართველმა მეცნიერებმა, ვინც ვართ უპირველესი მემკვიდრე შოთა რუსთაველისა, დავიწყეთ რუსთაველის იუბილეს აღნიშვნა ჩვენი მოკრძალებული სახსრებით. სექტემბერში, აი, ბატონი მერაბ ბერიძის და ავთო ბერიძის ინიციატივით ჩატარდა მშვენიერი იუბილე მესხეთში, ჩავატარეთ ახმეტაში, ჩავატარეთ მარტვილში და საქართველოს კიდევ რამდენიმე ქალაქში, თბილისი ისევ დუმს. შოთა რუსთაველი არ ახსოვთ, მე კი თქვენ გითხარით, 327 მწერალი იყო ჩამოსული-მეთქი. მთელი ქართული მწერლობა ერთად რომ შეგროვდეს, იმის სახსარს ვერ გამოძებნი, რომ თუნდაც ორი მწერალი ჩამოვიყვანოთ საზღვარგარეთიდან და სასტუმროში მოვათავსოთ. კაპიკი ფული არ გასცა საქართველომ რუსთაველის იუბილესათვის. თუ შემხვდებოდნენ ოდესმე რომელიმე ღონისძიებაზე ძლიერნი ამა ქვეყნისანი, დავუწყებდი ლაპარაკს, რას შვრებით რუსთაველის იუბი-

ლეზე-მეთქი, შემომხედავდნენ: რა დროს რუსთაველია, ბატონო რეზო, არჩევნები გვაქვს ჩვენ ახლაო. კარგი! ეს არჩევნები დამთავრდა ოქტომბერში. ისევ განვაახლეთ ჩვენ პატარ-პატარა იუბილეები. ამ დრო მირეკავდნენ უცხოეთიდან, როდის ატარებთ რუსთაველის 850 წლისთავის იუბილეს. აბა, არ გამოგვაპაროთ, ჩვენი სახსრებით ჩამოვალთ, ოღონდ ხომ ატარებთ, ხომ ტარდებაო. გაცნობებთ კონკრეტულად, - ვწერ აქედან. იუბილე ჩატარდა პარიზში, რუსთაველის 850 წლისთავი აღინიშნა ინგლისში, ჩატარდა რუსეთში, მოსკოვში, პეტერბურგსა და სტავროპოლში, ჩატარდა იუბილე რუსთაველისა შვედეთში, ჩატარდა ნორვეგიაში, სადაც კი ქართული სათვისტომოებია, ყველგან ჩაატარეს იუბილეები და ცენტრალური იუბილე უნდა იყოს თბილისში. ჩვენ უკვე მომზადებული გვაქვს მთელი იუბილე, მომზადებული გვაქვს სია გამომსვლელებისა. გამოვიდოდნენ მწერლები, მეცნიერები, სამღვდელოების წარმომადგენელი და დაამშვენებდა ბოლო აკორდად ამ იუბილეს პანტომიმის თეატრის მიერ დადგმული „ვეფხისტყაოსანი“. სპეციალურად ვაჩქარებდი თეატრს, რომ როგორმე მოესწრო და დეკემბრისთვის ეს ყველაფერი მზად იყო. მივმართე საქართველოს ხელისუფლებას, რომ გამზადებულია რუსთაველის იუბილე, გამოვლენ ცნობილი მეცნიერები, თქვენ შორის რომელიმემ გახსნას, ახლა ხომ არჩევნები დამთავრებულია, ვნებათაღელვა დამთავრებულია. დეკემბრის 20-დან 30-მდე ოპერის თეატრში მოგვეცით სამი საათი და ჩატარდება დიდი, გრანდიოზული იუბილე, რომელიც უკვე მზად გვაქვს-მეთქი. დღს-ხვალ, დღეს-ხვალ... გვითხრა კულტურის სამინისტრომ. ისე ჩამთავრდა 2016

წელი, რომ მომზადებული საიუბილეო საღამო ხელში შეგვრჩა და მთელი მსოფლიოს წინაშე სირცხვილი ვჭამეთ.

გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი მოვლენებისა, ერთადერთი ნათელი აკორდი ის გახლავთ, რომ სექტემბრის ბოლოს საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში, ფეხს ითრევენ რუსთაველის იუბილეს ჩატარებაზე და „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის გამოცემაზე-მეთქი, რომ შევჩივლე ტექნიკური უნივერსიტეტის რექტორს, აკადემიკოს არცილ ფრანგიშვილს, დიდი პატრიოტი აღმოჩნდა და გულთან მიიტანა ეს საკითხი (ჩემთვის მოულოდნელი არ იყო. მისი ოჯახიდან, მისი პატრიოტობიდან და მისი სწავლა-განათლებიდან გამომდინარე, რა თქმა უნდა, რუსთაველის მცოდნე და გამგები უნდა ყოფილიყო და ასეც აღმოჩნდა). დღეს ქონი თავზე არ გადასდის, მოგეხსენებათ, მოიძია სახსრები ბატონმა არჩილმა და ჩავატარეთ დიდი საერთაშორისო კონფერენცია შოთა რუსთაველის 850 წლისთავისადმი მიძღვნილი საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში, ეს იყო გრანდიოზული კონფერენცია, ტელევიზიით რამდენჯერმე გადაიცა, უცხოელი მეცნიერებიც მონაწილეობდნენ და, რაც ყველაზე სასიამოვნოა, ბატონი არჩილის ფინანსური თანადგომით დავბეჭდეთ „ვეფხისტყაოსნის“ უნიკალური გამოცემა. მურმან თავდიშვილის რედაქცია - ასე შევა სამუამოდ რუსთაველოლოგიაში. ახლა მე ამ წუთსი ხელთ მიჭირავს და სასთუმალთან მიდევს. როგორც გითხარით, მურმან თავდიშვილის რედაქტორობით არის გამოცემული და სარედაქციო კოლეგიაში არიან: არჩილ ფრანგიშვილი, რევაზ მიშველაძე, იგორ კვე-

სელავა და სოსო სიგუა. ეს დიდი საქმე რუსთაველის 850 წლის იუბილეზე გაკეთდა.

მე მიყვარს თქვენი უნივერსიტეტი. თქვენ რომ იცოდეთ, სათავეებთანაც ვიდექი მისი დაარსებისა, ყოველთვის გულთან მიმქონდა და მიმაქვს უნივერსიტეტთან და მის მესვეურთან დაკავშირებული მოვლენები. ვეუბნებოდი რექტორს, რომ სანთელ-საკმეველი თავის გზას არ დაკარგავს-მეთქი და ვამაყობ, რომ არსებობს ერთი დიდი, ღონიერი უნივერსიტეტი თქვენი სახით. ეს „ვეფხისტყაოსნის“ უნიკალური გამოცემა, სადაც დავაბრუნეთ ყველა სტროფი, სადაც გავასწორეთ ყველა სტრიქონი, რომელზეც მე თქვენ გესაუბრეთ (უნიკალური ინდო-ხატაელთა ამბავიც დაბრუნებულია) და სრული „ვეფხისტყაოსანი“ უნდა გქონდეთ ხელთ, რომ სტუდენტებს დამახინჯებული „ვეფხისტყაოსანი“ აღარ ასწავლოთ. მე ამ ორი ეგზემპლარიდან ერთს საჩუქრად ვუგზავნი სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტს.

- დიდი მადლობა ამ საჩუქრისთვის. ნება მომეცით, მოგილოცოთ ნობელის პრემიაზე თქვენი რომანის „ციყვი ბორბალში“ წარდგენა. თქვენ ჩაერთეთ მძიმა საკონკურსო მართონში. გისურვებთ წარმატებებს. ეს უკვე არის მთელი ქართული მწერლობის წარმატება. თქვენი პირველი რომანი „ჩურჩულს გადაჩვეული კაცი“ (2011) წლის საუკეთესო რომანად გამოცხადდა. მეორე რომანს ნობელის პრემიაზე წარდგენის პატივი ხვდა წილად. ნაწარმოების პროლოგში წერთ: „რა წავიღოთ თან ათასწლეულების განმავლობაში დედამიწით დამტვერილმა ადამიანებმა ახალ პლანეტაზე და რა დავტოვოთ აქ - სამუდამოდ გასაქრობად და დასავიწყებ-

ლად? ამაზე გახლავთ ეს რომანი“. საგულისხმო და დამაფიქრებელია. რით გამოარჩევდით რომანს „ციყვი ბორბალში“?

- იმ ტკივილებმა, რაშიც მოგვიწია ჩვენ ცხოვრება 21-ე საუკუნის დასაწყისში, ანუ პირველ ათეულ წელიწადში, დაბადა რომანი, რომელსაც ჰქვია „ციყვი ბორბალში“. მისი სიუჟეტი ორიოდ სიტყვით რომ გითხრათ, ასეთი გახლავთ: ერთ თავგასულ პრეზიდენტს, რომელმაც ხელისუფლება სახელმწიფო კარის შეთქმულებით (და არა რევოლუციით!) ჩაიგდო ხელში ავანტურისტულად, ჰყავდა თავისი პირადი ფოტოგრაფი, რომელიც მას ემსახურებოდა და სურათებს უღებდა. მაგრამ დრო გადიოდა და ამ პრეზიდენტის ნამუდრეგალი საქმეები, ფოტოები სულ უფრო ხშირად ჩნდებოდა უცხოური პრესის ფურცლებზე. ერთ დღეს დაიბარა პრეზიდენტმა ფოტოგრაფი და უთხრა: ამას შენ აკეთებ, ხომ?! ავრცელებ ჩემზე მაკომპრომატირებელ ფოტოებს (აი, ხანდახან გორში მიწაზე რომ ხოხავს პრეზიდენტი, ან ვიღაცა გოგოსთვის უხერხულ ადგილზე ხელი აქვს მოჭერილი...). - ბატონო, ჩემ გარდა თქვენ სხვა ფოტოგრაფებიც ხომ გიღებენო. - აბა, მაშინ მე, არ გეწყინოს და ასეთ ღონისძიებას უნდა მივმართო, უნდა დაგიჭირო, ციხეში უნდა ჩაგსვაო. არადა, ეს კაცი არის მართალი კაცი. ყოველ ფოტოსურათს აჩვენებს ხოლმე: ეს გაუშვა თუ არა პრესაშიო. მისი ნებართვის გარეშე ნაბიჯს არ დგამს, კაცო, მე რა შუაში ვარ, - გაგიჟდა ფოტოგრაფი. - არა, ნუ გეშინია, ციხეში დიდხანს არ გამყოფებენ და, რაც მთავარია, სხვა ფოტოგრაფებს შეეშინდებათ, მე რომ დამცინიან, ასეთ ფოტოებს რომ ბეჭდავენ და გიყს მეძახიან, სხვებს შეეშინდებათო! ჩასვა კაცი. მეორე დღესვე დააპატიმ-

რეს. მოკლედ, ყველამ კარგად იცის, გამომძიებელმაც, მოსამართლემაც, პროკურორმაც, რომ ეს არაფერ შუაშია. ლაფ-რენტი მიქავაა მისი პირობითი სახელი და გვარი. მაგრამ უბედურება ის არის, რომ სინდისგარეცხილი ეგრეთ წოდებული პრეზიდენტი, რომელსაც ხალხი თავის პრეზიდენტად არასდროს აღიარებდა, აცხადებს: ეს, სამშობლოს გამყიდველი აღმოჩნდაო. - კაცო, სამშობლოს გამყიდველობა არავისთვის არ დაუბრალებიათ ათეული წლების განმავლობაში და რა გავყიდეო, - გაგიჟებულია ფოტოგრაფი, - რისი გამყიდველი ვარ, რა დავაშავეო. მერე გამოძიება მიდის თითქოს, დეტექტიური ამბავივით არის, რომ მიიტხველი დააინტერესოს: მერე რა მოხდება, რას მიუსჯიან, როგორ განვითარდება მოვლენები. მთავარი ის კი არ არის, მთავარია, რომ რომანში ნაჩვენებია, როგორ აბუჩად აიგდო მოქალაქის ღირსება, როგორ აბუჩად აიგდო ეროვნული ფენომენი, როგორ დასცინა ქართულ საზოგადოებას ამ თავგასულმა ხელისუფლებამ. როგორ გააუქმა აკადემია, როგორ ჩამოართვა მას ყველა საკვლევი ინსტიტუტი, როგორ დაარბია მწერალთა კავშირი, მწერალთა კავშირის შენობა. მის მიერ გამოგზავნილი ზონდერბრიგადა შეესია საქართველოს მწერალთა კავშირს და ლამის ოთხ საათზე გალაკტიონ ტაბიძის, კონსტანტინე გამსახურდიას, გიორგი ლეონიძის, ლადო ასათიანის, სიმონ ჩიქოვანის, სხვათა და სხვათა (ყველა სახელოვანი ქართველის) მემორიალური ნივთები, პირადი ნივთები, პირადი საქმეები, მათი ხელით დაწერილი განცხადებები, მათი საწერ-კალამი - ყველაფერი, მათთან დაკავშირებული, ქუჩაში გადაყარეს. ქუჩაში მოისროლეს გალაკტიონ ტაბიძის მხრებით მოტანი-

ლი კარადა, ქუჩასი მოისროლეს კონსტანტინე გამსახურდიას სავარძელი, სადაც მწერალთა კავშირის კლუბში მხოლოდ კონსტანტინე გამსახურდია ჯდებოდა. რომ მივედით ღამის ოთხ საათზე ჩვენ, მწერალთა კავშირის თანამშრომლები, ვეუბნები ამ ზონდერბრიგადის პირაკრულ წევრებს: ბიჭებო, ქართველები არა ხართ, რას ჩადიხართ, რას აკეთებთ? ერთმა მითხრა: ბატონო რეზო, ჩვენ გვითხრეს, რომ მწერალთა კავშირში ლტოლვილები შეცვივდნენ, შედით და გამოყარეთ ყველაფერი, რაც იქ არისო. თქვენ წარმოიდგინეთ, ერთი მეუბნება, პირტიტველა პატრული: ბატონო რეზო, რომ წავიკითხე კარებზე თქვენი სახელი და გვარი, მაშინ მივხვდი, რა საქმე გაგვაკეთებინეს, მაგრამ ჩვენ პატარა ხალხი ვართ, ჩვენ ნუ დაგვემდურებით, შეიძლება, თქვენთან სურათი გადავიღო? რას ვერჩი ამ პატარა ბიჭს! ასეთი დანაშაულებათა წყება, რაც საქართველოში მოხდა ცხრა წლის განმავლობასი და რაც ჯერ კიდევ არ არის გამოძიებული, სამართალს ჯერ კიდევ პური არ უჭამია, მაქვს აღწერილი ჩემს რომანში, რომელიც გამომცემლობა „მაცნე“ გამოსცა სწრაფად. 2016 წელს არის დაწერილი ეს რომანი და მაშინვე გამოვიდა და, ჩემდა გასაკვირად, გაიყიდა ელვის სისწრაფით. გამოსვლიდან ორი თვის თავზე მირეკავს გამომცემლობა „რუსკი კლუბი“, არის ასეთი დიდი გამომცემლობა თბილისში, რომელსაც თავისი ფილიალი და ფესვები მოსკოვში აქვს. მითხრეს, თუ შეიძლება, რომ მობრძანდეთო. მაშინვე დამიდეს ხელშეკრულება, რომ თქვენს ამ რომანს ვთარგმნით რუსულ ენაზე. მე საწინააღმდეგო რა მქონდა. რაც მეტ ენაზე ითარგმნება და რაც მეტი ადამიანი წაიკითხავს საქართველოს უბედურების

მაუწყებელ ამ რომანს, მე წინააღმდეგი რატომ ვიქნებოდი. ორი თვე არ იყო გასული, რომ თარგმნეს და გამოსცეს რუსულად. თარგმნა ცნობილმა მთარგმნელმა ვლადიმერ სარიშვილმა. ბრწყინვალე გამოცემაა და მასინვე მითხრა რუსულმა გამომცემლობამ: ეს ისეთი რომანია, რომ აუცილებლად ნობელის პრემიაზე უნდა წარადგინოთო. აბა, მე ძალიან დავიმორცხვე, მაგრამ ერთდროულად სამმა უწყებამ - გამომცემლობა „მაცნე“, საქართველოს მწერალთა კავშირმა (თავმჯდომარე მაყვალა გონაშვილი) და „რუსკი კლუბმა“ წარმადგინეს ნობელის პრემიაზე. რა თქმა უნდა, რუსული თარგმანი, უპირველეს ყოვლისა და სხვა უამრავი საბუთის შეგროვება გახდა საჭირო. გაგზავნეს დეკემბერში და იქიდან ახლახანს მივიღე პასუხი, რომ ჩართულია სანობელო ნომინაციაში ნობელის პრემიისათვის; დღესდღეობით მსოფლიოს 307 ავტორი სხვადასხვა ქვეყნიდან მონაწილეობს ნობელის საპრემიოდ და, რა ვიცი, ჩემგან ძალიან დიდი კადნიერება იქნება, ხელი წავუპოტინო ნობელის პრემიას იმ სავალალო ფონზე, საქართველოში ამ პრემიას რაც გააჩნია. დღემდე, ჩემამდე წარდგენილი იყო სამი მწერალი: გრიგოლ რობაქიძე, ჭაბუა ამირეჯიბი და ოთარ ჭილაძე. მეოთხე გახლავართ მე. დღემდე ვერცერთი მათგანისთვის ვერ გაიმეტა, საერთოდ, ქართული ლიტერატურისთვის ვერ გაიმეტა ნობელის კომიტეტმა ეს მაღალი პრემია. დიდი იმედით ვერც მე დავიკვებნი, მაგრამ თვით ფაქტი იმისა, რომ მსოფლიოს უმაღლეს ლიტერატურულ ჯილდოზე წარდგენილია ქართული ნაწარმოები, მე ძალიან მეამაყება და ძალიან მიხარია. ახლა ასეთი სტრუქტურაა: როგორც სარედაქციო განაწესში, მარტის ბო-

ლოს, აპრილის შუა რიცხვებამდე განიხილავენ. ჯერ ექსპერტებს გადაუგზავნიან. 307 ნაწარმოებიდან შეარჩევენ 50-ს, მერე, მაისში ამ 50 კანდიდატს დაიყვანენ 20-ზე. სექტემბერში 20 კანდიდატიდან შეარჩევენ 10-ს და ბოლოს, დეკემბერში კენჭს უყრიან, 10 კანდიდატიდან ერთ-ერთს მისცემენ ნობელის პრემიას. პრემიას იძლევა შვედეთის სანობელო კომიტეტი, რომლის წევრი არის 20 აკადემიკოსი. როგორც მეუბნებიან, ამ ოციდან რუსული იცის ექვსმა. საერთოდ, ნობელის პრემიის კომიტეტის ენა არის ინგლისური, გერმანული, ფრანგული და რუსული. ასე რომ, ჩემი რუსული თარგმანიც ჩართულია და ვნახოთ, როგორც მორწმუნე ქართველები იტყოდნენ: ღმერთს ებარებოდეთ. ღმერთს ვებარებო. მაგრამ მე თქვენს მილოცვას, თქვენი ჟურნალის მილოცვას და თბილ სიტყვებს ოქროს ფასს ვადებ და პირველი თქვენ დაგირეკავთ, თუ რამე საიმედო იქნა. უნდა გითხრათ, რომ ნელ-ნელა იღვიძებს ახალგაზრდებში გემოვნება. თუ ადრე შევიდოდი და ვიკითხავდი: აბა, რას კითხუჯლობთ, ბავშვებო-მეთქი, დამისახელებდნენ ერთ, სამ ისეთ ქარაქუცა მწერალს, რომელმაც თავის თავს უწოდა ეგრეთ წოდებული „პოსტმოდერნისტი“. პოსტმოდერნიზმი რას ნიშნავს, არა თუ საქართველოში არ იციან, იქაც კი არ იციან, სადაც ამ პოსტმოდერნიზმის აკვანი დაირწა იმიტომ, რომ ეს არის ყურით მოთრეული „იზმი“, რომელსაც არც მოდერნიზმთანა აქვს კავშირი, არც სიმბოლიზმთან, არც ავანგარდიზმთან. მას უკვე მოაზროვნე სტუდენტებმა ზურგი შეაქციეს.

- გამოვიდა თქვენი დღიურები, რომელიც ეროვნული მოძრაობის ბევრ წახნაგს გვამცნობს. თქვენ ამ დღიურების

მიხედვით ეროვნული მოძრაობის სათავეებთან დგახართ. მოგვიანებით თქვენ წერთ: „უკვე გაიარა საქართველოს ე.წ. დამოუკიდებლობის პირველმა წლებმა. დაცხრა ერთბაშად, იერიშით ქვეყნის განახლების ვნებები, წარსულს ჩაბარდა ერთი ხელის დაკვრით დემოკრატიული საზოგადოების აშენების ილუზიები... მაგრამ „თავისუფალი, დემოკრატიული საზოგადოება“ ჯერ მხოლოდ პირველ ნაბიჯებს დგამს და მას არც აღტაცება მოუხდება და არც ირონიული ქიჩილი ზოგი შეცდომის გამო“. რას ფიქრობთ, რა დაგვემართა ქართველებს? როგორც კი დამოუკიდებლობა მივიღეთ, ყველაზე ცუდად მაშინ წავიდა ჩვენი საქმე. დავკარგეთ ყველაფერი, რისი დაკარგვაც შეიძლებოდა. თქვენ, ვინც ფიქრობთ, რომ უკეთესი ცხოვრების დამკვიდრებისათვის ბრძოლას გულშემატკივრის სიტყვა და საქმე სჭირდება, გვინდა გკითხოთ: არა ვართ ქართველები ღირსი თავისუფლებისა?

- კაცმა რომ თქვას, ჩვენ ისეთი მძიმე ისტორიის პატრონები ვართ, რომ მე ძალიან ცოტა პერიოდი ვიცი (აღბათ ერთი-ორი საუკუნე), როცა ჩვენ ჭეშმარიტად თავისუფლები ვიყავით. მაღლობელი ვარ, რომ თქვენ გამახსენეთ ჩემი წიგნი, რომელსაც ჰქვია „25 მრისხანე წელი“. შესულია ერთ წიგნად ჩემს ოცდახუთტომეულში. აღწერილი მაქვს ყოველი დღე ჩვენი ეროვნული მოძრაობისა 1987 წლიდან იმ სავალალო პერიოდამდე, როდესაც ჩვენ თავისუფლება დავკარგეთ და ნახევრად დაკარგულ თავისუფლებაში ცვხოვრობთ ახლაც. მე ზვიად გამსახურდიას კურსელი გახლდით, ჩვენ ერთად ვსწავლობდით, ერთ კურსზე ვიყავით, ოღონდ ზვიადი ინგლისურის განხრით და მე გახლდით ქართული ფილო-

ლოგიის მიმართულებით. ლექციების უმეტესი ნაწილი ერთად გვექონდა. ახალგაზრდა მწერალთა წრე იყო უნივერსიტეტში, ღონიერი და მძლავრი ლიტერატურული წრე, საიდანაც გამოვიდა დიდი ნაწილი შემდეგ ცნობული ქართველი მწერლებისა. იქაც ყოველ სხდომაზე ვესწრებოდით და სულ გვერდიგვერდ ვისხედით მე და ზვიადი. მერე ლიტერატურულ სადამოებზე ერთად დავდიოდით. სტუდენტები ვიყავით და, სხვათა შორის, 1960-61 წლებში უნივერსიტეტის ახალგაზრდა მწერალთა წრის ეგიდით მთელი საქართველოს შემოვიარეთ თითქმის. ვიყავით ახალციხეშიც, აწყურშიც, ყველგან და ყველგან. მაშინ მესხეთში უნივერსიტეტი, რათქმა უნდა, არ არსებოდა. ნელ-ნელა ვამზადებდით ერთმანეთს და ჩვენს თავსაც დამოუკიდებელი საქართველოსთვის. საქართველოს ბედი, კარგად მოგეხსენებათ, გათამაშდა საკმაოდ ტრივიალურად. ისე, როგორც 1918 წელს, რუსმა არ დაგვანება დამოუკიდებლობის გამოცხადება და სამ წელიწადში დაგვიპყრო (1921 წლის 25 თებერვლის სავალალო ისტორია იცით თქვენ), ზუსტად ისე განმეორდა 1990-92 წლებში. აქაც სამწლიანი დამოუკიდებლობა (ბრჭყალებში ვამბობ) „გვაზიმა“ რუსეთმა და მერე მუხანათურად თავს დაგვესხა მთელი თავისი სისასტიკით. ასე რომ, ჩემს მახსოვრობაში, რუსეთმა სამი ომი გადაგვახდევინა, პირველი მოგახსენეთ 1921-ში, მეორე ომი იყო 1990-92 წლებში და მესამე იყო 2008 წლის ის სავალალო ომი. სამჯერ ერთი საუკუნის განმავლობაში რომ თავს დაესხმის ამხელა მონსტრი საქართველოს, კიდევ როგორ ვართ დამოუკიდებლები და კიდევ როგორ ვთამაშობთ პატარა დამოუკიდებლობას?! შეე-

წირა საქართველოს ეროვნული მოძრაობა დაწყებული 20-იან წლებში, მერე, უკვე 90-იან წლებში, მერე უკვე 2008 წელს ამ ბრძოლას დამოუკიდებლობისათვის. ახლაც ვერ არის საქართველო სრულფასოვნად დამოუკიდებელი ქვეყანა. ჩვენ კი გვათამაშებენ პარლამენტარობანას, პრემიერ-მინისტრობანას, გვათამაშებენ დამოუკიდებლობანას, ვითომ თავისუფალი ხართო. მაგრამ პოლიტიკურ მოთამაშედ მსოფლიოში არავინ არ განგვიხილავს. არ დაიჯეროთ თქვენ ეგ ამბავი! დეკემბრის ბოლოს, დავაკვირდი, საქართველოში არცერთი მინისტრი არ იყო. ყველა მინისტრი თავთავისი დელეგაციით ვიზიტებად იყო წასული საზღვარგარეთ, ზოგი - საფრანგეთში, ზოგი - ინგლისში, ზოგი - ესტონეთში, ზოგი - იტალიაში, ზოგი - ნორვეგიაში. რა იყო, შე კაი კაცო, რას დახვალ იქეთ-აქეთ, საქართველოში ლარი დაცემულია, შიმშილი მძვინვარებს, ხალხ ლუკმაპური უჭირს. ვის ახარბებ შენს მდგომარეობას? რომ დაიკავებ შენს პორტფელს და სერიოზული სახით მიდიხარ საზღვარგარეთ, ჩამოდიხარ იქიდან გაწბილებული. მერე ჯდება ტელევიზორის ეკრანთან და ამბობ: უდიდეს გამარჯვებას მივაღწიეთ, აა, უკვე შესული ვართ ნატოში სანახევროდ და ევროკავშირში სულ მთლიანადო. ამ დროა არა თუ ნატოში და ევროკავშირში, კატას რომ გამოუკრავ პატარა ნაჭერს, სატყუარას, იქით-აქეთ რომ ათამაშებ და კატაც რომ მიჰყვება იქით-აქით და ხტუნაობს. სადამდე უნდა იხტუნაოს ამ ტყუილებზე საქართველომ?! ალბათ, ჩვენი ბედი ეს არის! ჩვენ რუსეთს, როგორც მეზობელს, ვერავინ ვერ გამოგვიცვლის და რუსების მიმართ იმ ნაჯახურ პოლიტიკას, რაც ბევრმა ქართველმა ხელისუფალმა დაგვანახა

(მათ შორის ბევრი ეროვნული მოძრაობის წარმომადგენელიც იყო), საქართველოსთვის სასურველი შედეგი არ მოუტანია. რადგანაც საქმე-საქმეზე რომ მიდგა და 2000 რუსის ტანკი შემოვიდა ჩრდილოეთიდან ოსეთის გავლით საქართველოში, დაიპყრო საბოლოოდ სამაჩაბლო და აფხაზეთი, მსოფლიომ თავი არ გამოიღო. საქართველოს ღარიბი ნათესავივით გამოხედეს: ოო, სამწუხაროა ძალიანო! ზოგი პრეზიდენტი ჩამოფრინდა კიდეც. ჯობია, რუსები და ქართველები თვითონ მიუსხდნენ მოლაპარაკების მაგიდასო. ახლა კიდეც რუსეთი ისე დაგვცინის და იმდენად ვერაგულ პოლიტიკას ატარებს საქართველოს მიმართ! - მე არა ვარო წინააღმდეგი, - აცხადებს პუტინი, - დასხედით მოლაპარაკების მაგიდასთან თქვენ და ოსები და თქვენ და აფხაზეთიო. ვინ გიშვებს მოლაპარაკების მაგიდასთან?! ვინ აძლევს ნებას საცოდავ აფხაზს, არარსებულ აფხაზს და არარსებულ ოსს, მოდი, დაჯექი და ქართველს ელაპარაკეო. ეს ხომ სასაცილოა ყველაფერი! აი, ასე: „ნურც გაფრინდები, ნურც მოფრინდების“ პოლიტიკას ათამაშებენ საქართველოს. ჩვენ თითქმის პოლიტიკურ ჩიხში ვართ შესულები. ძალიან ვეჭვობ, რომ ჭეშმარიტად თავისუფალ, ჭეშმარიტად დამოუკიდებელ ქვეყნამდე მალე მივიდეთ. ნაცებისგან ხომ არავითარი სიკეთე არ გამოვიდა, ისინი საქართველოს დაუძინებელი მტრები იყვნენ, გლობალიზაციით აპირებდნენ საქართველოს მოხრჩობას, მაგრამ, ღმერთმა ქნას“ „ოცნების“ პარტიამ შეძლოს საქართველო გაუყვანოს დამოუკიდებლობის იმ სანუკვარ ნაპირამდე, რისთვისაც ჩვენ ყველანი ვცხოვრობთ. მაგრამ ეს უკვე სხვა თემებია... მწერლის მოვალეობა ის არის, რომ

დაწეროს ეს ყველაფერი, არ დაუკარგოს შთამომავლობას, არ დაუკარგოს ხვალინდელ მკითხველს - რაში ცეცხოვრობდით, როგორც ცეცხოვრობდით, როგორი შავი ღრუბლები ტრიალებდა საქართველოს თავზე. მერე ნელ-ნელა კარგი უნივერსიტეტებით, კარგი ჟურნალით, საქართველოს კარგი მწერლებით, საქართველოს კარგი მეცნიერული საქმიანობით განიმსცვრევა ეს ღრუბელი და ჩვენისთანა პატარა ქვეყნებსაც ეშველება. მთავარია, არ დავიღალოთ! მთავარია, საქართველოსთვის ზრუნვა და რუდუნება არ მოგვწყინდეს!!!

- არ არსებობს ადამიანის სულიერი მდგომარეობა ან ბუნებრივი მოვლენა, რომლის აღწერა ქართულ ენაზე არ შეიძლებოდა. ქართულ ენას სიბერე ერთი წუთითაც არ დასტყობიაო, - აღნიშნავთ თქვენ. ვისაუბროთ თქვენი თხზულებების ენაზე. სხვა უამრავ თავისებურებასთან ერთად თქვენი შემოქმედების ენა საინტერესოა იმიტომაც, რომ დიალექტის გამოყენებით საავტორო თუ პერსონაჟთა მეტყველებაში ქმნით გამორჩეულ სტილს. როგორც ლინგვისტს, მაინტერესებს, როგორ მიხვედით აქამდე? თქვენ ხართ იმერული დიალექტის წარმომადგენელი, მშობლიური დიალექტის გარდა შესანიშნავად იყენებთ აღმოსავლურ დიალექტებსაც. ეს ლიტერატურული, მწერლური ალღოს გამოა, თუ სპეციალურად სწავლობთ საჭირო დიალექტებს?

- მოგახსენებთ. სხვათა შორის, წერის დროს მწერალი ენობრივ სტრუქტურაზე, ენობრივ ჩუქურთმაზე საერთოდ არ ფიქრობს. მწერალი რომ იჯდეს და ხელოვნურად იგონებდეს ენობრივ ხვეულებს, ალამაზებდეს ფრაზას და ენას თავს ახვევდეს თავის სუბიექტურ დამოკიდებულებას, მისი ნა-

წარმოები აბსოლუტურად ხელოვნური გამოვა. იგი ხალხის-
თვის გასაგებად ვერ დაწერს, ამიტომ ამაზე არასოდეს არ
მიფიქრია წერის დროს. ჩემი გმირები თვითონ მეტყველებენ.
თვითონ ნოველის სტრუქტურა, სიუჟეტი მაძლევდა ჩემი
დიალოგებისთვის და ჩემი აღწერებისთვის ენას. თითქოს
უფალი მკარნახობდა. რომ დავამთავრებდი და ჩავიკითხავ-
დი ნოველას, ვფიქრობდი ხოლმე, ეს ასე როგორ ჩამოიქნა,
როგორ დაიწერა-მეთქი. ერთობ მძულს მწერლის მიკერძოება
რომელიმე დიალექტისადმი და რომელიმე კუთხისადმი.
გვყავს ჩვენ ერთი-ორი მწერალი (არცერთი ცოცხალი აღარ
არის და ამიტომ სახელებსა და გვარებს არ დავასახელებ)მ
ბრწყინვალე მწერლები გახლდნენ, მაგრამ ასეთივე
ბრწყინვალე სტილისტები ვერ იყვნენ. ერთი მათგანი, გინდა
თუ არა, იმერულ კილოკავზე აწყობდა თავის თხზულებებს,
მეორე ქართლული დიალექტით გაჯერებულ მშვენიერ ნა-
წარმოებებს ქმნიდა. ორივენი ჩემთვის სათაყვანებელი მწერ-
ლები არიან, მაგრამ მე მეხამუშება, რომ ვინმემ იმერეთის
მწერალი, იმერელი მწერალი და ქუთაისელი მწერალი დამი-
ძახოს. ამიტომ ჩემს პერსონაჟებში თქვენ შეხვდებით მთიულ
კილოკავსაც, ფშაურსაც, თქვენ წარმოიდგინეთ, შეხვდებით
მესხურ-ჯავახურ კილოკავსაც. ფერეიდნული მოთხრობებიც
კი მაქვს დაწერილი და, რა თქმა უნდა, იმერული
თავისთავად. პერსონაჟები ვინც არიან, რა მასალაზეც ვწერ
და როგორც ვწერ, ხელოვნურად კი არა, ვფიქრობ, რომ, ის
ენობრივი მასალა მოვარგო ნაწარმოებს, რასაც მოითხოვს
თვითონ სათქმელი. ხანდახან არის ხოლმე, დამიმთავრებია
ნაწარმოები, მერე ჩამიხედავს განმარტებით ლექსიკონში და

ზოგიერთი სიტყვა სემისწორებია. თავის ზის, ის დიალექტი თავში ზის. მწერალი სრულიად საქართველოსი უნდა იყო. სალიტერატურო ენაზე უნდა წერდე, არა გატკბილებულ ჟურნალისტურად. მახსოვს, ერთხელ მწერალთა კავშირში ერთი ისტორიული რომანის განხილვა იყო და კონსტანტინე გამსახურდია გამოვიდა, მაშინ იმ რომანზე თქვა: მომეწონა ძირითადად, კარგად მიჰყვება ისტორიულ ფაქტებს მწერალი, მაგრამ, როგორ შეიძლება, შეი კაი კაცო, ქართველი მეფეები ალაპარაკო ჭიათურული ჟურნალისტური ქართულითო! აი, ასეთია ჩემი დამოკიდებულება ენის მიმართ და მე გოცებული დავრჩენილვარ, როდესაც მეცნიერებს, ლიტერატურიმცოდნეებს შეუფასებიათ ჩემი ნაწერების ენა. მაგალითად, რა დამავიწყებს, ჩემთვის სრულიად მოულოდნელად პროფესორმა თენგიზ სანიკიძემ (უნივერსიტეტის პროფესორი გახლდათ, ლექსიკოგრაფი, ბრწყინვალე მეცნიერი) გამოსცა წიგნი „რევაზ მიშველაძის ენის ლექსიკა“. მე მაშინ სამოცს ახალი გადაშორებული ვიყავი და გამოცა ამ წიგნმა. ორი ათასი ახალი სიტყვა ჰქონდა ჩემი ნოველებიდან ამოწერილი ბატონ თენგიზს. ის სიტყვები, რომელიც არ იყო შეტანილი არნოლდ ჩიქობავას განმარტებით ლექსიკონში. ის პირდაპირ წერს ამის შესახებ წინასიტყვაობაში. მე რომ ამდენი ახალი კომპოზიტი შემიქმნია თურმე და შემიქმნია თითქოსდა ახალი სიტყვა, თქვენ წარმოიდგინეთ, როგორი იქნებოდა კონსტანტინე გამსახურდიას, მიხეილ ჯავახიშვილის ან სხვათა ენის ლექსიკონები რომ შექმნილიყო და მე მგონი, იქმნება კიდევ. ენის რჯულმდებელი მეცნიერი კი არ არის, მეცნიერმა შეიძლება ზოგადი კანონები აღმოაჩინოს, ენას ამდიდ-

რებს, ენის შემქნელი, ენის ბურჯი, უპირველეს ყოვლისა, მწერალია და ამ ფონზე განსაკუთრებით მაღიზიანებს, როცა ჩემს ახალგაზრდა მოკალმეებს ეადვილებათ. გვერდებს წაიკითხავ და ერთი ისეთი სიტყვა არ შეგხვდებათ, რომელიც მისეულია, საკუთარია. „გასისხლმდინარდას“ ვერ მოვთხოვდით, მაინცდამაინც. რუსთაველს ეს სამი სიტყვა ერთადა აქვს შეერთებული, მაგრამ ის ხომ მაინც უნდა მოვთხოვოთ, რომ აღწეროს საგანი, დახატოს, რაც შეიძლება ლაკონურად, რაც შეიძლება სადა ფერით და ცოტა იფიქროს ენაზეც. ენობრივი სიღარიბე დამღუპველია მწერლისთვის,

- თქვენ, როგორც უნივერსიტეტის პროფესორი, როგორ თვლით, რა მსგავსება-განსხვავებაა თანამედროვე თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტსა და იმ უნივერსიტეტს შორის, რომელიც 80-90-იან წლებში არსებობდა, როგორია თქვენი შეხედულება მასინდელ და ახლანდელ სტუდენტობაზე?

- უნივერსიტეტი სამჭედლო იყო ეროვნული კადრებისა, ეროვნული მოძრაობის ერთგვარი ბუდეც. ყოველი სადი აზრი, მეცნიერულიცა და ეროვნულიც, უნივერსიტეტში ფოკუსირდებოდა და იგი მართლაც იყო საქართველოს უპირველესი ეროვნული უნივერსიტეტი, სადაც საამაყო იყო სწავლა. უნივერსიტეტში დილით რომ შევდიოდით (ჯერ სტუდენტი და მერე ასპირანტი), ღამის 11 საათზე გამოვდიოდით. იმდენი რამ იყო უნივერსიტეტში საინტერესო, სიახლე, შესასწავლი, გასაგები. ყოველდღე იყო შეხვედრები გამოჩენილ ადამიანებთან, მწერლებთან. იქ ვნახე სცენაზე მდგარი გალაკტიონ ტაბიძე, გიორგი ლეონიძე, კონსტანტინე გამსახურდია, სხვანი და სხვანი - ყველანი. მერე იყო საინტერესო მეც-

ნიერებით სავსე! გაიარა, აგერ, შალვა ნუცუბიძემ (შეიძლება, შენთან არ კითხულობს იმ დღეს ლექციას), მაგრამ, როგორ გინდა უკან ჩუმად არ მიჰყვე და არ შეიპარი მის ლექციაზე. მახსოვს, ერთხელ შალვა ნუცუბიძემ თქვა „ვეფხისტყაოსანი იმ ზეციდან დაშვებულ თოვს ჰგავს, რომელსაც შენკენ ეზიდები, რომ, რაც შეიძლება დაიახლოვო, მაგრამ, უცებ რომ ჩამოიხედავ, თურმე, აუყვანიხარ მაღლა, მაღლა, მაღლა ღრუბლებში, საიდანაც ხელი რომ გაუშვა, სავალალო შედეგს მიიღებ, ამიტომ მაგრად იდებ ხელს იმ ზეციურ თოვს „ვეფხისტყაოსნისას“, რომ, რაც შეიძლება გულთან ახლოს გქონდეს“. ასეთი სიტყვებით ლაპარაკობდა საქართველოს ეს ბრწყინვალე მეცნიერი და როგორ შეიძლება, მისი ლექციები არ მოგვესმინა. როგორ შეიძლება არ მოგვესმინა გიორგი ახვლედიანის, არნოლდ ჩიქობავას, აკაკი შანიძის, შოთა მესხიას, დავით გვრიტიშვილის და სხვათა ლექციები. მერე უნივერსიტეტში, გითხარით, რომ იყო დიდი ლიტერატურული ცხოვრება. ლიტერატურული პაექრობები, გბქონდა რედკოლეგიის სხდომები, ვარჩევდით „პირველი სხივის“ მასალებს. მე თვითონ ცოტა შემოქმედებითი არტისტიზმით გატაცებული კაცი ვიყავი და დღის ბოლოს დაღლილი ან დრამწრეს შევუერთდებოდი, ან საესტრადო წრეს, გიტარას ვუკრავდი და ბოლოს თუ დამრჩებოდა დრო და ენერგია, უნივერსიტეტის ბაღში გამოვდიოდი და დავჯდებოდი შოთა ჩანტლაძის გვერდით. ასე რომ, დილიდან საღამომდე, სკოლა რასაც ჰქვია, ნამდვილი „ალმამატერი“ - ეს იყო ჩვენთვის უნივერსიტეტი. ასეთი იყვნენ ჩემი კურსელები, ასეთი იყო ჩემზე რამდენიმე წლით უკან მყოფი ძალიან კარგი სტუდენტები,

ძალიან კარგი ახალგაზრდები, რომლებთანაც მთელი ცხოვრების მანძილზე ვმეგობრობ. მათ შორის ჩემი მერაბი, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორი. სხვა უნივერსიტეტი იყო-მეთქი! ჩვენც ვიყავით ისეთი მონდომებულები და საქვეყნო ფიქრით სავსეები, რომ, რაც შეიძლება მეტი აგველო ჩვენი დიდებული ეროვნული სკოლიდან. მერე მოვიდა ასპირანტურა, დავიცავი საკანდიდატო დისერტაცია 1967 წელს, დავიცავი სადოქტორო დისერტაცია 1973 წელს. ესე იგი, 30-ს ახალი გადაცლებული ვიყავი, რომ უკვე გავხდი დოქტორი. მერე ჩემს კისერზე გადმოვიდა უნივერსიტეტში ლექციების კითხვა, ჩვენ დავდექით იმ დიდი კორიფეების კათედრებზე. თუმცა ძალიან თავი არ გვეღირსებოდა, მაგრამ სხვა გზა არ იყო. ისინი წავიდნენ სიცოცხლიდან და ჩვენ დავიკავეთ მათი ადგლები კათედრის გამგისა, ხელმძღვანელებისა, ახალგაზრდა მეცნიერებისა, ლექტორებისა და ასე შემდეგ. რომ იტყვიან, სრულიად მოულოდნელად, მეხივით დაგვეცა თავზე სააკაშვილის ეპოქა. 2003 წელს სააკაშვილმა ავატრიურული გზით ჩაიგდო ხელისუფლება ხელში. მასინ საქართველოს ამაზე დიდი პროტესტი არ გამოუხატავს, რადგანც თავს ზევით ძალა არ იყო. ყველა მიხვდა, რომ ეს იყო თავსმოხვეული რევოლუცია. ეს იყო სოროსული რევოლუცია! ამერიკის, გლობალიზაციისა და დასავლეთის შეთქმულება ქართული ეროვნულობის წინააღმდეგ. ვფიქრობდით, რომ ჩვენ რატომ მოვიკლათ თავი, კაცო, ეს პოლიტიკური საქმეებია და პოლიტიკაში, ალბად, ამ ახალგაზრდა კაცს მოუნდა, რომ მართოს ქვეყანა და იყოს, თუ არ დააქცევს ქვეყანას - ასე ლოიალურად შევხვდით მაშინ ამ რევოლუ-

ციას, მაგრამ მაშინ ჩვენ ვერ ვიფიქრებდით, რა იმალებოდა ამ ნაციონალთა პარპაშის მიღმა. მალე გამოაჩინეს ბრჭყალები, თქვენ უკვე იცით, რომ ერთბაშად გაყარა უნივერსიტეტიდან სააკაშვილის ბრძანებით სოროსელმა ვინმე ლომაიამ უნივერსიტეტის 1500 მეცნიერ-თანამშრომელი. მთელი დიდი საბჭო თავისი პროფესურით და არცერთი პროფესორი უნივერსიტეტში არ დატოვა. მერე მიაღმა მწერალთა კავშირს, მეცნიერებათა აკადემიას და ასე შემდეგ. დაემხო უნივერსიტეტი! ვისხედით უნივერსიტეტის კიბეებზე, გვეჭირა მე და გურამ შარაძეს მეგაფონები და რაც შეიძლება ვყვიროდით, რომ უნივერსიტეტის ნანგრევებზე დგახართ ქართველებო, ივანე ჯავახიშვილის უნივერსიტეტი დაანგრია მიხეილ სააკაშვილმა! არავითარი პასუხი არ მოეთხოვა ამ სახელმწიფო დამნაშავეებს. თქვენ წარმოიდგინეთ, 2006 წელს უნივერსიტეტიდან გამოგვამევა ერთბაშად უნივერსიტეტის წამყვანი ეროვნული პროფესორები მიხეილ სააკაშვილმა და იმ 257 პროფესორიდან 180 აღარ არის. მერე დღედღეზე ველოდით, რომ მსოფლიო ხმას ამოიღებს, მსოფლიოში ეს არ დარჩება უპასუხოდ, უნივერსიტეტის პირქვე დამხოზა არ შერჩება სააკაშვილს. თქვენც არ მომიკვდეთ! არავინ არ დასაჯა დამნაშავეები და მოსწორდა მიწასთან უნივერსიტეტი. მერე ვიღაც კვიტაშვილი დანიშნეს რექტორად. ისიც შავრაზმელი ნაციონალისტი. რომ ვფიქრობდით, სხვა რექტორი მოვიდა და ეს მაინც დააბრუნებს პროფესურას უნივერსიტეტშიო, მანაც სამი თითის კომბინაცია გვიჩვენა. ჩვენ, უნივერსიტეტიდან გამოძევებული პროფესორები, პანაშვიდებზე დავდიოდით, რადგანაც დღითიდღე ილუპებოდნენ ისინი, დღითი-

დღე მიდიოდნენ ცხოვრებიდან. როცა პაპავა მოვიდა რექტორად, ახალგაზრდა კაცი, სხვათა შორის პროგრესულად მოაზროვნე, რა თქმა უნდა, მივედი მასთან და ვუთხარი: ასე დაიხოცა ხალხი. რას შერებით, დანაშაულის გამოსწორებას არ ფიქრობთ-მეთქი? სამი დღე მაცადე, სამი დღის შემდეგ მოდიო. უნივერსიტეტს ისევ განაგებდა ნაცმოძრაობის მემკვიდრეობა, ნაცმოძრაობის წევრები იყვნენ სხვადასხვა თანამდებობაზე. ერთადერთი ლაღო პაპავა იყო ნეიტრალური კაცი, რომელიც არც ოცნების წევრი იყო და არც ნაცმოძრაობის. იყო მეცნიერი ნამდვილი და ჰქონდა სურვილი მას ჩვენი დაბრუნებისა უნივერსიტეტში. რომ მივედი, მითხრა: ბატონო რეზო, შემიძლია ხუთი კაცი დავაბრუნო. ოღონდ ვერ დაგაბრუნებთ ლექტორებად. აქედან ორს დავაბრუნებთ მრჩეველთა საბჭოს წევრად, ერთ-ორ კაცს გამოგიძებნით მეცნიერ-თანამშრომლის ადგილს უნივერსიტეტშიო. მე ვთქვი, ხუთი კაცი დავაბრუნოს, ჯერ მოვიკიდოთ ფეხი უნივერსიტეტში, მერე ვიბრძოლებ მე თვითონ, რომ ივანე ჯავახიშვილის, ილია ჭავჭავაძის, აკაკი წერეთლის, კონსტანტინე გამსახურდიას გაუქმებული კაბინეტები აღვადგინო. უნივერსიტეტში ისევ დავაარსო ახალგაზრდა მწერალთა წრე, უნივერსიტეტში ისევ აღვადგინო ლიტერატურული და მეცნიერული ცხოვრება. მერე ნელ-ნელა დავაბრუნებ იმ გაძევებულ პროფესორებს-მეთქი. ამის იმედი მქონდა იმიტომ, რომ პაპავა შედარებით ინტელიგენტი და ლოიალური კაცია. უნივერსიტეტის ახალი ხელმძღვანელობის მიმართ ცუდად არ გახლავართ განწყობილი. რექტორმა გია შარვაშიძემ მოადგილედ დაიყენა შესანიშნავი მეცნიერი მიხეილ

ჩხენკელი. სხვათა შორის, დამირეკა და სტუდენტებთან ლექციების ჩასატარებლად მიმიწვია. წლებს თავისი სიმძიმე ახლავს, ამიტომ არ დავთანხმებულვარ და მოსაფიქრებლად გაზაფხულამდე დრო დავიტოვე.

- არ შეიძლება, არ გკითხოთ მწერალთა კავშირის შესახებ. კომუნისტურ პერიოდში მწერალთა კავშირის თავმჯდომარეობა ქვეყანაში ერთ-ერთი პრესტიჟული თანამდებობა იყო. დღეს მართვის ახალი პრინციპია. მწერალთა კავშირს რამდენიმე ხელმძღვანელი ჰყავს: თავმჯდომარე და თანათავმჯდომარეები. რა აერთიანებთ მწერლებს - იდეალური კავშირი თუ მწერალთა კავშირი არის თავშეყრის, თანამედროვე ლიტერატურულ პროცესებზე, გაჭირვებაზე, პოლიტიკაზე მსჯელობის ადგილი?

- მოგახსენებთ მართვის შესახებ. დღეს საქართველოს მწერალთა კავშირი იმართება ესტონური მოდელით, როდესაც ორგანიზაციას ჰყავს არ თავმჯდომარე და მოადგილეები, არამედ რამდენიმე ხელმძღვანელი და თითოეული გარკვეული დროით ირჩევა. მაგალითად, მე გამივიდა თავმჯდომარეობის ვადა ოქტომბერში და ოქტომბრიდან ერთი წელი ქალბატონი მაყვალა გონაშვილი იქნება. მერე მორიგეობით ან სოსო სიგუა, ან თემურ ჩალაბაშვილი ან ბადათერ არაბული. იმის მიხედვით, ისურვებენ თუ არა. არავის არა აქვს დიდი სურვილი, თავმჯდომარეობა გასწიოს იმიტომ, რომ ეს დიდი მოვალეობაა, დასჯის ტოლი საქმეა. აქ არ არის რაიმე განდიდების განცდა, რომ თავმჯდომარე ვარ! რა თავმჯდომარე! მწერალთა კავშირს სჭირდება ადამიანი, რომელიც არ დაიზარებს მწერლებთან შეხვედრას, მწერლების ცხოვრების

გაუმჯობესებას. სავალალო ის არის, რომ 2006 წელს 21 აგვისტოს წართმეული შენობა დღემდე ვერ დაგვიბრუნეს. უფრო მეტსაც გეტყვით, ჩვენ, მწერალთა კავშირის სასახლეში, რომელიც მემკვიდრეობით დაგვიტოვეს სარაჯიშვილმა და ხოშტარიამ, გვაქვს უფლება მარტო კვირაში ორი დღე შევიდეთ და ღონისძიებები ჩავატაროთ. მწერალთა კავშირის ხელმძღვანელ ბირთვს თუნდაც ერთი მაგიდა რომ ჰქონდეს, ამის უფლებას არ გვაძლევენ. ცინიზმი იქამდე მივიდა, რომ მწერალთა კავშირის ბაღში, სადაც ქართველი მწერლების ისხდნენ და მათ შორის მე 1957 წელს პირველად ვნახე კონსტანტინე გამსახურდია და გალაკტიონ ტაბიძე ბაღში მსხდომნი, იმ ბაღში, რომელიც ერთგვარი აკადემია იყო ქართული მწერლობისა, მწერლის სახლის დღევანდელმა დირექტორმა, სააკაშვილის მიერ დანიშნულმა ვინმე ნატაშა ლომოურმა, გახსნა რესტორანი. მწერლები ვერ შევდივართ იმიტომ, რომ „ოთუს ბიდი“ ღირს ერთი ფინჯანი ყავა. აი, ეს დაგვმართა სააკაშვილის ხელისუფლებამ. ველოდებით და ველოდებით! ისევ მოლოდინის რეჟიმში ვართ!

- ჟურნალ „არავში“, თებერვლის ნომერში დაიბეჭდა თქვენი შესანიშნავი ნოველა „ორმოცდამეათე“, რომელიც 2008 წლის მოვლენებს ეხება. გარდა იმისა, რომ იგრძნობა სიტყვის ნამდვილი ოსტატის ხელი, ნოველის ავტორს დაეჯერება კიდევ ერთი მიზეზის გამო. შევხებით თქვენთვის ძალიან მტკივნეულ საკითხს - თქვენ ბრძანდებით მამა, რომლის შვილი აფხაზეთში სამშობლოს ერთიანობისათვის ბრძოლას შეეწირა. მაშინდელი ვაჟკაცების მაგალითზე უნდა იზრდებოდნენ თაობები. ჩვენ დავდუმდით. გავა დრო და

ხომ არ დავდგებით საშიში რეალობის წინაშე - ერთხელაც ქართველი კაცი აღარ მოინდომებს იბრძოლოს სამშობლოს-თვის?

- უნდა გითხრათ, რომ მაგ საფრთხის წინაშე უკვე ვდგავართ. ჩემი შვილი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის მესამე კურსის სტუდენტი იყო. 1993 წელს წავიდა ომში. მე იგი, რომ გითხრათ ახლა, გმირი მამობა გამოვიჩინე და ვუთხარი წადი-მეთქი, ასეთი რამ არ ყოფილა, რადგან ვიცოდი, რომ ეს იყო უთანასწორო ომი და თან ერთადერთი შვილის მამა ვიყავი. თვითონ შემე მხრივ ვერ ვუბიძგე აჩიკოს ომში წასვლა, მაგრამ მან ჩემს თვალეებში ამოიკითხა და წერილი დატოვა: მამაჩემო, შენ რომ ყოველდღის რადიოთი და ტელევიზიით გაჰყვირი, სამშობლო დავიცვათო, მე ვერსად დავიმალეები იმიტომ, რომ შენი შვილი ვარ! წავიდა და დაიღუპა ოცი წლის ბიჭი 1993 წლის 25 სექტემბერს, ზუსტად სოხუმის დაცემის წინა დღეს. მაგრამ საქმე ის გახლავთ, რომ არსებობს თბილისში ამ გმირებიდან უმრავლესობის მემორიალი, სკოლაში არის საპატიო დაფა, ქუჩასაც ჰქვია სახელი, სკოლასაც ჰქვია არჩილ მიშველაძის სახელი, რამდენიმე უმაღლეს სასწავლებელში სტიპენდიაც იყო დანიშნული. ბუმბა სამშობლოს შეწირული ეროვნული ბიჭების ხსოვნისა თითქოსდა ჩაიარა! მე სასაფლაოს კაცი ვარ. მე და ჩემი მეუღლე ყოველთვის მივდიოდით და ახლაც, კვირაში ერთხელ მაინც მივალთ და ჩამოვსხდებით ჩვენი შვილის საფლავთან. ამას წინათ ვეუბნებოდით ერთმანეთს: აქამდე ძალიან ხშირად გვხვდებოდა აჩიკო მიშველაძის საფლავთან მიხაკი და

ყვავილი, თაიგული, ადამიანის მოსვლის კვალი ეტყობოდა. ხანდახან სკოლიდან მოჰყავდათ მოსწავლეები, ზოგჯერ ამხანაგები მიდიოდნენ, ზოგჯერ თანამებრძოლები. თანდათან შეწყდა ეს ნაბიჯები - გმირების საფლავებისკენ მიმავალი! უკვე სკოლებში აღარ შეაქვთ ეროვნული გაზეთები და ამ გმირების უკვდავმოფი წიგნები. ვინ აკრძალა, როდის აიკრძალა არავინ იცის. ესე იგი, უნდათ, რომ ბავშვებს ტვინი გამოურეცხონ სასკოლო სახელმძღვანელოებში პატრიოტული ნაწარმოებები არ ისწავლება. ჩემი აჩიკოს სისხლი ალალი იყოს თავის ქვეყანაზე! მან ისურვა, რომშეწირვოდა თავის ქვეყანას და შეეწირა კიდეც.

- ბატონო რევაზ, დიდი მადლობა საინტერესო ინტერვიუსათვის. საუბრის ბოლოს გვინდა გთხოვოთ, გაიხსენოთ თქვენი ბავშვობის წლები, როგორი დამოკიდებულება გაქვთ ბავშვობასთან?

- ბავშვობა არ არის ისეთი რომანტიკული, ცისფერ და ზღაპრულ გაზაფხულის ლამაზ ფერებში გახვეული ცხოვრება ადამიანისა. ბავშვობა ყოველთვის არის, ჩვენ გვერდითაა. მე მას ერთი დღითაც ვერ ვშორდები ხოლმე. ბავშვობიდან, რაც დრო გადის, თანდათანობით უფრო ცოტა სისულელე მახსენდება. არადა, ასეთი სისულელები, რა თქმა უნდა, ბევრი იქნებოდა. ადამიანს ხუთ წლამდე შეგნებული დამოკიდებულება ცხოვრებასთან არა აქვს. ეს არის ბავშვურზე ბავშვური პერიოდი, მაგრამ შემდეგდროინდელი პერიოდი, ჩვენი, მე 1940 წელს გახლავართ დაბადებული, ომის შემდგომი პერიოდი მახსოვს. დასერიოზულებული ბავშვები ვიყავით. ომში წასული მამის მომლოდინე ბავშვები, დაკაცე-

ბული ბავშვები. ჩვენი თავი მახსოვს პურის რიგებში, ბავთის რიგებში. სულ სხვა ცხოვრება იყო, იცით? ეს იყო „არტეკებში“, დასასვენებელ სახლებსა და პიონერთა სალხებში გატარებული ცხოვრება. ასეთი რამ მერე მოვიდა, უკვე 50-იანი წლების შემდგომ. მანამდე იყო, თქვენ წარმოიდგინეთ, საკმაოდ მძიმე ბავშვობა, მაგრამ მე ვიყავი უბედნიერესი, როცა თითქმის კვართშემოხეული გამოვძვრებოდი პურის რიგიდან და სახლში ჩემს და-ძმებს უბესთან გამთბარ ორ „ბუხანკა“ თბილ პურს მივუტანდი. ამას ჰქონდა თავისი ხიბლი. ჰქონდა თავისი საოცრება. მერე ვერ ვიტყვი, რომ კომუნისტებს არ ჰქონდათ ხელი ჩავლებული ახალგაზრდა პატრიოტული და კოლექტიური აღზრდისათვის. ახლა ეს მხარე სრულიად მივიწყებულია. არ ტარდება სამშობლოს სიყვარულის საღამოები, პატრიოტული საღამოები. არ ტარდება დრამატული წრეების წარმოდგენები. „კაკო ყაჩაღის“ და „კაცია ადამიანის“ ეპიზოდებს სცენაზე ვაცოცხლებდით, ჩვენ სულ სცენაზე ვიდექით. ვიზრდებოდით სამშობლოს სიყვარულისა და ერთიანობის გრძნობით. შეიძლება იყო გადაჭარბებული, პომპეზური, მაგრამ ჩვენ სრულფასოვან მოქალაქეებად აღვიზარდეთ. იყო საზოგადოებრივი დისციპლინა. რას ჰქვია, შენ, სკოლიდან წამოსული, სახლში არ მოსულიყავი? რას ჰქვია, შენ მიგეცა შენი თავისთვის, რაღაცა ისეთი თავისუფლება, რომელზედაც ახლა არც მინდა ლაპარაკი. ამას წინათ მომიტანეს სტატისტიკა, რომ 10 წლიდან ქართველი ბავშვების 40 პროცენტი უკვე ნარკომანიაო. ნუთუ, შეიძლება ამის დაჯერება, ნუთუ, შეიძლება ამისი გაფიქრება. სადამდე მიუშვი შენ - სკოლავ, მშობელო, მასწავლებელო, რა-

ტომ გაგეცა ხელიდან, იცი? სკოლის ზარის დარეკვის შემდეგ ახალგაზრდას არაფერი საქმე აღარა აქვს. ის ერთობა, ის ხელიხელჩაჭიდებული ცხოვრება გოგოებისა და ბიჭებისა, ბადებდა მაშინ ჯანსაღ სიყვარულს, ჯანსაღ ურთიერთობას, ჯანსაღ ცხოვრებას. თავისას ითხოვდა ცხოვრება. სად იყო დრო ნარკომანობისთვის. რას ჰქვია ნარკომანი? ნარკომანი რომ გავიგე პირველად, ასპირანტურის მესამე კურსზე ვიყავი. აი, ასეთი იყო ჩვენი ახალგაზრდობა. იყო მძიმე ეკონომიკურად. ჩვენ ოთხი და-ძმა ვიყავით და ერთმანეთის გამონაცვალი ტანსაცმელი გვეცვა, ერთმანეთის გამონაცვალი ჩანთები და სახელმძღვანელოები გვეჭირა, მაგრამ ვიყავით ბედნიერნი. იყო ბედნიერება იმასი, რომ ჩვენ ხელჩაჭიდებული ერთმანეთს ვუთბობდით ხელებს და ისე მივდიოდით დილით სკოლისაკენ. მე მგონი, იმ აღზრდასაც თავისი საოცარი სილამაზე და ხიბლი ჰქონდა. ეს უნდა ვთხოვო ყველა ლექტორს, საზოგადოებრივ ორგანიზაციას, თვითმმართველობას - არ მომწონს ზოგი სტუდენტური ჯგუფის ახირება: ჩვენ წამოვწვებით ახლა და ასე ვიქნებით სანამ ჩვენსას არ გავიტანთო, პირიქით, აბა, თავისუფალი დრო არ დაგვრჩეს, ბიჭო, წამო, საქმე გავაკეთოთ! ზაფხული იყო - ყამირ მიწებზე მივდიოდით, ზამთარი იყო, ჯიბეში კაპიკი არ გვედო, მაგრამ ერთად დავსხდებოდით „კუკუშკაზე“ და ბაკურიანში მივდიოდით. იქ, ფაქტობრივად, მშვირები ვიყავით, მაგრამ. ხომ იყო რაღაც სიცოცხლე. ახლა რომ სურათებს ვნახულობ, მე რა მეცვა ფეხზე, არ როგორ თხილამურებზე ვიდექი, სირცხვილით ვიწვები, მაგრამ მაშინ ის მეგონა უკანასკნელი სიტყვა სათხილამურო ტექნიკისა. ჩვენ თვითონ ვილამაზებ-

დით ცხოვრებას. თავისუფალი დრო ნაკლები მიეცა, შენ, ხელმძღვანელობავ, ახალგაზრდებს! ენერგია ახალგაზრდებისა იმაში კი არ უნდა დაიხარჯოს, რომ ჩვენ ჩვენი უნდა გავიტანოთ, თვითმმართველობა ვართ! ის თვითმმართველობა უნდა ემსახურებოდეს მართლა თვითმმართველობას. პატივისცემას პროფესურისას, პატივისცემას კოლეგებისადმი, პატივისცემას სპეციალობის მიღებისადმი, პატივისცემას უნივერსიტეტის თეთრი კედლებისადმი და, რაც მთავარია, სამშობლოს სიყვარულის, სამშობლოსათვის თავის დადებას.

ინტერვიუერი მაკა კაჭკაჭიშვილი-ბერიძე
(ჟურნალი „არავი“, #3, 2017. ახალციხის უნივერსიტეტი)

ჯუმბერი

ერთმანეთი კუს ტბაზე გავიცანით.

ჯუმბერი ჩემი ტოლი გახლდათ.

საშუალო ტანის, კეთილადნაგი, რომ იტყვიან, ჩასხმული ბიჭი იყო; წითურ სახეზე კეთილი ღიმილი გადაჰკრავდა.

კუს ტბაზე თენგიზ კიკაჩიშვილს ამოჰყვა.

მე და თენგიზი ერთად ვმუშაობდით.

ჩემი კლასელიაო, თენგიზმა.

ცოტა არ იყოს, ჯანმრთელობა არ უწყობს ხელს და ექიმებმა სპორტი გამოუწერესო.

ასაკით მაშინ სამივენი ოცდაათს ვუახლოვდებოდით.

სირბილის დროს ხშირად ისვენებდა და ამოსუნთქვით ვარჯიშებს აკეთებდა.

რა გჭირს-მეთქი, რომ ვკითხე, გაიღიმა:

რალა არა მჭირს. თირკმლის პრობლემები მაქვს, კუჭის წყლული მაწუხებს და ამ ბოლო დროს გულის იშემიაც დამემატაო.

მე სტაჟიანი კუსტბელი გახლდით და იმ დღეს ჩემებური „ინსტრუქტაჟი“ ჩავუტარე. მაგალითად, სირბილის დროს ოთხ დათვლაზე ჩაისუნთქე და ოთხზე ამოისუნთქე. თუ ასე გააკეთებ, სირბილით არასოდეს დაიღლები—მეთქი.

სირბილის ეს მეთოდი მე მსოფლიოს ჩემპიონმა კუცმა მაწავლა, როცა თბილისში იყო ჩამოსული.

მორბოდა ჩემ გვერდით ჯუმბერი და ითვლიდა: „ერთი, ორი, სამი, ოთხი ... ერთი, ორი, სამი, ოთხი“...

მერე, საქართველოს ეროვნული გმირი, მსოფლიო მოგზაური და ქართული სპორტის ლეგენდა რომ გახდა, ტრიბუ-

ნიდანაც ხშირად უთქვამს, ხანგრძლივი სირბილის საიდუმლო რეზო მიშველაძემ მასწავლაო.

ასე რომ, ჯუმბერ ლეჟავამ ინტენსიური ვარჯიში საკმაოდ გვიან, 30 წლის ასაკში, დაიწყო.

ამის შემდეგ ხშირად ვხვდებოდი ხან ჰიპოდრომზე, ხან კუს ტბაზე, ხან მიხეილ მესხის სახელობის სტადიონზე (მაშინ „ბურევესტნიკი“ ერქვა), ხან ველოტრეკზე ან საცურაო აუზში, ხან ფიზკულტურის ინსტიტუტის სტადიონზე, ხან სანაპიროზე, ჩოგბურთის კორტებზე, ხანაც ბაკურიანში.

სპორტით ჯუმბერის გატაცება ყოველგვარ ზღვარს გადასცდა.

სადღა იყო ერთ დროს სუსტი, სნებამორეული ჯუმბერ ლეჟავა.

დღეში 6 საათს ვარჯიშობდა.

მე, რომელსაც სპორტის გარეშე სიცოცხლე ვერ წარმო-მედგინა და ახლაც, ოთხმოცს მიახლოვებულსაც, ვერ წარმო-მიდგენია, ჯუმბერი მოწაფედაც არ ამიყვანდა.

სპორტსმენი ხომ იყო და იყო, მეცნიერულ გამოკვლევებსაც წერდა; ბევრს კითხულობდა.

იშვიათად მინახავს ლიტერატურაში ასე გარკვეული კაცი.

უმკაცრესი დღის რეჟიმი ჰქონდა.

რეჟიმს ვერასდიდებით ვერ დაარღვევინებდი.

ხანდახან სუფრაზე რომ მივიტყუებდით, ერთ ჭიქაზე მეტს არ დალევდა. მოგეხსენებათ, ქართული ლხინი და ქართული სადღეგრძელოები რომ გაგვიტაცებდა, წამოდგებოდა და იტყოდა:

– წავედი სავარჯიშოდ!

ვარჯიში მისთვის უმაღლესი რიტუალი იყო.

შიგადაშიგ მოთხრობებსაც წერდა.

ასე, სხეულის გაკაეებით, კითხვით და განუყრელი ველოსიპედით ნელ–ნელა უახლოვდებოდა სანუკვარ მიზანს, მიზანს, რომლის მიღწევითაც მან მთელი მსოფლიო გააოცა.

ჯერ ველოსიპედით შემოიარა მთელი საქართველო.

გამუდმებით სწავლობდა მშობლიური ქვეყნის ისტორიასა და გეოგრაფიას.

დიდებული ფოტოხელოვანი იყო, ველოსიპედზე ამხედრებულს ფოტოაპარატი (და ბურთი) მუდამ გულზე ეკიდა.

დედამიწას ველოსიპედით რომ შემოუარა, იმ დროს (და ახლაც) ლამის უპრეცედენტო მოვლენა იყო მსოფლიოში, მაგრამ ჯუმბერი ოდენ მოგზაური როდი გახლდათ.

სადაც ჩადიოდა, საქართველო ჩაჰქონდა.

სახელდახელოდ შეკრებილთ ლექციებს უკითხავდა, ფოტოსურათებს, საინფორმაციო წიგნაკებს, სამკერდე ნიშნებს ურიგებდა.

ლამის მთელ დედამიწას გააცნო საქართველო.

ხშირად უთქვამს ჩემთვის, სადაც ჩავდიოდი, ყველგან რუსი ვეგონე ეს ოხერი და ლექციას ყოველთვის ერთი ფრაზით ვიწყებდი: „ბატონებო, რუსი არა ვარ!“

მსოფლიო მოქალაქის ტიტული სიცოცხლეში, ჯუმბერ ლექავას გარდა, მგონი, არავისთვის მიუნიჭებიათ.

შვიდგზის მოხვდა გინესის რეკორდსმენთა წიგნში.

აქვე არ შეიძლება არ აღვნიშნო უანგარო საზოგადო მოღვაწის გვანჯი მანიას გამუდმებული ზრუნვა ჯუმბერ ლექავას სახელისა და დიდების მიმართულებით.

ერთ-ერთი პირველი, ვინც ჯუმბერს მხარი დაუჭირა და მსოფლიოში სამოგზაუროდ შეაგულიანა, გვანჯი მანია იყო.

მაგრამ უფულო გვანჯის, მორალური მხარდაჭერის გარდა, რა შეეძლო და აქვე გავტეხ ნავსს, რათა მკითხველს ვაუწყო ის, რაზედაც ჯუმბერს მთელი სიცოცხლის განმავლობაში საჯაროდ არასოდეს დაუჭივლია.

უფულობა და უსახსრობა თან სდევდა ნიადაგ.

პირველ მოგზაურობაში რომ გავაცილებთ, იმ თანხით, რაც სპორტკომიტეტმა და მოგზაურთა კლუბმა გამოუყო, მსოფლიოს გარშემო კი არა, პოლონეთამდე ვერ ჩახვიდოდი.

ბიზნესმენები შეჰპირდნენ: წადი დედამიწის გარშემო და ფულს გზაში დაგაწევთო.

თქვენც არ მომიკვდეთ, შუბლმაგარ და ყურდავსილ ქართველ ბიზნესმენებს თავი არ შეუწუხებიათ.

საერთოდ ქართველი „ბიზნესმენები“ ეროვნული საქმეების მიმართ საშინელი გულგრილობით გამოირჩევიან.

თითქმის ყოველდღე რეკავდა ჯუმბერი თბილისში: უკაპეიკოდ ვარ, იქნებ მოაგროვოთ ორიოდ გროში და გამომიგზავნოთო.

რამდენიმეჯერ მეც დამირეკა.

ჩამოვუარე ხუთიოდე ფულიან კაცს, მაგრამ ხუთივემ კარებში შესვლისთანავე შემომჩივლა: ვკოტრდები, კაპიკის მოხერხებას არა ვარ, თუ კიდევ დარეკოს, ჩვენგან მოკითხვა გადაეცეო.

ასეთი „პატრიოტები“ არიან ბიზნესმენები.

რა ექნა?

დედამიწაზე კეთილ ადამიანებს რა გამოლევს და, სადაც ჩადიოდა, იმ ქვეყნის საქველმოქმედო საზოგადოებები ეხმა-

რეზოლდენ ისე მწირი დახმარებით, რომ მეორე სახელმწიფოს საზღვრამდე მიეღწია.

სხვაგან ლექციებში აძლევდნენ ჰონორარს და გინესის რეკორდსმენის საჩვენებელ გამოსვლაში.

მოგეხსენებათ, ერთდროულად 1000 „აჟიმვას“ აკეთებდა. ეს რეკორდი ახლაც მოუხსნელია.

ასე ნახევრად მშვიერმა და სათანადოდ ჩაუცმელ-დაუხურავმა შემოუარა მსოფლიოს და საქართველოს არნახული სახელი მოუტანა.

ერთხელ მითხრა, ველოსიპედის გამოსაცვლელი ფულიც არ მქონდა და თვითონ ვარემონტებდიო.

ვენესუელაში ერთმა მილიონერმა მითხრა: დაანებე მაგ ველოსიპედით წვალებას თავი, ახალთახალ „როლს როისს“ გაჩუქებ და იმით იმოგზაურეო. უარი რომ ვუთხარი, თავი გადააქნია და მშვენიერი ველოსიპედი მიყიდა. ჩემი ძველი კი სახსოვრად დაიტოვაო.

ასე რომ, კინოჟურნალებსა და დოკუმენტურ ქრონიკებში რომ უჩვენებენ ჯუმბერს, სხვადასხვა ქვეყანაში შესულს ტაშის გრიალით რომ ხვდებიან, დაფნის გვირგვინს ადგამენ და ყვავილების ზღვაში ანანავებენ, ყველგან ასე როდი იყო.

მოგზაურობის დროს ხშირად ჭაობებსა და აღმართებიან ქიუხებში გავლისას ველოსიპედი მხარზეგადებული მიჰქონდა.

რამდენიმეჯერ ყაჩაღებიც დახვდნენ და, რაც ჰქონდა, ის ორი კაპიკიც წაართვეს.

სწორუპოვარი გმირობა იყო-მეთქი მსოფლიოს გარშემო ეს ეპოპეა რომ ვამბობ, სწორედ ამის გამო ვამბობ!

თუ, ერთი მხრივ, მისი მოგზაურობა ტრიუმფით და სი-
ხარულით იყო სავსე, მეორე მხრივ, დიდი ტანჯვა და წამება
გამოიარა.

რომ ჩამოვიდა, სულ სხვა კაცი გახლდათ: მზით გარუ-
ჯულ სახეზე ნაოჭები გამრავლებოდა, ცოტა მოტეხილი და
დაღლილი მეჩვენა.

საოცარი ის იყო, რომ მისი მსოფლიო სახელით, უწინა-
რეს ყოვლისა, ხელისუფლების ის წარმომადგენლები ხარობ-
დნენ და ყელყელობდნენ, ვინც მსოფლიო გზებს ველოსი-
პედით შეჰყიდებული კაცის დასაფინანსებლად თითოც არ
გაანძრია. არც ჩამოსვლის შემდეგ ჰქონდა ყოფა დიდად
დალხენილი.

ათი წიგნი მაქვს დაწერილი მოგზაურობის შთაბეჭდი-
ლებებზე და უსახსრობის გამო ვერ გამომიციო, – ერთხელ
შემომჩივლა.

უახლოეს მეგობრებს თუ გაგვანდობდა თავის გულისნა-
დებს ამ მხრივ, თორემ გასაჭირზე სხვებთან კრინტს არ დაძ-
რავდა.

მით უმეტეს, ძლიერთა ამა ქვეყნისათა წინაშე მუხლს
არასოდეს მოიყრიდა.

ამაყი იყო.

ერთოთახიან ბინაში ცხოვრობდა.

ბოლოს ის ერთი ოთახიც ქალიშვილს დაუტოვა და თვი-
თონ თითქმის უბინოდ დარჩა.

ერთხანს უნივერსიტეტის თანამშრომელ ერთ ქალბა-
ტონთან იყო შეკედლებული.

„მსოფლიო მოქალაქე“, „საქართველოს სახელი და დიდე-
ბა“ მოგზაურობიდან დაბრუნების შემდეგ ოროთახიან ბინას

ითხოვდა, რათა ერთ ოთახში თვითონ ყოფილიყო და მეორეში თავისი აურაცხელი ჯილდოები, ვიმპულები, ჩინ-ტემლაკები და, საერთოდ, უზარმაზარი არქივი განეთავსებინა, მაგრამ არ აღირსეს.

შესაფერისი სამსახურიც არ ჰქონდა.

სიკვდილამდე სამი წლით ადრე მითხრა: ტექნიკური უნივერსიტეტის რექტორ არჩილ ფრანგიშვილთან მივედი სამსახურის საქმეზე, სიტყვაც არ დამამთავრებინა, იქვე დაწერა ბრძანება და უფროს მეცნიერ თანამშროლად განმაწესა. ეს რა ღვთის კაცი ყოფილაო?!

კაც-ლეგენდას, მოსიარულე ენციკლოპედიას, ჯუმბერ ლეჟავას სხვა დამფასებლებიც არ აკლდა.

ქალბატონმა გულნაზ ხარაიშვილმა გმირის სიცოცხლეშივე შექმნა ჯუმბერ ლეჟავას სახელობის სამეცნიერო აკადემია, რომელიც დღესაც სასახლოდ ფუნქციონირებს და გამოსცემს საინტერესო ჟურნალს „ათინათის“ სახელწოდებით.

წლები გადიოდა და ჯუმბერ ლეჟავა თავისი ცხოვრების წესს არ იცვლიდა.

ერთხელ მითხრა, ამას წინათ შემამოწმეს და მითხრეს, რომ ყველა სასიცოცხლო ფუნქცია ბრწყინვალე ფორმაში მატკესო.

არ დაიჯერო, ჯუმბერ, წლებს მაინც თავისი მიაქვთ, არ შეიძლება, ძველებურად დატვირთო ორგანიზმი, ჩვენ უკვე სამოცდაათს გადავშორდით-მეთქი. არ დამიჯერა.

მერე ის იყო, თბილისში ხმა გავრცელდა – ჯუმბერ ლეჟავას ინფარქტი დაემართაო.

მაშინვე ვინახულე.

მშვენიერ ხასიათზე იყო.

მგონი შეეშალათ, ისევ ისე ვარ, როგორც ვიყავი. რა მეტყობა, თუ ძმა ხარ, მე ნაინფარქტალისაო?!

ცოტას დავისვენებ და ისევ ვარჯიშს დავიწყებ. უკვე მხრები მექავება, უვარჯიშოდ სიცოცხლე ვერ წარმომიდგენიაო.

ერთ საღამოს დამირეკა, გამოგივლი და ერთ კარგ ოჯახში მინდა წაგიყვანო.

გლდანში აბესაძეების ოჯახს ვესტუმრეთ.

დიდებულად დაგვხვდნენ.

სუფრა ხომ იყო და იყო, თვით ოჯახი გახლდათ ტრადიციული, ქართული, მამაპაპური.

მთელი ოჯახი მღეროდა.

ყველას მერცხალი აჯდა ენის წვერზე. -

როგორ გაიხარა ჯუმბერმა.

ნაინფარქტალს ღვინო არ დაუღევია, მაგრამ აღტაცებული დარჩა აბესაძეების ჭეშმარიტი ქართველობით.

როცა შინ ვბრუნდებოდით, მითხრა:

ცოტა ხანს ზღვაზე უნდა დავისვენო, ასე მირჩიეს ექიმებმა. თუ გავძელი, ერთ თვეს მაინც დავრჩებიო ბათუმში.

თურმე უკანასკნელად გადავკოცნეთ ერთმანეთი.

წავიდა და წავიდა ...